ASIMOV

SAFAĞIN ROBOTLARI

ŞAFAĞIN ROBOTLARI (THE ROBOTS OF DAWN)

ISAAC ASIMOV

BİR

Elijah Baley kendisini bir ağacın gölgesine atarak, böyle olacağını biliyordum zaten, diye homurdandı kendi kendine.

Terliyorum işte. Durdu. Doğrularak elinin tersiyle alnındaki terleri sildi. Sonra da elinin üzerine bulaşan sıvıya aksi aksi baktı. Terlemekten nefret ediyorum! Bunu belirli bir kimseye söylememiş, kozmik bir yasa gibi açıklamıştı. Baley bir şeyi hem gerekli ve hem de hoş olmayan bir duruma soktuğu için yine Kainata kızdı. İnsan Kentte hiç terlemezdi. Tabii bunu istediği zaman durum değişirdi. Kentte ısı ve nem oranı her zaman kontrol altında tutulurdu. İnsan vücudu ısı üretiminin ısı kaybından daha yüksek olmasına yol açacak bir biçimde çalıştırılmazdı hiçbir zaman. İşte bu uygarca bir şeydi.

Baley tarlalara doğru baktı. Oradaki erkekli, kadınlı küçük grup Baley'nin yönetiminde sayılırlardı. Çoğu yaşlan yirmiye yaklaşmış delikanlılardı, ama aralarında Baley gibi orta yaşlı olanlar da vardı. Beceriksizce yeri çapalıyor, bazı işleri başarmaya çalışıyorlardı. Bu insanlar inatla çabalarlarken, sırf bu işleri yapmaları için yaratılmış olan robotlar bir kenarda bekliyorlardı. Onlara böyle davranmaları emredilmiş olmasaydı bu görevleri daha ustalıkla yerine getireceklerdi.

Gökyüzünde bulutlar vardı ve güneş tam o sırada bulutlardan birinin arkasında kaybolmak üzereydi. Baley kararsızca gökyüzüne baktı. Bu bir bakıma güneşin kendisini fazla ısıtan ışınlarından ve fazla terlemekten kurtulacağı anlamına geliyordu. Ama diğer taraftan da yağmur yağacağını mı gösteriyordu?

İşte Dışarının kötü yanlarından biri de buydu. İnsan her zaman birbirinden kötü olasılıklarla karşılaşıyordu.

Oldukça küçük sayılabilecek bir bulutun güneşi tümüyle örtmesi. Arzı bir ufuktan diğerine karanlıklaştırması, buna karşılık gökyüzünün hemen her tarafının masmavi kalması Baley'i her zaman şaşırtıyordu.

Detektif ağaç yapraklarının oluşturduğu şemsiyenin altında durdu. Bu ağaç bir tür ilkel duvar ve tavan sayılabilirdi. Sağlam gövdeye dokunmak bile insanı rahatlatıyordu. Baley tekrar gruba bakarak çalışan insanları inceledi. Onlar haftada bir gün, ha va nasıl olursa olsun, dışarı çıkıyorlardı.

Gönüllüler de onlara katılıyorlardı. Bu işe birkaç cesur insanlar başlamışlardı ama sayıları giderek artıyordu. Kent hükümeti bu çabaya doğrudan katılmamakla birlikte, onları engellemeyecek kadar da anlayışlı davranıyordu.

Baley'nin sağında, akşam güneşinin durumundan da anlaşılacağı gibi doğuda, ufukta Kentin küt parmaklara benzeyen dizi dizi kubbeleri yükseliyordu Bu kubbeler hayatı yaşamaya değer kılan her şeyi koruyorlardı. Baley Kente bakarken küçücük, nokta gibi bir şeyin hareket ettiğini gördü. Bu noktacık ayrıntıları ayırt edilemeyecek kadar uzaktaydı. Baley onun hareket biçiminden ve açıklanamayacak bazı ince özellikler yüzünden gelenin bir robot olduğunu anladı.

Buna da şaşmadı. Kentlerin dışında Arzın yüzeyi robotların malıydı âdeta. Kendisi gibi yıldızları düşleyen şu birkaç kişi dışında tabii.

Baley tekrar yeri çapalayan yıldız düşçülerine döndü.

Bakışları bir insandan diğerine kaydı. Her birini tanıyor ve adlarını biliyordu. Hepsi de çalışıyor, hepsi de Dışarıya katlanmasını öğreniyorlardı. Ve...

Baley'nin kaşları çatıldı, alçak sesle. "Bentley nerede?" diye mırıldandı.

Bir ses arkasından soluk soluğa ama coşkunlukla,

"Buradayım," diye cevap verdi.

Baley hızla döndü. "Böyle yapma, Ben!"

"Ne yapmayayım?"

"Bana böyle usulca sokulma. Zaten Dışarıda dengemi kaybetmemek için çabalayıp duruyorum. Bir de karşılaşacağım sürprizleri düşünerek endişelenemem "Seni şaşırtmaya çalışmıyordum ki. Ama insan otların üzerinde yürürken fazla gürültü çıkmıyor. Bu insanın elinde olan bir şey

değil... Artık içeri girmen doğru olmaz mı, baba? İki saatten beri Dışarıdasın Bence bu yeterli."

"Neden? Ben kırk beş yaşında bir adam, sen de on dokuzunda tüysüz bir delikanlı olduğun için mi? Yaşlılıktan eli ayağı tutmayan babanı koruman gerektiğini mi düşünüyorsun?"

Ben, "Evet. öyle sanırım," dedi. "Ayrıca dedektifçe bir başarı gösterdin ve işin içyüzünü anlayıverdin." Ben neşeyle güldü. Yüzü yuvarlak, gözleri pırıl pırıldı.

Baley, Jessie'ye çok benziyor, diye düşündü. Annesine çekmiş. Bentley'in yüzü Baley'ninki gibi ne uzun, ne de ciddi ifadeliydi. Ama kafası tıpkı babasınınki gibi çalışıyordu.

Bazen öyle ciddi bir tavıı takınıyordu ki, bu halini gören en kuşkucu İnsan bile Ben'in Baley'nin oğlu olduğundan şüphe edemezdi.

Baley. "Durumum çok iyi," dedi. "Orası öyle, baba. En iyimiz sensin. Oysa..."

"Oysa ne?"

"Oysa yaşın bir hayli ileri... Ve ben bu hareketi senin başlattığını da unutmuş değilim. Yine de... senin ağacın altına sığındığını gördüm ve... 'Belki bizim ihtiyara bu kadarı yetti,' diye düşündüm."

Baley, "İhtiyar kimmiş sana şimdi gösteririm!" diye bağırdı.

Kent tarafında gördüğü robot şimdi iyice farkedilecek kadar yaklaşmıştı. Baley bunu önemsemedi. Oğluna,

"Güneş fazla parlakken arada sırada bir ağaçın gölgesine sığınmak akıllıca bir şey olur," dedi. "Dışarının yalnızca kötü yanlarına dayanmayı değil, iyi taraflarından yararlanmayı da öğrenmeliyiz... İşte, güneş de bulutun arkasından çıkıyor."

"Evet, öyle. Pekâlâ, artık içeri girmek istemiyor musun?"

"Daha dayanabilirim. Haftada bir gün öğleden sonra izinliyim. O saatleri de burada geçiriyorum. Bu benim hakkım. 7 S. derecesinin sağladığı bir hak."

"Ben haklardan söz etmiyorum, baba. İnsan gerektiğinden fazla yorulabilir."

"Sana söyledim ya! Kendimi çok iyi hissediyorum."

"Tabii, tabii. Ama eve dönünce hemen yatağa koşacak ve karanlıkta yatacaksın."

"Fazla parlak güneşe karşı doğal bir tedavi."

"Ve annem de endişeleniyor."

"Endişelenirse endişelensin. Onun için yararlı olur bu.

Ayrıca buraya gelmenin ne zararı var? İşin en kötü yanı terlemek. Buna da alışmam gerekiyor. Bu gerçekten kaçamam ki. Bu işe ilk başladığım zaman Kentten buraya kadar kolay kolay gelemiyor, geri dönmek zorunda kalıyordum. Ve yanımda yalnızca sen oluyordun.

Şimdi bak grubumuzda kaç kişi var. Ben sıkıntı çekmeden buralara kadar yürüyebiliyorum. Bir hayli iş de yapabiliyorum. Şimdi... bir saat daha dayanabilirim. Hem de kolaylıkla. Annenin de buraya kadar gelmesi onun için iyi olurdu."

"Kimin? Annemin mi? Herhalde şaka ediyorsun."

"Ne şakası! Buradan ayrılma zamanı geldiğinde size katılamayacağım. Çünkü annen Arzdan ayrılmak istemiyor."

"Aslında buna memnun olacaksın, baba. Kendi kendini kandırma. Galaksiye hemen açılamayacağız. Belki şimdi çok yaşlı değilsin. Ama ayrılma zamanı geldiği zaman iyice ihtiyarlamış olacaksın. Bu oyun gençlere göre."

Baley yumruğunu hafifçe sıktı. "Gençlere göreymiş! Sen de pek bilgiçsin. Sen hiç Arzdan ayrıldın mı? Şu tarlada çalışanlar başka bir dünyaya gittiler mi? Ben gittim! İki yıl önce. Üstelik o sırada Dışarıya böyle alışmamıştım. Ama sağ salim buraya dönmeyi başardım."

"Biliyorum, baba. Ama sen o dünyada kısa bir süre kaldın. Zaten oraya görevli gitmiştin. Ayrıca o dünyada gelişmiş bir toplum vardı ve onlar seninle ilgilendiler. Bu bomboş bir gezegene yerleşmekle aynı şey değil."

Baley inatla, "Pekâlâ da aynı şey," diye karşılık verdi.

Aslında öyle olmadığını biliyordu. "Buradan ayrılmak için fazla bekleyecek de değiliz. Aurora'ya gitmek için izin koparabilirsem, uzay yolu da açılmış olur."

"Unut bunu. Bu iş öyle kolaylıkla çözümlenemez."

"Elimizden geleni yapmamız gerekiyor. Aurora Uzaycı dünyalarının en büyüğü ve güçlüsü. Ve Auro'ra'lıların her dediği de..."

"Yapılıyor! Bunu biliyorum. Bunu belki milyon kere konuştuk. Ama izin almak için Aurora'ya gitmen şart değil ki. Hiper iletici diye bir şey var. Buradan Aurora'lılarla konuşabilirsin. Bunu daha önce de kaç kez söyledim."

"Bu aynı şey değil. Onlaria karşı karşıya konuşmamız şart. Ben de bunu daha önce kaç kez söyledim!"

Bentley, "Her neyse" dedi. "Henüz hazır değiliz."

"Hazır değiliz, çünkü Arz bize uzay gemileri vermiyor. Ama Uzaycılar verirler. Teknik açıdan bize yardım da ederler."

"Onlara çok güveniyorsun! Uzaycılar bunu neden yapsınlar? Onlar bizlere, kısa ömürlü Arzlılaro karşı ne zaman dostluk duymaya başladılar?"

"Onlarla konuşabildiğim takdirde..."

Ben güldü. "Haydi, haydi, baba! Aurora'ya gitmeyi o kadını tekrar görmek için istiyorsun."

Baley kaşlarını çattı. Kalın kaşları çukura kaçmış gözlerinin üzerinde âdeta birbirine bitişti. "Kadını mı? Yakub adına! Ben, neden söz ediyorsun?"

"Yapma, baba! Biz aramızda konuşuyoruz, anneme tek kelime bile söyleyecek değilim. Solaria'daki o kadınla aranda gerçekten neler geçti? Artık çocuk değilim, bana her şeyi anlatabilirsin."

"Solaria'daki hangi kadınla?"

"Gözlerimin içine baka baka Solaria'da bir kadınla karşılaştığını nasıl inkar ediyorsun? Arzda herkes hiper dalga alıcılarından olayın dramatize

edilmiş halini seyretti. Gladia Delmarre'dan söz ediyorum. O kadından."

"Onunla aramızda hiçbir şey olmadı. Hiper dalgada gösterilen şey çok saçmaydı. Bunu sana belki bin kez söyledim. Bir kere kadın o aktrise hiç benzemiyordu. Ben de o aktöre. Uydurma bir oyundu o. Oyunun bütün itirazlarıma rağmen gösterildiğini de."

"Böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmez, biliyorsun."

"Çünkü Hükümet Arzın böylece Uzaycıların gözüne gireceğini düşünüyordu. Buraya bak, annene durumun bambaşka olduğunu sezdirmeye kalkışayım deme!"

Ama Gladia denilen o kadın sonunda Aurora'ya gitmiş.

Sen de o gezegene gitmek için can atıyorsun."

"Yani sen bana Aurora'ya sırf o yüzden gitmek istediğime gerçekten inandığını mı söylemek istiyorsun... Ah, Yakub adına!"

Ben, kaşlarını kaldırdı. "Ne var?"

"Şu robot! R. Geronimo o."

"Kim?"

"Bizim Bölümün haberci robotlarından biri. Ve o buraya geliyor. Ben izinliyim. Alıcımı özellikle evde bıraktım. Çünkü bizimkilerin beni bulmalarını istemiyordum. 7S. derecesi bana bu hakkı da veriyor. Ama işte görüyorsun, tutmuş bir robot göndermişler."

"Onun senin için geldiğini nereden biliyorsun, baba?"

"Zekice bir mantık dizisi sayesinde anladım bunu. Bir: Burada Polis Bölümünde çalışan benden başka kimse yok. İki: O iğrenç yaratık doğruca bana doğru geliyor. İşte bunlardan robotun beni aradığı sonucunu çıkardım. Ağacın diğer tarafına geçip saklanmalıyım."

"O gövde bir duvar değil, baba. Robot da ağacın öbür tarafına geçebilir."

Ve robot, "Efendim Baley," diye seslendi. "Sana bir haber getirdim. Seni Merkezden istiyorlar." Robot durdu, bekledi.

Sonra da tekrar, "Efendim Baley," dedi. "Sana bir haber getirdim. Seni Merkezden istiyorlar."

Baley ifadesiz bir sesle mırıldandı. "Duydum ve anladım."

Bunu söylemek zorundaydı yoksa robot aynı cümleleri tekrarlayıp duracaktı. Dedektif robotu incelerken kaşları hafifçe çatıldı. Yeni bir modeldi bu. Eski modellerden daha fazla insana benzeyen bu makine adam bir ay önce ambalajından çıkarılarak çalıştırılmıştı. Robotun biraz reklamı da yapılmıştı o sırada. Hükümet halkın robotları kabul etmesi için her zaman bir şeyler yapmaya çalışıyordu.

Robotun yüzeyi grimsi ve mattı. Dokunulduğu zaman insana sanki üstü yumuşak bir deriyle kaplıymış gibi geliyordu. Robotun yüzündeki ifade kolay kolay değişmiyordu tabii. Ama hiç olmazsa bu ifade robotların çoğununki gibi aptalca da değildi. Ama tcıbii bu makine adam da bütün diğerleri gibi bayağı ahmaktı.

Baley bir an R. Daneel Olivavv'ı, Uzaycı robotunu düşündü. Daneel'le bir kere Arzda, bir kere de Solaria'da birlikte çalışmışlardı. Baley, Daneel'i en son robot 'aynadaki görüntü' olayında akıl danışmak için geldiği zaman görmüştü. Daneel insanlara çok benzeyen bir robottu. Baley bu yüzden ona bir dostuymuş gibi davranmıştı. Hatta artık onu özlemeye bile başlamıştı. Bütün robotlar Daneel gibi olsalardı...

Baley, "Ben bugün izinliyim, delikanlı, dedi. "Merkeze gitmem için hiçbir neden yok."

R. Geronimo durakladı, elleri hafifçe titredi. Baley bunu fark etti ve robotun pozitronik yollarında bir karışıklık olduğunu anladı. Robotlar insanlara itaat etmek zorundaydılar. Ama her insanın itaatten kasdı farklı olabilirdi.

Robot sonunda bir seçim yaparak, "Bugün izinlisin, efendim," dedi. "Seni Merkezden istiyorlar."

Ben endişeyle atıldı. "Baba, seni istediklerine göre..."

Baley omzunu silkti. "Bu seni kandırmasın, Ben. Bana acele ihtiyaçları olsaydı, kapalı bir araba yollarlardı Hatta gönüllü bir insan da gönderirlerdi.

Bir robota yürüyerek buraya gelmesini emretmezler, böyle bir haberle tepemi attırmazlardı."

Ben başını salladı. "Ben aynı fikirde değilim, baba. Herhalde senin nerede olduğunu bilmiyorlardı Seni ne kadar sürede bulabileceklerini de. Böyle bir durumda insan yollayamazlardı."

"Öyle mi? Bakalım emir ne kadar kesin?.. H. Geronimo, Merkeze dön ve onlara 0.9 da işbaşında olacağımı söyle,"

Baley'nin sesi birdenbire sertleşti "Geri dön! Sana emrediyorum!"

Robot pek belirli bir biçimde kararsızca durakladı.. Sonra dönerek birkaç adım attı. Yine döndü ve Baley'e doğru gelmeye çabaladı. Sonunda olduğu yerde kaldı.

Bütün gövdesi titriyordu.

Baley ne olduğunu anlayarak Ben'e fısıldadı. "Galiba gitmem gerekecek. Yakub adına!"

Robotun derdi belliydi. İtaat İkinci Kuraldı ve R. Geronimo birbirine hemen hemen eşit değerde ama zıt iki emrin arasında kalmıştı. Halk bu durumu 'robot engellenmesi' diye tanımlıyordu. Ya da, daha çok, kısaca 'roben' diye.

Robot ağır ağır döndü. İlk aldığı emir daha ağır basmıştı ama fazla değil. Bu nedenle sözleri ağzında geveliyordu.

"Bana böyle söyleyeceğini açıkladılar efendim. Bu durumda..." Durdu sonra da boğuk bir sesle ekledi. "Bu durumda... yalnız olduğun takdirde... diyecektim ki..."

Baley oğluna bakarak sertçe başını salladı. Ben, beklemedi. Baley'nin ne zaman babası, ne zaman da bir polis olduğunu iyi bilirdi. Telaşla uzaklaştı.

Baley, "Emrimi geri alıyorum." dedi. "Senden ne söylemeni istediler?"

R. Geronimo'nun sesi hemen berrraklaştı. "Bana seni Aurora'yla ilgili bir iş için istediklerini söylememi emrettiler."

Baley Ben'e doğru dönerek seslendi. "Onlara yarım saat daha ver. Sonra içeri girmelerini istediğimi söyle. Benim hemen gitmem gerekiyor."

Uzun adımlar atarak yürürken robota aksi aksi, "Neden bunu hemen açıklamanı söylemediler?" dedi. "Neden seni bir araba kullanacak biçimde programlamıyorlar?"

Aslında bunu neden yapmadıklarını biliyordu. Bir robot şoförle ilgili bir kaza yeni bir ayaklanmaya yol açabilirdi.

Baley yavaşlamadı. Kentin dış duvarına erişmek için daha iki kilometre yürümeleri gerekiyordu. Sonra da yoğun trafikte Merkeze gitmeye çalışacaklardı.

Aurora? Yine nasıl acil bir durum vardı?

* * *

Baley, Kentin kapısına yarım saat sonra erişti Ve olmasından kuşkulandığı şeye karşı kendisini hazırlamaya çalıştı. Belki... belki bu kez olmazdı bu. Baley, Dışarısıyla Kenti birbirinden ayıran duvara yaklaştı. Bu duvar uygarlıkla karmaşayı ayıran sınırdı. Dedektif elini işaret tablosuna dayayınca duvarda bir açıklık belirdi. Baley, bunun iyice genişlemesini beklemeden içeri daldı, R.

Geronimo da onu izledi.

Nöbet bekleyen polis memuru şaşırdı. Dışardan biri içeri girdiği zaman hep böyle oluyordu. Memurun yüzünde gözlerine inanamıyormuş gibi bir ifade beliriyordu.

Sonra adam hazır vaziyetini alıyor, aynı anda kararsızca kaşlarını çatarak elini tabancasının kabzasına atıyordu.

Baiey de kaşlarını çatarak kimliğini gösterdi. Nöbetçi selam verdi. Kapı detektifin arkasından kapandı... ve yine aynı şey oldu.

Baley Kentteydi artık. Duvarlar etrafını sardı ve New York, Kainat halini aldı.

Adam yine insan ve makinelerin sonsuz gürültü ve kokusunun oluşturduğu denize daldı. Bunlar çok geçmeden hafifleyecek ve dikkati

çekmeyecek bir hal alacaklardı.

Şehrin yumuşak, dolaylı yapay ışığı Dışarının bir tek kaynaktan çıkan ve durmadan değişen ışıltısına hiç benzemiyordu. Burada keyfince esen rüzgar, sıcak, soğuk, yağmur tehdidi de yoktu. Onun yerine hissedilmeyen sesiz ve sürekli hava akımları her şeyin taze kalmasını sağlıyordu.

Isı ve nem öyle kusursuzca ayarlamıştı ki insan bunu fark etmiyordu bile.

Baley titrek bir nefes aldı ve yurdunda, bildiği ve bilebileceği şeylerin ortasında güvende olduğunu anlayarak mutluluk duydu.

İşte her zaman olan buydu. Baley Kenti yine bir rahim olarak kabul etmiş ve geri döndüğü için sevinip rahatlamıştı.

Aslında insanlığın bu rahimden kurtularak dünyaya gelmesinin gerektiğini biliyordu. Neden her zaman böyle geriye kayıveriyordu?

Baley. bundan sonra da hep böyle mi olacak, diye düşündü. Sayısız insanın Kentten çıkmasını, Arzdan ayrılıp yıldızlara gitmesini sağlayacağım... Ama sonunda kendim buradan ayrılamayacağım, öyle mi? Kendimi sadece Kentte mi rahat hissedeceğim? Dişlerini sıktı. Bunu düşünmenin yararı yok.

Robota döndü. "Seni buraya kadar arabayla mı getirdiler?"

"Evet, efendim."

"Araba şimdi nerede?"

"Bilmiyorum, efendim."

Baley nöbetçiye baktı. "Bu robot buraya iki saat önce getirilmiş. Onu getiren araba ne oldu?"

"Ben nöbeti hemen hemen yarım saat önce devraldım, efendim."

Aslında Baley'nin bunu sorması saçmaydı. Arabadakiler robotun detektifi ne kadar sürede bulabileceğini bilmiyorlardı. Bu nedenle de beklememişlerdi. Baley bir an Merkezi aramayı düşündü. Ama ona Ekspres yoldan yararlanmasını söyleyeceklerdi. Böylece Merkeze daha çabuk erişecekti. Adamın duraklamasının tek nedeni R. Geronimo'ydu. Ekspres yola robotla birlikte binmeyi istemiyordu.

Ama R. Geronimo'nun kendisine düşman kalabalıkların arasından geçerek Merkeze erişmesini de bekleyemezdi.

Tabii aslında bu konuda seçme hakkı yoktu.

Polis Müdürünün işini kolaylaştırmak niyetinde olmadığı kesindi. Herhalde Müdür izinli olsun olmasın, onu istedikleri zaman bulamamalarına kızmış olmalıydı.

Kent beş bin kilometre karelik bir alancı yayılmıştı. Burada dört yüz kilometreden daha uzun Ekspres yollar vardı. Bir o kadar da Yardımcı yollar. Bunlar Kentte yaşayan yirmi milyondan fazla insana hizmet edilmesi için yapılmıştı.

Karmaşık yol şebekesi sekiz katlıydı. Sivil Polis olan Baley'in bütün yolları bilmesi gerekiyordu. Gerçekten de bunu biliyordu adam. Kentte yolunu gözleri kapalı bulabilirdi.

Şimdi de Merkeze sekiz ayrı yoldan gidebilirdi. Bir an duraklayarak hangisinin bu saatte daha tenha olduğunu düşündü. Sonra kararını vererek,

"Benimie gel, delikanlı," diye emretti.

Robot uysalca onun peşinden ilerledi. Geçmekte olan bir Yardımcı yola atladılar.

Baley dikey direklerden birini yakaladı. Bu beyaz, ve sıcaktı. İnsan direği sıkıca kavrayabiliyordu. Baley oturmak istemiyordu, çünkü bu yolda fazla kalacak değillerdi. Robot, ancak Baley'nin çabucak işaret etmesi üzerine direğe tutundu.

Aslında robot bir yere tutunmadan da dengesini koruyabilirdi, ama Baley birbirlerinden ayrılmalarından korkuyordu. Robottan o sorumluydu. R. Geronimo'nun başına bir şey geldiği takdirde Kentin uğradığı maddi zararı ödemek hiç de hoşuna gitmeyecekti.

Yardımcı yolda birkaç kişi daha vardı. Bütün gözler merakla R. Geronimo'ya dikildi. Olacağı buydu. Baley birer birer bu meraklıların gözlerinin içine baktı.

Yolcular endişeyle hemen döndüler.

Baley Yardımcı yoldan atlarken tekrar işaret etti. Sonra en yakındaki şeride sıçradı. Plastik duvarlar kendisini korumadığı için havanın şiddetle yüzüne çarptığını hissediyordu. Böyle yolculuklara alışık olduğu için rüzgara doğru eğildi, gözlerini korumak için de bir kolunu kaldırdı.

Şeridin Ekspres yolla birleştiği noktaya doğru koştu. Sonra koşmasını Ekspres yolun hemen yanından uzanan şeritte ve ters yana doğru sürdürdü.

Birdenbire bir delikanlının, "Robot!" diye bağırdığını duydu. Kendisi de o çağı geçiren Baley, ne olacağını çok iyi biliyordu. İki üç, ya da cıltı çocuk şeritte aşağı yukarı koşuşacaklardı. O arada robota çelme takacaklar makine adam şangırdayarak yere yuvarlanacaktı. Delikanlı yakalandığı takdirde de yargıca robotun kendisine çarptığını, bu makine yaratıkların yollarda tehlike yarattıklarını söyleyecekti. Tabii sonunda onu serbest bırakacaklardı.

Robot, ilk olayda kendisini savunamayacak, mahkemedeyse tanıklık edemeyecekti.

Baley hızla hareket ederek çocuklardan ilkiyle robotun arasına girdi. Daha hızlı bir şeride geçerek sanki rüzgârdan iyice korunmak istiyormuş gibi kolunu iyice kaldırdı. Ve delikanlıyı itti. Çocuk kendisini daha ağır hareket eden bir şeritte buldu. Yere yuvarlanırken deli gibi, "Hey!" diye bağırdı. Diğer çocuklar durakladılar. Durumu çabucak incelediler ve yana atlayarak uzaklaştılar.

Baley, "Ekspres yola atlayalım, delikanlı," dedi.

Robot bir an durakladı. Makine adamların yalnız başlarına Ekspres yola binmelerine izin yoktu. Ama Baley'nin emri kesindi Robot Ekspres yola bindi.

Baley peşinden gelince de kendisini ezen baskıdan kurtuldu. Baley, ayakta duran yolcuların arasından hızla ilerlerken önündeki R. Geronimo'yu itip duruyordu.

Daha az kalabalık olan ikinci kata çıktılar. Baley, bir direğe tutunarak bir ayağını robotun ayağı üzerine koydu. Onlara bakmaya kalkışanları ateş saçan gözlerle süzüyordu.

On beş buçuk kilometre sonra Polis Merkezinin yakınındaki istasyona eriştiler.

Baley, R. Geronimo'yla birlikte Ekspres yoldan atladı.

Kimse robota elini bile sürememişti. Baley kapıda robotu teslim ederek, bir makbuz aldı. Gün sona ermeden makbuzun elektronik beyine kaydedilmesini de sağlayacaktı.

Artık Polis Müdürünü görme sırası gelmişti. Baley, Müdürü iyi tanıyordu. En basit bir başarısızlığını derecesini düşürmek için bahane olarak kullanacaktı adam.

Haşin bir insandı Müdür, Baley'nin geçrişteki başarılarını da âdeta kendisine karşı bir hakaret sayıyordu.

* * *

Polis Müdürünün adı Wilson Roth'du. İki buçuk yıl önce bu mevkie getirilmişti. Julius Enderby istifa ettiği zaman.

Enderby, istifasını verebilmek için bir Uzaycının cinayete kurban gitmesi olayının yol açtığı heyecan sönünceye kadar beklemişti.

Baley, bu değişikliğe hiçbir zaman alışamamıştı. Julius, bütün kusurlarına karşın sadece amiri değil, aynı zamanda da arkadaşıydı. Roth ise sadece amiriydi.

Üstelik adam New York'lu bile değildi. Onu dışarıdan getirmişlerdi.

Roth, ne fazla uzundu, ne de fazla şişman. Ama kafası iriydi. Boynunu öne doğru hafifçe eğik tuttuğu için sanki daha iri yarıymış gibi duruyordu. İri gövdeli, iri kafalı... Şiş göz kapakları gözlerini yarı örtüyordu. Onu gören adamın uyukladığını sanırdı ama hiçbir şey kaçmazdı Müdürün gözünden. Baley bunu adam Büronun başına geçer geçmez anlamıştı. Roth'un kendisini sevdiğini sanmak gibi bir hata yaptığı da yoktu. Roth'u hiç sevmediğiniyse çok iyi biliyordu.

Routh'un sesi aksi değildi. Hiçbir zaman tersleşmezdi adam. Ama sözleri tatlı da sayılmazdı. "Baley, seni bulmak neden bu kadar zor oluyor?"

Baley dikkat ve saygıyla, "Bugün öğleden sonra izinliydim, Müdür bey," diye karşılık verdi.

"Evet. Bu 7 S. derecesinin sana verdiği bir hak. Ama Alıcı diye bir şeyden haberin var sanırım, resmi haberleri almak için kullanılıyor. İzinli olduğun zamanlarda bile seni her an buraya çağırabiliriz."

"Bunu çok iyi biliyorum, Müdür bey. Ama sürekli Alıcı taşımakla ilgili nizamname yürürlükten kaldırıldı. Bize başka yollardan da erişmek mümkün."

"Evet, Kentin içinde öyle. Ama sen Dışarıdaydın. Yoksa yanılıyor muyum?"

"Yanılmıyorsunuz, Müdür bey. Dışarıdaydım. Nizamnamelerde dışarı çıktığım zaman yanımda bir alıcı bulunması gerektiğini belirten hiçbir madde yok."

"Demek yasaların arkasına saklanıyorsun?"

Baley sakin sakın, "Evet, Müdür bey," dedi.

Roth ayağa kalktı. Güçlü, tavırları gizli bir tehditle dolu bir adamdı.

Masasının kenarına ilişti. Enderby'nin yaptırttığı Dışa açılan pencere çoktan örülmüş ve üzeri boyatılmıştı. Her tarafı kapalı oda bu yüzden daha sıcak ve rahattı. Ve Müdür de daha iri yarı gözüküyordu. "Sen Arzın minnet duygularına güveniyorsun sanırım, Baley." Sesini yükseltmemişti.

"Ben görevimi elimden geldiği kadar iyi bir biçimde ve yasalara uygun şekilde yapmaya çalışıyor, buna güveniyorum. Müdür bey."

"O yasaları istediğin gibi çarpıttığın zaman da bu dünyanın minnetine güveniyorsun."

Baley hiç sesini çıkarmadı.

Müdür, "Üç yıl önce Sarton cinayeti olayında başarılı olduğunu düşünüyorlar," dedi.

Baley, "Teşekkür ederim, Müdür bey," diye mırıldandı.

"Uzay kenti bu yüzden sökülüp götürüldü sanırım."

"Evet, öyle. Ve bütün Arz bunu alkışladı. İki yıl önce de Solaria'da başarılı olduğun düşünülüyor. Bunu sen bana hatırlatmadan söylemeliyim. Bu başarın Uzaycı dünyalarıyla yapılmış olan ticaret anlaşmalarında bazı şartların değiştirilmesine yol açtı. Hem de Arzın lehine olarak."

"Bütün bunlar kayıtlara geçti sanırım, efendim."

"Bunun sonucu olarak da sana bir kahraman gözüyle bakmaya başladılar."

"Benim böyle bir iddiam yok."

"İki defa terfi ettirildin. Her olaydan sonra bir defa. Hatta Solaria'daki olaylarla ilgili bir oyun da gösterildi."

"Onu iznim olmadan ve itirazlarıma karşın gösterdiler, Müdür bey."

"Bu bir tür kahraman olup çıkmana yol açtı."

Baley omzunu silkti.

Roth birkaç saniye onun bir şey söylemesini bekledi, sonra konuşmasını sürdürdü. "Ama şu hemen hemen iki yıllık sürede önemli hiçbir şey yapmadın."

"Arzın son zamanlarda onun için ne yaptığımı sorması normal."

"Tabii. Ve herhalde bunu soruyor. Bu dünya şu modanın öncüsü olduğunu da biliyor sanırım. Dışarı çıkmak, toprakla oynamak, bir robot gibi davranmak."

"Buna izin verildi."

"İzin verilen her şeyin hayranlık uyandırması şart değil.

Belki de pek çok kişi senin bir kahraman değil de, acayip bir insan olduğunu düşünüyordur."

Baley, "Belki de bu kendim hakkındaki fikirlerime uyuyor," diye açıkladı.

"Halkın belleğinin pek zayıf olduğu bilinen bir gerçektir.

Şimdi de senin kahraman o acayip adamın arkasında hızla kayboluyor. Bu nedenle bir hata yaptığın takdirde başın ciddi şekilde derde girecek.

Güvendiğin o şöhretin..."

"Özür dilerim, Müdür bey, benim buna güvendiğim yok."

"Polis Bürosunun güvendiğini düşündüğü o ün seni kurtarmayacak. Ben de öyle."

Baley'in sert ifadeli yüzünde bir an bir tebessüm belirip kayboldu. "Beni kurtarmak için çılgınca bir girişimde bulunmanızı ve mevkinizi tehlikeye atmanızı hiç istemem, Müdür bey."

Roth omzunu silkti ve o da Baley gibi hafifçe güldü. "Bu konuda hiçbir endişen olmasın."

"O halde bütün bunları bana neden söylüyorsunuz?"

"Seni uyarmak için. Aslında seni mahvetmeye çalışmıyorum. Seni ilk ve son kez uyarıyorum. Çok hassas bir olaya karışacaksın ve kolaylıkla bir hata yapabilirsin. Seni böyle bir hata yapmaman için uyarmak istedim."

Roth'un yüz hatları bu kez pek belirli bir tebessümle gevşedi.

Baley bu gülümseyişe karşılık vermedi. "Bu hassas olayın ne olduğunu bana söyleyebilir misiniz?"

"Bunun ne olduğunu bilmiyorum."

"Aurora'yla mı ilgili?"

"R. Geronimo'ya gerektiği takdirde sana bunu açıklaması emredildi. Ama bu konuda hiçbir bilgim yok."

"O halde bunun çok hassas bir konu olduğunu nereden çıkardınız, Müdür bey?"

"Yapma, Baley. Sen esrarlı olayları araştıran bir detektifsin. Arz Adalet Bakanlığından bir memur kalkıp Kente neden geldi dersin? Aslında seni rahatlıkla Washington'a çağırabilirlerdi. İki yıl önce Solaria olayında öyle olmadı mı? Adalet Bakanlığından gelen bu görevli seni hemen bulamayınca neden kaşlarını çattı, öfkelendi ve sabırsızlandı dersin? Sana erişmemizi engellemen bir hataydı.

Bundan ben sorumlu değildim. Belki bu öldürücü bir hata değil, ama yine de işe hata yaparak başladın."

Baley'nin kaşları çatıldı. "Ve siz de şimdi daha da gecikmeme neden oluyorsunuz."

"Hiç de değil. Adalet Bakanlığından gelen görevli hafif bir yemek yiyor. Arz Bakanlıkları memurlarının kendilerine bazı haklar tanıdıklarını bilirsin. Memur yemek sona erdiği zaman bize katılacak. Merkeze geldiğin ona bildirildi. Onun için bekleyeceksin. Benim yaptığım gibi."

Baley, beklemeye başladı. Adam o oyun hiper dalga alıcılarında gösterildiği şırada hiç de istemediği bu iltifat yüzünden olacakları sezmişti. Belki o oyun sayesinde Arzın gözünde yükselmişti ama Merkezdeki durumu bozulmuştu.

Oyun yüzünden âdeta iki boyutlu olan Polis Bürosu arka planda kalmış, Baley ise üç boyutlu bir görüntü halini almıştı. Bu da herkesi ona düşman etmişti.

Baley başarıları sayesinde yükselmiş, böylece bazı haklar elde etmişti. Ama bu da Merkezin ona duyduğu düşmanlığı arttırmıştı. Ve Baley çok yükselen bir kişinin düştüğü zaman daha kolaylıkla parçalanacağını da biliyordu.

Bir hata yaptığı takdirde...

* * *

Adalet Bakanlığının memur odaya girdi. Kayıtsız bir tavırla etrafına bakınarak Roth'un masasının diğer tarafındaki koltuğa oturdu. Baremin en yüksek derecesine uygun bir biçimde davranıyordu. Roth da sakin bir tavırla diğer koltuğa yerleşti. Baley ayakta duruyor, şaşkınlığının yüzünden anlaşılmaması için çabalıyordu.

Aslında Roth onu uyarabilirdi ama bunu yapmamıştı.

Durumun anlaşılmaması için sözlerini dikkatle seçmiş olduğu da anlaşılıyordu. Memur kadındı.

Aslında kadın bir memur olmaması için bir neden yoktu.

Kadınlar her işte çalışabilirler, bakan bile olabilirlerdi.

Güvenlik güçlerinde de kadınlar vardı. Hatta bunlardan biri Başkomiserliğe yükselmişti. Sadece Baley böyle bir şeyi beklemiyordu.

Kadın iyice uzun boyluydu, koltukta dimdik oturuyordu.

Üniforması bir erkeğindekinden farksızdı. Saç biçimi de öyle.

Cinsiyetini hemen belirten göğüsleriydi. Kadının göğüslerini gizlemeye çalıştığı da yoktu. Bakanlık Memuru kırkında gözüküyordu. Yüz hatları düzgün ve keskindi. Çekiciliğinden hiçbir şey kaybetmeden orta yaşa erişmişti. Siyah saçlarına henüz ak düşmemişti.

Kadın, "Sen 7.S dereceli Sivil Memur Elijah Baley'sin," dedi. Bu bir soru değil, bir açıklamaydı.

Baley yine de, "Evet, efendim," diye cevap verdi.

"Ben Bakanlık Müsteşarı Lavinia Demachek'im Hiper dalgayla gösterilen oyundaki kahramana pek benzemiyorsun."

Baley'e bunu sık sık söylemişlerdi zaten. Alayla, "Beni olduğum gibi gösterdikleri takdirde pek seyirci bulamazlardı, efendim," dedi.

"Bundan pek de emin değilim. Kullandıkları o bebek yüzlü aktörden daha güçlü gözüküyorsun." Baley bir an durakladı, sonra da tehlikeyi göze almaya karar verdi, belki de dayanamadı. Ciddi ciddi, "İnce bir zevkiniz var efendim," diye mırıldandı.

Kadın bir kahkaha attı. Baley de usulca tuttuğu nefesini verdi. Lavinia Oemachek, "Öyle olduğunu düşünmek hoşuma gider," dedi. "Şimdi... Beni bekletmenin anlamı nedir?"

"Bana geleceğinizi haber vermediler, efendim, izinliydim."

"Anladığıma göre izin saatlerini Dışarıda geçirmişsin."

"Evet, efendim."

"İnce zevkli olmasaydım, Sen o kaçıklardansın sanırım,derdim. Onun yerine, 'Sen de o heveslilerden misin?' diye soracağım."

"Evet, efendim."

"İleride bir gün göç edeceğini ve vahşi Galakside yeni dünyalar bulacağını mı düşünüyorsun?"

"Belki de öyle olmayacak, efendim. Belki fazla yaşlı olduğuma karar verecek..."

"Kaç yaşındasın?"

"Kırk beş, efendim."

"Yaşını gösteriyorsun. Aslında ben de kırk beş yaşındayım."

"Ama siz yaşınızı göstermiyorsunuz, efendim."

"Daha yaşlı mı duruyorum, yoksa genç mi?" Kadın tekrar bir kahkaha attı.

"Neyse, oyun oynamayalım. Benim öncülük edemeyecek kadar yaşlı olduğumu mu söylemek istiyorsun?"

"Toplumumuzda hiç kimse Dışarıda eğitilmedikçe öncülük edemez. Ve en iyi biçimde gençler eğitilebiliyor. Oğlumun ileride bir gün başka bir dünyaya erişeceğini umuyorum."

"Öyle mi? Tabii Galaksinin Uzaycı dünyalarına ait olduğunu da biliyorsun."

"Sadece elli dünya Uzaycıların, efendim. Galakside insanların yaşayabileceği ya da yaşanır hale getirilebilecek milyonlarca gezegen var. Çoğunda akıllı varlıkların bulunduğunu da sanmıyorum."

"Evet. Ama hiçbir gemi Uzaycıların izni olmadan Arzdan ayrılamaz!"

"Bu izni verebilirler, efendim."

"Ben senin kadar iyimser değilim, Baley."

"Bazı Uzaycılarla konuştum..."

Demachek, "Konuştuğunu biliyorum," dedi. "Amirim Albert Minnim... Seni iki yıl önce Solaria'ya o yolladı,"

Dudakları hafif bir gülümseyişle büküldü. "O hiper dalga oyununda bir aktör de onu canlandırmıştı. Kısa bir roldü bu.

Aktör de Minnim'e çok benziyordu. Bunu hatırlıyorum. Bu durum Minnim'in hiç hoşuna gitmemişti. Bunu da hatırlıyorum."

Baley konuyu değiştirdi. "Müsteşar Minnim'den..."

"O terfi etti."

Baley baremin ne kadar önemli olduğunu biliyordu. "Yeni ünvanı nedir, efendim?"

"Bakan Yardımcısı."

"Teşekkür ederim. Bakan Yardımcısı Minnim'den bu konuyu görüşmek için beni Aurora'ya göndermesini istedim."

"Ne zaman?"

"Solaria'dan döndükten kısa bir süre sonra. Bu isteği ondan sonra da iki kez tekrarladım."

"Uygun bir cevap alamadın sanırım."

"Öyle, efendim."

"Buna şaştın mı?"

"Sadece hayal kırıklıklığına uğradım, efendim."

"Bunun bir yararı olmaz ki." Kadın koltukta hafifçe arkasına yaslandı.

"Uzaycı dünyalarıyla olan ilişkilerimiz çok nazik. Detektiflik alanındaki iki başarının durumu biraz düzelttiğini düşünebilirsin. Gerçekten de öyle oldu. O korkunç hiper uzay oyununun da yararı görüldü. Ama bu yaklaşma ancak şu kadar..." Baş ve işaret parmaklarını birbirine yaklaştırdı.

"Aramızdaki uzaklık ise bu kadar..."

Ellerini iki yana açtı. Sonra da sözlerini sürdürdü.

"Bu durumda seni en önemli Uzaycılar dünyası olan Aurora'ya yollama cesaretini göze alamazdık. Bir hata yaparak yıldızlar arası bir gerginliğe neden olabilirdin."

Baley kadının gözlerinin içine baktı. "Ben Solaria'ya gittim ve durumu tehlikeye düşürecek bir şey de yapmadım. Aksine..."

"Evet, biliyorum. Ama oraya da Uzaycılar seni çağırttıkları için gittin. Bu, biz istediğimiz için seni oraya göndermemizden pek farklı. Herhalde sen de bunun farkındasın."

Baley sesini çıkarmadı.

Demachek buna şaşmadığını belirtmek ister gibi hafifçe burnundan soludu. "Sen Bakan Yardımcısına başvuralı beri durum daha da kötüleşti. Bakan Yardımcısı haklı olarak isteklerinle ilgilenmedi. Ve durum şu son ay daha da gergin bir hal aldı."

"Bu toplantının nedeni bu mu, efendim?"

"Sabırsızlanıyor musunuz, efendim?" Kadın, alayla, sanki kendisinden daha yüksek mevkide biriyle konuşuyormuş gibi bir tavır takındı, "Bana, konuya girmemi mi emrediyorsunuz?"

"Hayır, efendim."

"Hayır, emrediyorsun. Neden olmasın? Pek sıkıcı şeyler söylemeye başladım. Şimdi, konuya yaklaşmak için sana Dr. Han Falstolfe'u tanıyıp tanımadığını soracağım."

Baley, dikkatle, "Onunla üç yıl kadar önce bir kez karşılaştım," dedi. "Eski Uzay kentinde."

"Ondan hoşlandın sanırım."

"Bana dostça davrandı. Bir Uzaycı için tavırları dostçaydı denilebilir."

Demachek, yine hafifçe burnundan soludu. "Anlıyorum. Dr. Fastolfe'un şu son iki yılda Aurora'da önemli bir siyasi güç halini aldığından haberin var mı?"

"Bir ara... birlikte çalıştığım birinden 'Dr. Fastolfe'un hükümette görev aldığını duydum."

"Uzaycı robot arkadaşın R. Daneel Olivavv'dan mı?"

"Eski iş arkadaşım, R. Daneel Olivvav'dan."

"Bu, bir Uzaycı gemisinde iki matematikçiyle ilgili önemsiz bir problemi çözümlediğin zaman mı oldu?"

Baley başını salladı. "Evet, efendim."

"Gördüğün gibi olanları öğreniyoruz. Dr. Han Fastolfe iki yıldan beri hemen hemen Aurora hükümetine yol gösteriyor. Aurora Dünya Parlamentosunun önemli bir üyesi. İleride Başkan olacağından da söz ediliyor. Aurora'da Başkan, en önemli yönetici sayılıyor."

Baley, "Anlıyorum, efendim," diye mırıldanırken, kadının Müdürün sözünü ettiği nazik konuyu ne zaman açacağını düşünüyordu.

Ama Demachek'in acelesi yoktu anlaşılan. "Fastolfe... ılımlı. O kendisinden böyle söz ediyor. Aurora'nın ve genellikle bütün Uzaycı dünyalarının seçtikleri yönde gereğinden fazla ilerlediklerini düşünüyor. Herhalde sen, biz Arzlıların da kendi yolumuzda fazla ilerlediğimize inanıyorsun. Dr. Fastolfe biraz geriye giderek robot sayısını azaltmayı, yeni kuşakların daha çabuk oluşmasını ve Arzla anlaşma yapılmasını ve bizlerle dost olmayı istiyor. Tabii biz onu destekliyoruz. Ama pek sessizce. Sevgimizi açık bir biçimde belli ettiğimiz takdirde bu Dr. Fastolfe'un sonu olur."

Baley, "Dr. Fastolfe'un," dedi. "Arzın Galaksiyi araştırmasına ve diğer dünyalara yerleşmemize razı olacağını sanıyorum."

"Ben de bundan eminim. Hatta Dr. Fastolfe'un bunu sana söylediğini de sanıyorum."

"Evet, efendim, tanıştığımız zaman söyledi."

Demachek, ellerini birleştirerek parmak uçlarım çenesine dayadı. "Sence Dr. Fostolfe Uzaycı dünyalarındaki kamuoyunun temsilcisi mi?"

"Bilmiyorum, efendim."

"Korkarım değil. Onu destekleyenler fazla hevesli gözükmüyorlar. Ona karşı olanlarsa hem kalabalıklar, hem de ateşli. Şimdiye kadar gücünü hem usta bir politikacı ve hem de sevilen bir adam olduğu için koruyabildi. Tabii en zayıf tarafı Arza karşı duyduğu sempati. Bunu durmadan ona karşı bir silah gibi kullanıyorlar. Bu da diğer bakımlardan Dr Fastolfe'un fikirlerini paylaşacak kişileri bile etkiliyor, Seni Aurora'ya gönderseydik, yapacağın her hata Arza duyulan düşmanlığın daha da güçlenmesine neden olacaktı.

Tabii bu Dr. Fastolfe'un zayıf duruma düşmesine yol açacak, belki de bu yüzden mahvolacaktı adam. Arz bu tehlikeyi göze alamazdı."

Baley mırıldandı. "Anlıyorum."

"Oysa Fastolfe bu tehlikeyi göze almaya hazır. Henüz siyasi gücü pek fazla olmadığı bir sırada Solaria'ya gönderilmeni o sağladı. Üstelik o günlerde savunmasız bir durumdaydı. Ama o sıralar yaınızca kendi kişisel gücünü kaybetme tehlikesi vardı. Bizse sekiz milyardan fazla Arzlının geleceğini düşünmek zorundaydık. İşte şimdiki siyasi durumu dayanılamayacak kadar nazikleştiren de bu."

Sustu.

Sonunda Baley bir soru sormak zorunda kaldı. "Sözünü ettiğiniz durum nedir, efendim?"

Demechek, "Fastolfe'un ciddi ve görülmemiş bir skandala karıştığı anlaşılıyor," diye açıkladı. "Beceriksizce davrandığı takdirde birkaç hafta içerisinde siyasi bakımdan mahvolacak. Eğer insanüstü bir zekâsı varsa, belki birkaç ay dayanabilir. Er ya da geç Aurora siyaset alanından silinip, siyasi bir güç olmaktan çıkacak. Tabii bu da Arz için gerçek bir felaket olacak."

"Dr. Fastolfe'u neyle suçladıklarını sorabilir miyim? Rüşvet almakla mı? Vatana ihanetle mi?"

"Onu böyle basit şeylerle suçladıkları yok. Düşmanları bile onun dürüst bir insan olduğunu kabul ediyorlar."

"O halde onu duygularına kapılarak bir suç işJemekle mi suçluyorlar? Bir cinayet işlemekle mi?"

"Bu pek de cinayet sayılmaz."

"anlayamadım, efendim."

"Aurora'da insanlar yaşıyor, Baley. Ve robotlar da var. Bunların çoğu bizimkiler gibi. Bizim robotlardan daha ileri modeller oldukları söylenemez, ama Aurora'da insana benzer robotlar da yapılmış. Bunlar bize o kadar benziyorlar ki, insanlardan ayırdedilemiyorlar."

Baley başını salladı. "Bunu çok iyi biliyorum."

"İnsana benzeyen bir robotu ortadan kaldırmak herhalde tam anlamıyla bir cinayet sayılmaz."

Baley öne doğru eğildi. Gözleri irileşmişti. "Yakub adına, kadın!" diye bağırdı.

"Oyun oynamayı bırak artık! Bana Dr. Fastolfe'un R. Daneel'i öldürdüğünü mü söylemek istiyorsun?"

Roth ayağa fırladı. Baley'nin üzerine yürüyecekti ama müsteşar Demachek elini sallayarak ona oturmasını işaret etti. İstifini bozmamıştı.

"Bu durumda saygısızlığını hoş görüyorum, Baley," dedi.

"Hayır, R. Daneel öldürülmedi. Aurora'da insana benzeyen tek robot o değil. Öyle bir robot öldürüldü. R. Daneel değil. Tabii bu 'öldürüldü' lafı da pek uygun sayılmaz. Aslında robotun kafası tamamiyle mahvedildi. Şimdi kafasında roben durumu var. Sürekli ve düzeltilmesi imkânsız bir 'roben' durumu."

"Ve onlar bunu Dr. Fastolfe'un yaptığını söylüyorlar, öyle mi?"

"Düşmanları öyle söylüyorlar. Yalnızca Uzaycıların Galaksiye yayılmalarını ve Arzlıların Kainattan silinmelerini isteyen müfritler iddia ediyorlar bunu. Müfritler şu birkaç hafta içerisinde yeni bir seçim yapılmasını sağladıkları takdirde hükümetin kesin kontrolü onların eline geçecek. Ve o zaman kim bilir neler olacak."

"Bu 'roben' siyasi bakımdan niçin bu kadar önemli? Bunu anlayamıyorum."

Demachek, "Ben de bu konuyu pek bilmiyorum," diye açıkladı. "Aurora siyasetini anladığımı iddia edemem.

Anladığım kadarıyla insana benzeyen Robotların müfritlerin planlarıyla ilgisi varmış. Öyle bir robotun ortadan kaldırılması onları çok öfkelendirmiş." Burnunu kırıştırdı.

"Aurora politikası insanın aklını karıştırıyor. Yorum yapmaya kalkıştığım takdirde sadece aklını karıştıracağım."

Baley, Müsteşarın ısrarlı bakışları karşısında kendisini toparlamaya çalıştı. Alçak sesle, "Beni neden buraya çağırdınız?" diye sordu.

"Fastolfe yüzünden. Daha önce bir cinayeti aydınlatmak için uzaya açıldın ve başarılı oldun. Fastolfe bunu bir kere daha denemeni istiyor. Aurora'ya gidecek ve 'roben' durumuna kimin yol açtığını öğreneceksin. Fastolfe müfritleri geriletebilmek için tek şansının bu olduğunu düşünüyor."

"Ben robotik uzmanı değilim. Aurora konusunda da hiçbir şey bilmiyorum..."

"Solaria konusunda da bir şey bilmiyordun ama yine de başarılı oldun. Önemli olan nokta şu Baley: Biz de olayın iç yüzünü Fastolfe kadar öğrenmeyi istiyoruz. Adamın mahvolmasını arzu etmiyoruz. Öyle bir şey olduğu takdirde bu müfrit Uzaycılar bize düşmanca davranacaklardır sanırım. Şimdiye kadar karşılaştığımız düşmanlıktan daha da şiddetli olur davranışları. Böyle bir şey olmasını istemiyoruz."

"Ben bu sorumluluğu yüklenemem, efendim. Bu görev."

"Hemen hemen yerine getirilmesi imkânsız bir şey. Bunu biz de biliyoruz. Ama başka seçeneğimiz yok. Fastolfe ısrar ediyor. Ve şu anda Aurora hükümeti de onu destekliyor. Gitmeye razı olmazsan ya da biz seni göndermeyi red edersek Aurora'lıların öfkesine katlanmak zorunda kalırız. Ama gider ve başarılı da olursan bu dertten kurtuluruz. Sen de gerektiği biçimde ödüllendirilirsin."

"Ya gider ve başarılı olamazsam?"

"O zaman suçlunun Arz değil de sen olduğunun iyice anlaşılması için elimizden geleni yaparız."

"Yani yüksek mevkideki memurlar yakalarını kurtarırlar."

Demachek, "Bunu daha nazik bir biçimde açıklayabiliriz," dedi. "Arzın fazla acı çekmeyeceği umuduyla seni kurtlara atarız. Gezegenimiz için ücret olarak bir insanı feda edebiliriz."

"Nasıl olsa başarıya erişemeyeceğim. O halde gitmemem daha iyi olur."

Demachek, "Bu sözlerinin yersiz olduğunu sen de biliyorsun," dedi. "Aurora seni istedi. Aurora'lıları red edemezsin. Hem reddetmeyi neden isteyesin? İki ylıdan beri Aurora'ya gidebilmek için uğraşıp duruyor, izin vermediğimiz için de kötü şeyler düşünüyordun."

"Ben barış içinde gitmek ve diğer gezegenlere yerleşilmesi sorununu çözmek istiyordum. Yoksa..."

"Diğer dünyalara yerleşme hayalin için yine onlardan yardım sağlamaya çalışabilirsin, Baley. Bir an başarılı olduğunu düşünelim. Bu olmayacak bir şey değil. Bu durumda Fastolfe'un sana büyük bir minnet borcu olacak. O zaman sana canla başla yardım eder. Normal bir durumda yapmayacağı bir biçimde. Biz de sana yardım edecek kadar minnet duyacağız. Bu bir tehlikeyi, hatta büyük bir tehlikeyi göze almaya değmez mi? Aurora'da başarıya erişme şansın çok az belki. Oysa gitmezsen bu şans oranı sıfıra inecek. Bunu düşün, Baley. Ama lütfen bu fazla zaman almasın."

Baley'nin dudakları gerildi. Sonunda adam başka çare olmadığını anlayarak, "Ne kadar zamanım var..." diye söze başladı.

Demachek sakin sakin, "Haydi, haydi," dedi. "Deminden beri sana seçme hakkımız da, zamanımız da olmadığını anlatıyorum." Bileğindeki zaman bandına baktı. "Altı saat kadar sonra yola çıkacaksın."

* * *

Uzay limanı, doğu tarafta, Kentin hemen dışındaydı. Arzın bütün kalabalıklığına karşılık hava limanı tenhaydı. Arzlılar gezegenlerinden pek ender ayrılıyorlardı. Limana daha çok robotlar ve Uzaycıların yönettikleri ticaret gemileri geliyordu.

Gemiye binmek için bekleyen Elijah Baley Arzla bütün bağları şimdiden kesilmiş gibi bir duyguya kapıldı. Bentley onun yanında oturuyordu. Baba oğul sıkıntılı bir sessizlik içindeydiler.

Sonunda Ben, "Annemin gelmek isteyeceğini sanmıyordum," dedi.

Baley başını salladı. "Ben de öyle. Solaria'ya gittiğim zamanki davranışlarını hatırlıyorum. Bu yolculuk da ondan farklı değil."

"Annemi yatıştırmayı başarabildin mi?"

"Elimden geleni yaptım, Ben. Geminin uzayda kazaya uğrayacağını, ya da Aurora'ya erişir erişmez Uzaycıların beni öldüreceklerini sanıyor."

"Solaria'dan sağ salim döndün."

"Bu nedenle de hayatımı ikinci kez tehlikeye atmamı istemiyor. Şansımın döneceğini sanıyor. Yine de dayanacaktır. Sen onunla ilgilen, Ben. Kendisiyle konuş. Ama ne yaparsan yap sakın yeni bir dünyaya yerleşmekten söz etme. Aslında onu endişelendiren bu. Senin birkaç yıl sonra onu bırakıp gideceğini düşünüyor. Seninle birlikte gitmeyi başaramayacağını biliyor. Seni bir daha göremeyeceğini sanıyor."

Ben, "Gerçekten de göremeyebilir," dedi. "Bu işin böyle sonuçlanması olasılığı da var."

"Belki sen bunu kolaylıkla kabul edebilirsin. Ama annen bunu yapamaz. Onun için ben yokken bu konuyu annene açma. Olur mu?"

"Olur... Annem biraz da Gladia yüzünden sinirli sanırım."

Baley çabucak başını kaldırdı. "Yoksa sen ona..."

"Ben tek kelime bile söylemedim. Ama o da hiper dalga oyununu gördü. Ve Gladia'nın Aurora'da olduğunu biliyor."

"E, ne olmuş? Aurora koskocaman bir gezegen. Gladia Delmarre'ın beni uzay limanında bekleyeceğini mi sanıyorsun? Yakub adına, Ben, annen hiper dalga oyununun onda dokuzunun uydurma olduğunu bilmiyor mu?"

Ben belli bir biçimde kendisini zorlayarak konuyu değiştirdi. "Burada oturman ne garip... Hiç eşyan yok..."

"Aslında bunlar bile fazla. Arkamda elbisem var ya! Ben gemiye biner binmez, arkamdakileri hemen alacaklar. Önce kimyasal işlemden geçirecek, sonra da uzaya atacaklar. Ondan sonra bana yepyeni kılıklar verecekler. Tabii ben tamamiyle dezenfekte edildikten, yıkanıp temizlendikten sonra. Hem içim hem de dışım tertemiz bir hale getirilecek. Bu daha önce de başıma geldi."

Yine bir sessizlik oldu.

Sonra Ben, "Biliyor musun, baba..." diye başladı ve birdenbire durakladı. Sonra yeniden çabaladı. "Biliyor musun, baba..." Ama bu kez de başarılı olamadı.

Baley gözlerini oğluna dikmişti. "Ne söylemeye çalışıyorsun, Ben?"

"Baba bu sözleri söylerken kendimi aptal gibi hissedeceğim, ama seninle açın konuşmam daha doğru olur. Sen bir kahraman tipi değilsin. Ben bile hiçbir zaman öyle olduğunu düşünmedim. Sen iyi bir insansın. Babaların dc en olağanüstüsü sensin. Yine de bir kahraman hali yok sende."

Baley usulca bir şeyler mırıldandı.

Ben, "Ama," dedi. "İnsan durup düşündüğü zaman Uzay kentini haritadan senin sildiğini, Aurora'lıları bizim tarafa senin çektiğini ve diğer dünyalara yerleşme planının da senin kafandan çıktığını hatırlıyor! Baba, sen Arz için, hükümetteki bütün memurların bir arada yaptıklarından çok daha önemli şeyler sağladın. O halde neden seni daha fazla takdir etmiyorlar?"

Baley, "Çünkü bende bir kahraman hali yok," diye karşılık verdi. "Ve o budalaca hiper dalga oyununu göstermekte ısrar ettiler. Merkezdeki her memur o yüzden bana düşman oldu. Bu oyun anneni sarstı. Ve ben de bu nedenle devam ettiremeyeceğim bir ün kazandım. " Bileğindeki alıcı vericinin ışığı yanıp söndü.

Baley ayağa kalktı. "Artık gitmem gerekiyor. Ben."

"Biliyorum. Ama sana söylemek istediğim şu, baba: ben seni takdir ediyorum. Bu kez geri döndüğün zaman seni yalnız ben değil herkes takdirle karşılayacak."

Baley'nin kalbi eridi adeta. Detektif çabucak başını sallayarak elini oğlunun omzuna koydu. "Teşekkür ederim," diye mırıldandı. "Ben yokken kendine iyi bak.. Annene de..." Hızla uzaklaştı. Arkasına hiç bakmıyordu. Bentley'e yeni gezegenlere yerleşme konusunu görüşmek için Aurora'ya gittiğini söylemişti.

Yalnızca bu kadar olsaydı belki zaferle dönerdim, diye düşünüyordu. Oysa şimdi... Rezil olacak ve buraya döneceğim... Tabii Arza bir daha dönebilirsem...

İKİ

Baley üçüncü kez bir uzay gemisine biniyordu. Aradan geçen iki yıllık süre Baley'e ilk iki yolculuğu unutturamamıştı. Adam başına neler geleceğini çok iyi biliyordu.

Onu bir kamaraya kapatarak yalnız bırakacaklardı. Kimse onu görmeyecek, kendisiyle ilgilenmeyecekti. Belki kamarasına sadece bir robot gelecekti. Ona sürekli tıbbi ve kimyasal işlemler uygulayacaklar, üzerine antiseptik gazlar ve sıvılar püskürtecekleri. Bu işlemleri başka türlü anlatmak olanaksızdı. Hastalık Uzaycılarda bir saplantı halini almıştı.

Onlar Arzlıları ayaklı bir mikrop yuvası sayıyorlardı. Bu nedenle Baley'i Uzaycılara yaklaşabilecek bir duruma sokmaya çalışacaklardı.

Farklı bazı şeyler de olacaktı doğal olarak. Baley bu kez yolculuktan eskisi kadar korkmayacaktı. Herhalde Kent denilen rahimden çıkmış olmanın yol açtığı kayıp duygusu da onu eskisi kadar sarsmayacaktı. Daha geniş bir çevreye gideceğini bildiği için hazırlıklıydı, Arzlı kendi kendine cesaretle, bu kez uzayı seyretmekte de ısrar edeceğim, dedi. Ama karın kasları yine hafifçe büzüldü. Acaba bu, gökyüzünün gece dışarıda çekilen fotoğraflarından farklı mı?

Bütün dikkatini bu konuya verdi. Sanki Kenti, karısıyla oğlunu geride bıraktığını unutmaya çalışıyordu.

Baley, kabadayıca bir tavır takınmaya çalışarak yer taşıtına binmeye yanaşmadı.

Kapıyla uzay gemisi arasındaki kısa yolu yürüyerek aşmakta ısrar etti. Yanında onu almaya gelmiş olan robot vardı. Yolun üzeri de kapatılmıştı zaten. Baley daha sonra Ben'ı göremeyeceğini anlayarak döndü, sanki Trenton'a gitmek için Ekspres yola biniyormuş gibi bir tavır takınarak, kayıtsızca elini kaldırdı. Bentley ellerini deli gibi salladı. Her elinin iki parmağını kaldırarak V işareti yapıyordu. Pek eski bir zafer simgesiydi bu.

Baley, zafer, diye düşündü. Yararsız bir hareket. Bundan eminim. Adımlarını sıklaştırmamaya çalışarak yürümeye devam etti. Yüzündeki ifadenin de değişmediğini sanıyordu.

Ama yanındaki robot onu durdurdu.

"Hasta mısınız, beyim?" Aurora'lı bir robottu bu. Baley'e de 'efendim' değil, 'beyim' diye hitap etmişti.

Baley boğuk bir sesle, "Bir şeyim yok, delikanlı," dedi.

"Yürü." Gözlerini yere dikti ve gemi önünde bir dev gibi yükselinceye kadar da başını kaldırmadı.

Bir Aurora uzay gemisiydi bu.

Baley bundan emindi. Göğe doğru uzanan gemiyi sıcak ışıklı bir projektör aydınlatıyordu. Gemi Solaria'lılarınkilerden daha büyük, daha zarif ama çok daha güçlüydü.

Baley içeri girdi. Yaptığı karşılaştırma sonucu yine Aurora teknesinin üstün olduğuna karar verdi. Kamarası iki yıl önce kendisine verilenlerden çok daha büyük, daha rahat ve lükstü. Arzlı ne olacağını bildiği için hiç duraklamadan soyundu. Belki onları plazma meşalesiyle yok edeceklerdir.

Arza dönerken elbiselerimi bana geri vermeyecekler, tabii dünyama dönebilirsem. Geçen kez vermediler.

İyice yıkanıp, muayeneden geçirilecekti. Dezenfekte edilecek, iğneler yapılacaktı.

Ancak ondan sonra kendisine elbise vereceklerdi. Baley bu gurur kırıcı işlemleri âdeta memnunlukla karşıladı. Böylece o anda neler olduğunu düşünmekten kurtuluyordu. Geminin başlangıçta iyice hızlandığını pek fark etmedi. Arzdan ayrılarak uzağa açıldıkları anın üzerinde duracak zaman da bulamadı.

Baley tekrar giyindikten sonra aynada üzüntüyle sonucu inceledi. Elbise Arzlının bilmediği bir malzemeden yapılmıştı.

Düzgündü ve ışığı yansıtıyordu. Işık açısının değişmesiyle elbise de başka bir renge bürünüyordu. Pantolonun paçaları ayak bileklerini

kavrayacak biçimde yapılmıştı. Ayaklarının biçimini alan yumuşak botların konçları paçalarını örtüyordu.

Gömleğinin uzun kolları bileklerini sıkıca sarıyordu ve ellerinde saydam eldivenler vardı. Gömleğin yakası boynunu iyice gizliyordu. İstediği takdirde buna bağlı kapüşonla başını da örtebilecekti. Baley, onu rahatlığını düşündüklerinden değil, Uzaycılar bakımından tehlikeyi azaltmak için sarıp sarmaladıklarının farkındaydı, Baley kılığına bakarken, bunun beni sıkması gerekirdi, dedi kendi kendine. Sıcak basması ve hoşa gitmeyecek bir biçimde sırsıklam olmam gerekirdi... Hiç terlemediğini farkederek birden rahatladı.

Arzlı detektif hemen bir sonuca vardı. Onu alandan alan ve şimdi yanında bekleyen robota, "Delikanlı," dedi. "Bu elbiselerde ısı kontrolü mü var? : Robot, "Gerçekten öyle, beyim," diye cevap verdi. "Her havada giyilebilecek bir şey bu. Çok da beğeniliyor. Ayrıca çok da pahalı. Aurora'da bu elbiseyi alabilecek sadece birkaç kişi var."

"Öyle mi? Yakub adına!" Baley dikkatle robotu süzdü. Bu oldukça ilkel bir modele benziyordu. Hatta Arzdaki robotlardan pek de farklı değildi. Ama yüzünde Arzdaki modellerde görülmeyen belli belirsiz bir ifade vardı. Ayrıca robot kısıtlı bir biçimde yüz ifadesini değiştirebiliyordu da.

Baley'e, Aurora'da pek az kimsenin alabileceği bir şeyin verilmiş olduğunu açıklarken hafifçe gülümsemişti.

Robotun gövdesi madene benziyordu ama bu görünüşte yine de örülmüş bir malzemeyi andırıyordu. Renkler hoşa gidecek bir uyum sağlıyorlar ve malzeme robot hareket ettiği zaman hafifçe oynuyordu. Kısacası robota dikkatle ve yakından bakıldığı zaman insan biçiminde olmamasına karşın sanki arkasında elbise varmış gibi gözüküyordu.

Baley, "Seni ne diye çağıracağım, delikanlı?" diye sordu.

"Ben Giskard'ım, beyim."

"R. Giskard."

"İsterseniz beni öyle de çağırabilirsiniz."

"Bu gemide kitaplık var mı?"

"Evet, beyim."

"Bana Aurora'yla ilgili kitap filmler bulabilir misin?"

"Ne tür?"

"Tarih, siyasi bilimler, coğrafyayla ilgili. Bana gezegen hakkında bilgi verecek eserler."

"Evet, beyim."

"Bir de gösterici."

"Tabii, beyim." Robot çift kanatlı kapıdan çıktı.

Baley haşin bir tavırla başını salladı. Solarıa'ya gidişinde uzayı aştıkları süreyi yararlı bir şeyler öğrenerek değerlendirmek aklına gelmemişti. Eh, son iki yılda Baley de daha olgunlaşmıştı. Arzlı, robotûn çıktığı kapıyı yokladı, sıkıca kitlenmişti bu. Zaten kapı açılsaydı Baley buna çok şaşacaktı.

Detektif kamarasını araştırdı. Bir duvarda bir hiper dalga ekranı vardı. Arzlı düğmeleri gelişi güzel çevirdi. Odada müthiş bir müzik sesi çınladı. Baley sesi hafifletmeyi başardı ve müziği hoşnutsuz bir tavırla dinledi. Biraz ahenksizdi bu, çıngırak sesini andıran gürültüler duyuluyordu. Orkestradaki çalgılar akortsuz gibiydi. Detektif diğer kontrolleri yoklayarak sonunda görüntüyü değiştirmeyi başardı. Şimdi bir uzay futbolunu seyrediyordu. Yer çekiminin sıfır olduğu belliydi. Top dümdüz havalanıyor, oyuncular zarif tavırlarla âdeta uçuyorlardı. Bu alışılmadık hareketler Baley'nin başının dönmesine neden oldu. Adam öne doğru eğilerek kapatma düğmesini buldu. Bunu çevirdiği sırada arkasındaki kapının açıldığını duydu.

Döndü. R. Giskard'ı beklediği için de biraz şaşırdı. Önce gelenin o robot olmadığını fark etti. Ancak gözünü bir iki kez kırpıştırdıktan sonra karşısındakinin tam anlamıyla bir insanınkine benzeyen biçimini, çıkık ve geniş elmacık kemikli yüzünü, arkaya doğru sıkıca taranmış bronz saçlarını fark etti. Yeni gelenin arkasında fazla dikkat çekmeyen renkte ve biçimde bir elbise vardı.

Baley boğulurcasına, "Daneel..." diyebildi.

R. Daneel Olivavv ciddi bir tavırla hafifçe gülümseyerek yaklaştı. "Ortak Elijah."

Baley, "Daneel," diye haykırarak robotun boynuna atıldı.

Ona sıkıca sarıldı.

"Daneel!"

* * *

Baley, Daneel'i hâlâ bırakmıyordu. Gemide tanıdık bir şey bulunabileceği aklının köşesinden bile geçmemişti. Daneel, geçmişle olan o tek, güçlü bağdı. Arzlı sonsuz bir rahatlık ve sevgiyle robotu kucaklamıştı. Sonra ağır ağır kendisini topladı. Sarıldığı Daneel değil, R. Daneel Olivavv'dı. Robot Daneel Olivavv. Bir robota sarılmıştı o. Robotsa Arzlıyı hafifçe tutuyor, onun kendisine sarılmasına izin veriyordu.

Bu hareketin bu insana zevk verdiğini biliyordu. Ve beyninin pozitronik potansiyeli bu kucaklaşmayı engellemesini imkânsızlaştırdığı için bu duruma katlanıyordu. Bir insanı hayal kırıklığına uğratmak, onu utandırmak istemiyordu.

Çünkü aşılması imkânsız Birinci Robotik Kuralı, "Bir robot bir insana zarar veremez," diyordu. Ve Baley'nin bu dostça hareketini engellemek ona zarar vermek olacaktı.

Baley, utandığını belli etmemek için kollarını ağır ağır çekti. Hatta Daneel'i bırakmanın utanılmayacak bir şey olmadığını belirtmek için robotun iki kolunu da hafifçe sıktı.

"Seni içinde iki matematikçinin bulunduğu uzay gemisini Arza getirdiğinden beri görmedim, Daneel. O olayı hatırlıyor musun?"

"Hatırlamaz olur muyum, Ortak Elijah? Seni görmek büyük bir zevk."

Baley kayıtsızca, "Demek bazı hisler duyuyorsun?" dedi.

"Duyduklarımı insanca duygularla oranlamam imkânsız, Ortak Elijah. Ama seni görmenin bazı şeylere yol açtığını söyleyebilirim. Kafamdaki

düşünce dizileri birbirlerini daha kolaylıkla izliyorlar. Vücudumu etkileyen yerçekimi duyularımı o kadar ısrarla hırpalamıyor. Ve farkedebildiğim başka değişiklikler de var. Duyduklarım sen bir şeyden zevk aldığın zaman hissettiklerine aşağı yukarı eşit sanırım."

Baley başını salladı. "Beni gördüğün zamanki durumunu, görmediğin zamankine yeğlediğin anlaşılıyor, aziz ortak. Bu nedenle duydukların da benim için yeterli. Bilmem ne demek istediğimi anlıyor musun? Ama neden buradasın?"

"R Giskard senin..." Daneel birdenbire durakladı.

Baley alayla sordu. "Temizlendiğimi mi söyledi?"

R. Daneel, "Dezenfekte edildiğini söyledi," dedi. "O zaman yanına gelebileceğimi anladım."

"Sen de mi mikrop kapmaktan korkuyorsun yoksa!"

"Korkmuyorum, Ortak Elijah. Ama gemideki diğer kimseler böyle bir görüşmeden sonra yanlarına gitmemi istemeyebilirlerdi. Aurora'lılar mikrop kapma konusunda çok titizler. Bazen bu bakımdan mantıklı bir olasılık hesabını bile hiçe sayıyorlar."

"Anlıyorum. Ama ben sana şu anda neden kamarada olduğunu sormadım. Neden bu gemidesin?"

"Ben Dr. Fastolfe'un yanında çalışıyorum. O bana seni alması için gönderilen bu gemiye binmemi emretti. Bunun birkaç nedeni vardı. Dr. Fastolfe bu görevin senin için zor olduğunu biliyordu. Tanıdık bir şeyle karşılaşmanın sana iyi geleceğini düşündü."

"Dr. Fastolfe incelik göstermiş. Ona teşekkür etmeliyim."

R. Daneel ciddi bir tavırla eğildi. "Dr. Fastolfe ayrıca bu karşılaşmanın bende..."

Robot bir an durakladı. "...uygun duygular uyandıracağından da emindi."

"Yani bunun sana zevk vereceğinden, Daneel..."

"Bu terimi kullanmana izin olduğuna göre... evet, öyle.

Üçüncü nedene gelince, bu hepsinden de önemliydi..."

Kapı açılarak R. Giskard içeri girdi. Baley, ona doğru döndü ve ani bir hoşnutsuzluk duydu. R. Giskard'ın bir robot olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Ve nedense onun varlığı Daneel'in robotluğunu da vurguluyordu. Baley tekrar, R. Daneel diye düşündü. Daneel, Giskard'dan çok üstündü o da başka. Baley Daneel'in robotluğunun belirginleşmesini istemiyordu. Daneel'i biraz tutuk konuşan bir insan gibi görüyor, ona başka gözle bakmayı başaramaması yüzünden kendini horgörmeyi istemiyordu.

Arzlı sabırsızca, "Ne var, delikanlı?" diye sordu.

R. Giskard, "İstediğiniz kitap filmleri ve göstericiyi getirdim, beyim," dedi.

"İyi, onları bir yere bırakıver. Bırakıver. Burada kalmana gerek yok. Daneel nasıl olsa yanımda."

"Peki, beyim." R. Giskard, hafifçe ışık saçan gözleriyle bir an Dannel'e baktı. Sanki üstün bir yaratığın emir vermesini bekliyordu.

Daneel'in gözleri Giskard'ınkiler gibi ışıklı değildi.

R. Daneel usulca, "Dışarıda, kapının önünde beklemen uygun olur, dostum Giskard," dedi.

R. Giskard mırıldandı. "Ben de öyle yapacağım, dostum Daneel." Kamaradan çıktı.

Baley hoşnutsuzca, "Kapının önünde beklemesi şart mı?" diye sordu. "Ben hapis miyim?"

R. Daneel, "Bir bakıma," dedi. "Yani yolculuk sırasında gemidekilerin arasına katılmana izin verilmeyecek. Gerçekten hapis olduğunu söylemek zorunda kaldığım için üzgünüm. Ama Giskard'ın burada bulunmasının sebebi bu değil... Aklıma gelmişken, şunu da söylemeliyim: Giskard'ı ya da başka bir robotu 'delikanlı' diye çağırmasan daha iyi edersin."

Baley'nin kaşları çatıldı. "Böyle çağrıldığı için kızıyor mu?"

"Giskard, bir insanın hiçbir hareketine kızmaz. Sadece Aurora gezegeninde robotları 'delikanlı,' diye çağırmak âdet değildir. Önemli olmayan alışkanlıkların yüzünden nereli olduğunu belirterek istememene karşın Aurora'lılarla takışman akıllıca bir şey olmaz."

"O halde robotu nasıl çağıracağım."

"Beni nasıl çağırıyorsan öyle. Kabul edilen, tanıtıcı bir adla. Sonuçta bu konuştuğun insanın kim olduğunu belirten bir sesten başka bir şey değil. Bir sesi bir diğerine neden tercih edesin? Geleneklere uymalısın. Ayrıca Aurora'da addan önce R. harfini kullanmak da âdet değildir. Tabii resmi bir durumda bir robotun bütün adını söylemek gerekebilir. Son zamanlarda böyle bir durumda bile R harfi pek kullanılmıyor."

"O halde... Daneel..." Baley birdenbire 'R. Daneel,' demek istedi ama kendisini zor tuttu. "...insanlarla robotları birbirlerinden nasıl ayırd ediyorsun?"

"Bu fark genellikle ilk bakışta belli oluyor, Ortak Elijah. Bunu gereksiz yere vurgulamak da yersiz. Hiç olmazsa Aurora'lılar böyle düşünüyorlar. Giskard'dan Aurora'yla ilgili filmler istemişsin. Ben bundan gezegen konusunda bilgi edinmek istediğin sonucunu çıkardım. Bunun üzerine aldığın görev bakımından yararlı olacağını düşünüyorsun sanırım."

"Evet, bana yükleniveren görev bakımından yararlı olabilir. Ama ya insanla robot arasındaki fark ilk bakışta belli olmuyorsa, Daneel? Örneğin sen..."

"O zaman bu farkı belirtmeye ne gerek var? Bu şartsa o zaman durum değişir tabii."

Baley derin bir nefes aldı. Kendi kendine, Aurora'lıların sanki robot diye bir şey yokmuş gibi davrandıkları anlaşılıyor, dedi. Buna alışmak çok zor olacak. Sonra Daneel'e baktı. "Giskard'ı kapıya burada hapis olduğum için dikmedilerse, niçin dışarıda bekliyor?"

"Bunu Dr. Fastolfe emretti, Ortak Elijah. Giskard seni koruyacak."

"Koruyacak mı? Neye karşı? Ya da kime?"

"Dr. Fastolfe bu noktayı açıklamadı, Ortak Elijah. Ama Jander Paneli yüzünden heyecan son noktasına eriştiği için..."

"Jander Paneli mi?"

"Çalışması sona erdirilen o robot."

"Yani öldürülen robot."

"Öldürülme kelimesi genellikle insanlar için kullanılır, Ortak Elijah."

"Aurora'da insanlarla robotlar arasındaki farkların üzerinde durulmamaya çalışılıyor. Öyle değil mi?"

"Öyle! Ama bu olayda arada fark olup olmadığı üzerinde hiç durulmadı. Bu konudaki kuralları da bilmiyorum."

Baley, "Bir süre Aurora'da yaşayacağım," diye hatırlattı.

"Onun için bir robotla aramda farklar olduğuna boş yere dikkati çekmeyeceğim. Şu anda ikimiz de yaşıyoruz. Buna inanmanı istiyorum."

"İnanacağım, Ortak Elijah."

"Ama bir robotun yaşamının bir şiddet hareketiyle, özellikle sona erdirilmesi bir cinayet sayılır mı? Suç bir insanı öldürmekle aynıysa, cezanın da aynı olması gerekir. Ama bu doğru olur mu? Bir insanı öfdürmenin cezası idamdır. O zaman bir robotu parçalayan bir insanı da idam etmemiz mi gerekir?"

"Bir katil Psişik Sondayla cezalandırılır. Ortak Elijah. Sonra onun için yeni bir kişilik yaratılır. Cinayeti işleyen kafanın kişisel yapısıdır, vücuttaki canlılık değil."

"Bir robotun çalışmasını sona erdirenlere Aurora'da ne ceza verilir?"

"Bunu bilmiyorum. Ortak Elijah. Bildiğim kadarıyla Aurora'da şimdiye kadar böyle bir şey hiç olmadı."

Baley mırıldandı. "Bunun cezasının Psişik Sonda olduğunu pek sanmıyorum."

Daneel, "Zaten bu olay bir cinayet sayılmaz," diye devam etti. "Cinayet bir insanın öldürülmesiyle ilgilidir. Örneğin kimse öldürülen bir hayvanın cinayete kurban gittiğini iddia etmez."

Baley, "Doğru," dedi. "Her neyse Daneel. Ben yine o robot için 'öldürüldü' diyeceğim. Jander Paneli öldürüldü."

"Neden böyle yaptığını anlayamıyorum. Ortak Eiijah."

"Çünkü insanlar çoğu zaman mantıksız davranırlar, Daneel. Bu hayranlık duyulacak bir özellik de değildir."

Baley, koltuğuna iyice yerleşerek göstericinin düğmeleriyle oynadı. Daneel'le yaptığı bu konuşma yararlı olmuş, uzayda olduğunu, geminin hızla ilerlediğini unutmuştu. Gemi kısa bir süre sonra hiper uzayda Sıçrama yapacak ve Baley de Arzdan birkaç milyon kilometre uzaklaşmış olacaktı. Sıçramadan kısa süre sonra da Arz birkaç ışık yılı geride kalacaktı.

Daha da önemlisi bu konuşmadan çıkarılacak bazı kesin sonuçlardı. Daneel, Aurora'lıların insanlarla robotlar arasında bir fark gözetmediklerini iddia etmişti ama aslında bu doğru değildi. Aurora'lılar makine adamların adlarının önündeki R. harfini kullanmıyor, robotları 'delikanlı' diye çağırmıyor ve böylece erdemli insanlar gibi davrandıklarını düşünüyorlardı.

Ama robotun da bir insan gibi bir cinayete kurban gittiği iddiasına Daneel'in şiddetle karşı koymasından bütün bu değişikliklerin yüzeyde kaldığı anlaşılıyordu. Aslında Aurora'lılar da Arzlılar gibi robotların insanlardan çok aşağı bir takım makineler olduklarına inanıyorlardı.

Baley, gerçekten güç bu görevi yerine getirmeye çalışırken hiç olmazsa Aurora toplumunun belirli bir yanlış fikri onu engelleyemeyecekti.

Baley, doğru sonuca varıp varmadığımı anlamak için Giskard'la da konuşsam mı, diye düşündü. Sonra fazla duraklamadan bunu yapmamaya karar verdi.

Giskard'ın ince bir tarafı olmayan, basit kafasının bir yararı olmayacaktı. Herhalde robot durmadan, "Evet, beyim, hayır, beyim," diyecekti. Bir plağı sorguya çekmekten farksız olacaktı bu.

Baley, Daneel'le konuşmasını sürdürmeye karar verdi. Hiç olmazsa ondan oldukça ince sayılacak cevaplar alaibliyordu.

Baley, "Daneel," dedi. "Şu Jander Paneli olayını inceleyelim. Anladığım kadarıyla Aurora tarihinde ilk kez bir robot öldürülüyor. Bu işi yapan insanın yani katilin kim olduğu da bilinmiyor."

Daneel, "Sorumlunun bir insan olduğunu varsayıyorsak..." cevap verdi. "Evet onun kim olduğu bilinmiyor. Bu bakımdan haklısın, Ortak Elijah."

"Peki, cinayet nedeni? Jander Paneel niçin öldürüldü?"

"Bu da bilinmiyor."

"Ama Jander Paneli insana benzeyen bir robottu. Senin gibi yani. Örneğin, R. Gis... yani Giskard gibi bir makine değildi."

"Öyle, Jander benim gibi insana benzeyen bir robottu."

"Belki de öldürülmek istenen bir robot değildi."

"Anlayamadım, Ortak Elijah."

Baley biraz da sabırsızca, "Belki de katil "Jander'i insan sandı," dedi. "Yani öldürmek istediği bir robot değil, bir insandı."

Daneel ağır ağır başını salladı. "Benim gibi robotlar insanlara gerçekten çok benzerler, Ortak Elijah. Saçlarımızdan gözeneklerimize kadar insanlardan farkımız yoktur. Seslerimiz normaldir, yemek yemek gibi şeyler de yapabiliriz. Yine de davranışlarımızda gözle görülür bazı farklar vardır. Zamanla ve teknik daha ilerledikçe belki bu farklar ortadan kalkacak. Şimdiki halde pek çok fark olduğunu söylemeliyim. İnsan biçimi robotlara alışık olmayan sen ve diğer Arzlılar bu farkları kolaylıkla göremezsiniz. Ama Aurora'lılar hemen farkeder. Hiçbir Aurora'lı Jander'ın ya da benim gerçek bir insan olduğumuzu sanmaz."

"Bir Aurora'lıdan başka bir Uzaycı böyle bir hata yapamaz mı?"

Daneel durakladı. "Sanmıyorum. Tabii kişisel gözlemlerime ya da bellek bankamdaki bilgiye dayanarak konuşmuyorum. Yine de programlanmış bir robotum ve bütün Uzaycıların robotları Aurora'lılar kadar tanıdıklarını biliyorum. Hatta Solaria gibi bazı gezegenler bu konuda Aurora'dan daha da ileriler. İşte bu nedenle bir Uzaycının bir insanla bir robot arasındaki farzı görmemesinin imkânsız olduğunu söylüyorum."

"Diğer Uzaycı dünyalarında da insana benzeyen robotlar var mı?"

"Hayır, Ortak Elijah. Bu tür robotlar şimdilik yalnızca Aurora'da yapılıyor."

"O halde diğer Uzaycıların insana benzeyen robotlar konusunda fazla tecrübeleri yok. Aradaki farkı göremez ve onların insan olduklarını sanabilirler."

"Hiç sanmıyorum. İnsana benzeyen robotların bile kendilerine göre bazı kesin davranışları vardır. Robotça davranışları. Her Uzaycı bunu farkeder."

"Ama diğerleri kadar zeki, tecrübeli ve olgun olmayan Uzaycılar da olmalı. Uzaycı çocukları da unutmayalım. Onlar da bu farkı göremezler. "

"Ortak Elijah robotu aptal, tecrübesiz ya da olgun olmayan birinin öldürmediği kesin. Çok kesin."

"Eh, böylece şüpheliler listesini kısaltıyoruz, bu da iyi bir şey. Uzaycıların farkı görmemelerinin imkânsız olduğunu söylüyorsun. Ya bir Arzlıya ne dersin? Belki de..."

"Ortak Elijah, Aurora'ya eriştiğinde gezegene ayak basan ilk Arzlı sen olacaksın. Yani ilk yerleşme çağından sonraki ilk Arzlı. Şimdi hayatta olan Aurora'lıların hepsi de bu gezegende dünyaya geldiler. İçlerinden bazılarıysa diğer Uzaycı dünyalarında."

Baley, "İlk Arzlı..." diye mırıldandı. "Benim için büyük bir şeref bu. Ama belki de Aurora'da yine de bir Arzlı olabilir. Aurora'lılar bunun farkında değillerdir."

Daneel güvenle, "Olamaz," dedi.

"Belki bilgilerin tam değil, Daneel."

Robot aynı tavırla tekrarladı. "Olamaz."

Baley omzunu silkti. "O halde gerçekten o robotu öldürmek istiyorlardı. Başka birini değil."

"Daha başlangıçtan bu sonuca varıldı."

Baley, "Başlangıçta buna karar veren Aurora'lıların bilgileri tamdı," dedi. "Ben olanları şimdi, ilk kez öğreniyorum."

"Ortak Elijah, o sözleri seni aşağılamak için söylemedim."

"Teşekkür ederim, Daneel. Beni aşağı görüyormuşsun gibi konuşmadığını biliyorum. Biraz önce cinayeti aptal, tecrübesiz ve genç birinin işlemediğini, bunun kesin olduğunu söyledin. Şimdi bu sözünü inceleyelim." Baley, uzun yolu seçmiş olduğunun farkındaydı. Ama başka çaresi de yoktu. Aurora'lıların geleneklerini de, düşünce tarzlarını da bilmiyordu. Bu yüzden tahminlerde bulunması, kestirmeden gitmeye kalkışması doğru olmayacaktı. "Belki Jander'in kafası ezildi ya da göğsü parçalandı. Bu nedenle çocukların, kadınların ve birçok olgun erkeğin katil

olmadığını düşünebiliriz. İri yarı ve güçlü olmayan bir insan bu işi başaramazdı."

Baley Demachek'in Arzdaki konuşmaları sırasında söylediklerinden robotun bu biçimde 'öldürülmemiş' olduğunu biliyordu. Ama Demachek'e yanlış bilgi verilip verilmediğini nasıl bilebilirdi?

Daneel, "Böyle bir şeyi hiçbir insan yapamaz," diye açıkladı.

"Neden?"

"Ortak Elijah, robot iskeletinin maden olduğunu herhalde biliyorsun. Bunun insan kemiğinden çok daha sağlam olduğunu da. Hareketlerimiz daha güçlü, hızlı ve daha etkili bir biçimde kontrol ediliyor. Üçüncü Robotik Kuralı, 'Bir robot kendi varlığını korumalıdır,' diye emrediyor. Bir robot bir insanın saldırısına kolaylıkla karşı koyabilir. Ayrıca bir robotu gafil avlamak da hemen hemen imkânsızdır. Biz insanların her zaman farkındayız. Aksi takdirde görevimizi yerine getiremeyiz."

Baley, "Yapma, Daneel," dedi. "Üçüncü Robotik Kuralı, 'Bir robot kendi varlığını korumalıdır,' der. Ama bu Birinci ve İkinci Kurallara aykırı olmadığı sürece.' İkinci Kural, 'Bir robot kendisine bir insan tarafından verilen emirlere uymak zorundadır,' diye açıklar. 'Bu emirlerin Birinci Kurala aykırı olmamaları şartıyla. Ve Birinci Kural da şunu emreder: 'Bir robot bir insana zarar veremez. Ya da gerektiği zaman harekete geçmeyerek bir insanın zarar görmesine razı olamaz.' Bir insan bir robota kendi kendisini parçalamasını emredebilir. Ve robot da o zaman kafasını parçalamak için kendi gücünü kullanır. Sonra... bir insan bir robota saldırabilir. Robot o insanı ona zarar vermeden durduramaz. Bu da Birinci Kuralı çiğnemek olur."

Daneel, "Sen herhalde Arzdaki robotları düşünüyorsun," diye karşılık verdi.

"Aurora'da ve diğer Uzaycı dünyalarında robotlara Arzdakinden çok daha fazla değer verilir. Bu robotlar genellikle daha karmaşık, yetenekli ve değerlidir. Üçüncü Kural, İkincisine oranla Uzaycı dünyalarında Arzda olduğundan çok daha güçlüdür. Bir insan bir robota kendi kendisini parçalamasını emredebilir. Robot o zaman bunun nedenini sorar. Bu emri yerine getirmesi için de gerçekten geçerli bir neden olması gerekir. Belirli

bir tehlike örneğin. Bir robot kendisine saldıran bir insanı durdurmaya çalışırken Birinci Kuralı da çiğnemiş olmaz. Çünkü Aurora'lı robotlar bir insanı ona zarar vermeden durduracak kadar beceriklidirler."

"Ama diyelim ki bir insan bir robota, 'Sen kendini parçalamadığın takdirde ben öleceğim,' diye açıkladı. Bu durumda robot kendisini parçalamaz mı?"

"Aurora'lı bir robot böyle bir emre körü körüne itaat etmez. O insanın gerçekten öleceğini gösteren kesin kanıtlar bulunması gerekir."

"Ama zeki bir insan robotun onun gerçekten büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu sanmasını sağlayacak olaylar yaratabilir. Bu cinayeti ahmak, tecrübesiz ve genç birinin işleyemeyeceğini söylemenin nedeni bunun için güçlü bir zekanın gerekmesi mi?"

Daneel, "Hayır, Ortak Elijah," dedi. "Değil."

"Kurduğum mantık dizisinde bir hata var mı?"

"Hiç yok."

"O halde belki de robotun parçalandığını düşünerek hata yaptım. Öyle mi?"

"Evet, Ortak Elijah."

Baley, Demachek'in gerçeği öğrendiği anlaşılıyor, diye düşündü. "O halde, Jander'in kafası zarar gördü! Bu bir 'Roben' durumu. Tam ve düzeltilmesi imkânsız bir şey."

"Roben mi?"

"Bu robot engelleme teriminin kısaltılmışı. Pozitronik yolların bir daha çalışamayacak biçimde engellenmesi anlamına geliyor."

"Biz Aurora'da 'roben' sözünü kullanmayız, Ortak Elijah."

"Hangi sözü kullanıyorsunuz bu durumlarda?"

"Kafa donması terimini."

"İki terim de aynı durumu açıklıyor."

"Aurora'lılarla konuşurken bizim terimimizi kullanman akıllıca olur, Ortak Elijah.

Yoksa sözlerini anlayamazlar, konuşma engellenir."

"Pekâlâ. Ben de 'kafa donması' derim. Böyle bir şey durup dururken olabilir mi?"

"Evet. Ama robotik uzmanları bu olasılığın yok sayılacak kadar zayıf olduğunu söylüyorlar. İnsana benzeyen bir robot olarak kafa donmasına yaklaşan bir duruma bile düşmediğimi söyleyebilirim."

"O halde, bir insanın kafa donmasına yol açacak bir durum yarattığını düşünmemiz gerekiyor."

"Dr. Fastolfe'un düşmanları da bunu iddia ediyorlar, Ortak Elijah."

"Bunu yapmak için insanın robotik eğitimi görmüş, tecrübeli ve usta biri olması gerekir. Bu nedenle de bu cinayetin sorumlusu aptal, tecrübesiz ve genç biri olamaz."

"Bu doğal bir sonuç, Ortak Elijah."

"Aurora'da bu bakımdan yeteri kadar usta olan kişilerin bir listesi çıkarılabilir. Böylece bir şüpheliler grubu oluşur. Onların pek fazla olduğunu sanmıyorum."

"Aslında bu yapıldı. Ortak Elijah."

"Liste çok uzun mu?"

"Bu uzun listede bir tek ad var."

Bu kez Baley durakladı. Öfkeyle, haykırır gibi sordu. "Bir tek ad mı?"

Daneel, sakin sakin, "Yalnızca bir tek ad, Ortak Elijah," dedi. "Dr. Han Fastolfe bu sonuca vardı. Ve Aurora'nın en büyük teorik robotik uzmanı da odur."

"O halde bu olayın esrarlı olan tarafı nedir? O tek ad kimin?"

R. Daneel Olivavv, "Tabii Dr. Han Fastolfe'un," diye cevap verdi. "Sana onun Aurora'nın en büyük teorik robotik uzmanı olduğunu söyledim. Dr. Fastolfe'a göre ancak kendisi geride bir iz bırckmadan Jander Panell'in

kafasının donmasını sağlayabilirmiş. Ama Dr. Fastolfe bunu yapmadığını da söylüyor."

"Ama bunu başkasının yapamayacağını da söylüyor sanırım."

"Gerçekten öyle, Ortak Elijah. İşte oiayın çözümlenemeyen yanı da bu."

"Ya Dr. Fastolfe..." Baley durakladı, Daneei'e Fastolfe'un yalan söyleyip söylemediğini sormasının yararı olmayacaktı. Aurora'lının yanılıp yanılmadığını da. Çünkü Daneel'i Dr. Fastolfe programlamıştı. Arzlı bu yüzden mümkün olduğu kadar uysalca bir tavırla konuşmaya çalışarak ekledi. "Bu konuyu düşüneceğim, Daneel. Sonra seninle tekrar konuşuruz."

"İyi olur, Ortak Elijah. Zaten uyku zamanı da geldi. Belki de Aurora'da olayların baskısı yüzünden düzgün bir program uygulayamayacaksın. Onun için şimdi bu fırsattan yararlanarak uyuman doğru olur. Sana yatağın nasıl çıkarıldığını ve geceliğin nasıl giyileceğini göstereceğim."

"Teşekkür ederim, Daneel." Baley kolaylıkla uyuyabileceğini sanmıyordu. Onu Aurora'ya Fastolfe'un suçsuz olduğunu kanıtlaması için gönderiyorlardı. Arzın güveni ve Baley'nin de meslek hayatının başarıyla devam etmesi için bu görevi yerine getirmesi şarttı. Ama daha Aurora'ya adımını atmadan Fastolfe'un hemen hemen suçunu itiraf ettiğini öğrenmişti.

* * *

Baley sonunda uyudu. Önce Daneel ona yalancı çekim görevini yapan alan yoğunluğunu nasıl azaltacağını gösterdi.

"Alan yoğunluğu sıfıra indirilemez. Hiç olmazsa bu kontrollerle yapılamaz. Zaten yer çekimi sıfıra düştüğü zaman uyumak da pek rahat olmaz. Özellikle uzay yolculuğuna alışık olmayanlar için. İnsana gerekli olan kendi ağırlığının baskısından kurtulmasını sağlayacak kadar düşük, yukarıaşağı yön duygusunun kaybolmasına yol açmayacak kadar da yüksek bir yoğunluktur. Bu her insana göre değişir. Sen de değişik yoğunlukları dene ve sana en uygun olanını bul."

Bu yepyeni duygu Baley'e Fastolfe'un itirafı ve inkarı konusunu unutturdu. Arzlı çok geçmeden uykuya daldı.

Rüyasında Arzda olduğunu gördü. Bir Ekspres yola binmişti ama kanapelerden birine oturmamıştı. Daha doğrusu hızlı şeritlerden birinin yanından havada uçuyordu. Aşağıdaki insanların hiçbiri de buna şaşmıyor, kimse kafasını kaldırarak detektife bakmıyordu. Hoş bir duyguydu bu.

Baley uyandığı zaman bu duyguyu aradı.

Ertesi sabah, aslında gerçekten sabah mıydı? Uzayda sabah ya da başka bir zaman olabilir miydi? Olamayacağı belli bir şeydi. Baley bir süre düşündü. Uyandıktan sonraki süreyi sabah saymaya karar verdi. Uyandığı zaman yediği yemeği de kahvaltı diye düşünecekti.

İşte böylece Baley ertesi sabah kahvaltı ettikten sonra kendisine verilen gazeteleri inceledi. Bunlarda robotun ölümü olayından söz edilmediğini fark etti.

Sonra bir gün önce Giskard'ın ona getirdiği kitap filmlere uzandı. Birkaç filmi çabuk çabuk seyrettikten sonra Giskard'ın kendisine yeni yetişen gençler için hazırlanmış eserler getirdiğine karar verdi. Bunlar sade bir dille yazılmışlardı ve resimler de pek çoktu. Baley, bu Giskard'ın zeka derecem konusundaki fikrini mi gösteriyor, diye düşündü. Yoksa robot bunlara ihtiyacım olduğuna mı karar verdi?

Bir süre düşündükten sonra Giskard'ın o robotça saflığı yüzünden gerçekten uygun kitaplar seçmiş olduğu sonucuna vardı. Bunu br hakaret sayarak kuruntuya kapılması yersiz olacaktı.

Baley, filmleri daha dikkatle incelemeye başladı. Bir süre sonra Daneel'in de eserleri kendisiyle birlikte okuduğunu fark etti. Bunun nedeni merak mıydı? Yoksa Daneel de oyalanmak mı istiyordu?

Baley arada sırada kamarasına bitişik olan küçük bir odadan yararlanmak zorunda kalıyordu. Bunun kapısında büyük harflerle, "ÖZEL" yazılıydı. Oda bir insana göre ve oldukça genişti. Kentteki koskocaman tuvaletlere alışmış bir insan için şaşırtıcı bir şeydi bu.

Baley, kitap filmleri incelerken ayrıntıları ezberlemeye kalkışmadı. Aurora toplumu konusunda uzman olmayı değil, yalnızca gezegeni

anlamayı istiyordu.

Aurora'ya yerleşen ilk insanların tam Arzlı oldukları belli oluyordu. Siyasetleri, kavgaları, davranışları Arzlılarınkinden farksızdı. Aurora'lıların gezegene yerleşmeleri kolay olmuştu. Çünkü bu dünyaya özgü akıllı yaratıklar yoktu.

Öncüler yanlarında robotlarını da getirmişlerdi. Bu yepyeni dünyaya 'Yeni Arz' adını vermişlerdi önceleri. Çünkü Galakside ilk yerleşilen gezegen buydu. İlk Uzaycı gezegeni. Yıldılararası yolculuğun ilk meyvası. Ama öncüler Arzla olan bağlarını pek çabuk kesmişler ve gezegenlerine Roma şafak Tanrıçası Aurora'nın adını koymuşlardı. Bu gerçekten bir şafak dünyasıydı.

Gezegene yerleşenler de biraz da utana sıkıla yeni bir insan türünün ataları olduklarını açıklıyorlardı.

"İnsanlığın şimdiye kadar olan tarihi Geceydi. Sonunda Gün başlayacak. Ama bu gezegende yaşayan Aurora'lılar için...."

O sırada diğer dünyalara da yerleşilmeye başlanmıştı. Bazı Arzlılar ve Aurora'lılar gitmişlerdi bu gezegenlere. Baley buna ve diğer ayrıntılara boş verdi. O ana hatlarıyla Aurora'nın tarihçesini öğrenmek istiyordu. Detektif Aurora'lıları Arzdaki köklerinden tümüyle koparan iki değişiklik olduğunu fark etti. Bunlardan biri robotların günlük yaşamın her ayrıntısına katılmalarıydı. İkincisi ise ömrün uzaması. Robotlar daha geliştirilir ve ustalaşırlarken Aurora'lılar da onlara giderek daha fazla güvenmeye başlamışlar, ama bu konuda çaresiz kalacak duruma da düşmemişlerdi. Aurora bu bakımdan Solaria'ya hiç benzemiyordu. Yine de her şeyi robotlardan bekler olmuşlardı.

Ömrün uzaması ise tarihin akışını ağırlaştırmıştı. Artık öyle heyecanlı olaylar görülmüyordu. Baley, olayların gitgide daha yavaşladığını fark etti. Neredeyse uykusu gelecekti.

Ama Şafak Dünyası sakin, güneşli bir Güne erişmişti. Böyle bir dünyada kim fırtına çıkmasını isterdi ki!

Baley, kitap filmleri incelediği sırada bir an içi dışına dönmüşçesine acayip bir duyguya kapıldı. Ancak bir dakika sonra bu duyguya daha önce

iki kez kapılmış olduğunu hatırladı, Solaria'ya giderken ve oradan dönerken.

Gemi bir 'Sıçrama' yapmıştı. Yani hiper uzaydan geçmişti.

Yer ve zamanla ilgisi olmayan bu sürede gemi parsek'lerce yol almış ve Kainatın ışık hızı limitini yenmişti. Gemiyle Arz arasında sadece mikro parsekler varken, bir an sonra Aurora'ya iyice yaklaşılmıştı.

Baley, Arzdan çok uzakta ve Aurora'nın da yakınında olduğunu fark ederek Uzaycı dünyasını görme isteğine kapıldı.

O sırada Giskard içeri girdi. 'Öğle' yemeğini getirmişti.

"Aurora'ya yaklaşıyoruz, beyim. Ama gezegeni kaptan köprüsünden görmeniz imkânsız. Zaten görülecek bir şey de yok. Şu anda Aurora'nın güneşi yalnızca parlak bir yıldız gibi gözüküyor. Aurora'nın ayrıntılarını göreblmek için birkaç gün daha ilerlememiz gerekiyor."

Baley acayip bir utanç duydu. Arzlının Aurora'yı görmek isteyeceğini düşünmüşler ve bu arzusunu daha başlangıçta kabul edemeyeceklerini bildirmişlerdi. "Pekâlâ, Giskard..."

Robot dışarı çıktı, Baley ciddi bir tavırla onun arkasından baktı. Daha başka ne kısıtlamalar olacak acaba, diye kendi kendisine soruyordu. "Görevimi başarıyla yerine getirmem zaten imkânsız. Aurora'lılar bunu daha da zorlaştırmak için başka neler yapacaklar kim bilir?

ÜÇ

Baley, Daneel'e döndü. "Buraya hapsedilmek beni kızdırıyor. Bunun nedeni gemideki Aurora'lıların bir mikrop kaynağı olduğumu düşünmeleri ve bu yüzden benden korkmaları. Bu batıl bir inanç. Beni temizlediler"

Daneel, "Kamaranda kalmanı istemelerinin sebebi Aurora'lıların senden korkmaları değil, Ortak Elijah."

"Öyle mi? Başka ne olabilir?"

"Bu gemide ilk karşılaştığımız zaman sana neden yol arkadaşlığı etmemi istediklerini sordun. Belki bunu hatırlıyorsun. Sana tanıdık bir şey görmenin iyi olacağını ve bunun beni sevindireceğini düşündüklerini söyledim. O sırada sana üçüncü nedeni de açıklayacaktım ama Giskard kitap filmlerle göstericiyi getirdiğinden konuşmamız yarıda kesildi. Sonra da robotun öldürülmesinden söz etmeye başladık."

"Ve sen bana üçüncü nedeni hiçbir zaman söylemedin. Nedir bu?"

"Korunmana yardımcı olabileceğimi düşündüler. Ortak Elijah."

"Neden korunmamı?"

"'Robotun öldürülmesi' diye tanımlamaya karar verdiğimiz olay olağanüstü duyguların açığa çıkmasına neden oldu. Sen, Dr. Fastolfe'un suçsuz olduğunu kanıtlamaya yardım etmek için Aurora'ya gidiyorsun. Ve o hiper dalga oyunu..."

Baley'nin tepesi attı. "Yakup adına! O oyunu Aurora'lılarda mı gördü?"

"O oyunu bütün Uzaycı dünyaları seyretti. Ortak Elijah. O program pek beğenildi. Ve herkeste senin olağanüstü bir detektif olduğun kanısı uyandı."

"Yani robotu öldüren kimse neler başarabileceğimi düşünerek gereksiz korkulara kapılacak ve Aurora'ya erişmemi engellemek için tehlikeyi göze alacak, ya da beni öldürecek."

Daneel sakin sakin, "Dr. Fastolfe robotu kimsenin öldürmediğine inanıyor," dedi.

"Bunu kendisinden başka hiç kimsenin başaramayacağını söylüyor. Dr. Fastolfe'a göre bu bir rastlantı, bir arıza. Ama bazı kişiler bu olaydan yararlanmaya çalışıyorlar. Senin olayın bir arızalanma olduğunu kanıtlaman da işlerine gelmeyecek. İşte bu nedenle seni korunmamız gerekiyor."

Baley kamaranın bir bölmesinden diğerine hızla yürüdü. Sanki böylece kafasının da daha hızlı çalışmasını sağlayabilecekti. Nedense kendisini hiç de tehlikedeymiş gibi hissetmiyordu. "Daneel. Aurora'da insana benzeyen kaç robot var?"

"Jander durdurulduğu için onu hesaba katmayacak mıyız?"

"Evet. Jander öldü artık."

"İnsana benzer bir tek robot var, Ortak Elijah."

Fena halde sarsılan Baley Daneel'e bakakaldı. Sesssizce dudakları oynadı. "Bir tek mi?" Sonra, "Şunu iyice anlamalıyım," dedi. "Aurora'daki insana benzer tek robot, sen misin?"

"Diğer dünyalarda da insana benzer başka robot yok, Ortak Elijah. Bunu bildiğini sanıyordum. Ana model bendim. Sonra Jander yaratıldı. Dr. Fastolfe o zamandan beri insana benzer başka robot hazırlamaya yanaşmadı. Bunu başaracak başka kimse de yok."

"Ama... insana benzeyen iki robottan biri öldürüldü... Dr. Fastolfe geride kalan tek robotun yani senin tehlikede olabileceğini düşünemiyor mu?"

"O da bu olasılığın farkında. Ama, bir kafa donması olayının ikinci kez tekrarlanması olasılığı da çok ufak.. Dr. Fastolfe bu tehlikeyi ciddiye almıyor. Yine de bazı aksilikler olabileceğini düşünüyordu. Seni almam için beni Arza yollamasının önemsiz bir nedeni de bu sanırım. Böylece Aurora'dan bir hafta kadar uzaklaşmış oldum."

"Ve sen de benim gibi hapissin, öyle değil mı. Daneel?"

Daneel ciddi bir tavırla, "Ben de hapisim, Ortak Elijah," dedi. "Bu kamaradan çıkmamam gerekiyor."

"İnsan başka türlü nasıl hapis olur?"

"Bir kimsenin hareketlerini öyle kısıtlarlar ki o bu duruma kızmaya başlar. Bir kimsenin gerçekten hapsedildiğini düşünmesi için bunu istememesi gerekir. Oysa ben burada kalmamın neden gerektiğini çok iyi anlıyorum. Ve bunun gerekli olduğunu da kabul ediyorum."

Baley söylendi. "Sen kabul ediyorsun. Ama ben etmiyorum! Ben tam anlamıyla hapisim. Zaten burada güvende olduğumuz ne malûm?"

"Bir kere Giskard dışarıda nöbet tutuyor, Ortak Elijah"

"Bu görevi yapabilecek kadar zeki mi?"

"Verilen emirleri çok iyi anlıyor. Sağlam ve güçlü.

Görevinin ne kadar önemli olduğunu da biliyor."

"Yani ikimizi koruyabilmek için parçalanmayı göze almaya hazır mı?"

"Evet, tabii. Ben de seni koruyabilmek için parçalanmaya hazırım."

Baley utandı. "Bu duruma kızmıyor musun? Yani benim uğruma yaşamaktan vazgeçmek zorunda kalabilirsin..."

"Ben böyle programlandım, Ortak Elijah.." Daneel'in sesi yumuşamış gibiydi.

"Ama böyle programlanmamış da olsaydım... seni kurtarmamın yanında yaşamımı kaybetmenin çok önemsiz kalacağını düşünürdüm."

Baley dayanamadı, elini uzatarak Daneel'in parmaklarını sıkıca kavradı.

"Teşekkür ederim. Ortak Daneel. Lütfen böyle bir şey olmasına izin verme.

Yaşamının sona ermesini istemiyorum. Bence hayatımın kurtulması senin kaybını telafi edemez." Birdenbire bu sözlerinde çok ciddi olduğunu fark ederek şaşırdı.

Bir robot uğruna hayatını tehlikeye atmaya hazır olması dehşet duymasına yol açtı. Hayır, bir robot için değil, Daneel için yapacaktı bunu.

Giskard işaret vermeden içeri girdi. Baley buna alışmıştı.

Muhafızı olan robotun istediği gibi gelip gitmesi gerekiyordu.

Ve Baley için Giskard sadece bir robottu.

İster R. harfi söylenmesin, ister 'delikanlı' diye çağrılmasın. Giskard, Baley burnunu karıştırdığı, kaşındığı ya da tuvalette olduğu sırada içeri girseydi Arzlının bu haline kayıtsız kalacaktı. Bir yargıya varmayacak, bir tepki de gösteremeyecekti. Sadece bu olayı içindeki bellek bankasına kaydedecekti. Yani Giskard ayaklı bir eşyadan başka bir şey değildi. Baley de robotun yanında hiç utanç duymuyordu.

Baley dalgın dalgın, hoş Giskard da hiçbir zaman olmayacak bir anda yanıma gelmedi ya, diye düşündü.

Giskard küçük bir küp getirmişti. "Aurora'yı hâlâ Uzaydan seyretmek istediğinizi sanıyorum, beyim."

Baley irkildi. Sonra da kendi kendine, herhalde Daneel sinirlendiğimi fark etti, dedi. Bunun nedenini de anladı.

Sorunu böyle çözümledi. Bu işi Giskard'a yaptırması, sanki bu geri zekalı robotun bir fikriymiş gibi davranması da ayrı bir incelik. Böylece Daneel'e minnet duyduğumu söylememe gerek kalmayacak.

Daha doğrusu Daneel öyle sanıyor. Aslında Baley hapsedilmekten çok Aurora'yı seyretmesini engellemelerine kızmıştı. Sıçramadan beri yani iki gündür bunu kurup duruyordu. Bu yüzden Daneel'e dönerek, "Teşekkür ederim, dostum," dedi.

Daneel, "Bu Giskard'ın fikriydi," diye açıkladı.

Baley hafifçe güldü. "Evet, tabii. Ona da teşekkür ediyorum. O nedir, Giskard?"

"Bir astro simülatör, beyim. Temelde bir üç boyutlu bir alıcı gibi çalışıyor. Görüntü odasına da bağlı. Yalnız..."

"Evet?"

"Manzarayı pek de heyecan verici bulmayacaksınız. Boş yere düş kırıklığına uğramanızı istemem."

"Fazla bir şey beklememeye çalışırım, Giskard. Ne olursa olsun uğradığım düş kırıklığından seni sorumlu tutacak değilim."

"Teşekkür ederim. Yerime dönmem gerekiyor. Aygıt konusunda bir sorun çıkarsa Daneel size yardım edebilir."

Giskard kamaradan çıktı.

Baley Daneel'e döndü. "Giskard bu işi çok iyi idare etti.

Belki basit bir model ama iyi hazırlanmış."

"O da bir Fastolfe robotu, Ortak Elijah. Bu astrosimülatör kendi kendisine ayarlanır. Başka bir araca gerek yoktur. Aurora'ya doğru çevrilmiş olduğuna göre kontrol kenarına dokunman yetecek. Bu astrosimülatörü çalıştırır, başka bir şey yapman gerekmez. Aracı kendin çalıştırmayı ister misin?"

Baley omzunu silkti. "Şart değil, sen yapabilirsin."

"Pekâlâ." Daneel, kübü Baley'nin kitap filmleri seyrettiği masanın üzerine koydu.

Elindeki dikdörtgen biçimi küçük bir parçayı göstererek, "Bu kontrol, Ortak Elijah," dedi. "Bunu kenarlarından... şöyle tutman yeterli olacak. Mekanizmayı çalıştırmak için hafif bir baskı yapacaksın. Durdurmak için de öyle."

Daneel kontrol kenarına bastırdı. Baley, boğuluyormuş gibi bağırdı.

Arzlı kübün aydınlanacağını ve içinde bir yıldız grubunun holografik görüntüsünün belireceğini sanmıştı. Ama böyle olmamış, Baley kendisini... uzayda bulmuştu!

Uzayda! Her tarafta parlak, sabit ışıklı yıldızlar vardı.

Bu bir an sürdü. Sonra her şey eski halini aldı. Kamara ve içinde Baley, Daneel ve küp.

Daneel, "Çok üzgünüm, Ortak Elijah," dedi. "Rahatsız olduğunu anlar anlamaz aygıtı kapattım. Bu olaya hazırlıklı olmadığının farkında değildim."

"O halde beni hazırla. Ne oldu?"

"Astrosimülatör insan beyninin görme merkezini doğrudan etkiler. Bunun uyandırdığı izlenimi üç boyutlu gerçeklerden ayırd etmek imkânsızdır.

Oldukça yeni bir aygıt bu. Şimdiye kadar yalnızca astronomik görüntüler için kullanıldı, bu görüntüler fazla ayrıntılı değil."

"Kübü sen de hiç kullandın mı, Daneel?"

"Evet ama gördüğüm manzara pek sönüktü. Bu bana insanlarda olduğu gibi gerçek izlenimi vermedi. Ayrıntıları çok belirli olan odanın üzerine bir manzaranın sönük çevresi çizilmiş gibiydi. Tabii bana insanların sadece manzarayı gördüklerini açıkladılar. Herhalde benim gibilerin beyinleri daha da geliştirildiği ve ayarlandığı zaman..."

Baley kendisini toplamıştı. "Sorun şu, Daneel. Ben manzaradan başka hiçbir şeyin farkında değildim. Kendimin bile. Ellerimi görmüyor, onları hissetmiyordum. Sanki bir hayalettim. Şey... herhalde ölseydim ve yalnızca cisimsiz bir bilinç halinde var olsaydım, kendimi böyle hissederdim."

"Bunun seni neden sarstığını şimdi anlıyorum."

"Aslında bu beni fazla sarstı."

"Çok üzgünüm, Ortak Elijah. Giskard'a söyleyeyim de kübü alıp götürsün."

"Hayır, hayır. Artık hazırlıklıyım. O kübü bana ver. Ellerimin farkında olmasam bile bunu kapatmayı başarabilir miyim?"

"Bu eline âdeta yapışacak. Ortak Elijah. Onun için aygıtı düşürmek tehlikesi yok. Bu olayı yaşamış olan Dr. Fastolfe bana kübü elinde tutan adam artık manzarayı seyretmek istemediği zaman kontrole otomatik olarak baskı yapıldığını söyledi. Bu, görüntü gibi temelinde sinirlerin uyarılması olan otomatik bir fenomen. Yani Aurora'lılar bakımından bu böyle. Ve..."

"Arzlılar da fizyoloji bakımından Aurora'lılara yeteri kadar benziyorlar. Bu nedenle durumun bizim için de aynı olması gerekiyor. İyi ya, kontrolü bana ver de bir deneyeyim."

Baley, için için hafifçe titreyerek kontrol kenarına bastırdı ve kendisini tekrar uzayda bludu. Ama bu kez hazırdı buna.

Rahatlıkla nefes aldığının ve kendisini bir boşluğa kapatılmış gibi hissetmediğinin farkına varır varmaz, görüntünün bir hayal olduğunu kabul

etmek için çabalamaya başladı. Belki de nefes aldığını kendisine kanıtlamak için derin derin soluyarak merakla dört bir yana baktı.

Birdenbire nefesini burnundan hışırtıyla verdiğini işiterek, "Beni duyuyor musun, Daneel?" diye sordu. Kendi sesini duydu. Bu sanki biraz uzaktan geliyordu ve yapay bir sesti.

Sonra Daneel'in farkedilecek kadar değişik olan sesini işitti. "Evet, duyuyorum. Senin de beni işitmen gerekir. Ortak Elijah. Görüntünün gerçeğe çok yakın olması için görme ve devinduyum etkileniyor yalnızca. Ama işitme duyusuna bir şey olmuyor. Yani önemli bir derecede."

"Şey. . ben sadece yıldızları görüyorum. Sıradan yıldızlar bunlar. Aurora'nın bir güneşi var. O gezegene de oldukça yakınız sanırım. Aurora'nın güneşinin daha parlak bir yıldız gibi gözükmesi gerekmez mi?"

"O şimdi son derecede, parlak, Ortak Elijah. Güneş bu nedenle görüntüden silindi. Yoksa gözünün ağ tabakası zarar görebilirdi."

"O halde Auroga gezegeni nerede?"

"Orion takım yıldızını görüyor musun?"

"Evet, görüyorum. Takım yıldızları Arzın göğünde oldukları gibi mi görüyoruz?

Kent planeteryumunda olduğu gibi?"

"Hemen hemen... Galaksi ölçülerine göre Arzdan ve onun bağlı olduğu Güneş sisteminden fazla uzakta sayılmayız. Onun için yıldızların görünüşleri hemen hemen aynı. Aurora'nın güneşi Arzda, Tau Ceti diye bilinir ve bu senin gezegeninden sadece 3.67 parsek uzaklıktadır. Şimdi... Betelgeuse'den Orion kuşağının ortasındaki yıldıza doğru bir çizgi uzandığını farzet. Bu çizgiyi bir katı ve hatta biraz daha uzat. Gördüğün orta parlaklıktaki yıldız Aurora işte. Bundan sonraki birkaç gün içerisinde gezegene hızla yaklaşırken onu kolaylıkla seçebileceksin."

Baiey ciddi ciddi Aurora'ya baktı. Bu parlak, yıldıza benzeyen bir şeydi. "Güneş nerede? Yani Arzın güneşi?"

"Aurora'dan bakıirsa Başak burcundaymış gibi gözüküyor. İkinci dereceden bir yıldız o. Ne yazık ki bu astrosimülatör uygun biçimde

programlanmamış. Güneşini sana göstermek zor olacak. Zaten buradan sıradan bir yıldız gibi gözükecekti."

Baley, "Neyse," dedi. "Bu aygıtı artık kapatacağım. Bir terslik olursa bana yardım et." Ama bir zorluk çıkmadı, Baley, aygıtı kapatmayı düşündüğü sırada görüntü kayboldu. Arzlı kamaranın sert ışığında gözlerini kırpıştırdı.

Ancak o zaman birkaç dakikada sanki uzayda dolaşmış gibi olduğunu kavradı Baley. Orada kendisini koruyan bir duvar yoktu, ama Arza özgü agorafobisi tutmamıştı.

Var olmadığını kabul ettikten sonra rahatlıkla etrafına bakabilmişti.

Bu düşünce Baley'i şaşırttı. Arzlı bir süre kitap filmlerle de ilgilenmedi. Zaman zaman astrosimülatörü kullanıyor ve kendisini geminin hemen dışında, uzayda buluyordu. Bazen bunu sonsuz uzayda endişelenmediğini kanıtlamak için yapıyordu. Bazen de Arzda bunu hiçbir zaman başaramayacağını düşünerek gururlanıyordu.

Zaman geçtikçe Aurora da parlaklaştı. Artık diğer ışık noktacıkları arasından kolaylıkla seçilebiliyordu. Sonra gezegen hızla büyüdü, artık fazları bile belli oluyordu.

Daneel, "Yörünge düzeyinin dışından yaklaşıyoruz, Ortak Elijah," dedi.

"Aurora'nın kutbu hemen hemen diskin ortasındadır. Biraz ışıklı tarafına doğru. Güney yarım küresinde şimdi bahar."

Baley, "Okuduğum kitaplara göre," diye mırıldandı.

"Aurora'nın ekseni on altı derece eğriymiş."

"Evet, Ortak Elijah. Daha sonra Aurora'nın etrafında yörüngeye gireceğiz. O zaman fazlar daha çabuk değişecek. Aurora, kendi ekseni etrafında Arzdan daha hızlı döner."

"Biliyorum. Aurora'da gün 22 saat."

"22.3 saat. Aurora günü 10 Aurora saatine ayrılır. Her saatte 100 Aurora dakikasına. Tabii dakikalar da 100 Aurora saniyesine bölünür. Anlayacağın bir Aurora saniyesi 0.8 Arz saniyesine eşittir."

"Kitaplarda söz edilen metrik saatler, metrik dakikalardan kastedilen bu mu?"

"Evet. Aynı sistem bütün Uzaycı gezegenlerinde uygulanıyor. Oysa bu, diğer dünyalarda gezegenin normal dönüşüne de uymuyor. Bu nedenle her gezegen bir yerel sistem kullanıyor."

"Arz gibi yani."

"Evet, Ortak Elijah. Ama Arz yalnızca orijinal standart zaman ünitesini kullanıyor. Bu da ticaret konusunda Uzaycıların bazı zorluklarla karşılaşmalarına yol açıyor. Yine de bu konuda Arzın bildiği gibi davranmasına izin veriyorlar."

"Herhalde bunun nedeni dostluk değil. Onlar Arzın farklılığını vurgulamak istiyorlar galiba. Bu ondalık sistem yıla nasıl uygulanıyor? Sanırım Aurora da güneşinin etrafında belirli bir sürede dönüyor ve bu dönüş mevsimleri belirliyor. Yıl nasıl ölçülüyor?"

Daneel, "Gezegen güneşinin etrafında 373.5 Aurora gününde dönüyor," dedi.

"o.95 Arz yılı. Bu, hesap bakımından önemsenmiyor. Aurora'lılar 30 günün bir ay ettiğini düşünüyorlar. On ayın da 1 metrik yıl. Bütün Uzaycı dünyaları bu sistemi kullanıyor. Böylece bütün insanların müşterek bir zaman ölçüsü oluyor."

Kitapların bu noktayı iyice açıklamamış olmaları Baley'i endişelendirdi. Herhalde bu noktayı önemsememişlerdi. O halde edindiği bilgiye ne dereceye kadar güvenebilirdi?

Hiçbir şeyi oluruna bırakmamak, durmadan sorular sormak zorunda kalacaktı. Belirli bir şeyi fark etmemesi ya da bir durumu yanlış anlaması olasılığı fazlaydı. Yanlış bir yola öyle kolaylıkla sapabilecekti ki!

* * *

Aurora koskocamandı artık. Baley astrosimülatörü kullandığı zaman gezegenin Arza benzediğini fark etti. Aynı bulutlar, çöller, karanlık ve

aydınlık bölgeler, gece olan yarım kürede göz kırpan ışıklar.

Baey gezegeni dikkatle seyrederken, ya beni uzaya çıkardılar ve Aurora'ya gittiğimizi söylemelerine karşın şimdi Arza geri götürüyorlarsa, diye düşündü.

Gizli ve delice bir neden yüzünden böyle yapıyorlarsa gezegene inmeden önce aradaki farkı nasıl anlayabilirim?

Neden böyle şüpheleniyorum? Solaria'ya giderken nereye ineceğimiz konusunda hiçbir kuşkuya kapılmamıştım. Acaba için için Arza geri götürülmeyi mi istiyorum? Bu nedenle sahte bir komplo mu yaratıyorum?

Bu kararsızlık kafasında ayrı bir varlık halini aldı sanki. Bu düşünceyi unutamıyordu. Aurora'yı âdeta çılgınca bir dikkatle incelemeye başladı.

Kamaradaki gerçek dünyaya dönemiyordu.

Aurora hareket ediyor, ağır ağır dönüyordu Baley, gezegeni bunu fark edecek kadar uzun süre seyretmişti.

Uzayı seyrederken her şey ona hareketsiz duruyor gibi gelmişti. Sanki bütün o yıldızlar boyalı bir fonu süslüyordu.

Agorafobisini yenmesine neden olan bu hareketsizlik miydi?

Ama Baley şimdi Aurora'nın hareket ettiğini görüyordu.

Birdenbire geminin de inişe hazırlık olarak aşağıya doğru bir helezon çizdiğini fark etti. Bulutlar kabararak yükseliyorlardı...

Hayır, bulutlar yükselmiyor, gemi helezonlar çizerek cılçalıyordu. Gemi hareket ediyordu. Baley de öyle. Arzlı birdenbire kendi varlığını fark etti. Hızla bulutların arasından aşağıya düşüyordu. Onu koruyacak hiçbir şey yoktu. Yoğun olmayan havada sert toprağa doğru düşüyordu.

Baley'in boğazı sıkıştı. Artık nefes almak çok zordu.

Detektif kendi kendine çaresizce, aslında kapalı bir yerdesin, dedi. Etrafında geminin bölmeleri var.

Ama duvarları hissedemiyordu ki...

Baley görüntüyü sona erdirmeyi, kontrol kenarını avcunda sıkmayı istedi. Ama hiçbir şey olmadı. Sinir uçları öylesine anormalleşmişlerdi ki yumruğunu bile sıkamıyordu. İradesi kalmamıştı, gözlerini kapatamıyor, yumruğunu sıkamıyordu.

Dehşet onu yakalamış ve ipnotize etmişti. Korkudan donmuş gibiydi.

Şimdi yalnızca bulutları görüyordu. Beyaz bulutlar. Hayır bembeyaz değildi bunlar. Daha çok kirli beyazdılar. Hafif sarımsı turuncu bir tona bürünmüşlerdi. .

Sonra her şey grileşti. Ve Baley boğuluyordu. Nefes alamıyordu. Sıkışan boğazını gevşetmek ve Daneel'e seslenmek için çabaladı.

Ama hiç sesi çıkmadı...

* * *

Baley sanki uzun bir yarışta bitiş ipini göğüslemiş gibi soluyordu. Kamara çarpılmış gibiydi ama altında sert bir yüzey vardı. Arzlı yerde yattığını fark etti. Giskard yanında diz çökmüştü. Robot soğuk ve sert eliyle Baley'nin sağ yumruğunu kavramıştı. Arzlının Giskard'ın omzunun üzerinden gördüğü kamara kapısı açıktı. Baley, sormadan ne olduğunu anladı.

Giskard, elini tutarak parmaklarının astrosimülatörün kontrol kenarını sıkmasını sağlamıştı. Aksi takdirde...

Daneel de oradaydı. Yüzünü Baley'ninkine yaklaştırmıştı.

Yüzünde acı çekermişe benzeyen bir ifade vardı. "Bana hiç bir şey söylemedin Ortak Elijah. Rahatsız olduğunu daha çabuk fark etseydim. .

Baley, durumu anladığını, önemli olmadığını işaretle anlatmaya çalıştı. Hâlâ konuşacak durumda değildi.

İki robot Arzlı ayağa kalkmak istediğini bitkince işaret edinceye kadar beklediler.

Sonra onu tutup kaldırarak koltuğa oturttular. Giskard, kontrolü Baley'nin elinden usulca aldı.

"Yakında gezegene ineceğiz. Artık astrosimülatöre ihtiyacınız olmayacak sanırım."

Daneel ciddi ciddi ekledi. "Aygıtı götürmen daha doğru olur."

Baley, "Bir dakika," dedi. Sesi bozuk bir fısıltıdan farksızdı. Sözlerinin anlaşıldığını pek sanmıyordu. Derin bir nefes alarak bitkince öksürdü. "Bir dakika," diye tekrarladı. "Giskard."

Giskard döndü. "Evet?"

Baley hemen bir şey söylemedi. Robot beklemesinin istendiğini biliyordu. Bu nedenle de uzun bir süre, belki de sonsuza kadar bekleyecekti. Baley karmakarışık olan kafasını toplamaya çalıştı. Agorafobi geçmişti ama nereye gittikleri konusunda hâlâ kuşkuluydu. Durumu öğrenmesi şarttı. Giskard ona yalan söyleyemezdi.

Baley oldukça normal bir sesle, "Giskard," dedi "Evet?"

"Gezegene inmek üzereyiz değil mi?"

"İki saatten kısa bir süre sonra orada olacağız."

Baley sert bir sesle, "İneceğimiz gezegenin adını bana söyle," diye emretti.

"Aurora, beyim."

"Nereden biliyorsun?"

"Gideceğimiz yer orası. Ayrıca bu gezegen Arz olamaz çünkü Aurora'nın güneşi Tau Ceti Arzınkinden yüzde on daha küçüktür. Yani Tau Ceti Arzın güneşinden biraz daha soğuktur. Bu nedenle de güneşi ilk kez gören bir Arzlı ışığının portakalımsı olduğunu hemen farkeder. Siz de Aurora güneşinin bulutların üst yüzeyine vuran ışıklarını gördünüz biie. Manzaranın da yine böyle portakalımsı olduğunu farkedeceksiniz. Daha sonra gözleriniz buna alışacak."

Baley, bakışlarını Giskard'ın ifadesiz yüzünden ayırdı.

Renkteki o farkı görmüş fakat bunu önemsememişti. Ciddi bir hataydı bu. "Gidebilirsin, Giskard."

"Peki, beyim."

Baley, Daneel'e dönerek acı acı, "Gülünç duruma düştüm, Daneel," dedi.

"Galiba seni kandırdığımızı, Aurora'ya değil de başka bir yere götürdüğümüzü düşündün, Ortak Elijah. Bundan şüphelenmen için bir neden var mıydı?"

"Hiç yoktu. Belki de bu bilinçaltımdaki agorafobinin yarattığı endişenin bir sonucuydu. Hareketsiz gibi gözüken uzayı seyrederken rahatsız olmadım. Belki de bu yüzeyin hemen altındaydı ve gitgide artan bir endişeye kapılmama yol açıyordu."

"Suç bizde, Ortak Elijah. Senin açıklık yerlerden ne kadar nefret ettiğini biliyorduk. Astrosimülatörden yararlanmana izin vermemiz hataydı, ya da seni daha sıkı kontrol altında tutmamız..."

Baley öfkeyle başını salladı. "Bunu söyleme, Daneel. Zaten yeteri kadar kontrol altındayım. Beni asıl Aurora'da dereceye kadar kontrol altında tutulacağım düşündürüyor."

Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Gezegende aklına estiği gibi dolaşmana, istediğin Aurora'lılarla konuşmana izin vermek zor."

"Yine de bana bu izni vermediler. Robot cinayetinin içyüzünü öğreneceksem, olay yerini incelemem ve bu işle ilgili olan kimselerle de konuşmam şart."

Baley kendisini toplamıştı artık ama biraz yorgundu. İşin kötüsü bu olay onda pipo içme arzusu uyandırmıştı. Bir yıldan daha uzun bir süre önce vazgeçmişti bundan.

Oysa şimdi burnunda ve boğazında tütün dumanının tadını ve kokusunu hissediyor, bu anıyla yetinmek zorunda kalacağını da biliyordu. Aurora'da tütün içmesine hiçbir zaman izin vermeyeceklerdi. Uzaycı dünyalarının hiçbirinde tütün yoktu. Kendisi yanına tütün alınış olsaydı, buna da el koyacak ve ortadan kaldıracaklardı.

Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Gezegene iner inmez bu konuyu Dr. Fastolfe'la konuşmalıyız. Bu konuda karar verme yetkim yok."

"Bunu biliyorum, Daneel ama Fastolfe'la nasıl konuşacağım? Astrosimülatöre benzer bir aygıtın yardımıyla mı? Kontrolü de elimde mi tutacağım?"

"Hayır, hayır. Onunla yüz yüze konuşacaksın, Ortak Elijah. Dr. Fastolfe seni uzay limanında karşılamayı planlıyordu."

* * *

Baley, inişin yol açacağı gürültüleri duyabilmek için kulak kesildi. Bunların nasıl şeyler olacağını bilemiyordu. Birileri bağıracak mıydı? Uğultular mı duyulacaktı? Gemi sarsılacak mıydı?.. Ama Arzlı hiçbir şey duymadı.

Daneel, "Sinirlerin gerilmişe benziyor. Ortak Elijah," dedi.

"Rahatsız olduğun takdirde bana söylemekte gecikme.

Herhangi bir nedenle sıkıldığın an sana yardım etmem gerekir." 'Gerekir' kelimesini hafifçe vurgulamıştı.

Baley dalgın dalgın, onu buna Birinci Kural zorluyor, diye düşündü. Bayıldığım zaman Daneel bunu önceden tahmin edemediği için hemen hemen benim kadar acı çekti sanırım... Ama bir robotun yapma vücudunun ve yapma bilincinin içinde neler olduğunu nasıl bilebilirim? Sonra Daneel'i bir robot olarak düşündüğü için pişmanlık duydu.

Onun müşfik gözlerine baktı. Daneel'in bakışlarının müşfik olduğuna ne zaman karar vermişti? ""Rahatsız olur olmaz sana haber veririm, Daneel. Şu anda bir şeyim yok. Sadece inişe geçip geçmediğimizi anlamak için etrafı dinliyordum."

"Teşekkür ederim, Ortak Elijah. "Daneel çok ciddiydi.

Başını hafifçe eğdi ve sözlerini sürdürdü. "İnişe geçildiği zaman rahatsızlık duymayacaksın. Geminin hızlandığını hafifçe hissedeceksin.

Çünkü bu kamara bir dereceye kadar hızlanma yönüne doğru eğilecek. Isı yükselebilir, ama ancak iki santigrad derecesi. Ses etkilerine gelince... Yoğunlaşan atmosferden geçerken hafif bir hışırtı duyabilirsin.

Bunlardan herhangi biri seni rahatsız eder mi?"

"Etmemesi gerekir. Beni sıkan iniş hazırlıklarına katılamamam. Böyle şeyleri öğrenmek hoşuma giderdi. Hapsedilmek ve öğrenme isteğimin engellenmesi hoşuma gitmiyor."

"Ortak Elijah, böyle bir olayın yaradılışına uygun olmadığını biliyorsun."

Baley öfkeyle, "Bu kusurumu nasıl düzelteceğim, Dcıneel?" diye sordu. "Beni buraya hapsetmeniz için yeterli bir neden değil bu!"

"Ortak Elijah, seni bu kamarada güvenliğinizi düşündüğümüz için kapalı tuttuğumuzu söyledim ya."

Baley belirgin hiddetle başını salladı. "Bu konuyu düşündüm. Saçma bu! Bu karmaşık olayı çözme olasılığı çok zayıf. Üstelik hareketlerim kısıtlanacak. Aıırora'yla ilgili şeyleri anlamakta da zorluk çekeceğim. Onun için aklı başında hiç kimse beni engellemek zahmetine katlanmaz. Buna karar verdiklerini düşünelim. Bana neden saldırsınlar? Gemiyi sabote etmeleri daha kolay olmaz mı? Her şeyi göze alacak kötü insanlarla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorsak; o zaman gemiyi, yolcuları, seni ve Giskard'ı ve tabii beni ortadan kaldırmaktan neden kaçınsınlar?"

"Bu sorun da düşünüldü, Ortak Elijah. Gemi iyice incelendi. Sabotaj yapılmış olsaydı bunun izleri hemen fark edilirdi."

"Emin misin? Yüzde yüz emin misin?"

"Böyle bir konuda hiçbir zaman yüzde yüz emin olamazsın. Ama Giskard'la ben yüzdenin çok yüksek olduğunu düşündük. Bu yüzden de içimiz rahat etti. Sabotaj yapılması olasılığının zayıf olduğuna inandık."

"Ya yanıldıysanız?"

Daneel'in yüz kasları bir an büzülür gibi oldu. Sanki beynindeki pozitronik yolların düzgün çalışmalarını engelleyen bir şeyi düşünmesi istenmişti. "Ama yanılmadığımız anlaşıldı."

"Bunu kesinlikle söyleyemezsin. İnmek üzereyiz. Herhalde tehlikenin en büyük olduğu an da bu. Gemiye sabotaj yapmaya bile gerek yok. Şu anda tehlikelerin en büyüğüyle karşı karşıyayım. Aurora'ya ineceğime göre bu kamarada saklanamam. Geminin içinden geçmek zorunda kalacağım. O sırada isteyen herkes bana erişebilir. İnişi güvenli bir duruma sokmak için önlem aldınız mı?"

Uzun süren hapislikten sıkılmasının ve bayılmasının acısını Daneel'den çıkarıyor, ona boş yere çatıyordu.

Daneel sakin sakin, "Aldık, Ortak Elijah," dedi. "Ha, evet sana artık gezegene indiğimizi de söylemeliyim. Şu anda Aurora'nın yüzeyinde duruyoruz."

Baley bir an şaşaladı. Deli gibi etrafına bakındı, ama tabii kamaradan başka görülecek bir şey yoktu. Daneel'in söylediklerinin hiç birini hissetmemiş ve işitmemişti. "Ama gemiden çıkma sorunu da var," diye hatırlattı.

"Düşmanlarımın karşısında savunmasız bir duruma düşmeden bunu nasıl başaracağım?"

Daneel bölmelerden birine giderek bir düğmeye bastı.

Bölme hemen ikiye ayrıldı.

Baley kendisini uzun bir silindirin ağzına bakar buldu. Bir tüneldi bu.

Aynı anda Giskard kapıdan içeri girdi. "Üçümüz de tünelden çıkacağız. Diğerleri tüneli dışarıdan koruyorlar. Tünelin öbür ucunda Dr. Fastolfe bekliyor."

Daneel, "Biz her önlemi aldık," dedi.

Baley, mırıldandı. "Özür dilerim Daneel... Giskard."

Ciddi bir tavırla tünelin ağzına doğru gitti. Güveni için her önlem alınmıştı. Ve bütün bu önlemlerin gerekli olduğu için alınmış olduğu da açıklanıyordu böylece. Baley korkak olmadığına inanıyordu. Ama yabancı bir dünyadaydı, dostunu düşmanından ayırd etmesi imkânsızdı. Onu rahat ettirebilecek tanıdık hiçbir şey yoktu, Daneel dışında tabii. Baley, ürpererek,

önemli anlarda kendisini ısıtacak ve rahatlatacak kapalı bir yerde olamayacağını düşündü.

DÖRT

Dr. Han Fastolfe gerçekten onu bekliyor ve gülümsüyordu.

Uzun boylu, zayıf, kumral saçları seyrelmiş bir adamdı. Ve tabii kulakları dikkati çekiyordu. Aradan üç yıl geçmiş olmasına karşın Baley, Fastolfe'un kulaklarını unutmamıştı.

Bu büyük, yelken kulaklar adama belli belirsiz neşeli bir görünüm veriyordu.

Aurora'lının çirkinliği insanın hoşuna gidiyordu bu yüzden.

Baley'nin gülümsemesine de Fastolfe'un onu karşılayışından çok kulakları yol açtı.

Baley bir an, acaba Auroıa'da tıp bu çirkin kulakları düzeltmek için gereken önemsiz estetik ameliyatı yapmalarını sağlayacak kadar ilerlemedi mi, diye düşündü.

Belki de Fastolfe kulaklarının biçiminden hoşlanıyordur.

Benim de hoşlandığım gibi. Bu fikir Arzlıyı şaşırttı. Belki de Dr. Fastolfe herkesin ilk görüşte kendisinden hoşlanmasını istiyor. Ya da önemsenmemenin yararını keşfetmiş.

Farklı olmak mı hoşuna gidiyor yoksa?

Fastolfe, "Sivil memur Elijah Baley," dedi. "Sizi çok iyi hatırlıyorum. Yine de çoğu zaman yüzünüzün o hiper dalga oyununda sizi canlandıran aktörünkine benzediğini sanıyorum."

Baley'nin yüzünde haşin bir ifade belirdi. "O hiper dalga oyunu peşimi bırakmıyor, Dr. Fastolfe. Ondan kurtulmak için nereye kaçacağımı bilebilseydim..."

Fastolfe nazik nazik, "Kaçacak hiçbir yer yok," dedi.

"Olağan biçimde yani. Bu konudan hoşlanmıyorsanız, bundan söz etmekten hemen vaz geçeriz. Ben bir daha bu konuyu açmayacağım. Kabul

mü?"

"Teşekkür ederim." Baley, birdenbire elini Fastolfe'a uzattı.

Fastolfe çok belirli bir biçimde durakladıktan sonra Baley'nin elini çabucak, hafifçe sıktı. "Sizin ayaklı bir mikrop kaynağı olmadığınızı düşüneceğim, Bay Baley."

Sonra ellerine bakarak sıkıntıyla ekledi. "Ama ellerimin üzerinin ince bir zarla kaplı olduğunu itiraf etmem gerekiyor. Bu pek de rahat bir şey değil. Anlayacağınız, ben de toplumumun mantıksız korkularını yansıtan bir yaratığım."

Baley omzunu silkti. "Hepimiz öyleyiz. Dışarıda yani açık havada dolaşma fikri de benim hiç hoşuma gitmiyor. Ona bakarsanız bu şartlar altında Aurora'ya gelmekten de hoşnut değilim."

"Sizi çok iyi anlıyorum, Bay Baley. Sizin için kapalı bir taşıt getirttim. Evime eriştiğimiz zaman da açıklığa çıkmamanız için elimizden geleni yapacağız."

"Teşekkür ederim. Aurora'da kaidığım sürede bazen Dışarıya çıkmam gerekeceğini sanıyorum. Kendimi buna mümkün olduğu kadar hazırlamaya çalıştım."

"Anlıyorum. Ama ancak çok gerektiği takdirde Dışarı çıkacaksınız. Şimdilik öyle bir durum yok. Lütfen kapalı taşıta binmeye razı olun."

Taşıt, tünelin gölgesinde bekliyordu. Baley, tünelden buna geçerken pek de Dışarı çıkmış sayılmayacaktı. Baley Daneel'le Giskard'ın arkasında beklediklerinin farkındaydı.

İki robotun görünüşleri birbirine benzemiyordu ama ciddi, bekleyiş dolu tavırları: aynıydı. Ve ikisi de son derecede sabırlıydılar.

Fastolfe arka kapıyı açtı. "Lütfen binin."

Baley arabaya bindi. Daneel, çabucak, kolayca onu izledi.

Giskard'sa bale yapar gibi, aynı anda öbür taraftan taşıta girdi. Baley bir anda kendisini iki robotun arasında buldu. Bu Arzlıyı sıkmadı. Aksine Dışarıyla arasında, iki yanında da, robotların vücutları kadar kalın birer engel bulunduğu için sevindi.

Fastolfe arabanın önüne bindi. Kapı arkasından kapanırken pencereler karardı.

Taşıtın içini yumuşak yapay bir ışık aydınlattı.

Fastolfe, "Ben her zaman böyle dolaşmam. Bay Baley," diye açıkladı. "Ama bu duruma pek aldırdığım da yok. Siz de belki böyle daha rahat edersiniz. Araba kompüterli. Nereye gideceğini biliyor. Engellemeler ve acil durumlarda ne yapması gerektiğini de. İşe karışmamıza hiç gerek yok."

Baley hızlandıklarını hafifçe hissetti. Bunu fazla farkedilmeyen bir hareket duygusu izledi.

Fastolfe, "Bu yol çok güvenlidir Bay Baley," dedi. "Bu arabada olacağınızı fazla kimsenin öğrenmemesi için elimden geleni yaptım. Dışarıdan bakanlar da sizin araçta olduğunuzu farkedemeyecekler. Araba hava jetleri üzerinde gidiyor. Bir hava taşıtı bu. Biz buna 'hava kanadı' adını veriyoruz. Yolculuğumuz uzun sürmeyecek. İsterseniz bu fırsattan yararlanarak dinlenebilirsiniz. Güvendesiniz."

Baley mırıldandı. "Sanki tehlikedeymişim gibi konuşuyorsunuz. Uzay gemisinde öyle sıkı korundum ki, kamaramda hapis gibiydim. Şimdi de durum aynı."

Etrafına, taşıtın küçük içine baktı. Maden iskelet ve bunalıklaştırılmış camın içinde hapisti. Tabii iki maden adamı da unutmaması gerekirdi.

Fastolfe hafifçe güldü. "Fazla tepki gösterdiğimin farkındayım. Ama Aurora da heyecan son dereceye vardı. Bizim için çok önemli olan bir kriz anında geldiniz. Durumu önemsemeyip korkunç bir tehlikeyi göze olmaktansa, aşırı tepki göstererek gülünç duruma düşmeye razıyım."

Baley, "Burada başarısızlığa uğramamın Arz için ağır bir darbe olacağını herhalde biliyorsunuz," dedi.

"Evet, bunu çok iyi anlıyorum. Ben de sizin kadar kararlıyım. Başarısızlığa uğramanızı engelleyeceğim. Bana inanın."

"İnanıyorum. Ayrıca burada ne sebeple başarısızlığa uğrarsam uğrayayım bu Arzdaki özel ve meslek hayatımın sonu demek olacaktır."

Fastolfe Baley'e bakmak için oturduğu yerde döndü.

Yüzünden çok şaşırdığı belliydi. "Sahi mi? Ama böyle bir davranışı hiçbir şey mazur gösteremez."

Baley omzunu silkti. "Ben de sizinle aynı fikirdeyim ama söylediğim de olacak. Çaresiz kalan Arz hükümeti boy hedefi olarak beni seçecektir."

"Sizi istediğim zaman böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmiyordu, Bay Baley. Elimden geleni yapacağımdan emin olabilirsiniz. Ama açıkçası..." Fastolfe gözlerini kaçırdı, "...oyunu kaybettiğimiz takdirde pek fazla bir şey yapamam."

Baley huysuzca, "Bunu biliyorum," diye karşılık verdi.

Yumuşak arkalığa yaslanarak gözlerini kapattı. Taşıt insanın uykusunu getirecek biçimde hafif hafif yalpalıyordu. Ama Baley uyumadı. Onun yerine uzun uzun düşündü.

* * *

Baley, yolculuğun sonunda da Dışarıya çıkmadı. Hava kanadından çıktığı zaman kendisini bir yeraltı garajında buldu. Küçük bir asansör onu ilk kata çıkardı. Arzlıyı güneşli bir odaya götürdüler. Arzlı güneş ışınlarının arasından geçerken biraz büzüldü. "Evet, bu ışınlar hafifçe portakal rengiydi.) Fastolfe onun irkildiğini fark etmişti. "Camlan bulanıklaştırmak imkânsız. Eğer isterseniz pencereleri kapatabilirim. Aslında bunu daha önce düşünmem..." Baley haşince, "Buna gerek yok," dedi. "Pencereye arkamı dönüp otururum. Kendimi bu duruma alıştırmam gerekiyor."

"Nasıl isterseniz... Ama fazla rahatsız olduğunuz takdirde bana hemen haber verin... Bay Baley, Aurora'nın bu bölümünde öğle yakın. Gemide hangi zamanı uyguladığınızı bilmiyorum. Belki saatlerden beri ayaktasınız ve uyumak istiyorsunuz. Eğer öyleyse hemen yatmanızı sağlayabiliriz. Ama uykunuz yoksa ve aç değilseniz bir şey yemeniz de gerekmez. Acıktıysanız kısa bir süre sonra sizinle birlikte öğle yemeği yiyebiliriz."

"Öğle yemeği özel birimime uyuyor."

"Çok güzel. Size günümüzün Arzdakinden yüzde yedi kadar kısa olduğunu hatırlatacağım. Bunun biyoritm bakımından fazla zorluk çıkaracağını sanmıyorum. Öyle bir şey olursa, biz kendimizi sizin ihtiyaçlarınıza uydururuz."

"Teşekkür ederim."

"Hangi yemeklerden hoşlandığınızı pek bilmiyorum."

"Verilecek yemekleri yemeyi başarırım."

"Yine de yemeklerden bazıları... size hoş gelmezse, hiç alınmam. Daneel'le Giskard'ın bize katılmalarının sizce bir sakıncası var mı?"

Baley hafifçe güldü. "Onlar da yemek mi yiyecek?"

Ama Fastolfe bu soruya gülerek karşılık vermedi. Ciddi ciddi "Hayır," dedi. "Ama onların her zaman yanınızda olmalarını istiyorum."

"Hâlâ tehlike mi var? Burada bile?"

"Ben kimseye güvenemiyorum. Burada bile."

İçeri bir robot girdi. "Yemek hazır .efendim."

Fastolfe başını saladı. "Pekâlâ, Faber. Birkaç dakika sonra sofraya otururuz."

Baley sordu. "Kaç robotunuz var?"

"Bir hayli. Tabii burada Solaria'daki gibi her insana on bin robot düşmüyor. Ama bendeki robotlar ortalamanın üstünde. Yani elli yedi robotum var. Ev büyük. Hem bürom, hem de atelyem burada. Sonra karım da öyle biri olduğu zaman bir bölüğe yerleşiyor. Çalışma yerimden uzakta olmamak için. Tabii ona ayrı olarak hizmet edilmesi de gerekiyor."

"Eh, elli yedi robotunuz olduğuna göre ikisini bana verebilirsiniz. Artık Giskard'la Daneel'i beni Aurora'ya getirmeleri için yollamanız yüzünden kendimi suçlu hissetmiyorum."

"Bu sıradan bir seçim değildi, bundan emin olabilirsiniz Bay Baley. Giskard benim kahyam ve sağ kolumdur. Olgunluğa eriştiğim günlerden beri yanımda o."

Baley, "Ama onu beni alması için yine de gönderdiniz," dedi. "Bunu bir şeref sayıyorum."

"Bu ne kadar önemli olduğunuzu gösteriyor, Bay Baley. Giskard robotlarımın içinde en güvenilir olanıdır. Güçlü ve sağlamdır." Baley, yan gözle Daneel'e baktı.

Fastolfe ekledi. "Bu hesaba dostum Daneel'i katmıyorum. O benim hizmetkârım değil bir başarım. Onunla övünüyorum. Bu da benim zayıf tarafım. O bu türün ilk modeli. Dr. Roj Nemennuh Sarton, onun hem planlarını hazırladı, hem de modellik etti. Yani şu..." İncelikle sustu.

Baley sert sert başını salladı. "Anlıyorum." Sarton'un Arzda öldürüldüğünün kendisine hatırlatılmasına ihtiyacı yoktu.

Fastolfe sözlerini sürdürdü. "Sarton, Daneel'in yaratılışını denetledi. Ama onun varolmasını sağlayan teorik hesapları ben yaptım." Daneel'e güldü.

Robot da onu selamlıyormuş gibi başını eğdi.

Baley, "Tabii Jander de vardı," diye hatırlattı.

"Evet." Fastolfe başını salladı. Üzülmüş gibiydi. "Belki Daneel gibi Jander'i de yanımda tutsam daha iyi olurdu. Ama o benim insana benzeyen ikinci robotumdu. Tabii bu da durumu değiştiriyordu. Yani Daneel benim büyük oğlum sayılır bir bakıma. Özel biri o."

"Artık insana benzer robotlar yapmıyor musunuz?"

"Hayır, artık yapmıyorum. Haydi gelin..." Fastoife ellerini ovuşturdu.

"Yemeğimizi yiyelim. Arzlıların 'doğal besin' diye tanımlayacağım yiyeceklere alışık olduklarını sanmıyorum. Bay Baley. Sizinle karides salatası, peynir ve ekmek yiyeceğiz. Dilerseniz süt ya da meyva suyu içebilirsiniz. Basit bir yemek bu. Tatlı yerine de dondurma var."

Baley, "Bunların hepsi de geleneksel Arz yiyecekleri," dedi. "Artık ilk biçimleriyle yalnızca Arzın eski edebiyatında yaşıyorlar."

"Bunlar Aurora'da da pek fazla yenen şeyler değiller. Ama size kendi özel yemeklerimizden ikram etmenin mantıklı bir şey olmayacağını düşündüm. Auroraya özgü yiyecek ve baharatla yapılan bu yemeklerin zevkine varabilmek için önce onlara alışmak gerekir."

Fastolfe ayağa kalktı. "Lütfen benimle gelin Bay Baley. İkimiz yalnız yemek yiyeceğiz. İşi resmiyete dökmenin ya da bu yemeği bir tören haline sokmanın hiç gereği yok."

Baley, "Teşekkür ederim," dedi. "Bunu büyük bir incelik o:arak kabul ediyorum. Buraya gelirken sıkıntıdan kurtulmak için Aurora'yla ilgili pek çok kitabı inceledim. Resmi bir yemekte büyük bir nezaketle davranılması gerektiğini de öğrendim. Bu da bana çok zor gelecek, beni korkutacaktı."

"Korkmanız yersiz."

Baley, "Resmiyeti iyice bir tarafa bırakarak yemekte işten de söz edebilir miyiz?" diye sordu. "Boş yere zaman kaybetmek istemiyorum, Dr. Fastolfe."

"Bu görüşünüze katılıyorum. Evet, yemekte işten de söz edeceğiz. Etiket kurallarına böyle aykırı davrandığımı kimseye söylemeyeceğinizi umarım. Kibar çevrelerinden kovulmayı istemem."

Fastolfe hafif bir kahkaha attı, sonra da ekledi. "Aslında gülmemem gerekir. Gülünecek bir şey değil bu. Zaman kaybetmek sadece üzücü değil, öldürücü bir şey de olabilir."

* * *

Baley'i ilk götürdükleri oda oldukça sadeydi. Burada bir kaç koltuk, bir konsol, piyanoya benzeyen ama tuşların yerinde pirinç vaıflar bulunan bir şey, duvarlarda da ışıkta pırıldayan soyut desenler vardı. Düzgün zemine kahverenginin birkaç tonunda kareler döşenmişti. Belki de bu kareler özellikle tahtaya benzetilmişlerdi, yeni cilalanmış gibi parlıyorlardı ama hiç de kaygan değillerdi. Aynı kattaki yemek salonu ilk odadan çok farklıydı. Dikdörtgen biçimi, uzun, aşırı süslü bir yerdi burası. Salonda kare biçimi, büyük altı masa vardı.

Bunların modül oldukları ve türlü biçimlerde birleştirildikleri anlaşılıyordu. Kısa duvarlardan birinin önüne bir bar konulmuştu. Kavisli

bir aynanın önüne çeşitli renklerde şişeler dizilmişti. Ayna yansıttığı odanın sanki sonsuzluğa kadar uzanmasını sağlıyordu.

Diğer ensiz duvarda dört girinti vardı. Bunların her birinde bir robot bekliyordu.

İki uzun duvarı kaplayan mozaiklerin renkleri ağır ağır değişiyordu. Bir duvardaki mozaikler bir gezegen manzarası oluşturuyordu. Ama bunun Aurora mı, yoksa başka bir gezegen mi olduğunu Baley anlayamadı. Bir uçta bir buğday tarlası ya da buna benzer bir şey vardı. Çiftlik makinelerinin hepsini de robotlar kullanıyorlardı. İnsanın bakışları duvarda kayarken tarlalar yerlerini seyrek yerleşim alanlarına bırakıyorlardı. Bunlar da diğer uçta Aurora'lılara göre bir kent halini alıyorlardı. Diğer duvardaki manzara astronomiyle ilgiliydi. Uzaktaki bir yıldızın aydınlattığı mavi beyaz bir gezegen ışığı öyle uygun bir biçimde yansıtıyordu ki, insanda bu dünyanın ağır ağır döndüğü izlenimini yaratıyordu.

Gezegenin etrafını saran kimi parlak kimi sönük birçok yıldız da sanki yerlerini değiştiriyorlardı. Ama insan gözlerini küçük bir kümeye diktiği zaman bunun kımıldamadığını fark ediyordu.

Baley bütün bunları hem akıl karıştırıcı ve hem de tiksinti verici buldu.

Fastolfe, "Bu bir sanat eseri. Bay Baley," diye açıkladı.

"Ama verdiğim paraya değecek gibi bir şey de değil. Almam için Fanya ısrar etti. Fanya benim şimdiki eşim."

"O da bize katılacak mı Dr. Fastolfe?"

"Hayır. Dediğim gibi sizinle başbaşa yemek yiyeceğiz. Fanya'dan dairesinde kalmasını istedim. Onun da bizim sorunumuza karışmasını istemiyorum. Beni anladığınızı umarım."

"Evet, tabii anlıyorum."

"Haydi, gelin. Lütfen yerinizi alın."

Masalardan birine sofra hazırlanmış, tabaklar, kaplar, süslü çatal bıçaklar konulmuştu. Baley bunlardan bazılarını o zamana kadar hiç görmemişti. Ortada kurşuni kayadan yapılmış dev bir satranç piyonuna benzeyen,

yüksek ucu biraz sivrice bir silindir duruyordu. Baley, yerine geçerken dayanamayarak elini uzattı ve parmağıyla silindire dokundu.

Fastolfe gülümsedi. "Baharat kutusu o. Üzerindeki basit kontrollerin yardımıyla bir yemeğin herhanki bir kısmına on iki değişik baharattan herhangi biri katılabilir. Bunu uygun biçimde yapabilmek için baharat kutusunu elinize alıp karmaşık bir takım hareketler yapmak gerekiyor. Aslında bunlar önemsiz ama Aurora sosyetesinde bunlara yemeklerin verilmesi gereken zerafet ve inceliğin bir simgesi gözüyle bakıyor. Daha gençken baş ve diğer iki parmağımla üç ayrı kontrole dokunur ve baharat kutusu avcuma çarparken tuz dökülmesini sağlardım. Oysa şimdi bunu yapmaya kalkıştığım takdirde herhalde baharat kutusuyla misafirimin kafasını yararım. Bunu aenemezsem üzülmezsiniz değil mi?"

"Denememeniz için ısrar edeceğim, Dr. Fastolfe."

Bir robot salata tabağını masaya koydu, bir diğeri meyva sularını, üçüncüsü ekmek ve peyniri getirdi. Bir dördüncüsü peçeteleri düzeltti. Dördü birden uyum içerisinde çalışıyorlardı. Baley onları hayretle seyretti. Robotlar ne çarpıştılar, ne de bir zorlukla karşılaştılar. Sonunda da her biri masanın bir köşesinde yerini aldı.

Aynı anda gerilediler. Aynı anda eğilip selam verdiler ve salonun dibindeki bölmelerine döndüler. Baley birdenbire Daneel'le Giskard'ın da odada olduklarını fark etti. Onların içeri girdiklerini görmemişti. Şimdi onlar da tarla resminin bulunduğu duvarda beliren bölmelerde bekliyorlardı.

Fastolfe, "Artık gittiklerine göre..." diye başladı. Sonra duraklayarak üzüntüyle başını salladı. "Ama gitmediler... Aslında robotların yemek başlamadan önce salondan çıkmaları âdettir. Robotlar yemek yemezler, insanlarsa yerler. Onun için insanlar yemek yerlerken, robotların odadan çıkmaları akıllıca bir iştir. Bu da sonunda bir töre halini almıştır, o da başka. Artık robotlar odadan çıkmadıkça yemek yemek kimsenin aklının ucundan bile geçmiyor. Ama bu kez..."

Baley, "...Odadan çıkmadılar," diye tamamladı.

"Öyle. Ben güvenliğin etiketten daha önemli olduğunu düşündüm. Aurora'lı olmadığınız için de buna aldırmayacağınıza karar verdim."

Baley, yemeğe Fastolfe'un başlamasını bekledi. Aurora'lı bir çatalı aldı. Arzlı da öyle. Fastolfe ağır hareket ederek Baley'nin yaptıklarını görmesini de sağladı.

Detektif ihtiyatla bir karidesi ısırdı ve bunu çok beğendi.

Bu tadı tanımıştı. Arzda üretilen karides ezmesine benziyordu. Ama çok daha lezzetliydi. Baley lokmasını ağır ağır çiğnedi. Yemekte üzerine aldığı görevden söz etmeyi çok istemesine karşın bir süre dikkatini yemeklerden başka bir şeye veremedi.

Sonunda konuyu Fastolfe açtı. "Sorunumuzu konuşmaya başlayalım mı Bay Baley?"

Arzlı hafifçe kızardığını hissetti. "Evet. Tabii. Özür dilerim.

Aurora yemekleri beni şaşırttı. Hem de öyle şaşırttı ki başka bir şey düşünemez oldum. Sorunu yaratan sizsiniz. Dr. Fastolfe, öyle değil mi?"

"Neden böyle söylüyorsunuz?"

"Biri bir robotu büyük bir ustalık ve uzmanlık isteyen bir biçimde öldürmüş. Bana böyle söylendi."

"Öldürmek mi? İnsanı eğlendiren bir söz bu." Fastolfe gülümsedi. "Tabii ne demek istediğinizi anlıyorum. Size doğruyu söylemişler. Bu işi yapabilmek için müthiş bir bilgi ister."

"Ve bu bilgi de sadece sizde var. Bana bunu da söylediler."

"Evet, bu bakımdan da doğruyu söylemişler."

"Sadece kendinizin Jander'in kafasının donmasını sağlayabileceğini itiraf ediyorsunuz. Hatta bu noktada ısrar ettiğinizi de söyleyebiliriz."

"Ben gerçeği söylüyorum Bay Baley. Yalan söylemeyi becerebilseydim bile, yine de bir yararı olmazdı. Elli Dış Dünyanın en büyük teorik robotik uzmanı olduğumu bilmeyen yok!"

"Olabilir, Dr. Fastolfe. Ama bütün dünyaların ikinci en iyi teorik robotik uzmanı da bu işi başaracak kadar usta olamaz mı? Ya üçüncüsü veya on beşincisi? Bunun için gerçekten en büyük uzmanın bilgisine mi ihtiyaç var?"

Fastolfe sakin sakin, "Bence bunun için en üstün uzmanın bütün bilgi ve ustalığı gerekli," dedi. "Yine bence bu işi sadece ben başarabilirdim. O da en iyi günlerimin birinde. Şunu unutmayın: benimki de dahil olmak üzere robotik alanında çalışan en üstün kişiler özellikle 'donmayacak' pozitronik beyinler yaratmak için uğraştılar."

"Bütün bunlardan emin misiniz? Gerçekten emin misiniz?"

"Evet. Çok eminim."

"Ve bunu herkesin içinde açıkladınız."

"Tabii. Sevgili Arzlı, bir soruşturma açıldı. Bana şimdi sizin sorduğunuz soruları yönelttiler. Ben de bunları dürüstçe cevapladım. Dürüst konuşmak bir Aurora geleneğidir."

Baley. "Şu anda," dedi, "Soruları dürüstlükle cevapladığınıza inandığınızdan hiç şüphe etmiyorum. Ama sizi gururunuz etkilemiş olamaz mı? Bu da bir Aurora geleneğidir belki."

"Yani uzmanların en iyisi olmayı çok istediğimi ve bu yüzden başkalarında Jander'in kafasını benim dondurduğum düşüncesine yol açacak bu duruma isteyerek düştüğümü mü söylüyorsunuz?"

"Bilim konusundaki ününüze bir şey olmaması şartıyla toplum ve siyaset alanındaki mevkinize pek aldırmayacakmışsınız gibi geliyor bana."

"Anlıyorum. Düşünce tarzınız çok ilgi çekici, Bay Baley.

Doğrusu bu benim aklıma gelmezdi. Yani siz şöyle düşünüyorsunuz: iki şıktan birini tercih etmemiz yani en büyük uzman olmadığımı ya da robotu sizin deyiminizle 'öldürdüğümü' itiraf etmemi isteselerdi, ben bile bile ikinci suçu yüklenirdim."

"Hayır, Dr. Fastolfe. Sorunu bu kadar basitleştirmek istemiyorum. Ama belki de siz kendi kendinizi kandırıyor ve en büyük robotik uzmanı olduğunuzu düşünüyor olabilirsiniz. Bu bakımdan hiçbir rakibiniz olmadığına inanıyor ve her ne pahasına olursa olsun bundan vazgeçmeyi istemiyorsunuz. Belki de bilinçsiz bir biçimde diğerlerinin sizi geçmek üzere olduklarını... ya da geçtiklerini seziyorsunuz. Bilinçsiz bir biçimde. Dr. Fastolfe. Bu olamaz mı?"

Aurora'lı güldü ama sesinde hafif bir öfke vardı. "Hayır, Bay Baley. Yanılıyorsunuz."

"Düşünün, Dr. Fastolfe! Robotik uzmanı olan iş arkadaşlarınızdan hiçbiri deha bakımından size eşit değil mi?"

"İnsana benzeyen robotlarla ilgilenmeyi başarabilecek sadece birkaç kişi var. Daneel'in yapılması yepyeni bir meslek yarattı. Bu mesleğin henüz adı bile yok. Belki bu uzmanlara 'humaniformist' denilecek. Aurora'daki robotik uzmanları arasında benden başka hiç kimse Daneel'in pozitronik beyninin nasıl çalıştığını anlayamıyor. Sarton bu konuyu biliyordu ama o öldü. Ve Sarton bile bu konuyu benim kadar bilmiyordu. Temel teori benim."

"Evet, belki başlangıçta sizindi. Yine de bunun tümüyle sizin malınız olarak kalmasını bekleyemezsiniz. Teoriyi öğrenmiş olan başka kimseler yok mu?"

Fastolfe kesin bir tavırla başını salladı. "Bir tek kişi bile yok. Bunu kimseye öğretmedim. Yaşayan başka herhangi bir robotik uzmanının da kendince bir teori oluşturabileceğini hiç sanmıyorum."

Baley hafif bir hiddetle, "Üniversiteden yeni çıkmış, çok zeki bir genç olamaz mı?" dedi. "Belki de henüz kimse onun ne kadar kafalı olduğunun farkında değil..."

"Hayır, Bay Baley, hayır. Ben öyle bir genci bilirdim. O önce benim laboratuvarlarımda çalışırdı, benimle birlikte yani. Şu ara öyle bir genç yok. İleride bir gün böyle bir delikanlı ortaya çıkacak. Belki pek çok genç. Ama şu ara öyle hiç kimse yok!"

"Yani size bir şey olduğu takdirde bu yeni bilim de sizinle birlikte ölecek."

"Ben sadece yüz altmış beş yaşındayım. Bu metrik yıla göre. Sizin Arz yılına göre yüz yirmi dört yaşında sayılırım. Aurora ölçülerine göre de henüz genç sayılırım. Tıp bakımından hayatımın yarısına bile erişmemiş olduğumu düşünmemem için de bir neden yok. Bu bilimi öğretmek için daha çok zamanım var."

Yemek sona ermişti ama iki adam da sofradan kalkmak için hiçbir hareket yapmadılar. Hiçbir robot da sofrayı toplamak için yaklaşmadı.

Sanki bu konuşmanın heyecanı yüzünden kımıldayamayacak bir hale girmişlerdi.

Baley'nin gözleri kısıldı. "Dr. Fastolfe, iki yıl önce Solaria'ya gittim. Orada bana Solaria'lıların bütün Dış Dünyaların en usta robotçuları oldukları açıklandı."

"Genelde bu doğru sayılır."

"Ve onlardan hiçbiri robotu öldüremezdi, öyle mi?"

"Hiçbiri öldüremezdi, Bay Baley. Robotlar konusundaki uzmanlıkları benim zavallı, güvenilir Giskard'ınkinden daha ileri değil. Solaria'lılar insana benzer robot yapma konusunda hiçbir şey bilmiyorlar."

"Bundan nasıl emin olabilirsiniz?"

"Siz, Solaria'da bulundunuz.

Solaria'lıların birbirlerine pek güçlükle yaklaşabildiklerini, cinsel ilişkinin zorunlu olduğu durumlar dışında birbirleriyle sadece üç boyutlu aygıtın yardımıyla görüştüklerini biliyorsunuz. İçlerinden herhangi birinin, Nevrozlarının canlanmasına yol açabilecek insan biçimi bir robot yapmaya kalkışabileceğini sanıyor musunuz? Robot insana benzeyeceği için ona yaklaşmayı istemezler. O zaman robottan akıllı bir biçimde yararlanamazlar."

"İnsan vücuduna karşı şaşılacak bir hoşgörü besleyen bir iki Solaria'lı olamaz mı?

Orada ya da burada? Böyle birinin bulunmadığından nasıl emin olabilirsiniz?"

"Bir Solaria'iı hoşgörülü olabilir. Bu olasılığı kabul ediyorum. Ama bu yıl Aurora'da hiç Solaria'iı yok."

"Hiç mi?"

"Hiç! Onlar Aurora'lılarla karşılaşmaktan bile hoşlanmıyorlar. Çok acil durumlar dışında başka dünyaya da gitmedikleri gibi buraya gelmiyorlar. O acil iş konusunda da ancak Aurora'nın etrafında yörüngeye giriyor ve bizimle elektronik araçların yardımıyla bağlantı kuruyorlar."

Baley, "O halde," dedi. "Bütün dünyalarda bu işi sizden başka yapabilecek kimse olmadığına göre... Size bir soru soracağım: Jander'i siz mi öldürdünüz?"

Fastolfe cevap verdi. "Daneel'in bunu yapmadığımı size söylememiş olduğuna inanamam."

"Evet, söyledi. Ama ben bunu bir de sizin ağzınızdan duymak istiyorum."

Fastolfe kollarını kavuşturarak kaşlarını çattı. Sıktığı dişlerinin arasından, "O halde ben de size böyle olduğunu söylüyorum," dedi. "Bu işi ben yapmadım."

Baley başını salladı. "Bu sözünüzü inanarak söylediğine inanıyorum."

"Evet. İnanıyorum. Bütün kalbimle... Jander'i ben öldürmedim. Size gerçeği söylüyorum."

"Jander'i siz öldürmediniz. Ama başka birinin de bunu başarması mümkün değil. O halde ama bir dakika... Belki de çıkış noktam yanlış. Jander gerçekten öldü mü? Yoksa beni buraya getirmek için böyle bir bahane mi uyduruldu?"

"Robot gerçekten mahvoldu. Size Jander'i gösterebilirim. Tabii Parlamento gün sona ermeden robotun yanına gitmemi yasaklamazsa. Ama bunu yapacaklarını sanmıyorum."

"O halde... bu işi siz yapmadınız. Başkasının yapması da imkansızdı. Robot da gerçekten öldü. E, cinayeti kim işledi?"

Fastolfe içini çekti. "Daneel'in soruşturma sırasında neler söylediğimi size tekrarladığından eminim. Ama her şeyi benim ağzımdan duymak istiyorsunuz."

"Evet, öyle, Dr. Fastolfe."

"Pekâlâ öyleyse. Cinayeti kimse işlemedi. Jander'in kafasının donmasına beyin yollarındaki pozitronik akımda beliren bir arıza yol açtı."

"Bu olabilir mi?"

"Hayır değil. Pek zayıf bir olasılık bu. Yine de bu işi ben yapmadığıma göre, böyle bir şey olması gerekir."

"Yalan söylemeniz olasılığının, arızalanma olasılığından daha büyük olduğunu söyleyebilirler."

"Çok kimse böyle söylüyor zaten. Ama ben Jander'i öldürmediğimi biliyorum. Onun için de geriye sadece arızalanma olasılığı kalıyor."

"Ve beni buraya böyle bir arızanın olduğunu kanıtlamam için mi getirttiniz?"

"Evet."

"Ama insan böyle bir arızayı nasıl kanıtlar? Ancak bunu kanıtlayabildiğim takdirde sizi. Arzı ve kendimi kurtarabileceğim anlaşılıyor."

"En önemlisi en sonuncusu mu, Bay Baley?"

Arzlının yüzünde öfkeli bir ifade belirdi. "Pekâlâ, siz, ben ve Arz."

Fastolfe, "Bu sorunu uzun uzun düşündüm," diye açıkladı.

"Korkarım bunu kanıtlamak imkânsız."

* * *

Baley Aurora'lıya dehşetle baktı. "İmkansız mı?"

"İmkânsız. Kanıt bulmak mümkün değil. Hiçbir şekilde."

Fastolfe sanki birdenbire dalgınlaştı. Baharat kutusunu kaparcasına aldı. "Biliyor musunuz, o üç hareketi birden yapıp yapamayacağımı merak ediyorum."

Bileğini ustalıkla bükerek baharat kutusunu havaya fırlattı.

Kutu havada takla attı. Aşağıya doğru düşerken Aurora'lı bunu yakaladı. Karmaşık bir hareket sonucu avucuna biraz tuz doldu. "Bir bilim adamı için çocukça bir gösteri bu.

Çabayla sonuç arasında bir orantı yok. Elize sadece bir tutam tuz geçiyor. Ama Aurora'lı iyi bir ev sahibi böyle bir gösteri yapmakla öğünür..." Bir an

durdu sonra da düşünceli bir tavırla ekledi. "Tabii Daneel bütün bunları insanlardan daha büyük bir hız ve ustalıkla yapabilir. Beyin yollarının çalışmasını kontrol için onu böyle yöntemlerle denedim. Ama Daneel'in bu yeteneklerini herkesin içinde göstermesi doğru olmaz. Bu 'usta baharatçıların gururlarının kırılmasına yol açar."

Baley bir şeyler mırıldandı.

Fastolfe içini çekti. "Ama konuya dönmeliyiz."

"Bu amaçla uzayda birkaç parseklik yolculuk yapmamı istediniz öyle mi?"

"Evet, öyle. Konuşmamıza devam edelim."

Baley, "Deminki gösterinizin amacı neydi, Dr Fastolfe?" diye sordu.

Aurora'lı, "Bir çıkmaza girdik," dedi. "Sizi buraya imkânsız olan bir şeyi yapmanız için getirttim. Yüzünüzden neler düşündüğünüz öyle bir anlaşılıyordu ki. Açıkçası ben de sizden farklı bir durumda değildim. Bu yüzden konuşmaya ara verip biraz soluk almamızı sağlamak istedim. Şimdi... devam edelim."

"Bu imkânsız işi mi konuşacağız?"

"Bu sizin için neden imkânsız olsun, Bay Baley? Siz imkânsızı başarmakla ün yapmış bir kişisiniz."

"Hiper dalga oyununu mu kastediyordunuz? Solaria'da olanları gülünç bir biçimde çarpıttılar. O budalaca şeye inanıyor musunuz?"

Fastolfe ellerini açtı. "Başka umudum yok."

Baley, "Benim de seçeneğim yok," dedi. "Elimden geleni yapmak zorundayım. Arza yenilmiş olarak dönemem. Bunu bana açık açık anlattılar zaten... Söyleyin, Dr. Fastolfe, Jander nasıl öldürülmüş olabilir? Bunun için kafasının nasıl etkilenmesi gerekirdi?"

"Bunu nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Değil size, başka bir robotik uzmanına bile açıklayamam. Üstelik siz bir uzman dcı değilsiniz. Teorilerimi yayınlamaya hazır olsaydım, bunu yine de yapamazdım. Aslında teorilerimi yayınlamayı da düşünmüyorum. Ama size bir şeyi anlatmaya çalışacağım. Robotların Arzda icat edildiğini biliyorsunuz tabii."

"Arzda robotik konusuyla pek ilgilenmiyoruz..."

"Uzaycı Dünyaları Arzın robotlardan ne kadar nefret ettiklerini çok iyi biliyor."

"Ama Arzda herhangi bir kimse bu konuyu düşündüğü takdirde robotların gezegenimizde geliştirilmiş olduklarını da anlar. Hiper uzay yolculuğunun robotların yardımıyla sağlandığını bilmeyen yok sanırım. Hiper uzay yolculuğu olmasaydı, Uzaycılar da Dış Dünyalara yerleşemezlerdi. Bundan da robotların insanlar uzaya açılmadan önce var oldukları anlaşılır. Yani insanların yalnızca Arzda yaşadıkları devirde var oldukları. O halde robotlar Arzda, Arzlılar tarafından icat edildi."

"Arz bununla gururlanmıyor değil mi?"

Baley kısaca, "Bu konuyu hiç konuşmuyoruz," dedi. "Arzlılar Susan Calvin konusunda da hiçbir şey bilmiyorlar mı?"

"Eski birkaç kitapta onun adına rastladım. Robotik biliminin ilk öncülerindenmiş sanırım."

"Susan Calvin konusunda bütün bildikleriniz bu kadar mı?"

Baley konuyu kapatmak istediğini belirten bir hareket yaptı. "Kayıtları araştırdığım takdirde onun hakkında daha fazla bilgi edinebilirdim sanırım. Ama bunu yapma fırsatını bulamadım."

Fastolfe, "Ne garip," diye mırıldandı. "Bütün Uzaycılar onu adeta bir yarı tanrıça sayarlar. Robotikçi olmayan Uzaycıların onun Arzlı olduğunu hiç düşünmediklerinden eminim. Bu onlara saygısızlık gibi gelebilir. Susan Calvin'in ancak yüz metrik yıl yaşadıktan sonra öldüğüne de inanamazlar. Oysa siz sadece onu ilk öncülerden biri olarak tanıyorsunuz."

"Onun bu işle bir ilgisi mi var, Dr. Fastolfe?"

"Doğrudan doğruya yok. Yine de bir ilgisi olduğu söylenebilir. Susan Calvin'le ilgili bir çok efsane olduğunu bilmelisiniz. Bunlardan çoğunun uydurma olduğu kesin. Ama bu efsaneler tekrarlanıyor. En ünlü ve olması da en imkânsız hikâye o ilkel günlerde yapılan bir robotla ilgili. İddiaya göre bu robot yapılış sırasındaki bir kaza sonucu telepati gücü kazanmış..."

"Ne?"

"Bir efsane bu! Size bunun bir efsane olduğunu söyledim. Bunun gerçek olmadığı da kesin. Ama böyle bir şeyin olabileceğini düşünmek için bazı teorik nedenler var. Şimdiye kadar hiç kimse böyle bir yeteneği de kapsayacak bir model hazırlamadı. Hiper uzay yolculuğu öncesi çağlarda hazırlanan basit ve kaba pazitronik beyinlerde böyle bir yeteğin belirmesi hiç de akla yakın değil. İşte bu yüzden bunun bir efsane, bir masal olduğuna inanıyoruz. İzin verin de anlatayım. Çünkü bu kıssadan alınacak bir hisse de var."

"Tabii, anlatın."

"Hikâyeye göre robot insanların kafalarının içini okuyabiliyormuş. Kendisine bir soru sorulduğu zaman bunu yönelten kimsenin düşüncelerini anlıyor ve ona duymak istediği şeyi söylüyormuş. Şimdi... Birinci Robotik Kuralı bir robotun bir insana zarar veremeyeceğini, zamanında harekete geçmeyerek bu kimseye bir kötülük gelmesine göz yumamayacağını kesin bir biçimde açıklar. Ancak robotlar bunu genellikle fiziki zarar anlamında alırlar. Oysa kafaların içini okuyabilen bir robot hayal kırıklığı, öfke ya da böyle şiddetli bir duygunun o insanı mutsuz edeceğine karar verebilir. Böyle duyguların uyandırılmasının 'zarar' sayılacağını da düşünür. Yani telepatik bir robot gerçeğin kendisine soru soran insanı hayal kırıklığına uğratacağını, öfkelendireceğini ya da onun kıskançlık veya mutsuzluk duyacağını anlayabilir. O zaman da gerçek yerine o insanın hoşuna gidecek bir yalan söyleyebilir. Bunu anlıyorsunuz değil mi?"

"Evet, tabii."

"İşte sözünü ettiğim bu robot Susan Calvin'e bile yalan söylemiş. Ama bunu uzun süre devam ettiremememiş. Çünkü değişik kimselere değişik hikâyeler anlatmış. Bunlar birbirlerine uymuyormuş. Ayrıca gerçeklerden de farklıymış tabii. Susan Calvin, robotun kendisine yalan söylediğini anlamış. Bu yalanların kendisini utanılacak bir duruma düşürdüğünü fark etmiş. Başlangıçta kendisini hayal kırıklığına uğratacak gerçek, yalancı umutlar yüzünden dayanılamayacak bir boyut kazanmış. Bu hikâyeyi hiç duymadınız mı?"

"Emin olun duymadım."

"Çok garip! Ama bu hikâyenin Aurora'da uydurulmadığı da kesin. Çünkü bütün Dış Dünyalarda bundan söz ediliyor. Her neyse, Susan Calvin intikam almış. Robota, 'İster yalan söyle, ister gerçeği açıkla, sana soru soran insana yine de zarar vereceksin,' demiş. 'Ne yaparsan yap, Birinci Kurala uyamayacaksın.' Bunu anlayan robot çareyi tamamıyla hareketsiz kalmakta bulmuş. Bunu renkli bir biçimde açıklamamı istiyorsanız... pozitronik yolları yanmış. Beyni, bir daha düzeltilemeyecek bir biçimde bozulmuş. Efsaneye göre Susan CaIvin'in mahvolan robota son sözü şu olmuş. 'Yalancı!'"

Baley, "Anladığıma göre Jander Panell'e de böyle bir şey olmuş," dedi. "O da böyle bir çelişkiyle karşılaştı ve beyni yandı, öyle mi?"

"Öyle gibi gözüküyor. Ama bunu başarmak Susan Calvin'in zamanındaki kadar kolay değil. Robotik uzmanları, belki de bu efsane yüzünden, böyle çelişkilerin ortaya çıkmasını zorlaştırmak için ellerinden geleni yaparlar. Pozitronik beyin teorisi daha geliştirilip, yapımı da daha karmaşık bir hal alırken olayların birbirlerini eşit sayılmalarını önleyecek başarılı sistemler de oluşturuluyor. Bu durumdaki bir robot her zaman Birinci Kurala uymak diye yorumlanabilecek bir şey yapmayı başarabiliyor."

"O halde bir robotun beynini yakamazsınız. Bunu mu söylemek istiyorsunuz? Eğer öyleyse, Jander'e ne oldu?"

"Söylemek istediğim bu değil. Gitgide daha başarılı olan bu sistemler yüzde yüz etkili değiller. Olamazlar. Bir beyin ne kadar ince ve karmaşık olursa olsun yine de bir çelişki yaratılabilir. Matematik biliminin temel gerçeklerinden biridir bu. Çelişkiyi sıfıra indirecek kadar ince ve karmaşık bir beyin yaratmak hiç bir zaman mümkün olmayacak. Bu olasılık asla sıfıra inmeyecek. Yine de sözünü ettiğim sistemlerde sıfıra iyice yaklaşıldı. Uygun bir çelişki yaratarak belirli pozitronik beyni dondurmak için bunun da çok iyi anlaşılması gerekir. Ve bunu ancak zeki bir teorici başarabilir."

"Sizin gibi biri mi. Dr. Fastolfe?"

"Evet, benim gibi biri. İnsana benzer robotlar konusundaysa yalnızca ben."

"Ya da hiç kimse." Baley'nin alay ettiği belli oluyordu.

Fastolfe bu alaya aldırmadı. "Öyle. Ya da hiç kimse. İnsana benzeyen robotların beyinleri ve gövdeleri var. Bunlar yapılırken özellikle insanlar model olarak alındı. Pozitronik beyinler olağanüstü denilecek kadar naziktir. Doğal olarak bunlar insan beyninin hassaslığını da alırlar. Bir insan, dış bir etki olmadan da beynindeki bir arıza yüzünden felç olabilir. İnsanınkine benzeyen bir beyin de aynı biçimde bir raslantı sonucu yani pozitronların bazen amaçsızca sürüklenmeleri yüzünden donabilir."

"Bunu kanıtlayabilir misiniz, Dr. Fastolfe?"

"Bunu matematik yoluyla kanıtlayabilirim. Ama bu denklemleri anlayabilecek kişilerin de kurduğum mantık dizilerini geçerli bulacaklarını sanmıyorum. Çünkü bu benim bazı varsayımlarımla ilgili. Robotik alanında kabul edilmiş düşünce tarzlarına uymuyor."

"Peki, bir robotun beyninin donması olasılığı ne kadardır?"

"Kalabalık bir grup, örneğin yüz bin robot alalım. Bunların içinden sadece biri bir Aurora'lının ortalama yaşamı süresinde kazayla beyin donmasına uğrayabilir. Ama böyle bir olay daha çabuk da olabilir, Jander'e olduğu gibi. Ancak bu konuda olasılıklar son derecede zayıftır."

"Bakın, Dr. Fastolfe, robotlarda arızanın yaratabileceği beyin donması olabileceğini belki kanıtlarsınız. Ama bu olayın bugünlerde özellikle Jander'in başına geldiğini kanıtlamış sayılmazsınız ki."

Fastolfe itiraf etti. "Öyle. Çok haklısınız."

"Siz, en büyük robotik uzmanısınız ve Jander olayını kanıtlayamıyorsunuz."

"Evet, yine çok haklısınız."

"O halde benden ne yapmamı bekliyorsunuz? Ben robotik konusunda hiçbir şey bilmiyorum."

"Bir şeyi kanıtlamanız şart değil. Kamunun kazara kafa donması olabileceğini kabul etmesini sağlayacak zekice bir iddia yeterli olur."

"Örneğin?.."

"Bilmiyorum."

Baley, "Bilmediğinizden emin misiniz, Dr. Fastolfe?" diye homurdandı.

"Ne demek istiyorsunuz? Bilmediğimi söyledim ya."

"Bir noktaya dikkatinizi çekmeme izin verin. Aurora'lıların çoğu gezegene bu sorunu çözmek için geldiğimi biliyorlar sanırım. Burası Aurora, ben de Arzlı olduğuma göre, beni gezegene gizlice getirtmeniz imkânsızdı herhalde!"

"Evet, tabii. Ben böyle bir şeye kalkışmadım. Başkanla görüştüm ve sizi buraya getirtmeme izin vermesi için ikna ettim. İşte bu sayede kararın ertelenmesini de sağladım. Beni yargılamadan önce size esrarı çözmeniz için bir fırsat verecekler. Davayı fazla erteleyeceklerini de sanmıyorum."

"O halde tekrarlayayım. Genel olarak Aurora'lılar burada olduğumu ve gezegene neden geldiğimi biliyorlar. Jander'in ölümü olayının esrarını çözmeye çalışacağımın farkındalar."

"Tabii. Gelmeniz için başka ne sebep olabilir ki."

"Beni buraya getiren uzay gemisine bindiğim andan başlayarak sürekli ve sıkı bir korunma altındaydım. Düşmanlarınızın beni ortadan kaldırmaları tehlikesi vardı çünkü. Düşmanlarınız her şeyin aleyhimde olmasına karşın bu olayı sizin kazanmanızı sağlayacak bir biçimde çözebilecek bir dahi olduğumu mu sanıyorlardı?"

"Düşmanlarımın size saldırmaları olasılığı var korkarım."

"Olayın çözümlenerek sizin temize çıkmanızı istemeyen birinin beni öldürdüğünü varsayalım. Dr. Fastolfe. O zaman kamuoyu sizin lehinize dönmez mi? Herkes, 'Dr. Fastolfe'un düşmanları aslında onun suçsuz olduğunu biliyordu,' demez mi? 'Yoksa soruşturmadan korkmaz ve detektifi öldürmezlerdi.'"

"Bu biraz karmaşık bir mantık dizisi, Bay Baley. Ölümünüzden uygun biçimde yararlanıldığı takdirde böyle bir amaç uğruna kullanılabilir belki. Yine de böyle bir şey olmayacak. Sizi koruyoruz ve öldürülmeyeceksiniz."

"Ama neden beni koruyorsunuz. Dr. Fastolfe? Niçin beni öldürmelerine izin vermiyor ve davayı kazanmak için bundan yararlanmıyorsunuz?"

"Çünkü sağ kalmanızı ve suçsuz olduğumu kanıtlamanızı tercih edeceğim."

Baley, "Ama suçsuz olduğunuzu kanıtlayamayacağını biliyorsunuz," dedi.

"Belki de kanıtlayabilirsiniz. Bunu başarmanız için bir çok neden var. Arzın geleceği de sizin başarınıza bağlı. Bana söylediğinize göre meslek hayatınız da öyle."

"Nedenlerin ne yararı var? Bana kollarımı çırparak uçmamı emretseydiniz, bunu başaramadığım takdirde uzun uzun işkence edilerek öldürüleceğimi. Arzın ortadan kaldırılacağını ve bütün halkın öldürüleceğini söyleseydiniz durum değişir miydi? Kollarımı çırparak uçmam için pek çok neden olurdu ama ben bunu yine de başaramazdım."

Fastolfe endişeyle mırıldandı. "Başarı olasılığının pek az olduğunu biliyorum."

Baley öfkeyle, "Hiçbir şans olmadığını biliyorsunuz," diye bağırdı. "Sizi ancak ölümümün kurtarabileceğini bildiğiniz gibi!"

"O halde kurtulamayacağım. Çünkü düşmanlarımın size erişmemeleri için elimden geleni yapıyorum."

"Ama siz bana erişebilirsiniz."

"Ne?"

"Dr. Fastolfe beni sanki düşmanlarınızın saldırısına uğramışım gibi ortadan kaldırabileceğinizi düşünüyorum. Ondan sonra ölümümü onlara karşı bir silah olarak kullanabilirsiniz. Ve beni de Aurora'ya bu yüzden getirttiniz."

Fastolfe bir an Baley'e şaşkınlıkla baktı. Sonra ani ve müthiş bir öfkeyle yüzü morardı. Yüz çizgileri çarpılıp dişleri ortaya çıktı. Aurora'lı baharat kutu sunu sofradan kaptığı gibi havaya kaldırarak Baley'nin kafasına fırlatmak için elini indirdi.

Boş bulunan Baley yalnızca sandalyesinde büzülerek arkasına yaslanmayı başarabildi.

BEŞ

Dr. Fastolfe hızla hareket etmişti. Ama DaneeJ ondan da hızlı tepki gösterdi.

Daneel'in varlığını hemen hemen unutmuş olan Baley bir gölgenin atıldığını görür gibi oldu, bir takım sesler duydu.

Sonra Daneel'in Fastolfe'un yanında durduğunu fark etti Baharat kutusu elindeydi ve, "Size bir zarar vermediğimi umarım, Dr. Fastolfe," diyordu.

Baley sersem sersem bakman Fastolfe'un diğer tarafında duran Giskard'ın da adama iyice sokulmuş olduğunu gördü.

Dipteki bölmelerde bekleyen robotlar da yemek masasına iyice yaklaşmışlardı.

Sacları karışmış olan Fastolfe kesik kesik soluyordu.

"Hayır, Daneel. Çok iyi davrandın." Sesini yükseltti.

"Hepiniz de başarılıydınız. Ama unutmayın, hiçbir şey sizi ağırlaştırmamalı. Benim hareketlerim bile." Usulca gülerek tekrar iskemlesine yerleşti. Elleriyle saçlarını düzeltti. "Sizi çok şaşırttığım için üzgünüm Bay Baley. Ama sizi sözlerden çok bir gösterinin ikna edeceğini düşündüm."

Yerinde büzülmesi sadece bir refleks olan Baley yakasını gevşeterek boğuk bir sesle, "Korkarım konuşmanızı bekliyordum," dedi. "Ama gösterinin çok ikna edici olduğunu söylemeliyim. Daneel'in sizi engelleyecek kadar yakında olmasına da seviniyorum."

"Hepsi de masaya beni engelleyecek kadar yakındılar. Ama bana en yakın olanı Daneel'di ve yanıma önce o erişti. Bana çabucak eriştiği için sert bir engelleme yapmasına da gerek kalmadı. Daha uzakta olsaydı kolumu kıvırmak, hatta belki de beni bayıltmak zorunda kalabilirdi."

"O kadar ileri gider miydi?"

Fastolfe, "Bakın Bay Baley," dedi. "Korunmanız için emir verdim. Ve ben emirlerin nasıl verilmesi gerektiğini de çok iyi bilirim. Hiçbiri de sizi kurtarma konusunda kararsız kalarak duraklamayacaklardı. Hatta bana zarar vermeleri gerekse bile. Tabii bana mümkün olduğu kadar az zarar vermeye çalışacaklardı. Daneel'in yaptığı gibi yani. O sadece ve karıma ve düzgün taranmış saçlarıma zarar verdi. Parmaklarım da biraz karıncalanıyor." Fastolfe parmaklarını açıp kapattı.

Baley, kısa süren şaşkınlıktan kurtulmaya çalışarak derin bir nefes aldı. "Özel talimat vermeseydiniz Daneel yine de beni korumaya çalışmaz mıydı?"

"Muhakkak korumaya çalışırdı. Bunu yapmak zorunda kalırdı. Ama robot tepkilerinin sadece evet ya da hayır, aşağı veya yukarı, dışarı ya da içeri olduğunu sanmamalısınız. Robotik bilimiyle ilgilenmeyen kimseler sık sık bu hataya düşerler. Tepki hızını unutmamalısınız. Sizinle ilgili talimatımı o şekilde açıkladım ki Daneel de dahil evimdeki robotlarda anormal sayılacak derecede bir yüksek potansiyel oluştu. Ve bu tehlikesizce sağlanabilecek en yüksek potansiyeldi. İşte belirli bir tehlikeyle karşılaştığınız an tepki de olağanüstü hızlı oldu. Öyle olacağını biliyordum. İşte bu yüzden size öyle hızla saldırdım. Böylece size zarar vermemin ne kadar imkânsız olduğunu çok inandırıcı bir biçimde kanıtlayabileceğimi biliyordum."

"Evet, ama size bu yüzden teşekkür etmemi beklemeyin."

"Ah, ben robotlarıma tamamıyla güveniyordum. Özellikle Daneel'e. Ancak baharat kutusunu hemen bırakmasaydınız Daneel'de istememesine karşın bileğimi kıracaktı. Bunu biraz geç kavradım."

Baley, "Bana kendinizi mantıksızca tehlikeye atmışsınız gibi geliyor," dedi.

"Her şey olup bittikten sonra, bana da öyle geliyor şimdi. Siz baharat kutusunu bana atmaya kalkışsaydınız Daneel bu hareketinize de hemen tepki gösterecekti. Ama deminki kadar hızlı değil. Çünkü ona kendi güvenliğim konusunda özel talimat verilmedi. Tabii Daneel'in beni kurtarmak için de yine aynı hızla davranacağını umuyorum. Ama bundan

kesinlikle emin değilim. Bu konuda bir deney yapmamayı da tercih edeceğim." Fastolfe sevimli bir tavırla gülümsedi.

Baley, "Ya havada uçan bir araçtan eve patlayıcı bir madde atılırsa?" diye sordu.

"Ya da yakındaki bir tepeden eve doğru gama ışınları tutulursa... Robotlarım bizi her şeye karşı koruyamazlar tabii. Ama Aurora'da bu gibi terör girişimlerinde bulunulması hemen hemen imkânsızdır. Onun için böyle olasılıkları düşünerek endişelenmeyelim."

"O konuda endişelenmemeye hazırım. Aslında benim için ciddi bir tehlike olduğunuzu da pek düşünmüyordum, Dr. Fastolfe. Ama görevime devam edebilmek için bu olasılığı tümüyle ortadan kaldırmam gerekiyordu. Artık işimize bakabiliriz."

Fastolfe, "Evet, bakabiliriz," dedi. "Bu dramatik oyuna karşın hâlâ aynı sorunla karşı karşıyayız. Jander'in kafasının bir kaza sonucu donduğunu kanıtlama sorunuyla."

Ama Baley artık Daneel'in de salonda olduğunu hatırlamıştı. Robota doğru dönerek endişeyle, "Bu konudan söz etmek seni üzüyor mu, Daneel?" diye sordu.

Baharat kutusunu uzaktaki masalardan birine bırakmış olan Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Eski dostum Jander'in hâlâ çalışır durumda olmasını tercih ederdim. Ama artık öyle değil. Uygun biçimde çalıştırılması da imkânsız. Onun için en iyisi ileride böyle olayların tekrarlanmasını önlemek olacak. Şimdiki konuşma da yine bununla ilgili. Onun için de üzülmüyor, memnunluk duyuyorum."

"Pekâlâ. Şimdi bir sorunu daha çözümleyelim. Dostun robot Jander'in ölümünden Dr. Fastolfe'un sorumlu olduğunu düşünüyor musun? Bunu sorduğum için kusuruma bakmıyorsunuz ya, Dr. Fastolfe?"

Aurora'lı bunu onayladığını belirten bir hareket yaptı.

Daneel de, "Dr. Fastolfe o olaydan sorumlu olmadığını açıkladı," dedi. "O halde sorumlu o değil."

"Bu konuda hiçbir kuşkun yok mu, Daneel?"

"Hiç yok, Ortak Elijah."

Fastolfe biraz eğlenmişe benziyordu. "Bir robotu sorguya çekiyorsunuz, Bay Baley."

"Bunu biliyorum. Ama Daneel'in bir robot olduğunu pek düşünemiyorum. Bu yüzden o soruyu sordum."

"Bir Soruşturma Komitesi onun cevaplarını hiç önemsemez. Daneel, pozitronik potansiyelleri dolayısıyla bana inanmak zorunda."

"Ben Soruşturma Komitesi değilim. Dr. Fastolfe önemsiz ayrıntıları ayıklamaya çalışıyorum. İzin verirv de konuya döneyim. Jander'in beynini ya siz yaktınız ya da bu bir arızaydı. Siz olayın arıza olduğunu kanıtlayamayacağımı kesinlikle söylüyorsunuz. Geriye bana sizin bir şey yapmadığınızı kanıtlama zorunluğu kalıyor. Yani sizin Jander'i öldürmenizin imkânsız olduğunu kanıtlayabildiğim takdirde, geriye sadece arızalanma olasılığı kalacak."

"Bunu nasıl yapacaksınız?"

"Bu araç, fırsat ve nedenle ilgili. Jander'i öldürmeniz mümkündü. Robotun kafasının donmasını sağlayacak teorik yeteneğiniz vardı. Ama bunu yapma fırsatı elinize geçti mi? O sizin robotunuzdu. Yani onun beyin yollarını siz planlamış, yapılmasını denetlemiştiniz. Şimdi, Jander'in beyni donduğu sırade robot yanınızda mıydı?"

"Hayır, değildi. Jander başka birinin yanındaydı."

"Ne kadar zamandan beri?"

"Sekiz aydan beri. Arz yılının yarısından biraz daha uzun bir süre oluyor bu."

"Eh, işte bu ilgi çekici bir nokta. Jander öldüğü sırada onun yanında ya da yakınında mıydınız? Ona erişebilir miydiniz? Yani Jander'den çok uzak olduğunuzu ya da onunla bağlantınız bulunmadığını, bu nedenle de cinayeti sizin işlemediğinizi ileri sürebilir miyiz?"

Pastolfe, "Korkarım bu imkânsız," dedi. "Bir kere cinayet belirli, uzun bir süre içerisinde işlendi. Robotlar öldükten sonra onlarda insanlar gibi rigor mortis ya da çürüme görülmez. Bu bakımdan ancak Jander şu sürede çalışır

haldeydi sonra arızalanmış olduğu görüldü, diyebiliriz. Bu iki nokta arasında sekiz saatlik bir süre var. Ve o sırada ne yaptığımı kanıtlamam da imkânsız."

"Gerçekten imkânsız mı? O sırada ne yapıyordunuz, Dr. Fastolfe?"

"Burada, evimdeydim."

"Herhalde robotlarınız burada olduğunuzu biliyorlar. Bu konuda tanıklık da edebilirler."

"Biliyorlar ama hukuki bakımdan tanıklıklarının değeri yok. Fanya da o gün burada değildi."

"Fanya da robotik alanında sizin kadar bilgili mi?"

Fastolfe hafif bir alayla güldü. "Bu konuda sizden de az bilgisi var. Ayrıca bunların hiçbiri de önemli değil."

"Neden?"

Fastolfe'un sabrının taşmak üzere olduğu belliydi. "Azizim, Bay Baley, bu yakından yapılan bir saldırı değildi ki. Yani demin size saldırır gibi yaptığım zamanki olaya hiç benzemiyordu. Jander'in ölmesi için benim onun yanında bulunmamın şart olmadığını açıklamak zorundayım. Ayrıca Jander evimde değildi ama bulunduğu yer de buradan pek uzak sayılmazdı. Ancak robot Aurora'nın diğer tarafında da olsaydı durum yine de değişmezdi. Ona elektronik yoluyla erişebilir, vereceğim emirlerle de beyninin donmasını sağlardım. Ayrıca o önemli etki için fazla zamana da gerek yoktu .."

Baley hemen atıldı. "Demek bu kısa bir işlem. Biri sıradan bir şey yaparken rastlantı sonucu bunu tekrarlayabilirdi."

Fastolfe, "Hayır!" dedi. "Aurora adına, Arzlı, bırakın da konuşayım. Size durumun böyle olmadığını söyledim. Jonder'in beyninin donmasını sağlamak için, uzun, karmaşık ve ayrıntılı bir işlem uygulanması gerekiyordu. Ve hiç kimse bunu kazara başarmazdı. Bu inanılmayacak ve bir hayli uzun süren bir rastlantı olurdu. Ama ben, Jander'in kafasını dondurmak istediğim takdirde ağır ağır günler, haftalar ve hatta yıllar boyunca değişiklikler ve tepkiler sağlar ve sonunda onu öldürürdüm. Ve bu

sırada robotun mahvolmak üzere olduğu da anlaşılmazdı. Tıpkı bir insanın karanlıkta adım adım bir uçuruma yaklaşması ve kenarda bile durumu fark etmemesi gibi bir şey olurdu bu. Ama Jander'i uçurumun kenarına kadar götürdükten sonra bir tek sözüm onun mahvolmasını da sağlardı. Ancak o son adım pek kısa sürerdi Anlıyor musunuz?"

Baley'nin dudakları gerildi. Hayal kırıklığına uğradığını gizlemesinin bir yararı yoktu. "Yani elinizde böyle bir fırsat vardı..."

"Herkesin eline böyle bir fırsat geçebilirdi. Aurora'da herkesin. Ama tabii onun da yeteneği olması gerekirdi."

"Ve gerekli yetenek de sadece sizde var."

"Korkarım öyle."

"Böylece nedene gelmiş oluyoruz, Dr. Fastolfe."

"Ah..."

"Belki bu konuda iyi bir savunma yapabiliriz. Bu insana benzeyen robotlar sizin.

Sizin tepkilerinize göre hazırlanmışlar. Yaratılmalarının her evresiyle ilgilenmişsiniz. Dr. Sarton yapılışlarını denetlemişse bile durum böyle. Bu insana benzer robotlar sizin sayenizde yaratıldılar. Daneel'in 'ilk çocuğunuz' olduğunu söylediniz. Onlar sizin eserleriniz, çocuklarınız, insanlığa armağanlarınız. Ölümsüzlüğünüzü sağlayacak şeyler. Neden bu çabalarınızı bir anda mahvedesiniz? Kafa çalışmasının bir mucizesi olan o canlıları öldüresiniz?"

Fastolfe biraz eğlenmiş gibiydi. "Bu konuda hiçbir şey bilmiyorsunuz, Bay Baley, Teorimin kafa çalışmasının bir mucizesi olduğu ne malûm?"

Baley, "Hiç sanmıyorum," dedi.

Fastolfe'un yüzünde eskisinden de haşin bir ifade belirdi.

"Olayı dikkatle analiz ettiniz, Bay Baley ve bu, durumu bizim için daha da kötü bir hale soktu. Demin Jander'i öldürebileceğime, bunun için elime fırsat geçtiğine karar verdik. Şimdi robotu öldürmem için bir neden de vardı. Dünyanın en güçlü nedeni. Düşmanlarım da bunu biliyorlar. Jander'i öldürmediğimi nasıl kanıtlayacağız?"

* * *

Baley kaşlarını öfkeyle çatarken yüzü de kırıştı. "Dr. Fastolfe, beni düş kırıklığına uğratmaktan zevk alıyorsunuz sanırım." Fastolfe omzunu silkti. "Hayır, zevk aldığım yok Ben sadece size sorunu olduğu gibi açıklıyorum. Zavallı Jander pozitronik akımın kesin olmaması yüzünden öldü. Bu olayla hiçbir ilgim olmadığı için robotun kafasının bu yüzden donduğunu düşünüyorum. Yine de kimse suçsuz olduğuma inanamaz. Dolaylı bütün kanıtlar da benim aleyhimde. Ne yapacağımıza karar vermek için bu gerçekleri de oldukları gibi kabul etmek zorundayız."

Baley, "Pekâlâ," dedi. "O halde şu nedeni inceleyelim. Sizin pek önemli bir neden gibi gördüğünüz bir şey aslında böyle olmayabilir."

"Hiç sanmıyorum. Ben aptal değilim. Bay Baley."

"Ama belki kendiniz ve amaçlarınız konusunda doğru yargıya varamıyorsunuz. Bazen böyle olur."

"Sanmıyorum."

"O halde bana nedeni açıklayın. Nedir bu? Söyleyin!"

"Acele etmeyin. Bay Baley. Bunu açıklamak o kadar kolay değil. Benimle dışarı gelebilir misiniz?"

Arzlı çabucak pencereye doğru baktı. Dışarı.. Güneş gökyüzünde alçalmış, oda da bu yüzden daha aydınlanmıştı.

Baley durakladı sonra gerekenden daha yüksek bir sesle, "Evet gelirim," dedi.

Fastolfe, "Çok güzel," diye karşılık verdi. Sonra daha dostça bir tavırla ekledi. "Ama belki daha önce Özele gitmek istersiniz."

Baley bir an düşündü. Buna ihtiyacı yoktu ama bu konuda Aurora geleneklerini bilmiyordu. Belki ev sahibinin önerisini kabul etmek daha doğru olacaktı.

"Teşekkür ederim. Eğer uygunsa."

Fastolfe başını salladı. "Daneel, Bay Baley'e Konuk Özelini göster."

Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Benimle gelir misin?"

Birlikte yandaki odaya geçerlerken Baley, "Dr. Fastolfe'la yaptığımız konuşmaya senin katılmamış olmana üzülüyorum, Daneel," diye mırıldandı.

"Bu uygun olmazdı, Ortak Elijah. Bana doğrudan doğruya bir soru sorduğun zaman sana cevap verdim. Ama konuşmaya katılmam istenmedi."

"Konuk olduğum için davranışlarım biraz kısıtlı, Daneeel, yoksa ben seni konuşmaya katılmaya davet ederdim. Bu bakımdan ilk hareketin benden gelme sinin doğru olmayacağını düşündüm."

"Anlıyorum. Bu Konukların Özeli, Ortak Elijah. İçeride kimse yoksa, kapının herhangi bir yerine dokunduğun zaman bu açılır."

Baley içeri girmeden düşünceli bir tavırla durakladı.

"Senden konuşmanı isteseydim Daneel, o konuda bir şeyler söyler miydin? Bir açıklama yapmak ister miydin? Fikirlerin benim için değerli, dostum."

Daneel her zamanki ciddiliğiyle, "Söylemek istediğim bir tek şey var," dedi. "Dr. Fastolfe, Jander'i çalışamaz hale getirmek için olağanüstü bir ne deni olduğunu söyledi. Açıkçası böyle bir şeyi beklemiyordum. Bu sebebin ne olduğunu bilmiyorum. Sana bu nedeni açıkladığı zaman Dr. Fastolfe'a niçin benim beynimi de dondurmadığını sorabilirsin. Benim bakımımdan niçin böyle bir neden olmadığım Doğrusu bunun sebebini öğrenmek isterim."

Baley robotun yüzüne çabucak bir göz attı. Farkına varmadan sürekli kontrol altında olan bu yüzde değişik bir ifade aramıştı. "Kendini güvende hissetmiyor musun, Daneel? Fastolfe'un senin için tehlikeli olduğunu mu düşünüyorsun?"

Daneel, "Üçüncü Kurala göre kendi varlığımı korumam gerekiyor," dedi. "Ama yaşamımın sona erdirilmesinin gerektiğine karar verildiği takdirde Dr Fostolfe'a da, diğer insanlara da karşı koyamam İkinci Kural bunu emreder. Ancak çok değerli olduğumu biliyorum. Hem malzeme, çalışma ve zaman yatırımı bakımından, hem de bilim açısından. Onun için yaşamımın neden

sona erdirilmesi gerektiğini bana açık açık ve dikkatle anlatmalarını isterim. Dr. Fastolfe bana böyle bir şeyi düşündüğünü belirtecek hiçbir şey söylemedi. Ortak Elijah. Onun yaşamımı sona erdirmeyi aklından bile geçirmediğinden eminim. Jander konusunda da aynı şeyi söyleyebilirim. Jander'i öldüren pozitronik akım kaymasıydı. Belki ileride bu benim de ölümüme neden olur. Kainatta her zaman bir rastlantı olabilir."

Baley, "Sen böyle söylüyorsun," diye içini çekti. "Fastolfe de böyle söylüyor. Ve ben de size inanıyorum. Peki, başkalarına bunu nasıl kabul ettireceğiz?"

Sıkıntıyla Özelin kapısına doğru döndü. "Sen de benimle gelecek misin, Daneel?"

Daneel'in yüzünde âdeta neşeli bir ifade belirir gibi oldu.

"Bu dereceye kadar insan sayılmak gururumu okşuyor, Ortak Elijah. Aslında buna ihtiyacım yok."

"Tabii. Ama içeri girebilirsin."

"Girmem uygun olmaz. Robotların Özellere girmeleri âdet değildir. Böyle bir odanın içi tam insanlara göredir. Zaten bu Özel de tek kişilik."

"Bir kişilik mi?" Baley bir an şok geçirdi âdeta. Ama sonra kendisini topladı. Her dünyanın kendine göre bir âdeti vardı.

"Demin kapının sadece içeride biri olmadığı takdirde açılacağını söylediğin zaman bunu kastettin demek. Ama ya içeride biri olduğu zaman?"

"Tabii o zaman kapı dışarıdan dokunulduğu zaman açılmayacak. Kapıyı ancak içeriden açmak mümkün olacak."

"Ama ya konuk içeride bayılırsa? Kalp krizi geçirir ya da felce uğrarsa? O durumda kapıya iceri den dokunamazsa? O zaman içeriye kimse giremeyecek, adama yardım edemeyecek mi?"

"Acil durumlarda kapıyı dışarıdan açmak mümkün, Ortak Elijah." Daneel'in endişelendiği belliydi. "Böyle bir şey olacağını mı düşünüyorsun?"

"Hayır, ne münasebet! Sadece merak ettim..."

Daneel, endişeyle, "Ben kapının önünde bekleyeceğim," dedi. "Seslendiğini duyar duymaz gerekeni yapacağım, Ortak Elijah."

"Buna gerek olacağını sanmıyorum." Baley elinin tersiyle kapıya, hafifçe, kayıtsızca dokundu. Kapı hemen açıldı.

Baley kapının kapanıp kapanıp kapanmayacağını anlamak için bir iki dakika bekledi, ama kapanmadı. Arzlı içeri girince kapı da hemen arkasından kapanıverdi. Baley kapı açıkken içeride bir musluk, bir duş bölmesi, bir banyo ve buzlu camdan bir yarım kapı olduğunu görmüştü. Herhalde bunun arkasında bir klozet vardı. Baley bazı gereçleri tanıyamamış, bütün bunları inceleme fırsatı da bulamamıştı. Çünkü her şey bir anda kaybolmuştu. Özelin kapısı kapanırken içerisi karanlıklaştı. Tamamiyle kapanınca da yeniden aydınlandı ama Arzlınır. biraz önce gördüklerinin hiçbiri ortada yoktu Ortalık aydınlıktı ve Baley de Dışarıdaydı. Ya da öyle gözüküyordu.

Yukarıda masmavi gökyüzü vardı. Bulutlar uçuşuyorlardı orada. Arzlının dört bir tarafından yeşil alanlar uzanıyordu.

Baley'nin karın kasları büzülüverdi. Dışarıya her çıkışında böyle olurdu. Ama şimdi dışarıda değildi.

Penceresi olmayan bir odaya girmişti o. Bu bir ışık oyunu olmalıydı. Baley ileriye doğru baktı ve ayaklarını ağır ağır öne doğru kaydırdı. Ellerini ileri doğru uzattı.

Ağır ağır, dikkatle bakıyordu. Elleri düzgün bir duvara dokundu. Biraz yana gitti ve parmakları daha önce gördüğü o lavaboya süründü. Şimdi o sarsıcı ışıkta bunu hafifçe, hayal meyal görebiliyordu. Musluğu da buldu ama su akmasını sağlayacak bir şey göremedi. Sadece duvarda pek düzgün olmayan dikdörtgen bir levha vardı. Baley bunun bir noktasına basınca musluktan soğuk su aktı. Arzlı parmaklarıyla yoklayarak levhayı tekrar buldu. Levhanın orasına burasına basarak sonunda ılık su akmasını sağlayabildi. Ama ortada sabuna benzer bir şey yoktu.

Baley. hayal meyal gözüken suda ellerini ovuşturmaya başladı. Sanki mekanizma kafasından geçenleri okumuştu.

Su sabunlu gibi bir hal aldı. Baley eğilerek bu sabunlu suyla yüzünü de yıkadı. Sonra da elleri hâlâ akan sabunlu suyun altında çaresiz durdu. Ellerini, yüzünü nasıl durulayacaktı?

Ama artık ellerini ovuşturmadığı için su da birdenbire eski halini aldı. Ellerindeki sabunlar aktı. Baley yüzünü de duruladı. Ama hem bu gereçlere alışık olmadığı, hem de musluğu ve suyu iyice göremediği için gömleğini ıslattı.

Havlu nerede? Gözlerini kapayarak geriye doğru bir adım attı. Üzerine yüzünden daha fazla su akmaması için başını ileriye doğru uzatmıştı. Gereken hareketin geriye doğru gitmek olduğu anlaşılıyordu. Çünkü Baley sıcak bir hava akımı hissetti. Önce yüzünü, sonra da ellerini buna doğru uzattı. Gözlerini açtığı zaman musluk artık akmıyordu.

Baley'nin midesindeki kasların büzülmesi geçmişti, şimdi öfke duyuyordu.

Özellerin dünyadan dünyaya değiştiklerini kabul ediyordu ama odanın dışarıya benzemesi saçmalığı da fazlaydı artık.

Arzda Özel, bir tek cinsten insanların girdikleri genel bir odadaydı. Herkeste içerideki bölmelerin anahtarı vardı.

Solaria'da insan Özele evin bir yanından uzanan dar bir koridordan geçerek giriyordu. Sanki Solaria'lılar böylece Özelin evlerinin bir parçası ol madiğinin düşünüleceğini umuyorlardı. Ama her iki dünyada da Özeldeki ayrıntılar açıkça belirliydi. Aurora'da Özelin her ayrıntısı niçin gizleniyor, neden buraya sanki Dışarının bir parçaymış gibi bir görünüm veriliyordu?

Neden?

Neyseki Baley öfkesi yüzünden Dışarının görüntüsünden korkmayı unutmuştu. El yordamıyla ilerleyerek içeriye girdiği kapıyı bulmaya çalıştı. Ancak kapı açıldığı zaman bunu başarabilmiş olduğunu anladı. Işık hemen karardı.

Baley'nin etrafını hayali olmayan gün ışığı sardı.

Daneel dışarıda bekliyordu. Fastolfe'la Giskarü da onun yanındalardı.

Fastolfe, "içeride hemen hemen yirmi dakika kaldınız," dedi. "Sizin için korkmaya başladık."

Baley'e öfkeden ateş bastı. "O budalaca görüntüleriniz yüzünden başım derde girdi."

Fastolfe dudaklarını büzerek, kaşlarını kaldırdı "Ah..." dermiş gibi. Sonra, "Kapının hemen yanında görüntüyü kontrol eden bir pano var," diye açıkladı.

"Bu görüntüyü sönükleştirerek gerçeği görmenizi sağlar. İstediğiniz takdirde de büsbütün ortadan kaldırır."

"Bu bana söylenmedi. Buradaki bütün Özeller böyle mi?"

Fastolfe, "Hayır," dedi. "Aurora'daki Özellerde görüntüler belirir. Ama bunlar kişilere göre değişir. Yeşillik yerlerin görüntüsü benim hoşuma gider. Zaman zaman bunun ayrıntılarını değiştiririm. Sonuç olarak insan bir süre sonra hep aynı şeyi görmekten bıkıyor. Bazılarıysa erotik hayallerden yararlanırlar. Ama bu bana göre değil."

"Tabii insan Özelleri iyi bildiği için görüntüler yüzünden zorluk çekmez. Odalardaki ayrıntılar standarttır. İnsan her şeyin nerede olduğunu bilir. Bu insanın çok iyi bildiği bir odada karanlıkta dolaşması gibidir... Ama, söyleyin, Bay Baley, neden kapıya erişip ne yapmanız gerektiğini sormadınız?"

Baley, "Çünkü bunu yapmayı istemedim," diye karşılık verdi. "Hayallerin beni çok sinirlendirdiklerini itiraf etmeliyim. Ama onları kabul ettim. Sonuçta beni Özele Daneel getirdi,.. O bana ne talimat verdi, ne de beni uyardı.

Bu ona kalsaydı herhalde bana durumu uzun uzun açıklardı.

"Aksi takdirde bir 'zarara' uğrayacağımı anlardı. Bu yüzden sizin ona beni uyarmamasını dikkatle tembih ettiğiniz sonucunu çıkardım. Bana bir muziplik yapmaya kalkışmayacağınıza göre herhalde çok ciddi bir neden vardı."

"Ya?"

"Benden Dışarı çıkmamı istediniz. Bunu kabul edince de hemen Özele gitmeyi isteyip istemediğimi sordunuz. Bu yüzden şu sonuca vardım: beni Dışarının görüntüsüyle dolu bu odaya bu duruma dayanıp dayanamayacağını anlamak için gönderdiniz. Paniğe kapılarak dışarı fırlayıp fırlamayacağımı görmek istiyordunuz. Bu duruma dayandığım takdirde bana güvenecek ve Dışarı çıkmama izin verecektiniz. Eh, ben de görüntüye dayandım işte. Teşekkür ederim, biraz ıslandım ama gömleğim de yakında kurur."

Fastolfe, "Kafanız iyi ve düzgün çalışıyor, Bay Baley," dedi. "Bu deneme yüzünden özür dilerim. Size sıkıntı verdiğim için de. Daha fazla sarsılmanızı önlemeye çalışıyordum. Hâlâ benimle dışarı çıkmak istiyor musunuz?"

"İstemek ne kelime? Bunda ısrar ediyorum. Dr. Fastolfe!"

Bir koridorda ilerlediler. Daneel ve Giskard da Baley'le Fastolfe'un peşinden geliyorlardı.

Fastolfe havadan sudan söz ediyormuş gibi. "Robotların bizimle birlikte gelmelerine bir itirazınız olmadığını umarım," diye gülümsedi. "Aurora'lılar yanlarında en az bir robot olmadıkça hiçbir yere gitmezler. Sizin içinse... Daneel'le Giskard'ın yanınızdan hiç ayrılmamaları için ısrar edeceğim."

Bir kapıyı açtı. Baley, yalnız Aurora topraklarının acayip ve biraz da yabancı kokusuna değil, güneş ve rüzgara da dayanmaya çalıştı.

Fastolfe yana çekildi ve dışarı önce Giskard çıktı. Robot birkaç dakika dikkatle etrafına bakındı. Geriye bir göz attı ve o zaman Daneel de ona katıldı. O da etrafı araştırdı.

Fastolfe, "Bir dakika bekleyelim. Bay Baley," dedi. "Bize dışarı güvenle çıkıp çıkamayacağımızı söylerler. Bu fırsattan yararlanarak sizden tekrar özür dilememe izin verin. Özel konusunda size çirkin bir oyun oynadım. Başınız derde girdiği takdirde bunu hemen anlayacaktık. Bundan emin olabilirsiniz. Çünkü çeşitli yaşam belirtileriniz kaydediliyordu. Maksadımı anlamanız hoşuma gitti. Buna pek şaşmış da değilim."

Gülümsedi. Ve hemen hemen fark edilemeyecek kadar kısa bir duraklamadan sonra elini Baley'nin sol omzuna koyarak, dostça bir tavırla

sıktı.

Baley kaskatı duruyordu. "Daha önceki çirkin oyununuzu unutmuşa benziyorsunuz. Yani bana baharat kutusuyla saldırmanızı. Bana birbirimize dürüstçe ve içtenlikle davranacağımıza söz verirseniz, ben de o oyunları mantıklı bir nedenle oynadığınızı kabul ederim."

"Oldu!"

"Artık çıkabilir miyiz?" Baley dışarıya Giskard'la Daneel'e baktı. Robotlar daha uzaklaşmış ve birbirlerinden ayrılarak iki yana gitmişlerdi. Hâlâ etrafı gözetliyor ve inceliyorlardı.

"Biraz daha bekleyelim. Evin etrafını dolaşacaklar. Daneel bana kendisiyle birlikte Özele girebileceğini söylediğinizi anlattı. Bu teklifinizde ciddi miydiniz?"

"Evet. Daneel'in buna ihtiyacı olmadığını biliyordum. Ama onu çağırmamanın terbiyesizlik olacağını düşündüm. Aurora'yla ilgili bir çok eser okudum ama bu konudaki geleneklerinizi bilmiyorum."

"Bu Aurora'lıların açıklamanın gerekli olmadığını düşündükleri bir şey sanırım. Tabii kitaplarda konuk bir Arzlıyı bu bakımdan hazırlamak için yazılmamışlardır..."

"Gezegene fazla Arzlı gelmediği için mi?"

"Tabii. Aslında robotlar hiçbir zaman Özele girmezler. İnsanların onlardan kurtuldukları tek yer orasıdır. Aurora'lılar bir yerde, bir süre yalnız başlarına kalmayı isterler... Ah, araştırmaları sona erdi işte."

Robotlar eve doğru geliyorlardı. Daneel onlara çıkmalarını işaret etti.

Fastolfe, Baley'i engellemek için kolunu uzattı. "İzninizle, Bay Baley, önce ben çıkacağım. Sabırla yüze kadar sayın ve ondan sonra peşimden gelin."

* * *

Baley, yüze kadar saydıktan sonra cesaretle dışarı çıkarak Fastolfe'a doğru gitti. Belki dişlerini fazla sıkmış, yüz kasları da çok gerilmiş dimdik yürüyordu. Gördüğü manzara Özeldekinden pek farklı değildi. Belki de Fastolfe model olarak kendi bahçesini kullanmıştı. Etraf yemyeşildi. Bir yamaçtan ince bir su akıyordu.

Nedense manzara Baley'e biraz yavan geldi. Arzda Dışarısı vahşi, görkemli ve güzeldi.

Fastolfe, usulca Baley'nin koluna dokundu. "Bu taraftan lütfen. Şuraya bakın."

İki ağacın arasından büyük bir çim alan gözüküyordu. Çok ileride, ufukta bir ev vardı. Alçak damlı, geniş, kırların arasında kolaylıkla belli olmayacak kadar yeşil bir bina.

Fastolfe, "Bu mahallede daha çok evler vardır," diye açıkladı. "Aurora'da Eos kentindesiniz şimdi. Tabii Arzın o dev arı kovanlarına alışık olduğunuz için pek kavrayamayacaksınız. Eos, gezegenin yönetim merkezidir. Burada yirmi bin insan yaşıyor. Bu nedenle de Eos, yalnız Aurora'nın değil, bütün Uzaycı dünyalarının da en büyük kentidir. Eos'takilerin sayısı Solaria nüfusuna eşittir."

Fastolfe'un sesinde gurur vardı.

"Burada kaç robot bulunuyor, Dr. Fastolfe?"

"Bu kısımda mı? Yüz bin kadar sanırım. Bütün gezegendeyse ortalama olarak her insana elli robot düşüyor. Solaria'da olduğu gibi insan başına on bin robot değil. Robotlarımızın çoğu çiftliklerimizde, madenlerimizde, fabrikalarımızda ve uzayda çalışıyorlar. Aslında robot bakımından sıkıntımız var. Özellikle evlerde çalışabilecek robotlar az. Aurora'lıların çoğu genellikle ikiüç robotla yetinmek zorunda kalıyorlar. Bazılarıysa sadece bir makine adamla. Yine de Solaria'ya benzemeyi istemiyoruz."

"Ev robotu olmayan kaç kişi?"

"Böyle robotu olmayan hiç kimse yok. Bir insan şu ya da bu nedenle robot çalıştıramayacak durumda olduğu takdirde bunu ona kamu sağlıyor."

"Nüfus artınca ne oluyor? Yeni robotlar mı yapıyorsunuz?"

Fastolfe başını salladı. "Nüfus artmıyor ki. Aurora'nın nüfusu ikiyüz milyon. Ve bu üç yüz yıldan bert hiç değişmiyor. İstenilen sayı bu. Herhalde bunu size verilen kitaplarda okudunuz."

Baley, "Evet, okudum." dedi. "Ama inanmakta zorluk çektim."

"Emin olun bu doğru. İşte bu yüzden hepimizin geniş arazisi ve bol yeri var.

Dünyanın kaynaklarından iyice yararlanıyoruz ve yalnız kalabiliyoruz. Aurora'da Arzdaki gibi fazla kalabalık ya da Solaria'daki gibi bir avuç insan yok." Yürümeye devam etmeleri için Baley'e koluna girmesini işaret etti. "Bu gördüğünüz evcilleştirilmiş bir dünya. Ben sizi bunu göstermek için dışarı çıkardım."

"Burada hiçbr tehlike yok mu?"

"Her zaman biraz tehlike vardır. Burada da fırtına çıkıyor, deprem oluyor, topraklar kayıyor. Tipi ve çığ görülüyor. Bir iki yanardağ da var. Kazanın neden olduğu ölümler hiçbir zaman sona erdirilemez. Öfkeli ve kıskanç insanların şiddetli duygularını, toy kimselerin budalalıklarını ve ileriyi göremeyenlerin çılgınlıklarını da unutmamalıyız. Ama bunlar pek önemsiz dertler sayılır ve dünyamıza egemen olan uygar sükunu da bozamazlar."

Fastolfe sanki bir an bu sözlerini düşündü, sonra da içini çekti. "Başka türlü olmasını da istemem. Yine de bazı kuşkularım var. Biz Aurora'ya sadece yararlı olacağını ya da gezegeni süsleyeceğini veya bu iki görevi birden yapabileceğini düşündüğümüz bitki ve hayvanları getirdik. Zararlı otları ve böcekleri ortadan kaldırdık. Standart altına düşen her şeyi de. Güçlü, sağlıklı ve çekici insanları seçtik. Tabii kendi ölçülerimize göre. Elimizden geleni yaptık, ama siz gülüyorsunuz, Bay Baley."

Arzlı gülmemiş sadece dudakları titremişti. "Hayır, hayır. Gülünecek bir şey yok ki."

"Pekâlâ da var. Ben de sizin gibi Aurora ölçülerine göre çekici bir insan olmadığımı biliyorum. Ne yazık ki gen karışımlarını ve rahim içi etkileri tamamiyle kontrol edemiyoruz. Ama tabii artık oktojenez daha fazla uygulanıyor. Onun için benim gibiler cenin son evresinde ortadan

kaldırılacaklar. Ama bu bilimin Solaria'daki kadar geniş biçimde uygulanmayacağını umarım."

"Sizi bu biçimde ortadan kaldırmaya kalksalardı dünyalar da büyük bir teorik robotik uzmanından yoksun kalırlardı."

"Çok doğru." Fastolfe bunu hiç sıkılmadan söylemişti.

"Ama dünyalar bunu hiçbir zaman bilemezlerdi. Öyle değil mi? Her neyse... Çok basit ama uygulanabilir bir ekolojik denge kurduk. İklimimiz güzel, topraklarımız verimli. Kaynakları mümkün olduğu kadar eşitçe pay etmeye de çalışıyoruz. Gereken her şeyi üreten bir dünyamız var yani. Size idealimizin ne olduğunu açıklayayım mı?"

Baley, "Lütfen," dedi.

"Biz, bütün olarak üç Robotik Kuralına uyacak bir dünya yaratmaya çalıştık. Bu gezegen insanlara zarar verecek hiçbir şey yapmıyor. İstediğimiz her şeyi yerine getiriyor. Tabii insanlara zarar vermesini istemediğimiz sürece. Ve bu dünya kendisini de korumaya çalışıyor. Ancak bize hizmet etmek ya da bizi korumak için kendisinin zarar görmesine razı oluyor. Aurora dışında hiçbir yerde durum böyle değil. Ne Arzda, ne de diğer Uzaycı dünyalarında."

Baley kederle, "Arzlılar da bunu çok istediler," diye açıkladı. "Ama sonra çok kalabalıklaştık ve bilgisizliğimizden dünyamıza fazla zarar verdik. Artık bunu düzeltmemiz de imkânsız... Ama Aurora'ya özgü canlılar ne oldu? Siz ölü bir gezegene yerleşmediniz sanırım."

Fastolfe. "Tarih kitaplarımızı okumuşsunuz," dedi. "Öyle olmadığını biliyorsunuz. Buraya geldiğimiz zaman Aurora'da bitkiler ve hayvanlar vardı. Bir nitrojenoksijen atmosferi de. Elli Uzaycı dünyasında da bu durum böyleydi. İşin garibi her gezegende de canlılar çok azdı ve birbirlerinden pek farklı değillerdi. Ayrıca kendi gezegenlerine sıkıca sarılmış oldukları da söylenemezdi. Yani savaşmadan gezegenleri ele geçirdik. Aurora'ya özgü canlıların geri kalanları akvaryum ve hayvanat bahçelerimizdeler şimdi. Bir de dikkatle korunan ilkel bölgelerde. Arz dışında, insanların yerleşmiş olduğu bütün dünyalarda canlılar pek zayıftı. Arzda ise pek çok türde ve dünyalarına sıkıca bağlı canlılar bulunuyordu. Bunlar çevrenin her yerine

yayılmışlardı. Ve yine sadece Arzda akıllı yaratıklar gelişti. İşte bunun nedenini pek anlayamıyoruz."

Baley, "Belki bu sadece bir rastlantıydı," diye cevap verdi. "Tam olmayan bir buluşun sonucu. Şimdiye kadar pek az gezegene yayıldık."

Fastolfe, "Evet, en akla yakın açıklama bu." dedi. "Bir yerlerde ekoloji dengesi Arzınki kadar karmaşık olan bir gezegen vardır belki de. Akıllı yaratıklar ve teknolojik bir uygarlık da. Ama Arzdaki yaratıklar ve akıllı canlılar Galakside parsek'lerce uzaklığa kadar yayıldılar. Hem de her yönde. Başka yerde hayat ve akıl varsa neden bu canlılar da etrafa yayılmadılar? Ve niçin biz onlarla hiç karşılaşmadık?"

"Böyle bir şey yarın bile olabilir."

"Evet, olabilir. Eğer böyle bir karşılaşma çok yakında olacaksa o zaman uysalca beklemememiz için önemli bir neden de var demektir. Çünkü giderek fazla pasif .olmaya başladık Bay Baley. İki yüz elli yıldan beri Uzaycılar hiçbir yeni dünyaya yerleşmediler. Dünyalarımız o kadar evcil, o kadar güzel ki artık bu gezegenlerden ayrılmayı istemiyoruz. Başlangıçta Aurora'ya neden yerleşildi biliyor musunuz? Dünya o kadar kötü bir hal almıştı ki, atalarımız yeni ve boş bir dünyada karşılaşacakları tehlikeleri tercih ettiler. Elli Uzaycı dünyası gelişmeye başladığı sıradaysa başka yerlere gitmemiz için sebep kalmamıştı. Bildiğiniz gibi en son Solaria gelişti. Bu süredeyse Arz yeraltındaki o çelik mağaralara çekildi. Ama aslında bu son demek. Her şeyin sonu."

"Ciddi olamazsınız?"

"Böyle kaldığımız, rahatımızı bozmadığımız, sakin sakin oturduğumuz ve hiçbir hareket yapmadığımız takdirde mahvolacağız. Bu bakımdan çok ciddiyim. İnsanlık, gelişebilmek için mutlaka alanını genişletmek zorundadır. Bunun bir yolu uzaya açılmak, devamlı keşifler yoluyla başka dünyalara erişmektir. Bu konuda başarısız olursak, aynı biçimde gelişen bir başka uygarlık bize erişir. Ve biz de bu uygarlığın dinamizmine karşı koyamayız."

"Bir uzay savaşı mı bekliyorsunuz? Şu hiper dalgadaki oyunlarda olduğu gibi?"

"Hayır. Buna gerek kalacağını sanmıyorum. Uzayda yayılan bir uygarlığın bizim birkaç dünyamıza ihtiyacı olmaz. Kafa bakımından çok gelişmiş olduğu için de savaşarak burada egemenlik kurmaya kalkışmaz. Ama etrafımızı daha canlı, hayat dolu bir uygarlık sardığı takdirde aradaki bu çelişki yüzünden zayıflar ve ölür gideriz. Ne hale girdiğimizi, boşa tükettiğimiz potansiyeli düşünerek tükeniriz. Tabi uzaydaki yayılmanın yerine başka bir gelişmeyi geçirebiliriz, örneğin bilimsel anlayış ya da kültür canlılığını. Ama korkarım bu gelişmeleri birbirlerinden ayırmak mümkün değil. Bir alanda zayıfladınız mı, diğer konularda da aynı şey olur. Ve biz her alanda zayıflamaya başladık. Ömrümüz çok uzun. Ve fazla rahatız."

Baley, "Biz Arzda Uzaycıların hem kendilerine cok güvendiklerine ve hem de pek güçlü olduklarına inanırız," diye açıkladı. "Doğrusu bu sözleri sizden duyduğuma inanamıyorum."

"Bu sözleri başka Uzaycılardan duyamazsınız. Benim fikirlerim modası geçmiş şeyler sayılıyor. Başkaları böyle konuşmalara gelemiyorlar. Ben de Aurora'lılara sık sık bu konuyu açmıyorum. Onun yerine başka gezegenlere yerleşilmesi gerektiğinden söz ediyorum. Yayılmadan vazgeçtiğimiz takdirde başımıza gelecek felaketleri düşünerek korktuğumu söylemiyorum. Hiç olmazsa bu şekilde taraftar kazanıyorum. Artık Aurora ciddi ve hatta heyecanlı bir biçimde yeni bir keşif ve yerleşme çağının başlaması gerektiğini düşünüyor."

Baley, "Ama sesinizde hiç heyecan yok," dedi. "Ne oldu?"

"Böylece Jander Panell'i ortadan kaldırma nedenime yaklaşmış olduk." Fastolfe duraklayarak başını salladı. "Bay Baley, keşke insanları daha iyi anlayabilseydim. Tam altmış yıl pozitronik beynin karmaşık ayrıntılarını inceledik. Bu konuya on beşyirmi yılımı daha vereceğimi de sanıyorum. Bu sürede çok daha karmaşık olan insan beyni probleminin biraz olsun derinliğine bile inemedim. Robotik Kuralları olduğu gibi İnsan Yasaları da var mı? Kaç insan yasası olabilir? Bunlar matematik yoluyla nasıl açıklanabilirler? Bunları bilmiyorum. Belki ileride bir gün biri İnsan Yasalarını da matematik formülle açıklayabilecek. O zaman geleceğin ana çizgileri de belirlenebilecek. Benim gibi tahminlerde bulunmak yerine insanlığı nelerin beklediği bilinecek. Birtakım fikirler yürütmek yerine

durumu düzeltmek için neler yapılması gerektiği anlaşılacak. Bazen, 'psikotarih' adını verdiğim bir matematik bilim dalı yaratmayı hayal ediyorum. Ama bunu başaramayacağımı biliyorum. Korkarım bunu kimse yapamayacak." Durakladı.

Baley bekledi, sonra da usulca, "Jander Panell'i ortadan kaldırma nedeniniz, Dr. Fastolfe?" diye mırıldandı.

Aurora'lı bu soruyu duymamış gibiydi. Cevap vermeyerek onun yerine, "Daneel'le Giskard yine işaretle bir tehlike olmadığını bildiriyorlar," dedi. "Söyleyin, Bay Baley, benimle biraz daha yürüyebilir misiniz?"

Baley ihtiyatla sordu. "Nereye gideceğiz?"

"Komşu eve doğru. Şu tarafa. Çim alandan geçeceğiz. Bu açıklık sizi rahatsız eder mi?"

Balek dudaklarını birbirine bastırarak gösteriden yöne baktı. Sanki bunun kendisini nasıl etkileyeceğini anlamaya çalışıyordu. "Buna dayanabileceğimi sanıyorum. Bir sorun çıkmayacak."

Bu sözleri duyacak kadar yakında olan Giskard Arzlıya daha da sokuldu. Gözleri gündüz ışığında eskisi gibi parlamıyordu. Sesinde insanca duygular yoktu ama sözlerinden duyduğu endişe anlaşılıyordu. "Size yolculukta, gezenege indiğimiz sırada ciddi bir rahatsızlık geçirdiğinizi hatırlatabilir miyim?"

Baley, Giskard'a döndü. Daneel'e karşı dostluk duyuyordu.

Onunla yaptığı iş arkadaşlığının neden olduğu duygular genellikle robotlara karşı beslediği düşmanlığı gizlemesine yol açıyordu. Ama Giskard konusunda durum böyle değildi.

Arzlı daha ilkel bir robot olan Giskard'dan tiksiniyordu.

Öfkesini yenmeye çalışarak, "Gemide tedbirsiz davrandım, delikanlı," dedi. "Çünkü fazla meraka kapılmıştım. O zamana kadar görmediğim bir hayalle karşı karşıyaydım. Buna alışacak zamanım da olmamıştı. Şimdi durum farklı."

"Şimdi rahatsızlık duyuyor musunuz? Bundan emin olmalıyım."

Baley, kendi kendisine Giskard'ın güvenini düşünen bir maden yığını olduğunu hatırlatarak kesin bir tavırla, "Rahatsızlık duyup duymadığım önemli değil," dedi.

"Yerine getirmem gereken bir görevim var. Kapalı yerlere saklandığım takdirde de bunu başaramam."

"Göreviniz mi?" Giskard bu sözü sanki bunun anlamını kavrayacak bir şekilde programlanmamış gibi bir tavırla söylemişti.

Baley çabucak Fastolfe'a baktı. Ama Aurora'lı sessizce bekliyordu. İşe karışmak için bir hareket yapmak niyetinde olmadığı da belliydi. Sanki bu durumu bilimsel bakımdan inceliyordu. Bu yüzden fena halde tepesi atan Baley sert sert sordu.

"Görevin ne olduğunu biliyor musun?"

Giskard, "Yapılması gereken bir şey, beyim," dedi.

"Senin görevin Robotik Kurallarına uymak. İnsanların da uymaları gereken bazı kurallar var. Benimde bana verilen görevi yerine getirmem gerekiyor. Önemli bu."

"Ama açıklığa çıkmak..."

"Bunun yine de yapılması gerekiyor. Belki oğlum ileride bir gün yeni bir gezegene gidecek. Aurora kadar rahat olmayan bir dünyaya. O ömrünün sonuna kadar açıkta yaşayacak. Mümkün olduğu takdirde ben de onunla gideceğim."

"Bunu neden yapacaksınız?" .

"Söyledim ya. Bu benim görevim."

"Ben Kurallara karşı gelemem, beyim. Siz gelebilir misiniz? Çünkü sizden rica ediyorum..."

"İstersem görevimi yapmaktan vazgeçebilirim. Ama bunu istemiyorum. Bazen bu duygu diğerlerinden çok daha güçlü olur, Giskard."

Bir sessizlik oldu. Sonra robot, "Sizi açıklığa çıkmamanız için ikna ettiğim takdirde, bu size zarar mı verir?" dedi.

"Evet. Çünkü görevimi yerine getirmediğimi düşünürüm."

"Bu sizin için açıklık yerde duyacağınız rahatsızlıktan çok daha kötü mü olur?"

"Hem de nasıl?"

"Bunu bana anlattığınız için teşekkür ederim, beyim."

Baley'e robotun genellikle ifadesiz olan çehresinde memnunluk varmış gibi geldi.

Giskard geriledi ve Dr. Fastolfe konuşmaya başladı. "Bu konuşma çok ilgi çekici oldu. Bay Baley. Giskard'a bu bakımdan talimat verilmesi gerekiyordu. Artık nasıl davranması gerektiğini biliyor."

Baley mırıldandı. "Daneel'in hiç soru sormadığının farkındayım."

Fastolfe, "Daneel sizi tanıyor," diye karşılık verdi. "Sizinle hem Arzda ve hem de Solaria'da çalıştı. Neyse... Yürüyelim mi? Etrafınıza dikkatle bakın. Dinlenmek, durmak ve hatta geri dönmek istediğiniz an bana haber vereceğinizden eminim."

"Tabii veririm. Ama bu yürüyüşün anlamı nedir? Rahatsız olabileceğimi bildiğinize göre, bu gezintiyi laf olsun diye teklif etmediniz sanırım."

Fastolfe, "Tabii etmedim," dedi. "Jander'in hareketsiz vücudunu görmeyi isteyeceğinizi düşündüm."

"Evet, görmem gerekir. Ama 'cesetten' bir şey öğrenebileceğimi sanmıyorum."

"Ben de öyle. Belki felaket sırasında Jander'in yarı sahibi sayılacak kimseyi sorguya çekme fırsatını da bulabilirsiniz. Bu konuda benden başka bir insanla konuşmayı da istersiniz sanırım."

* * *

Fastolfe biraz ilerleyerek önünden geçtiği bir ağaççıktan bir yaprak kopardı. Bunu ikiye katlayarak dişlemeye başladı.

Baley adama merakla baktı. Uzaycılar işlem görmemiş, ısıtılmamış ve hatta yıkanmamış bir şeyi ağızlarına nasıl sokabiliyorlar, diye düşündü. Oysa mikrop kapmaktan ödleri patlıyor. Sonra Aurora'da patojenik mikroorganizmaların bulunmadığını hatırladı ama Fastolfe'un bu hareketini yine de tiksinti verici buldu.

Birdenbire, "Dr. Fastolfe," dedi. "Bana Jander'i ortadan kaldırma nedeninizi hâlâ söylemediniz."

"Doğru! Söylemedim! Bay Baley, insana benzeyen robotların pozitronik beyinlerinin teorik temelini kurmak için neden çabaladım dersiniz?"

"Bunu bilemem."

"Düşünün. Ben insanlarınkine çok benzeyen bir robot beyni yaratmaya çalıştım."

Fastolfe birdenbire güldü. "Aslında insan beyninin nasıl çalıştığını hiç bilmiyordum. Bunu taklit edebilmek için ön sezilerimden yararlanmak zorunda kaldım. Bu ön sezilerin insan beynini anlamamı sağlayacaklarına da inanıyordum. Yani insana benzer robotların yardımıyla psikotarihe doğru bir adım atmış olduğumu düşünüyordum..."

"Anlıyorum."

"İnsanınkine benzer pozitronik bir beynin teorik yapısını tasarlamayı başardım. Artık bu beyni yerleştirmek için yine insanınkine benzeyen bir vücuda gerek vardı. Sonuçta beyin tek başına varolan bir bir şey değildir. Vücutla beyin birbirlerini etkilerler. Bu yüzden bizimkine benzeyen bir vücuda yerleştirilen bir insan beyni değişir. Bir dereceye kadar insanca niteliklerini kaybeder."

"Bundan emin misiniz?"

"Tabii eminim. Daneel'le Giskard'ı birbirleriyle bir karşılaştırın."

"O halde Daneel'i insan beynini daha iyi anlamak için hazırladınız!"

"İyi bildiniz. Bu iş için Sarton'la birlikte yirmi yıl uğraştık. Sayısız başarısız modeli bir tarafa atmak zorunda kaldık. İlk gerçek başarımız Daneel'di. Tabii yeni çalışmalar için onu yanımda tuttum. Bunun bir nedeni de..." Aurora'lı sanki gülünç bir şeyi itirafa hazırlanıyormuş gibi ağzını

çarpıtarak gülümsedi. "Daneel'e karşı duyduğum sevgiydi. Daneel insanın göreviyle ilgili kavramları anlayabiliyor.

Oysa Giskard bütün özelliklerine karşı bu fikri kavramakta zorluk çekti. Bunu siz de gördünüz."

"Daneel üç yıl önce Arzda benimle birlikte çalıştı. Bu onun ilk ciddi görevi miydi?"

"Önemli olan ilk görevi. Sarton öldürüldüğü zaman bir yardımcıya ihtiyacımız oldu. Onun bir robot olması ve Arzdaki hastalıklardan etkilenmemesi gerekiyordu. Arzlıların robotlarla ilgili peşin hükümleri yüzünden sıkıntı çekmeyecek kadar da insana benzemesi."

"Daneel'in o sırada hazır olması şaşılacak bir raslantı."

"Ah... Siz rastlantılara inanır mısınız? Ben insan biçiminde bir robot gibi devrim yaratacak bir makine yaratıldığı zaman bunun kullanılması gereken bir durumla karşılaşacağımıza da inandım."

"Çalışmalarınız başarılı oldu mu, Dr. Fastolfe? Artık insan beynini eskisine göre daha iyi anlıyor musunuz?"

Fastolfe gitgide daha ağırlaşmış, Baley de adımlarını ona uydurmuştu. Şimdi iki evin arasındaki açıklığın hemen hemen ortasında duruyorlardı. Baley için çok zor bir andı bu. Çünkü iki evin sağlayacağı güvenden de aynı derecede uzaktaydı.

Ama Arzlı Giskard'ın işe karışmasını istemediği için giderek artan endişesini yenmeye çalıştı.

Fastolfe, Baley'nin durumunun farkında değilmiş gibiydi.

"İnsan beyni konusunda ilerleme gösterdiğimiz kesin," diye açıkladı. "Ama daha müthiş problemler var. Belki de bunlar hiçbir zaman çözümlenemeyecek. Yine de bir hayli ilerledik sayılır. Ancak..."

"Ancak?"

"Ancak insan beyninin salt teorik incelenmesi Aurora'lılar için yeterli değil. İnsana benzen robotları onaylamadığım alanlarda kullanmayı düşünmeye başladılar."

"Arzdaki gibi mi?"

"Hayır. Bu onayladığım ve ilgimi uyandıran kısa bir deneydi. Daneel, Arzlıları kandırabilecek miydi? O bunu başardı. Ama robot konusunda Arzlıların gözleri pek keskin sayılmazdı, Daneel'in Aurora'lıları kandırması imkânsız. Ama ileride onların da ayırd edemeyeceği kadar insana benzeyen robotlar yapılabilir. Ancak robotlara başka görevler verilmesi de önerildi."

"Örneğin?"

Fastolfe düşünceli bir tavırla ileriye baktı. "Size bu dünyanın evcilleştirilmiş olduğunu söyledim. Yeni bir keşif ve yayılma çağını başlatmak için harekete geçtiğim zaman, lider olarak fazla rahat Aurora'lıları... ve diğer Uzaycıları düşünmedim. Ben, bize Arzlıların yol göstermesini sağlamamız gerektiğine inanıyordum. Arzlılar korkunç bir dünyada yaşıyorlardı. Ömürleri de kısaydı. Yani kaybedecek fazla bir şeyieri yoktu. Bu yüzden ellerine böyle bir fırsat geçeceği için sevineceklerdi. Özellikle biz teknolojimizle onlara yardım edeceğimiz için. Üç yıl önce Arzda sizinle konuştuğumuz zaman siz© böyle bir şeyden söz ettim.

Bunu hatırlıyor musunuz?" Yan yan Baley'e baktı.

Detektif ifadesiz bir yüzle, "Bunu çok iyi hatırlıyorum," dedi. "Aslında siz kafamda bir düşünce dizisinin belirmesine neden oldunuz. Bunun sonucu olarak da Arzda aynı yönde küçük bir hareket başladı."

"Sahi mi? Bunun kolay olmayacağını biliyorum. Siz Arzlılar da klostrofobi var.

Duvarlarınızın arasından çıkmaktan hiç hoşlanmıyorsunuz."

"Bununla savaşıyoruz. Dr. Fastolfe, Örgütümüz uzaya açılmayı planlıyor. Oğlum bu hareketin lideri, ileride bir gün yeni bir dünyaya yerleşmek için Arzdan ayrılacak bir grubun başında olacağını umuyorum. Tabii söylediğiniz gibi teknoloji bakımından bize yardım ederseniz..." Baley cümlesini bilerek tamamlamadı.

"Yani size uzay gemileri verirsek, öyle mi?"

"Evet, Dr. Fastolfe. Ve tabii başka araç ve gereçler de."

"Bazı zorluklar var. Birçok Aurora'lı Arzlıların uzaya açılarak yeni dünyalara yerleşmelerini istemiyor. Arzın arı kovanına benzeyen Kentlerinden, kültürünün çabucak yayılmasından ve gezegene egemen olan karmaşadan korkuyorlar."

Fastolfe endişeyle kımıldandı. "Neden burada duruyoruz?

Gidelim..." Ağır ağır ilerledi. "Ben böyle olmayacağını anlatmaya çalıştım. Arzdan yola çıkarak diğer gezegenlere yerleşecek insanların klasik Arzlı sayılmayacaklarını söyledim. Çünkü onlar kentlere kapanıp kalmayacaklar. Yeni bir dünyaya eriştikleri zaman buraya gelen Aurora'lı atalarımız gibi davranacaklar. Yönetilebilir bir ekoloji dengesi kuracaklar. Davranışları Arzlılardan çok Aurora'lılarınkine yakın olacak."

"Onlarda da Uzaycı kültüründe görülen zayıflıklar belirmeyecek mi, Dr Fastolfe?"

"Belki de belirmeyecek. Çünkü onlar bizim hatalarımızdan ders alabilecekler.

Ama artık bunu tartışmakta yarar yok. Yeni bir gelişme her şeyi değiştirdi."

"Nedir bu?"

"İnsana benzeyen robot tabii. Anlayacağınız bazı kimseler gezegenlere önce insana benzeyen robotların gitmelerini istiyorlar. Onların yeni dünyalar yaratacaklarına inanıyorlar."

Baley, "Sizin her zaman robotlarınız vardı," diye hatırlattı.

"Şimdiye kadar böyle bir fikir ileri sürülmemiş miydi?"

"Tabii sürülmüştü. Ama bunların uygulanamayacağı açık seçik belliydi. Kontrolümüz altında olmayan, insana benzemeyen, sıradan robotlar ancak kendilerine göre bir dünya yaratabilirlerdi. İnsanların daha nazik ve esnek vücutlarıyla kafalarına uyacak bir dünyayı evcilleştirmeleri ve geliştirmelerini o robotlardan beklemek yersiz olurdu."

"Onların yaratacakları dünya istenilenin ilk taslağı kabul edilemez miydi?"

"Tabii, Bay Baley. Korkarım ki Aurora'lılar ilk taslağı hiç de yeterli bulmuyorlar. Bana göre bu da Aurora'nın ne kadar yozlaşmış olduğunu gösteriyor. Diğer taraftan insanlara kafa ve vücut bakımından mümkün olduğu kadar benzeyen robotlar kendilerine uygun bir dünya yaratırlar. Ve yaratılan bu dünya Aurora'lılara da uyar. Bu düşüncedeki mantığı anlıyor musunuz?"

"Çok iyi anlıyorum."

"İnsana benzeyen robotlar uygun bir dünya yaratacaklar. Bu iş sona erdiği zaman bizim insanlar da bu Aurora'dan ayrılarak ikinci bir Aurora'ya gidecekler. Gezegenlerinden hiç ayrılmamış gibi olacaklar. Yalnızca daha yeni bir Aurora'ya yerleşerek eskisine benzeyen bu dünyada yozlaşmalarını sürdürecekler. Bundaki mantığı da anlayabiliyor musunuz?"

"Ne demek istediğinizi anlıyorum. Ama sanırım Auıora'lılar anlayamıyorlar."

"Anlamayı başaramayabilirler. Düşmanlarım Jander'in öldürülmesi olayını kullanarak beni mahvetmezlerse bu noktayı etkileyici bir biçimde anlatabileceğimden eminim. Şimdi beni bu olayda niçin suçladıklarını anlıyor musunuz? İnsana benzeyen robotların başka dünyalara yerleşmeleri için izin vermek istemediğimi, bu yüzden onları ortadan kaldırmaya başladığımı söylüyorlar."

Bu kez Baley durdu. Düşünceli bir tavırla Dr. Fastolfe'a bakıyordu. "Sizin görüşünüzün kazanması şart Arzın çıkarları için gerekli bu."

"Sizin çıkarlarınız bakımından da öyle, Bay Baley."

"Evet, benim çıkarlarım bakımından da, şimdilik beni bir tarafa bırakalım. Dünyamın ve Arzlıların Galaksiye yayılmalarına izin verilmesi, teşvik edilmeleri gerekli. Onlara yardım edilmesi de. Geleneklerimizi bizi rahat ettirecek kadar sürdürmeliyiz. Bizi sonsuza kadar Arza hapsetmemeliler. Çünkü Arzda sadece ölüp gideriz."

Aurora'lı, "İçinizden bazıları hapis kalmakta direnecekler sanırım," dedi.

"Tabii. Belki hemen hemen çoğumuz bunu yapacağız. Ama hiç olmazsa aramızdan bazıları olabildiğince çok sayıda Arzlı kaçmayı başaracak. Bize izin verildiği takdirde. Onun için yalnızca insanlığın büyük bir kısmının

yasalarının bir temsilcisi değil, aynı zamanda da basit bir Arzlı olarak sizi temize çıkarmak zorundayım. İster suçlu olun, ister suçsuz, bu şart. Ama hakkınızdaki suçlamaların doğru olmadığını öğrenirsem bu işi daha canla başla yaparım."

"Tabii! Anlıyorum."

"Demin bana nedeni açıkladınız. Bu durumda bana bu suçu işlememiş olduğunuzu tekrar söylemenizi istiyorum."

Fastolfe, "Bay Baley," diye cevap verdi. "Bu olayda hiçbir seçeneğiniz olmadığını biliyorum. Size suçlu olduğumu söyleyebilirim ve siz dünyanızın ve kendi ihtiyaçlarınız nedeniyle bu gerçeği saklamak için bana yardım edersiniz. Gerçekten suçlu olsaydım bunu size açmak zorunluluğunu duyardım. Siz de bu gerçeği de gözönüne alarak, işin içyüzünü bildiğiniz için beni ve kendinizi kurtarmak uğruna daha da büyük bir çaba harcardınız. Ama bunu yapamayacağım. Çünkü suçsuzum. Görünüş benim aleyhimde ama Jander'i ben öldürmedim. Böyle bir şey aklıma bile gelmedi."

"Hiçbir zaman mı?"

Fastolfe hüzünle gülümsedi. "Ah, belki bir iki defa,

'İnsanınkine benzeyen pozitronik beynin geliştirilmesine yol açan o zekice fikirlerin üzerinde durmasaydım Aurora için daha iyi olurdu,' diye düşündüm 'Ya da bu tür beyinler dengeli olmasaydılar ve çabucak donsalardı..' Ama bunlar gelip geçici düşüncelerdi. Jander'i bu nedenle ortadan kaldırmak aklımın ucundan bile geçmedi."

"O halde aleyhinizdeki bu durumu ortadan kaldırmamız gerekiyor."

"Çok iyi olur. Ama nasıl?"

"Bunun bir işe yaramayacağını gösterebiliriz. Jander'i ortadan kaldırmanın ne yararı oldu? İnsana benzeyen başka robotlar yapılabilir. Binlerce, milyonlarca."

"Korkarım durum böyle değil, Bay Baley. İnsana benzeyen başka hiçbir robot yapılamaz. O tür robotları yaratmasını sadece ben biliyorum. Amaç

robotların gezegenlere yayılmaları olduğu sürece öyle robotlar yapmak niyetinde de değilim. Jander öldü. Geride sadece Daneel kaldı."

"Bu sırrı başkaları öğrenebilirler..."

Aurora'lı başını dikleştirdi. "Bunu başarabilecek robotik uzmanını görmek isterim. Düşmanlarım bir Robotik Enstitüsü kurdular. Bu kuruluşun tek amacı insana benzeyen robotun yapılma yöntemini araştırıp öğrenmek. Ama başarılı olamayacaklar. Şu ana kadar olamadılar. Bundan sonra da olamayacaklarını biliyorum."

Bley kaşlarını çattı. "İnsana benzeyen robotların sırrını bilen tek insan sizsiniz ve düşmanlarınız da bunu ele geçirmek için çırpmıyorlarsa, her şeyi size söyletmeye çalışamazlar mı?"

"Onlar da bunu yapıyorlar. Politik hayatımı tehdit ediyor ve cezalandırılmamı sağlamaya çalışıyorlar. Meslek yaşantımı da sona erdirerek beni bu sırrı onlarla paylaşmaya zorlayacaklar. Belki de Parlamentonun bana bu sırrı paylaşmamı emretmesini aksi durumda mal varlığımın elimden alınacağını, hapse atılacağımı ve kim bilir başka ne cezalara çarptırılacağımı bildirmesini sağlamaya çalışacaklar. Ben de boyun eğmektense her şeye... her şeye, katlanmaya karar verdim. Yine de bunu yapmak zorunda kalmayı istemiyorum."

"Karşı koymaya kararlı olduğunuzu biliyorlar mı?"

"Bildiklerini umarım. Bunu onlara yeteri kadar açıkça söyledim. Herhalde blöf yaptığımı, ciddi olmadığımı düşünüyorlar. Ama ciddiyim."

"Size inandıkları takdirde daha ciddi yollara başvurabilirler."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Kâğıtlarınızı çalabilirler. Sizi kaçırıp, işkence yapabilirler."

Fastolfe gürültülü kahkahalar atmaya başlayınca Baley kıpkırmızı kesildi. "Hiper dalga oyunundaki aktörler gibi konuşmak hoşuma gitmiyor. Ama bu olasılıkları da gözönüne aldınız mı?"

Aurora'lı, "Bay Baley," diye karşılık verdi. "Bir: Robotlarım beni korurlar. Beni ya da çalışmalarımı ele geçirmek için tam anlamıyla bir savaş açmaları gerekir. İki: Başarılı olduklarını düşünelim. Bana düşman olan

hiçbir robotik uzmanı insana benzeyen pozitronik beynin sırrını bunu ancak benden çalarak ya da beni konuşturarak elde edebileceğini açık açık söylemeye dayanamaz. Böyle bir durumda meslek alanındaki adı da, onuru da sıfıra iner. Üç: Aurora'da böyle şeyler hiç duyulmamıştır. Bana, meslek onuruna uyulmayacak bir biçimde saldırıldığı sezilir sezilmez hem Parlamento ve hem de kamuoyu hemen lehime döner."

Baley mırıldandı. "Öyle mi?" İçin için de ayrıntılarını bir türlü anlayamadığı bir kültürde çalışmak zorunda kaldığı için şansına lanet ediyordu.

"Evet. Bana inanın. Keşke düşmanlarım böyle melodrama kaçan bir yola başvursalar. Bunu yapacak kadar ahmak olsalar. Keşke onlara giderek güvenlerini kazansanız ve evime saldırmaları, tenha bir yerde yolumu kesmeleri ya da Arzda çok görüldüğünü sandığım buna benzer bir şeyler yapmaları için onları kandırabilseniz. Sizi bunu yapmanız için ikna edebilsem."

"Bu bana göre bir şey değil." Baley'nin sesi buz gibiydi.

"Ben de bu düşüncedeyim. Bu yüzden istediğim olmayacak. Ve, bana inanın bu aslında çok kötü. Onları zora başvurarak âdeta intihara teşvik edemezsek, düşmanlarım çok daha etkili şeyler yapacaklar. Yani kendilerince daha etkili şeyler. Beni asılsız suçlamalarla mahvedecekler."

"Nasıl suçlamalar?"

"Beni yalnızca Jander'i ortadan kaldırmakla suçlamıyorlar. Aslında bu yeteri kadar kötü, başka bir yalana gerek kalmayabilir. Ama düşmanlarım robotun ölümünün sadece bir deneyim olduğunu fısıldıyorlar. Başarılı ve tehlikeli bir deneyim olduğunu. Bu henüz fısıltı halinde etrafa yayılıyor. Düşmanlarım insanlarınkine benzeyen beyinleri çabucak ve başarıyla ortadan kaldırmak için bir sistem geliştirdiğimi söylüyorlar. 'Böylece,' diyorlar. 'Biz kendi insan biçimi robotlarımızı yarattığımız zaman Fastolfe ve grubu hepsini ortadan kaldırmayı başaracaklar. Aurora'lıların yeni dünyalara yerleşmelerini önleyecekler. Galaksiyi suç ortağı olan Arzlılarn bırakacaklar.'"

"Bu doğru olamaz ki."

"Tabii doğru değil. Size bunların asılsız suçlamalar olduğunu söyledim. Üstelik gülünç iddialar bunlar. Böyle bir öldürme teorik olarak bile imkânsız. Robotik Enstitüsündekiler insana benzer robotu yaratacak durumda değiller. İstesem bile sürüyle robotu ortadan kaldırmak için toplu bir kıyıma girişemem. Bunu başaramam."

"Öyleyse bu iddialar kendi kendilerini çürütmü/orlar mı?"

"Ne yazık ki istenilen sürede çürütemeyecekler Bu söylentiler gülünç ve saçma ama bunlar bir süre kulaktan kulağa etrafa yayılacaktır. Bu da kamuoyunu aleyhime döndürmeye yetecek. Parlamentoda beni yenecek kadar oy kazanmalarını da sağlayacak. Sonunda bütün bu iddiaların saçma olduğu anlaşılacak. O zaman da çok geç kalmış olacağız. Bu olayda suçu Arza yüklemeye çalıştıklarını unutmayın. Arz adına çalıştığım iddiaları çok etkileyici. Ve pek çok kişi de, mantıklarının bütün uyarılarına karşın bu saçma sapan sözlere inanacaktır. Bunu Arz ve Arzlılardan nefret ettikleri için yapacaklardır, inanın."

Baiey, "Bana Arza karşı şiddetli bir öfke duyulmasını sağlamaya çalıştıklarını söylüyorsunuz, sanırım," dedi.

Fastolfe başını salladı. "Evet, öyle, Bay Baley. Her geçen günle durum daha da kötüleşiyor. Ve zamanımız da çok az."

"Bütün bu iddiaları çürütmenin kolay bir yolu yok mu?"

Umutsuzluğa kapılan Baley Daneel'in fikrini kabul etmenin zamanı geldiğini düşünüyordu. "Diyelim ki insana benzer robotları ortadan kaldırmanın bir yolunu bulmuştunuz ve bunu denemeyi çok istiyordunuz. Bunun için başka bir evde kalan Jander'le uğraşmanıza gerek yoktu ki. Onunla deney yapılması uygun bile değildi. Buna karşılık Daneel evinizdeydi. Yakınınızdaydı ve bu işe de uygundu. Söylenenler doğru olsaydı önce Daneel'in üzerinde deney yapmaz mıydınız?"

Fastolfe itiraz etti. "Hayır, hayır. Kimse buna inanmaz. Daneel benim ilk başarım, benim zaferimdi. Ne olursa olsun onu hiçbir zaman öldüremezdim. Tabii bu nedenle de deney için Jander'i seçerdim."

Tekrar yürümeye başladılar. Komşu eve iyice yaklaşmışlardı. Dudakları iyice gerilmiş olan Baley sessizleşmişti.

Avrupalı, "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz, Bay Baley?" diye sordu.

Arzlı alçak sesle, "Dışarıda bu kadar yürümemi kastediyorsanız," dedi.

"Farkında bile değilim. Yok karşı karşıya olduğumuz çıkmazı kastediyorsanız, her şeyden vazgeçmek üzereyim neredeyse. Ultrasonik beyin dağıtma aygıtına sokulma tehlikesiyle karşılaşmadan bu görevi bırakmayı düşünüyorum."

Birdenbire öfkeyle bağırdı. "Beni neden getirttiniz, Dr. Fastolfe? Neden bu görevi bana verdirdiniz? Ben size ne kötülük ettim de beni böyle bir cezaya lâyık gördünüz?"

Fastolfe, "Aslında başlangıçta bu benim fikrim değildi," diye açıkladı. "Tabii ben de çaresiz durumdaydım..."

"Kimin fikriydi o halde?"

"Bu şimdi eriştiğimiz evin sahibinin düşüncesiydi. Açıkçası benim de aklıma daha parlak bir fikir gelmedi."

"Bu evin sahibinin fikri mi? Ama bu adam..."

"Hanım..."

"Pekâlâ, bıı hanım bunu neden önerdi?"

"Ah, onun sizi tanıdığını söylemedim değil mi. Bay Baley. İşte bakın, o da bizi bekliyor."

Baley şaşkın şaşkın başını kaldırdı. Sonra da, "Yakub adına!..." diye fısıldadı.

ALTI

Karşılarında duran genç kadın cansızca gülümsedi.

"Seninle tekrar karşılaştığımız zaman duyacağım ilk sözün bu olacağını biliyordum, Elijah."

Baley hayretle Gladia'ya bakıyordu. Genç kadın değişmişti. Saçları daha kısaydı.

Yüzünde iki yıl öncekinden daha da endişeli bir ifade vardı.

Ve nedense o sürede iki yıldan daha fazla yaşlanmış gibiydi.

Ama yine de Gladia'ydı o. Üçgen biçimi yüzü, çıkık elmacık kemikleri ve küçük çenesiyle eski Gladia Yine ufak tefek, ince ve biraz da çocuksu havalıydı.

Baley Arza döndükten sonra, rüyasında sık sık Gladia'yı görmüştü. Ama bunlar belirgin derecede erotik rüyalar değillerdi. Baley rüyalarında Gladia'yo bir türlü erişememişti.

Genç kadın her zaman karşısındaydı ama yine de konuşulamayacak kadar uzaktı. Baley seslendiği zaman onu duymuyordu. Adam ona yaklaşmaya çabaladıkça da aralarındaki uzaklık bir türlü azalmıyordu.

Aslında rüyaların neden böyle olduğunu anlamak zor değildi. Gladia, Solaria'lıydı ve bu sebeple diğer insanlarla pek ender karşı karşıya gelebiliyordu. Elijah onun için yasaktı. Çünkü hem insandı hem de bir Arzlı. Yine de son karşılaşmalarında Gladia, çıplak eliyle bir an Baley'nin yanağına dokunmuştu Genç kadın bu yüzden mikrop kopabileceğini de biliyordu. Baley bu dokunuşa, kadının yetiştirilme tarzı bunu adeta imkânsızlaştırdığı için daha büyük bir değer vermişti.

Rüyalar zamanla sona ermişti.

Baley aptal aptal, "Demek o robotun sahibi..." Durakladı.

Gladia cümleyi tamamladı. "...Bendim, iki yıl önce de öldürülen adam benim kocamdı. Dokunduğum her şeyi mahvediyorum."

Baley ne yaptığının pek de farkında olmadan elini yanağına götürdü. Gladia onun bu hareketiyle ilgilenmedi.

"İlk sefer de imdadıma yetiştin," diye hatırlattı. "Seni tekrar çağırtmak zorunda kaldığım için beni affet. İçeri gel, Elijah. Siz de Dr. Fastolfe."

Fastolfe önce Arzlının eve girmesi için yana çekildi. Sonra onu izledi. Giskard'la Daneel de peşindeydiler. İçeri girince de karşılıklı iki duvarın önündeki boş bölmelere girerek durdular.

Gladia, Daneel'e bir göz attı sonra da Fastolfe'a dönerek boğulurcasına, "O," dedi. "Lütfen. Ona gitmesini söyleyin."

Fastolfe biraz şaşırdı. "Daneel'e mi?"

"O... o... Jander'e çok benziyor."

Fastolfe dönüp Daneel'e baktı ve yüzünde bir an ac; dolu bir ifade belirdi. "Tabii, yavrum. Beni affedin. Bunu düşünemedim. Daneel, başka bir odaya geç. Gitme zamanına kadar da orada bekle."

Daneel hiçbir şey söylemeden odadan çıktı.

Gladia bir an Giskard'ı süzdü. Sanki onun da Jander'e benzeyip benzemediğini anlamaya çalışıyordu. Sonra hafifçe omzunu silkerek döndü. "Bir şeyler içmek ister misiniz? Hindistan cevizli şahane bir şurubum var. Taze ve soğuk."

Baley, "Su içebilir miyim?" dedi. "Başka bir şey istemem."

Gladia bir elini kaldırdı. Herhalde robotları onun bütün hareketlerini izliyorlardı ki, bir robot elinde bir tepsiyle sessizce içeri girdi. Tepside bir bardak su ve üzerinde pembe süsler olan, krakere benzer şeylerle dolu bir tabak vardı.

Baley dayanamayarak krakerlerden bir tane aldı. Bunun ne olduğunu bilmiyordu. Ama krakerin tadı onun için hoş bir sürpriz oldu. Kraker baharatlı ve keskindi ama Arzlının pek hoşuna gitti. Orada sonsuza kadar beklemeye hazır olan robota, "Teşekkür ederim," diyerek hem suyu ve hem de kraker dolu tabağı aldı. Robot odadan çıktı.

Akşam yaklaşıyor, güneşin kırmızımsı ışıkları batı pencerelerinden içeri doluyordu. Baley'e ev Fastolfe'unkinden daha küçükmüş gibi geldi. Gladia orada kederli kederli durmasaydı, evin havası da herhalde daha neşeli olacaktı.

Gladia, "Gel, otur, Elijah," dedi. "Pek kendimde olmadığım için kusuruma bakma. İkinci keredir ki, gezegende büyük yankılar uyandıran bir olayın ortasında buldum kendimi. Oysa bir tek olay zaten yeterliydi."

Baley, "Anlıyorum, Gladia," diye mırıldandı. "Lütfen özür dileme."

Genç kadın Fastolfe'e baktı. "Size gelince, lütfen gitmeniz gerektiğini düşünmeyin, sevgili Doktor."

"Şey..." Fastolfe duvardaki zaman şeridine bir göz attı.

"Kısa bir süre daha kalabilirim. Sonra işimin başına dönmem gerekiyor. Gökyüzü başımıza geçse bile yine de yapılması gereken şeyler var. Üstelik yakında çalışmam da engellenebilir."

Gladia ağlamamaya çalışıyormuş gibi gözlerini çabuk çabuk kırpıştırdı.

"Biliyorum, Dr. Fastolfe. Bu., burada olanlar yüzünden başınız çok dertte. Oysa ben kendi sıkıntımdan başka bir şey düşünecek zaman bulamıyorum."

Fastolfe, "Ben kendi sorunumu çözümlemek için elimden geleni yapacağım, Gladia," dedi. "Bu yüzden kendinizi suçlu hissetmeniz yersiz. Dilerim Bay Baley ikimize birden yardım etmeyi başarabilir."

Bu sözleri duyan Baley bir an dudaklarını birbirine bastırdı.

Sonra da sıkıntıyla, "Senin bu olayla bir ilişkin olduğunu bilmiyordum, Gladia," dedi.

Genç kadın içini çekti. "Başka kimin ilişkisi olacak?"

"Sen Jander Panell'in sahibi miydin?"

"Tam anlamıyla değil Dr. Fastolfe onu bana ödünç vermişti."

"O... şey olduğu zaman..." Baley olayı nasıl tanımlayacağını bilemedi.

"Öldüğü zaman mı? Onun 'öldüğünü' söyleyemez miyiz? Hayır, onun yanında değildim. Sen sormadan söyleyeyim: O sırada evde başka kimse de yoktu. Burada yalnızdım. Çoğunlukla yalnızım zaten. Hemen hemen her zaman. Solaria'da yetişmenin sonucu bu. Yalnız kalmam şart değil aslında. Şimdi ikiniz de buradasınız. Ve ben buna pek aldırmıyorum."

"Jander öldüğü sırada kesinlikle yalnız miydin? Bu bakımdan yanılmıyorsun ya?"

"Söyledim ya." Gladia'nın sesinde hafif bir öfke vardı.

"Neyse, aldırma, Elijah. Her şeyin tekrar tekrar anlatılması gerektiğini biliyorum. Burada yalnızdım. Gerçekten."

"Ama evde robotlar vardı tabii."

"Evet. 'Yalnız' dediğimde yanımda başka bir in san olmadığını anlatmak istiyordum."

"Jander dışında kaç robotun var, Gladia?"

Gladia sanki içinden robotları sayıyormuş gibi bir an durdu. "Yirmi. Beşi evde, on beşi de bahçede. Robotlar Dr. Fastolfe'in eviyle benimki arasında rahatça gidip geliyorlar. Bu yüzden evlerden birinde bir robotu bir an gördüğün zaman onun benim mi, yoksa Doktorun mu olduğunu anlayamıyorsun."

Baley, "Ah," dedi. "Dr. Fastolfe'un de elli yedi robotu var. İki evdeki robotların sayısı yetmiş yediyi buluyor yani. Yakında robotları sizinkilere karışabilecek başka evler var mı?"

Bu soruyu Fastolfe cevapladı. "O kadar yakında hiç ev yok. Ayrıca robotların birbirlerine karışmalarını da kimse istemez. Gladia'yla benim durumum özel. Çünkü o Aurora'lı değil. Ve ben de onun sorumluluğunu üzerime aldım."

Baley, "Öyle de olsa..." dedi. "Yetmiş yedi robot."

Auroralı başını salladı. "Evet. Ama neden bu noktanın üzerinde duruyorsunuz?"

Baley, "Çünkü," diye açıkladı. "Burada gözucuyla görmeye alıştığınız ve önem vermediğiniz, her biri insanı andıran yirmi yedi şey dolaşıyor. Eve

herhangi bir nedenle bir insan girseydi, onu da fark etmeyebilirdin, Gladia. Öyle değil mi? Onu da etrafta dolaşan ve biraz insana benzeyen bir şey... bir robot sanabilirdin."

Fastolfe usulca güldü. Gladia ise ciddi bir tavırla başını salladı. "Elijah, Arzlı olduğun o kadar belli ki. Bu eve bir insan habersiz yaklaşabilir mi sanıyorsun? Dr. Fastolfe bile bunu yapamaz. Çünkü robotlarım bana durumu haber verirler. Ve hiçbir robot bir insanı bir makine sanmaz. Hayır, Jander öldüğü sırada evde kimse yoktu."

"Senden başka yani."

"Evet, benden başka. Kocam öldürüldüğünde de evde yine benden başka kimse olmadığı gibi."

Fastolfe usulca söze karıştı. "Arada bir fark var, Gladia. Kocanızın başına ağır bir cisimle vurmuşlardı. Yani katilin onun yanında olması gerekiyordu. O sırada evde yalnız siz olduğunuz için de durumunuz gerçekten kötüydü. Oysa bu olayda Jander kurnazca hazırlanmış, sözlü bir programla öldürüldü. Katilin robotun yanında bulunması şart değildi. Bu yüzden evde yalnız olmanızın hiç önemi yok. Sonuçta siz insana benzeyen bir robotun kafasının nasıl dondurulacağını bilmiyorsunuz."

İkisi birden dönüp Arzlıya baktılar.

Baley, ağır ağır, "Bilmemek durumu değiştirmez," dedi.

"Bir insan bir yere nasıl gideceğini bilmeyebilir, ama etrafta dolaşırken bir rastlantı sonucu oraya yine de erişebilir. İnsan Jander'le konuşurken farkına varmadan onun beyninin donmasına yol açacak bir şey söyleyebilirdi."

Fastolfe, "Pek zayıf bir olasılık bu," diye atıldı.

Gladia'nın elleri sinirden titremeye başlamıştı, genç kadın buna engel olmak istiyormuş gibi yumruklarını sıktı. "Kaza ya da değil, onu ben öldürmedim. Olay sırasında Jander'in yanında değildim. Değildim. Jander'le o sabah konuştum. Çok iyiydi Normaldi. Saatler sonra onu çağırdığım zaman gelmeyince onu aramaya çıktım. Her zamanki yerinde duruyordu. Görünüşü de normaldi. Ama bana cevap vermedi. Hiç vermedi. O zamandan beri konuşmuyor."

Baley, "Laf arasında söylediğin bir şey, sen Jander'in yanından ayrıldıktan sonra onun beyninin donmasına yol açmış olabilir mi? Bir saat sonra örneğin?"

Fastolfe sert bir tavırla söze karıştı. "Bu imkânsız, Bay Baley. Beyin donması hemen olur. Lütfen Gladia'yı böyle sıkıştırmayın. Gladia, Jander'in kafasını isteyerek donduramazdı. Bunu kazayla yapması da imkânsızdı."

Bir sessizlik oldu.

Sonra Baley, "Dr. Fastolfe," dedi. "Fazla kalamayacağınızı söylemiştiniz..."

"Burada gereğinden fazla kaldım zaten."

"İyi. Artık gider misiniz?"

Fastolfe kalkmak için bir hareket yaptı. Sonra da, "Neden?" diye sordu.

"Gladia'yla yalnız konuşmak istiyorum."

"Onu sıkıştıraracak mısınız?"

Gladia, "Ben Baley'den korkmuyorum, sevgili Doktor," dedi. Sonra da hüzünle ekledi. "Fazla terbiyesizlik ederse robotlarım beni korurlar."

Aurora'lı gülümsedi. "Pekâlâ, Gladia." Ayağa kalkarak elini genç kadına uzattı.

Gladia bu eli çabucak sıktı. Fastolfe, "Giskard'ın burada kalmasını istiyorum," diye ekledi. "Korunma için. Bir sakıncası yoksa Daneel de içerdeki odada beklesin. Evime giderken yanıma robotlarınızdan birini verir misiniz?"

"Tabii." Gladia kollarını kaldırdı. "Pandion'u tanıyorsunuz sanırım."

"Tabii. Sağlam ve güvenilir bir koruyucu o." Fastolfe, peşinde bir robotla odadan çıktı.

Baley bekledi. Gladia'ya bakıyor, onu inceliyordu. Genç kadın koltuğunda oturuyordu. Gözlerini kucağına bıraktığı ellerine dikmişti. Arzlı Gladia'nın anlatması gereken pek çok şey olduğundan emindi. Genç kadını konuşmaya nasıl ikna edeceğini de bilmiyordu. Fastolfe yanlarındayken onun gerçeği açıklamayacağını da anlamıştı.

* * *

Sonunda Gladia başını kaldırdı. Yüzündeki ifade küçük bir kızınkine benziyordu. Hafif sesle, "Nasılsın, Elijah?" diye sordu. "Kendini nasıl hissediyorsun."

"Yeteri kadar iyiyim, Gladia."

Gladia, "Dr. Fastolfe seni açıklıktan geçirerek buraya getireceğini ve çim alanın ortasında da bir süre bekleteceğini söyledi," diye mırıldandı.

"Ya? Neden? Bunun eğlenceli olacağını mı düşünüyordu?"

"Hayır, Elijah. Ona açıklık yerlere tepki gösterdiğini söyledim. Bayılıp havuza düştüğün günü hatırlıyor musun?"

Elijah, 'Hayır,' der gibi çabucak başını salladı. O olayı da, onun anısını da inkâr edemezdi. Ama o kazadan söz edilmesi hoşuna gitmemişti. "Artık eskisi gibi değilim. Düzeldim." Sesi sertti.

"Ama Dr. Fastolfe seni deneyeceğini söyledi. Bir şey olmadı ya?"

"Olmadı denilebilir, Düşüp bayılmadım." Baley konuyu değiştirdi. "Seni burada nasıl çağıracağım? Sana nasii hitab edeceğim?"

"Beni Gladia diye çağırıyorsun ya."

"Belki bu uygun değildir. Tabii seni Bayan Delmarre diye çağırabilirim ama..."

Kadın hafifçe inleyerek hemen Arzlının sözünü kesti. "Buraya geldiğimden beri o adı kullanmadım. Lütfen o ismi ağzına alma."

"Aurora'lılar seni nasıl çağırıyorlar o halde?"

"Gladia Solaria diye. Bunu sadece yabancı olduğumu belirtmek için yapıyorlar. Bu yüzden bu adı da istemiyorum. Ben sadece Gladia'yım. Tek adım var ve bu bir Aurora adı değil. Gezegende Gladia adlı başka bir kadın olduğunu da sanmıyorum. Onun için tek ad yeterli. Bir sakıncası yoksa ben seni yine, 'Elijah,' diye çağıracağım."

"Sakıncası yok."

Gladia, "Çay getirtmek istiyorum," dedi.

"Uzaycıların çay içtiklerini bilmiyordum."

"Arz çayı değil bu. Bir bitkiden çıkarılıyor. Tadı güzel ve zararlı da değil. Bundan 'çay' diye söz ediyoruz." Elini kaldırdı. Baley, genç kadının elbisesinin kolunun bileğini sıkıca sardığını ve ellerinde de ince, ten rengi eldivenler olduğunu fark etti. Gladia karşısına hâlâ korunmalı olarak çıkıyordu.

Birkaç dakika sonra Giskard'dan daha ilkel bir robot içeri girdi. Ama fincanları, küçük sandviçleri ve bir lokmalık pastaları ustalıkla dağıttı. Fincanlara âdeta 'zarif' diye tanımlanacak bir tavırla çay koydu.

Baley meraklanmıştı. "Bunu nasıl başarıyorsun Gladia?"

"Neyi, Elijah?"

"Bir şey istediğin zaman elini kaldırıyorsun. Robotlar da her seferinde bunun ne olduğunu biliyorlar. Bu robot çay servisi yapılmasını istediğini nasıl anladı?"

"Bu zor değil. Elimi her kaldırışımda bu küçük bir elektro manyetik alanı çarpıtıyor. Bu alan odada her an var. Ellerimin ve parmaklarımın hafifçe farklı duruşları değişik çarpıklıklara yol açıyor. Robotlarım da bu çarpılmaları emir olarak yorumlamayı biliyorlar. Ben bu yöntemden sadece basit emirler için yararlanıyorum. Buraya gel! Çay getir, gibi."

"Dr. Fastolfe'un evinde bu sistemi uyguladığını fark etmedim."

"Bu Aurora'lıların yöntemi değil ki. Solaria'ya özgü bir sistem. Ayrıca, ben her zaman bu saatte çay içiyorum. Borgraf da böyie bir şeyi bekliyor."

"Bu Borgraf mı?" Baley, robotu hafif bir ilgiyle inceledi.

"Galadia, seninle yalnız kalmak istiyorum. Yanımızda robotlar bile olmamalı. Giskard, Daneel'in yanına git. Bizi o odadan da koruyabilirsin."

Adını duyan Giskard hemen canlanarak karşılık verdi. "Peki, beyim."

Gladia bu durumla biraz eğlenmiş gibiydi. "Siz Arzlılar çok garipsiniz. Arzda da robotlar olduğunu biliyorum. Ama nedense onlarla nasıl

konuşulacağını bilmiyormuş gibisin. Robotlar sanki sağırmışlar gibi avaz avaz bağırarak emir veriyorsun."

Borgraf'a dönerek alçak sesle, "Çağrılıncaya kadar hiçbiriniz odaya girmeyeceksiniz," diye emretti.

"Belirli, acil bir durum olmadıkça bizi rahatsız etmeyin."

"Emredersiniz, efendim." Borgraf geriledi. Sanki bir şey unutup unutmadığını anlamak istiyormuş gibi sofraya baktı. Sonra dönerek odadan çıktı.

Eğlenme sırası Baley'e gelmişti. Gladia yumuşak bir sesle konuşmuştu ama emirleri acemi bir erle konuşan bir başçavuşunki kadar sertti.

Gladia, "Artık yalnızız, Elijah," dedi. "Robotlar bile yok."

"Benimle yalnız kalmaktan korkmuyorsun ya?"

Genç kadın ağır ağır başını salladı. "Neden korkayım? Kolumu kaldırmam, bir işaret yapmam ya da hayretle bağırmam yeterli. Hemen bir sürü robot buraya koşar. Uzaycı dünyalarında hiç kimse bir başkasından korkmaz. Arz değil burası. Bunu neden sordun?"

"Çünkü fiziki dehşet dışında da bazı korkular vardır. Sana karşı hiçbir biçimde zora başvuramam. Sana fiziki bakımdan kötülük de edemem. Ama seni sorguya çekmemden ve hakkında bazı şeyleri öğrenmemden korkmuyor musun? Burasının Solaria olmadığını unutma. Solaria'da sana acıdım ve suçsuz olduğunu kanıtlamaya çalıştım."

Gladia usulca sordu. "Bana şimdi acımıyor musun?"

"Bu kez ölen kocan değil. Cinayet işlediğinden kuşkulanmıyorlar. Yalnızca bir robot bozuldu ve bildiğim kadarıyla sen şüpheliler arasında değilsin. Şimdiki sorun Dr. Fastolfe'la ilgili. Şu anda açıklamama gerek olmayan nedenlerle onun suçsuzluğunu kanıtlamam gerekiyor. Bunu yapmaya çalışırken sana zarar verebilirim ama bu durumda da elimden bir şey gelmez. Acı çekmeni engellemek için uzun uzadıya uğraşamam. Bunu sana şimdiden söylemeliyim."

Gladia başını kaldırarak gözlerini azametle Beley'e dikti.

"Bana neden zarar veresin?"

"Birazdan bunu anlamaya başlarız." Baley'nin seni soğuktu. "Dr. Fastolfe da burada olmadığı için için işime karışamaz." Bir sandviçi ısırarak çayını yudumladı.

Gladia da onu taklit etti. Genç kadının da onun gibi soğuk davranmak niyetinde olduğu anlaşılıyordu.

Baley, "Galiba," dedi. "Dr. Fastolfe'la arandaki ilişkiyi iyice bilmem şart. Onun yakınında oturuyorsun. Robotlarınız da âdeta ortak. Adamın senin için endişelendiği belli.

Fastolfe kendisini hiç savunmadı. Sadece suçsuz olduğunu söyledi. Oysa ben seninle konuşurken, sorularım sertleşir sertleşmez, şiddetle seni savundu."

Gladia hafifçe gülümsedi. "Neden şüpheleniyorsun, Elijah?"

Baley, "Benimle söz düellosuna kalkışma," diye homurdandı. "Ben şüphelenmek değil, bilmek istiyorum."

"Dr. Fastolfe Fanya'dan söz etti mi?"

"Evet, etti."

"Ona Fanya'nın karısı mı yoksa sadece arkadaşı mı olup olmadığını sordun mu? Ya çocukları olup olmadığını?"

Baley sıkıntılı sıkıntılı kımıldandı. Böyle sorular sorması gerekirdi tabii. Kalabalık nüfuslu Arzda herkesin özel hayatına saygı duyulurdu. Baley de Aurora'da olmasına karşın Arz geleneklerine uymaya çalışmıştı. Budalalıktı bu.

"Henüz sormadım. Sen anlat."

Gladia, "Fanya onun karısı," diye açıkladı. "Dr. Fastolfe birkaç defa evlenmiş. Tabii sırayla. Ama bir erkek ya da kadının aynı zamanda birkaç eşi birden olması Aurora'da duyulmamış bir şey sayılmaz." Gladia'nın sesinde hafif bir tiksinti vardı.

"Solaria'da böyle şeyler olmaz. Neyse.. Dr. Fastolfe'un bu evliliği de herhalde yakında sona erecek. O zaman hem o ve hem de Fanya yeni ilişkiler kurmak için serbest kalacaklar. Çoğu zaman eşler böyle bir şey için ayrılmayı beklemiyorlar. Ben bu konuda böyle kayıtsızca davranmalarını

anladığımı söylemek istemiyorum, Elijah. Ama Aurora'Iılar böyle ilişkiler kuruyorlar. Oysa bildiğim kadarıyla Dr. Fastolfe bu bakımdan bir hayli tutucu. O her zaman bir tek kadınla evleniyor ve o süre içinde başka biriyle ilişki kurmuyor. Böyle davranmak Aurora'da gülünç ve eski kafalılık sayılıyor."

Baley başını salladı. "Okuduğum kitaplardan bu durumu biraz anlamıştım. Anladığıma göre bir çift çocuk sahibi olmak istediği zaman evleniyor."

"Teoride öyle. Ama son zamanlarda kimse bunu ciddiye almıyormuş. Bana öyle söylediler. Dr. Fastolfe'un iki çocuğu var. Başka çocuğu olmasına da izin yok. Ama o yine de evleniyor ve bir üçüncü çocuk için de izin istiyor. Tabii onu reddediyorlar. Dr. Fastolfe da reddedileceğini biliyor zaten. Bazı kimseler ilgililere başvurmak zahmetine bile katlanmıyorlar."

"O halde neden evleniyorlar?"

"Bu toplum bakımından yararlı sayılıyor. Biraz karmaşık bir şey bu. Aurora'lı olmadığım için de durumu pek anlayamıyorum."

"Neyse.. Bana Dr. Fastolfe'un çocuklarından söz et."

"İki kızı var onun. Ayrı ayrı iki karısından. Fanya'dan değil tabii. Dr. Fastolfe'un oğlu yok. İki kızı da annelerinin rahminde gelişmişler. Aurora'da âdet böyle. İki kız da artık olgunluk çağındalar. Kendi evleri de var."

"Dr. Fastolfe kızlarına bağlı mı?"

"Bilmiyorum. Onlardan hiç söz etmiyor. Kızlarından biri robotik uzmanı. Herhalde Dr. Fastolfe kızının çalışmalarıyla ilgileniyor. Diğer kızı ise kentlerden birinde Encümen üyeliği için seçime girmiş, ya da Encümen üyesi olmuş. Bunu da pek bilmiyorum."

"Aile içinde bazı düşmanlıklar olabilir mi?"

"Böyle bir şeyin farkında değilim. Ama, bu da bir şey ifade etmez, Elijah. Bildiğim kadarıyla Dr. Fastolfe'un bütürv eski kanlarıyla arası iyi. Zaten kavga gürültü ve gltkeyle boşanmamışlar. Bir kere Dr. Fastolfe öyle bir insan değil. Bence o ömrü boyunca en önemli şeyleri bile uysalca bir boyun

eğişle, içini çekerek karşılayacak. Başka türlü davranabileceğini aklım almıyor. O, ölüm döşeğinde bile şaka yapan insanlardan."

Baley, hiç olmazsa bu doğruya benziyor, diye düşündü.

Sonra da, "Dr. Fastolfe'un seninle olan ilişkisi," dedi. "Lütfen gerçeği söyle. Utanmamak için gerçekleri saklamaya çalışacak durumda değiliz."

Gladia başını kaldırarak Baley'nin gözlerinin içine baktı.

"Ortada utanılacak bir şey yok ki. Dr. Han Fastolfe benim arkadaşım. Çok yakın bir dostum."

"Ne kadar yakın, Gladia?"

"Dediğim gibi... çok yakın."

"Onunla evlenmek için boşanmasını mı bekliyorsun?"

"Hayır." Gladia çok sakindi.

"O senin aşığın mı?"

"Hayır."

"Eskiden öyle miydi?"

"Hayır. Buna şaştın mı?"

Baley, "Ben sadece bilgi toplamaya çalışıyorum," dedi.

"O halde soruna etraflıca cevap vereyim, Elijah."

Baley homurdanarak, "Pekâlâ" dedi. "Anlat bakalım."

Gladia gözlerini yine kucağındaki ellerine dikmiş, başını da eğmişti. Yüzünde, sanki silmeyi istediği bir geçmişi düşünüyormuş gibi haşin bir ifade belirmişti.

"Solaria'da nasıl bir yaşam sürdüğümü biraz olsun fark ettin. Mutlu bir yaşantı değildi bu. Ama başka türlü nasıl yaşanabileceğini bilmiyordum. Ancak anlık bir mutluluk duyduğum zaman daha önce ne kadar mutsuz olduğumu anladım. Bunu önce senin sayende sezer gibi oldum."

Baley şaşaladı. "Benim sayemde mi?"

"Evet, Elijah. Solaria'da son konuşmamız bana bir şeyi öğretti. O ânı hatırladığını umarım. O gün sana dokundum! Elimde şimdikine benzer bir eldiven vardı. Onu çıkardım ve yanağına dokundum. Kısa bir an... Bunun senin için ne anlama geldiğini bilmiyorum. Ama benim için çok önemliydi."

Gladia başını kaldırarak Arzlıya meydan okurcasına baktı. "Benim için her şey demekti bu. Bu olay hayatımı değiştirdi. Şunu unutma Elijah: çocukluk yıllarımdan sonra o güne kadar kocam dışında erkek ya da kadın hiçbir insana dokunmamıştım. Kocamaysa pek ender dokunurdum zaten. Tabii üç boyutu aygıtta erkekleri görüyordum. Fizik bakımından erkeklerin her tarafını biliyordum. Bu bakımdan öğrenebileceğim hiçbir şey yoktu... Ama bir erkeğin insanda bir diğerinden çok daha farklı duygular uyandırabileceğini bilmiyordum. Kocamın cildinin nasıl bir şey olduğunu öğrenmiştim. Dokunuşunun nasıl olduğunu da. Tabii kendisini zorlayarak bana dokunabildiği zaman. Durumun başka bir erkekle farklı olabileceği aklıma bile gelmiyordu. Kocamla beraber olmamızın hiç de zevkli bir tarafı yoktu. Ama nasıl olabilirdi? Bir masaya dokunmak bana özel bir zevk verebilir mi? Şimdi geriye baktığım zaman cinsel ilişkimizin mekanik, baştan savma ve sıkıcı bir şey olduğunu anlıyorum. Bir dokunuşun bile insana zevk verebileceğini bilmiyordum. Nereden bilecektim? Sonra o gün sana dokundum. Bunu neden yaptığımı bilmiyorum. Beni katil damgası yemekten kurtardığın için sana karşı ani bir sevgi duydum. Ayrıca sana dokunmam da pek yasak sayılmazdı. Çünkü Solaria'lı değildin. Yani afedersin tam anlamıyla bir erkek sayılmazdın. Sen Arzlı bir yaratıktın. Görünüşün insanlarınkine benziyordu. Ama ömrün çok kısaydı, kolaylıkla hastalanıyordun. En fazla seni yarı insan sayabilirdim. İşte beni kurtardığın için ve tam anlamıyla bir insan olmadığın için sana dokundum. Ayrıca bana kocam gibi tiksinti ve düşmanlıkla da bakmıyordun. Bakışların endişeli ve sıcaktı. Elimi yanağına doğru uzattığım zaman da titredin. Bunu fark ettim."

"Bu dokunuş bana niçin farklı geldi. Bunu bilemiyorum. Karşımdaydın, sana dokunmama izin verdin ve bunu benim 'sevgi' diye tanımlayabileceğim bir tavırla kabul ettin. Elim senin yanağına deydiği zaman yumuşak bir ateşe dokunmuş gibi oldum. Bu sanki elimden kolumdan yukarı çıkarak beni tutuşturdu."

"Bilmiyorum bu an ne kadar sürdü? Herhalde ancak bir iki dakika. Ama benim için zaman durdu. O zamana kadar olmayan bir şeyle karşılaşmıştım. Uzun bir süre sonra o olayı düşündüğümde bende bir seks heyecanı uyanmış olduğunu anladım. O sırada bu duygumu sana belli etmemeye de çalıştım..."

Kadına bakmaya cesaret edemeyen Baley usulca, "Belli etmedin," der gibi başını salladı.

"Demek belli etmedim?,.. Sana, 'Teşekkür ederim, Elijah,' dedim. Kocamın ölüm olayında yaptıkların için. Ama sana asıl başka bir şey için teşekkür ediyordum. Hayatımı aydınlattığın, bana bir insanın yaşamında daha başka şeyler olabileceğini gösterdiğin, bir kapıyı açtığın, bir yolu işaret ettiğin için. Aslında hareket önemli değildi. Sadece bir dokunuş. Ama bu her şeyin başlangıcı oldu."

Gladia sustu. O günü hatırlıyordu. Sonra tek parmağını kaldırdı. "Hayır, hiçbir şey söyleme. Sözlerim henüz sona ermedi. Seninle karşılaşmadan önce bazı şeyler düşünürdüm... Belirsiz bir takım düşüncelerdi bunlar. Bir erkekle bir kadının durumunun kocamla benimkinden çok farklı olabileceğini seziyor gibiydim. Oysa senin yanağına tek bir kez dokundum, Elijah ve her şeyi anladım. Ne şaşılacak şey değil mi? Sen bana neler olabileceğini öğrettin. Yüzdeki bir ifade, gözdeki bir pırıltı, şefkat, kabul, kişiler arasındaki o korkunç engelin yıkılışı. Bu sevgiydi sanırım."

"O sırada sana karşı sevgi duydum, Elijah. Senin de beni sevebileceğini düşündüm. Beni sevdiğini söylemiyorum. Ama beni sevebilirmişin gibi geldi bana."

"O olaydan sonra çok şeyi hayal edebilirdim. Aurora'ya geldikten sonra seni hatırladım, seni düşündüm. İçin için durmadan seninle konuşuyordum. Ve Aurora'da bir milyon Elıjah'la karşılaşacağımı da sanıyordum." Bir an durarak derin derin düşündü. Sonra konuşmasını sürdürdü.

"Ama böyle bir şey olmadı. Aurora da bir bakıma Solaria kadar kötüydü. Solaria'da seks kötü bir şeydi. Hepimiz bundan nefret ediyor ve sekse sırt çeviriyorduk. Seksin uyandırdığı nefret yüzünden birbirimizi sevemiyorduk."

"Aurora'da ise seks iç sıkıcı bir şeydi. Sükûnetle, kolaylıkla kabul ediliyordu. Nefes almak gibi bir şeydi. İnsan, bir arzu duyduğu takdirde en yakınındaki uygun kimseye uzanıveriyordu. Evet, nefes almak gibi bir şeydi bu. Ama nefes insanda vecd ve heyecan uyandırabilir mi? Belki boğulmak üzere olan bir insan nefes almaya başladığı zaman sevinir ve rahatlar. Ama ya boğulmak üzere olmayan biri?"

"Aurore'da su içmek kadar kolay olan seksin aşkla, sevgiyie bir ilgisi yoktu. Solaria'da utanılacak, yasak bir şey olan seksin sevgiyle bir ilişkisini olmadığı gibi. İleride Solaria'da oktojenez uygulanacak. Döllenme ve cenin gelişmesi gen bankalarında halledilecek."

"Aurora'lıların tavırlarını kabul edemedim, Eliiah. Uygun biçimde yetiştirilmemiştim. Dehşetle cinsel ilişkiye uzandım ve kimse beni reddetmedi. Seks ilişkisine hazırdılar. Ama işte o kadar. Onlara dokunmamın bir anlamı da olmadı. Sanki dokunduğum kocamdı. Senin bende uyandırdığın o duyguyu bir daha hissetmedim. Bir süre sonra da bunu beklemekten vazgeçtim. Dr. Fastolfe bütün bu sürede bana dostluk gösterdi. Solaria'da olanların hepsini yalnızca o biliyordu. Daha doğrusu ben öyle sanıyordum. Hikâyenin olduğu gibi açıklanmadığını biliyorsun. O korkunç hiper dalga programında da bazı şeylerden söz edilmediğini duydum. Ama oyunu seyretmeye razı olmadım."

"Dr. Fastolfe beni Aurora'lıların anlayışsızlığına karşı korudu. Onların Solaria'lılara duydukları horgörüye karşı da. Bir süre sonra kalbim umutsuzlukla dolduğu zaman da yine Dr. Fastolfe bana yardıma çalıştı."

"Hayır. O benim aşığım değildi. Bana böyle bir teklifte bulunmadı. Bunun nedenini bilmiyorum. Belki de çaresizliğime seksin yararlı bir tarafını bulamamamın neden olduğunu anlamıştı. Bu başarısızlığı tekrarlayarak çaresizliğimin daha belirginleşmesini istemedi. O bana dostluk gösterdi. Hem de buna her şeyden çok ihtiyacım olduğu bir sürede."

"İşte böyle, Elijah. Sorduğun soruların hepsine birden cevap verdim. Dr. Fastolfe'la olan ilişkimi öğrenmek istedin. Sana bilgi gerektiğini söyledin. Sana istediğin bilgiyi verdim. Şimdi memnun musun?"

Baley ıstırabını belli etmemeye çalıştı. "Çetin günler geçirmiş olmana üzüldüm. Gladia. Bana istediğim bilgiyi verdin. Hatta belki de sandığından

daha fazlasını."

Gladia kaşlarını çattı. "Nasıl?"

Baley bu soruyu doğrudan doğruya cevaplamadı.

"Benimle ilgili o anıya bu kadar değer vermen beni çok sevindirdi Gladia. Solaria'dayken üzerinde böyle bir etki fark etmedim. Bunu fark etseydim de yine. biliyorsun değil mi?"

Genç kadın yumuşadı. "Biliyorum, Elijah. Bana yaklaşmaya kalkışsaydın bunun bir yararı olmazdı. İstediğini yapamazdım."

"Ben de bunu biliyorum. Şimdi anlattıklarını da bir davet anlamında almıyorum. Bir dokunuş, bir anda seksin ne olduğunu kavramak... bundan daha fazlasının olması şart değil. Herhalde o an bir daha tekrarlanamaz... Demin de söylediğim gibi bana umduğundan daha geniş bilgi verdin. Hikâyenin çaresizliğinle sona ermediğini açıkladın."

"Neden böyle söylüyorsun?"

"Demin konuşurken, 'Daha sonra o olayı düşündüğüm zaman âdeta bir seks heyecanı duymuş olduğumu anladım,' dedin. Ya da buna benzer bir şey. Başarıyla aşk yapmayı öğrenmemiş olsaydın, yanağıma dokunduğun zaman neler hissettiğini de anlayamazdın. Yani bir aşığın oldu, aşkın ne olduğunu anladın. Dr. Fastolfe aşığın değil, hiçbir zaman da olmamış. O halde başka bir aşığın var. Ya da vardı!..."

"Öyle olduğunu varsayalım. Bu seni neden ilgilendiriyor?"

"İlgilendirip ilgilendirmediğini bilmiyorum, Gladia, Bana âşığının kim olduğunu söyle. Beni ilgilendirmeyen biriyse, bir daha bu konuyu açmam."

Gladia sesini çıkarmadı.

Baley, "Madem bunu bana açıklamıyorsun, Gladia," dedi.

"O halde sana âşığının kim olduğunu ben söyleyeyim. Daha önce de seni kırmaktan kaçınacak durumda olmadığımı söyledim."

Gladia yine bir şey söylemedi. Ağzını sıkmaktan dudaklarının kenarları bembeyaz kesilmişti.

"Bir âşığın olduğu belli, Gladia. Ve Jander'in ölümüne gereğinden fazla üzülmüşsün. Daneel'i oradan çıkarttın. Çünkü ona baktığın zaman Jander'i hatırlıyordun. Aşığının Jander Paneli olduğu sonucuna varmakla yanılıyorsam..."

Baley bir an durdu sonra haşince ekledi. "Robot Jander Paneli âşığın değil miydi? Eğer yanılıyorsam bunu söyle."

Gladia, "Robot Jander Paneli âşığım değildi," diye fısıldadı. Sonra da kesin ve yüksek bir sesle açıkladı. "O benim kocamdı!"

* * *

Baley'nin dudakları sessizce kıpırdadı. Ama adamın o iki kelimeyi söylediği belliydi. Gladia, "Evet," dedi. "Yakub adına! Şaşırdın. Neden? Bunu tasvib etmiyor musun?"

Baley ifadesiz bir sesle, "Tasvib etmek ya da etmemek bana düşmez," diye cevap verdi.

"Bundan da tasvib etmediğin anlamı çıkıyor."

"Bundan sadece bilgi edinmek istediğim anlamı çıkıyor. İnsan Aurora'da bir âşıkla bir kocayı birbirinden nasıl ayırır?"

"İki insan bir süre aynı evde yaşadıkları takdirde birbirlerine, 'karım' ya da 'kocam,' diyebilirler. 'Aşık' sözünü pek kullanmazlar."

"Ne kadar süre?"

"Anladığıma göre bu bölgeden bölgeye "değişiyor. Yerel geleneklere bağlı bir şey. Eos kentinde süre üç ay."

"Bu sürede böyle bir kimse başkalarıyla ilişki kurmaktan da kaçınıyor mu?"

Gladia kaşlarını hayretle kaldırdı. "Neden?"

"Sadece sordum."

"Aurora'da bir kişinin bir tek insana bağlı kalması düşünülemeyecek bir şey. Koca ya da âşık bu durumu değiştirmez. İnsan canı istediği zaman seks ilişkisi kurabilir."

"Jander'le beraber olduğun sürede böyle bir şey yaptın mı?"

"Hayır. Ama bunu kendim istedim."

"Başkaları sana ilişki teklif ettiler mi?"

"Zaman zaman."

"Ve sen onları reddettin, öyle mi?"

"İstediğim takdirde red edebilirim. Tek insana bağlı kalmanın bir parçası bu."

"Ama sen reddettin mi?"

"Evet, ettim."

"reddettiklerin bunun nedenini anladılar mı?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Robot kocan olduğunu biliyorlar mıydı?"

"Benim kocam vardı. Ondan 'robot kocan,' diye söz etme! Öyle bir terim yok."

"Biliyorlar mıydı?"

Gladia durakladı. "Bunu bilmiyorum."

"Onlara durumu açıkladın mı?"

"Açıklamam için ne sebep vardı?"

"Sorularıma sorularla cevap verme. Onlara durumu açıkladın mı?"

"Açıklamadım."

"Bundan nasıl kaçınabilirdin? Neden reddettiğini açıklaman normal sayılmaz mıydı?"

"Böyle bir durumda kimse açıklama istemez. Buna gerek yoktur. Bir red cevabı, red cevabıdır. Ve kabul de edilir. Seni anlayamıyorum."

Baley duraklayarak kafasını toplamaya çalıştı. Gladia başka bir şeyden söz ediyordu, kendisi başka bir şeyden.

"Solaria'da robot koçan olması normal karşılanır mıydı?"

"Solaria'da böyle bir şey düşünülemezdi bile. Benim aklıma da böyle bir ilişki kurulabileceği gelmezdi. Solaria'da hiçbir şey düşünülemezdi. Arzda da öyle, Elijah. Karın, kendisine koca olarak bir robotu seçer miydi?"

"Bunun konumuzla ilgisi yok, Gladia."

"Belki. Ama yüzündeki ifade yeterli bir cevap sayılır. Sen ve ben Aurora'lı değiliz. Ama şu anda Aurora'dayız. Ben iki yıldan beri burada yaşıyorum ve bu dünyanın ahlak kurallarını kabul ettim."

"Yani Aurora'da insanlarla robotlar arasında cinsel bir ilişki kurulması sık görülen bir olay mı?"

"Bilmiyorum. Ben sadece böyle bir ilişkinin kabul edldiğini söylemek istiyorum. Çünkü Aurora'da seksle ilgili her şey kabul ediliyor. İstenilerek yapılan, .iki tarafı da memnun eden, kimseye bir zararı dokunmayan her şey. Bir kimsenin doyumu nasıl bulduğu başkaları için neden önemli olsun? Başkaları hangi kitapları okuduğumu, ne yemekler yediğimi, kaçta kalktığımı ya da yattığımı, kedileri sevip sevmediğimi, güllerden nefret edip etmediğimi düşünerek endişeleniyorlar mı? Aurora'da seks konusu da aynı kayıtsızlıkla karşılanıyor."

Baley tekrarladı. "Aurora'da. Ama sen Aurora'da dünyaya gelmedin. Buranın geleneklerine göre yetiştirilmedin. Az önce seks konusunda şimdi takdirle söz ettiğin bu kayıtsızlığa alışamadığını söylemiştin. Daha önce de sık sık evlenilmesinden ve kolayca ilişki kurulmasından hoşlanmadığını açıkladın. reddettiğin erkeklere gerçeği açıklamamışsın. Belki de bunun nedeni Jander'i koca olarak seçtiğin için duyduğun utançdı. Belki bunun Aurora'da bile görülmemiş bir olay olduğunu biliyor ya da seziyor ve... utanıyordun."

"Hayır, Elijah, böyle konuşarak beni utandıramazsın! Belki bir robotla evlenmek Aurora için bile olağanüstü bir şey! Ama bunun nedeni Jander gibi robotların olağanüstü olmaları. Solaria, Arz ya da Aurora'da robotlar seks ilişkisi kurulacak biçimde yaratılmazlar. Jander'le Daneel dışında yani.

Ama insana benzeyen robotlar daha çok hazırlandıkça, bu tür ilişkiler de yaygınlaşacak."

Baley, "Sen Jander'i nasıl aldın, Gladia?" diye sordu.

"İnsana benzeyen iki robot vardı. İkisi de Dr. Fastolfe'un evindeydiler. Fastolfe kalkıp onlardan birini sana mı verdi?"

"Evet."

"Neden?"

"Bana acıdığı için sanırım. Yalnız, mutsuz, hayal kırıklığına uğramış bir kadındım. Bu acayip dünyanın yabancısıydım. Doktor, yalnızlık çekmemem için Jander'i bana verdi. Ona ne kadar teşekkür etsem azdır. İlişkimiz sadece altı ay sürdü, ama bu yarım yıl bütün yaşantıma bedel olabilir."

"Dr. Fastolfe, Jander'in kocan olduğunu biliyor muydu?"

"Bundan hiç söz etmedi. Onun için bir şey söyleyemeyeceğim."

"Sen bundan söz ettin mi?"

"Hayır."

"Neden?"

"Buna gerek duymadım. Ve... hayır, yanılıyorsun. Bunun nedeni utanç değildi."

"Bu nasıl oldu?"

Gladia kaskatı kesildi. "Bunu sana açıklamak zorunda mıyım?" Sesi düşmancaydı.

Baley, "Geç oldu, Gladia," dedi. "Her adımda benimle savaşma. Jander'in..., ölmesine üzüldün mü?"

"Bunu sormana gerek var mı?"

"Ne olduğunu öğrenmek istiyor musun?"

"Aynı cevabı vereceğim: bunu sormana gerek var mı?"

"O halde bana yardım et. Bu çözülmesi imkânsız gibi gözüken bir problem. Bunun üzerinde çalışmaya başlayabilmek için, sadece

başlayabilmek için mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamam gerekiyor. Jander nasıl kocan oldu?"

Gladia koltuğunda arkasına yaslandı. Gözleri dolmuştu.

"Sıradan robotlar elbise giymezler..." Boğuiuyormuş gibi konuşuyordu. "Ama üzerlerinde giysi varmış gibi hazırlanırlar. Solaria'lı olduğum için robotları iyi bilirim. Biraz sanat yeteneğim de vardır..."

Baley usulca, "Işık şekillerini hatırlıyorum," diye mırıldandı.

Gladia, "Evet," der gibi başını salladı. "Yeni modeller çizdim. Bence bunlar Aurora'daki robotlardan daha ilgi çekici ve zariftiler. O modellerden yararlanarak çizdiğim bazı resimleri bu odanın duvarlarına astım. Diğer odalarda da var bunlardan."

Baley'nin bakışları resimlere kaydı. Bunların robot resimleri oldukları kesindi.

Ama normal makine adamlara pek benzemiyorlardı. Sanki gövdeleri uzamış ve anormal bir biçimde bükülmüştü. Ve hepsi de giyimli gibi gözüküyordu.

Gladia konuşuyordu. "Bu bakımdan başarılı oldum. Bazı robot fabrikaları modellerimi satın aldılar. Yapılmış olan robotların bir kısmına da benim önerilerime göre yeniden biçim verildi.

"Sonra Dr. Fastolfe Jander'i bana gönderdi. O olağan kılıkta dolaşıyordu. Doktor, bana Jander için birkaç kat elbise vermek nezaketini de gösterdi. Ama bu kıyafetlerin hiçbiri ilgi çekici değildi. Daha uygun olduklarını düşündüğüm elbiseler seçmek beni eğlendirecekti. Elbiselerin ısmarlama yapılmasını istiyordum. Jander ölçüsünü almam için soyunmak zorunda kaldı. İşte o zaman Jander'in insana ne kadar çok benzediğini daha iyi anladım."

"Yalnız şunu anlamanı istiyorum. Bir insana çok benziyordu ama onun robot olduğunu biliyordum. Bildiğin gibi erkeklere kolay kolay dokunamıyorum. Aurora'lı erkeklerle mutlu bir ilişki kuramamamın bir nedenin de bu olduğu kesin. Ama Jander insan değildi ve ben robotların arasında yetişmiştim. Jander'e rahatlıkla dokunabiliyordum."

"Kısa bir süre sonra Jander'e dokunmanın hoşuma gittiğini anladım. O da bunu sezmekte gecikmedi. Çok geliştirilmiş bir robottu ve Üç Kurala da sıkıca uyuyordu. Beni hayal kırıklığına uğrattığı takdirde bana zarar vermiş olacağını biliyordu. Bütün isteği beni mutlu etmekti. İşte bu benim Aurora'lr erkeklerde hiç görmediğim bir şeydi."

Baley, "Yani," dedi. "Çok mutluydun, öyle mi?"

"Jander'le mi? Evet. Tamamiyle."

"Onunla hiç kavga etmez miydin?"

"Jander'le mi? Nasıl kavga edebilirdim? Onun tek amacı, yaşamasının tek nedeni beni mutlu etmekti."

"Bu seni sarsmıyor muydu? Yani seni zorunlu olduğu için mutlu etmesi."

"Her insanın davranışının nedeni de bu değil midir?"

"Bu olaydan sonra gerçek bir... yani bir Aurora'lıyla ilişki kurmayı denemek istemedin mi?, "Bu beni mutlu etmezdi. Ben sadece Jander'i istiyordum. Neyi kaybettiğimi artık anlayabiliyor musun?"

Baley'in her zaman ciddi olan yüzünde daha da sıkıntılı bir ifade belirdi.

"Anlıyorum, Gladia. Seni üzdüğüm için özür dilerim..."

Kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu artık. Arzlı bekledi.

Gladia'yı avutabilecek bir çare de aklına gelmiyordu.

Sonunda Gladia başını sallayarak elinin tersiyle gözlerini sildi. "Başka bir şey var mı?" diye fısıldadı.

Baley özür diler gibi, "Başka bir konuda birkaç soru sormak istiyorum," dedi.

"Ondan sonra seni rahatsız etmekten vazgeçeceğim."

İhtiyatla ekledi. "Şimdilik..."

"Ne var? Kadın bitkin haldeydi.

"Bazı kimselerin Jander'i Dr. Fastolfe'un öldürdüğünü düşündüklerini biliyor musun?"

"Evet."

"Dr. Fastolfe'un, Jander'i o yöntemle yalnızca kendisinin öldürebileceğini itiraf ettiğini de biliyor musun? Bu konuda kendisi kadar usta ve bilgili kimse olmadığını söylüyor."

"Evet. Bunu sevgili Doktor bana, kendisi söyledi."

"Pekâlâ, Gladia, sence Jander'i Fastolfe mu öldürdü?"

Genç kadın birdenbire başını kaldırarak sert sert Arzlı dedektife baktı. Öfkeyle, "Ne münasebet!" diye bağırdı. "O Jander'i neden öldürsün? Bir kere Jander, Dr. Fastolfe'un robotuydu. Doktor onunla yakından ilgilenirdi. Sen sevgili Doktoru benim kadar tanımıyorsun, Elijah. O öyle merhametli bir insan ki, hiç kimseye zarar veremez. Bir robota da öyle. Doktorun öldüreceğini düşünmek bir kayanın havaya doğru yuvarlanmasını beklemekten farksız olur."

"Başka sorum yok, Gladia. Artık burada yapmam gereken bir tek şey kaldı; Jander'i görmek. Yani onun cesedini. Tabii iznin varsa."

Kadın yine şüphelendi. Düşmanca bir tavır takındı.

"Neden? Neden?"

"Gladia! Lütfen! Bunun bir yararı olacağını sanmıyorum. Ama Jander'i görmem ve bunun gerçekten bir yararı olmayacağını kesinlikle anlamam gerekiyor. Seni kıracak bir şey yapmamaya çalışacağım."

Gladia ayağa kalktı. Vücuduna oturan elbisesi siyah değildi ama bu koyu renk, pırıltısız bir kumaştan yapılmıştı.

Giyimden pek de anlamayan Baley, yas kılığına çok benziyor, diye düşündü.

Gladia fısıltıyla, "Benimle gel," dedi.,

* * *

Baley, genç kadının peşi sıra birkaç odadan ve bir koridordan geçti. Alçak bir merdivenden çıkarak küçük bir odaya girdiler. Bunun bir duvarı projektör tutulmuş gibi ışıldıyordu. Odada bir portatif karyola ve iskemleden başka eşya yoktu.

Gladia, "Bu onun odasıydı," diye açıkladı. Sonra Baley'nin aklından geçenleri anlamış gibi de ekledi. "Bu onun için yeterliydi. Onu mümkün olduğu kadar yalnız bırakıyordum. Mümkün olduğu zaman bütün bir gün. Jander'den bıkmayı hiç istemiyordum." Başını salladı.

"Keşke her saniyeyi onun yanında geçirseydim. Zamanımızın bu kadar az olduğunu bilmiyordum. İşte orada..."

Jander portatif karyolada yatıyordu. Baley ciddi ciddi robota baktı. Üzerine düzgün ve parlak bir örtü çekilmişti.

Işıklı duvar Jander'in başıru aydınlatıyordu.

Robotun düzgün yüzünde pek de insanca sayılmayacak sakin bir İfade vardı.

Gözleri açıktı, ama bulanık ve donuktu bu gözler.

Gladia'nın Daneel'i gördüğü zaman neden o kadar rahatsız olduğu da anlaşılıyordu. Jander, Daneel'e bir hayli benziyordu. Örtünün altından robotun boynu ve çıplak omuzlan gözüküyordu.

Baley sordu. "Dr. Fastolfe onu inceledi mi?"

"Evet, Tepeden tırnağa kadar. Çaresizce ona koştum. Doktorun buraya nasıl geldiğini, duyduğu acı ve endişeyi, kapıldığı paniği görseydin ondan hiçbir zaman şüphelenemezdin. Ama onun da yapabileceği bir şey yoktu."

"Jander çıplak mı?"

"Evet. Dr. Fastolfe onu muayene edebilmek için elbiselerini çıkarmak zorunda kaldı. Jander'i tekrar giydirmek yersiz olacaktı..."

"Üzerini açmama izin verir misin, Gladia?"

"Bu şart mı?"

"Belirgin bir şeyi gözden kaçırmakla suçlanmayı istemiyorum."

"Dr. Fastolfe'un bulamadığı bir şeyi sen nasıl fark edeceksin? Bu ne olabilir?"

"Hiç, Gladia. Ama burada bulabileceğim bir şey olmadığını kesinlikle anlamalıyım. Lütfen bana yardımcı ol."

"Pekâlâ, istediğini yap. Ama örtüyü lütfen şimdiki gibi ört."

Gladia Baley'ie Jander'e arkasını dönerek sol kolunu duvara dayadı. Başını da koluna.

Kımıldamıyor, sesi çıkmıyordu. Ama Baley onun tekrar ağlamaya başladığının farkındaydı.

Jander'in vücudunun bir insanınkinden tümüyle farksız olduğu söylenemezdi.

Kaslar biraz basitleştirilmişti. Ama bütün organlar yerli yerindeydi. Hatta Jander'in göğsünde açık renk, ince tüyler bile vardı. Baley. kolunu robotun altına sokarak onu zorlukla yüz üstü çevirdi. Jander'in vücudu sıcaktı. Beynin donmuş olmasına karşın ısıyı sağlayan güç ünitesi hâlâ çalışıyor olmalıydı. Baley bir insanı rahatsız ediyormuş gibi acayip bir sıkıntıya kapılmıştı. Bu duygudan kurtulamıyordu. Bu yataktaki bir insanın cesedi olsaydı o zaman durum değişecekti. Ölümün katılığı ve soğukluğu onun insanca tarafını yok edecekti.

Arzlı, bir robotun ölüsü bir insan cesedinden daha canlı, diye düşündü. Daha insanca. Tekrar Jander'i çevirdi ve örtüyü üzerine çekti.

Gerileyerek, "İşim bitti, Gladia," dedi.

Kadın dönerek yaşlı gözlerle Jander'e baktı. "Artık gidebilir miyiz?"

"Evet, tabii. Ama Gladia..."

"E?"

"O böyle kalacak mı? Herhalde çürüyecek değil."

"Burada kalmasının bir sakıncası mı var?"

"Bazı bakımlardan var tabii. Kendini toplamaya çalışmalısın. Üç yüz yıl yas tutamazsın."

Gladia.. "İyiliğimi istediğini biliyorum, Elijah," dedi.

"Benden araştırma sona erinceye kadar Jander'in burada kalmasını istediler. Sonra onu yakmalarını isteyeceğim."

"Yakmalarını mı?"

"Evet, bir plazma meşalesiyle yakılacak ve elementlerine ayrılacak. Ölen insanlarda olduğu gibi. Bende onun hologramları var. Bir de anılarım. Oldu mu?"

"Tabii. Artık Dr. Fastolfe'un evine dönmeliyim."

"Evet. Jander'in vücudundan bir şey öğrenebildin mi?"

"Öğreneceğimi sanmıyordum, Gladia."

Kadın iyice Arzlıya doğru döndü. "Elijah, bunu kimin yaptığını öğrenmeni istiyorum. Nedeni de."

"Ama Gladia..."

Genç kadın sanki istemediği şeyleri duymamaya çalışıyormuş gibi şiddetle başını salladı. "Bunu başarabileceğini biliyorum!"

YEDİ

Baley, Gladia'nın evinden gruba çıktı. Batı ufku olduğunu düşündüğü tarafa dönerek Aurora'nın güneşini buldu. Elma yeşili gökte parlayan koyu kırmızı güneşin çevresinde ince, kızıl bulutlar uçuşuyordu. Arzlı, "Yakub adına..." diye mırıldandı. Aurora'nın güneşi Arzınkinden daha az sıcaktı ve turuncumsuydu. Bu fark güneş ışınları Aurora'nın kalın atmosferinden geçerken iyice belirginleşiyordu.

Daneel, Baley'nin arkasındaydı, Giskard'sa iyice önde.

Daneel Baley'nin kulağına, "Kendini nasıl hissediyorsun, Ortak Elijah?" dedi.

"Çok iyi hissediyorum." Baley kendisiyle gururlanıyordu.

"Dışarıda uygun biçimde davranabiliyorum, Daneel. Hatta hayran hayran güneşin batışını bile seyrediyorum. Bu hep böyle mi olur?"

Daneel, sakin sakin batan güneşe baktı. "Evet. Ama artık hızlı yürümeliyiz. Yılın bu zamanında alaca karanlık fazla sürmez, Ortak Eliyah. Etrafı kolaylıkla gördüğün bir sırada Dr. Fastolfe'nin evine erişmeni tercih edeceğim."

"Ben hazırım. Gidelim." Baley kendi kendine, geceyi beklemek daha iyi olmaz mıydı, diye sordu. Etrafı görememek hoş olmaz. Ama kendimi sanki kapalı bir yerdeymişim gibi hissederim. Arzlı güneşin batışını seyretmenin verdiği zindeliğin ne kadar süreceğinden emin değildi. "Dışarda seyredilen bir gruptu bu) Bu duygu da korkakça, kararsızca bir şeydi. Baley bunu itiraf bile etmek istemiyordu Giskard dönerek sessizce Arzlıya doğru geldi.

"Beklemeyi tercih eder misiniz, beyim? Karanlık sizin için daha uygun değil mi? Bu bizi rahatsız etmez."

Baley zayıflığını açıklamak niyetinde değildi. "Hayır, hemen gidelim." Uzaktaki ağaçların arasından görülen Fastolfe'un evine doğru hızla yürümeye başladı.

Kendi kendine, cüretle, robotlar ister peşimden gelsinler, ister gelmesinler, dedi.

Aslında düşündüğü anda gezegenin dış kabuğunda dolaşması yüzünden içinin titreyeceğini biliyordu. Sonuçta o büyük boşlukla kendisi arasında havadan başka hiçbir şey yoktu. Ama Baley bunu düşünmeyecekti.

Çenemin titremesine, dişlerimin takırdamasına yol açan şey korkudan kurtulmanın verdiği sevinç. Yoksa bunun nedeni serin akşam rüzgârı mı?

Tüylerimin ürpermesinin nedeni bu mu?

Sebep Dışarısı olamaz!

Neden bu değil!

Baley, kenetlenen dişlerini aralamaya çalışarak, "Jander'i iyi tanır miydin, Daneel?" diye sordu.

Daneel, "Jander'le bir süre beraber çalıştık," dedi.

"Yaratıldığı günden Bayan Gladia'nın evine gittiği zamana dek sürekli beraberdik."

"Jander'in sana çok benzemesi seni rahatsız ediyor muydu, Daneei?"

"Hayır, efendim! İkimiz de ayrı varlıklar olduğumuzu biliyorduk, Ortak Elijah. Dr. Fastolfe da bizi birbirimize karıştırmıyordu. Yani iki ayrı kişiydik."

"Sen de onları birbirlerinden ayırd edebiliyor muydun, Giskard?" İki robot da Baley'e iyice sokulmuşlardı.

Giskard, "Bunu yapmam gereken bir olayla karşılaştığımı hatırlamıyorum," dedi.

"Ya karşılaşsaydın, Giskard?"

"O zaman onları birbirlerinden ayırd edebilirdim."

"Jander hakkında ne düşünüyordun, Daneel?"

Daneel, "Ne mi düşünüyordum. Ortak Elijah." diye mırıldandı. "Jander'in hangi özelliği hakkında fikrimi öğrenmek istiyorsun?"

"Örneğin görevlerini iyi yapar mıydı?"

"Tabii."

"Her bakımdan iyi çalışır mıydı?"

"Bildiğim kadarıyla iyi çalışırdı."

"Ya sen Giskard? Senin bu konudaki fikrin nedir?"

Giskard, "Ben dostum Jander'le, dostum Daneel kadar ahbap değildim," diye açıkladı. "Onun için bu konuda fikir yürütmem doğru olmaz. Yalnız şunu söyleyebilirim: Dr. Fastolfe dostum Jander'den çok memnundu. Dostum Jander'den de dostum Daneel'den de aynı derecede memnundu diyebilirim. Ama programlanma biçimim bu konuda kesin bir şey söylememi engelliyor."

Baley, "Jander, Bayan Gladia'nın evine yerleştikten sonra ne oldu?" diye sordu.

"Onu sık sık gördün mü, Daneel?"

"Hayır, Ortak Elijah. Bayan Gladia onu evinde tutuyordu. Bayan Gladia Dr. Fastolfe'u görmeye geldiği zamanlarda da Jander'i birlikte getirmiyordu. Dr Fastolfe, Bayan Gladia'yı görmeye gittiğinde bazen beni de götürüyordu. Ama yine dostum Jander'i görmüyordum."

Bu Baley'i biraz şaşırttı. Aynı soruyu Giskard'a da sormak için ona döndü.

Durakladı. Sonra da omzunu. silkti. Bir şey öğrendiği yoktu. Dr. Fastolfe'un da daha önce söylediği gibi bir robotu sorguya çekmek yarar sağlamıyordu.

Fastolfe'un evinin kapısına eriştiklerinde, Baley kesik kesik soluyordu. Ama Arzlı kollarıyla alt dudağının serin rüzgâr yüzünden titrediğine emindi.

Güneş artık batmış, birkaç yıldız ortaya çıkmıştı. Kararan gökyüzü acayip, yeşilimsi mor bir renge bürünüyordu.

Baley, kapıdan ışıklı duvarların sağladığı sıcaklığa girdi.

Güvendeydi artık.

Fastolfe onu karşıladı. "Tam zamanında döndünüz, Bay Baley. Gladia'yla konuşmanız yararlı oldu mu?"

Baley, "Hem de çok. Dr. Fastolfe," dedi. "Bilmeceyi çözecek anahtarı ele geçirdim sanırım."

* * *

Dr. Fastoife nazik nazik güldü. Ne şaşırmış, ne sevinmiş, ne de bu açıkiamayı kuşkuyla karşılamış bir hali vardı.

Baley'i yemek odası olduğu ilk bakışta anlaşılan bir yere soktu. Burası öğle yemeği yedikleri odadan daha küçük ve dostça havalıydı. Aurora'lı, "Sizinle baş başa, resmilikten uzak bir yemek yiyeceğiz, Bay Baley," diye açıkladı. "Sadece ikimiz. Hatta hoşunuza gidecekse robotları da yollayacağım. Cok ısrar etmezseniz malum olaydan da söz etmeyeceğiz."

Baley bir şey söylemedi. Durdu, hayretle duvarlara baktı.

Bunlar ışıklı parlak bir yeşildiler. Işık dalgalanıyor, renk aşağıdan yukarıya doğru parlaklaşıyordu.

İnsanın başını döndürecek bir şeydi bu.

Fastolfe Baley'nin yüzündeki ifadeyi yorumlamakta zorluk çekmedi. "İnsanın buna alışması gerekiyor, Bay Baley. Bunu itiraf ediyorum. Giskard, duvardaki ışıkları sönükleştir. Teşekkür ederim."

Baley rahat bir nefes aldı. "Ben de size teşekkür ederim, Dr. Fastolfe. Acaba Özele gidebilir miyim?"

"Tabii."

Baley durakladı. "Acaba..."

Fastoife hafif bir kahkaha attı. "Özeli bu kez normal bulacaksınız, Bay Baley. Şikayet edebileceğiniz hiçbir şeyle karşılaşmayacaksınız. "

Baley başını eğdi. "Çok teşekkür ederim."

Özelde daha önceki görüntüler ve hayaller yoktu. Ama burası Baley'nin Arzda gördüklerinden çok daha lüks ve rahattı. Baley fildişi ve altından yapılmışa benzeyen takımların ortasında dururken birden bire Arzda insanların kayıtsızca birbirlerine bakteri verdiklerini düşündü. Kendi dünyası hastalık bakımından ne kadar zengindi. Uzaycıların düşündükleri de bu değil miydi? Onlar haksız mıydılar?

Daha sonraki yemek Baley için bir zevk kaynağı oldu. İlk yemek balıktı, olduğu gibi yenilen küçük bir balık. Baley'nin tat alma papillaları sanki dilinde birdenbire oluşuverdiler.

Her yemekte tat da değişti. Artık bütün dikkatini yemeğe vermeye, lokmaları telaşla yutmamaya ve hatta tabağını yalamamaya çabalıyordu.

Fastolfe'un vaadine karşın onlara yine bir robot hizmet ediyordu. Aurora'lı buna alışık olduğu için galiba robotun farkında bile değildi. Arzlı da adamın dikkatini bu noktaya çekmedi. Robot sessizce ve kusursuzca hareket ediyor, üniforması Baley'nin hiper dalga'da gördüğü tarihi dramlardan alınmışa benziyordu. İnsan ancak çok yakından baktığı zaman bunun bir ışık oyunu olduğunu anlıyordu.

Robotun dış yüzeyi düzgün bir madendendi, işte o kadar.

Baley, "Garsonun yüzeyi Gladia'nın eseri mi?" diye sordu.

Bu soru Fastolfe'u memnun etti. "Evet. Gladia, eserini tanıdığınız için gururlanacak. Çok başarılı değil mi? Eserleri giderek daha çok beğeniliyor. Gladia, Aurora toplumundaki bir eksikliği tamamladı."

Yemek boyunca sıradan şeylerden söz ettiler. Baley'nin de görev konusunun açılmasını istediği yoktu. Yemeğin tadını çıkarmayı ve daha sonra bu konuya nasıl yaklaşacağına bilinçaltının karar vermesini tercih ediyordu.

Ama Fastolfe bu konudaki secimi ona bırakmadi.

"Gladia'dan söz ettiğiniz için aklıma geldi. Bay Baley. Oraya giderken umutsuzluk içindeydiniz. Ama döndüğünüz zaman keyfiniz âdeta yerindeydi. Bilmecenin anahtarını elinize geçirmiş olabileceğinizden de söz ettiniz. Bunun nasıl olduğunu sorabilir miyim? Gladia'nın evinde yeni ve umulmadık bir şey mi öğrendiniz?"

Baley dalgın dalgın mırıldandı. "Gerçekten öyle oldu..."

Tanıyamadığı bir tatlıya dalmıştı. Yaşamı boyunca yemek yemekten bu kadar zevk aldığını hatırlamıyordu. Hayatında ilk kez durmadan yemek yemeyi engelleyen fizyolojik sınırlara kızıyor, bu yüzden kendinden utanıyordu.

Fastolfe sakin bir tavırla sordu. "Bu öğrendiğiniz yeni ve umulmadık şey nedir? Herhalde benim bilmediğim bir şey."

"Beiki... Gladia bana Jander'i ona altı ay kadar önce verdiğinizi söyledi."

Fastolfe başını salladı. "Bu benim de bildiğim bir şey. Gerçekten öyle oldu."

"Neden?" Baley'nin sesi sertleşmişti.

Fastolfe'un yüzündeki uysal ifade yavaş yavaş kayboldu.

"Neden olmasın?"

Baley, "Orasını bilmem, Dr. Fastolfe," dedi. "Bu beni ilgilendirmiyor. Ben 'neden,' diye sordum."

Aurora'lı hafifçe başını salladı ve cevap vermedi.

Dedektif, "Dr. Fastolfe, ben buraya karmaşık gözüken bir problemi çözümlemeye geldim," diye hatırlattı. "Yaptığınız hiçbir şey... hiçbir şey işi kolaylaştırmada Aksine durumun ne kadar kötü olduğunu bana göstermekten, bazı tahminlerde bulunduğum zaman da bunları çürütmekten âdeta zevk aldınız. Şimdi başkalarının sorularıma cevap vermelerini beklemiyorum. Bu dünyada resmi bir görevim yok. Karşımdakini cevap vermeye zorlamak bir tarafa, soru sormaya da yetkim olmadığı gibi..."

"Oysa siz farklı durumdasınız. Buraya sizin isteğinizle geldim. Hem sizi ve hem de kendi meslek hayatımı kurtarmaya çalışıyorum. İddianıza göre bunu yaptığım zaman hem Aurora'yı ve hem de Arzı kurtarmış olacağım. Onun için de sorularıma dürüstçe, etraflıca cevaplar vermenizi bekliyorum. Lütfen ben, 'Neden?' diye sorduğum zaman, 'Neden olmasın,' gibi cevaplarla engelleme taktikleri uygulamayın. Size tekrar ve son defa soruyorum: Neden?"

Fastolfe haşin bir tavırla alt dudağını uzattı. "Özür dilerim, Bay Baley. Cevap vermekte isteksiz davranışımın nedeni şu: Geriye baktığım zaman ortada dramatik bir sebep olmadığını görüyorum. Gladia Delınarre... hayır, o soyadının kullanılmasını istemiyor... Gladia, bu gezegende bir yabancı. Kendi dünyasında çok sarsıcı olaylarla karşılaşmış. Bu dünyada da öyle oldu. Belki bilmiyorsunuz."

"Biliyorum. Lütfen daha açık konuşun."

"Pekâlâ. Gladia'ya acıdım. Yapayalnızdı. Jander'in onun kendisini daha az yalnız hissetmesini sağlayacağını düşündüm."

"Ona acıdınız, öyle mi? O kadar mı? Onun aşığı mısınız? Yoksa aşığı mıydınız?"

"Hayır, hayır, ne münasebet! Ona böyle bir teklifte bulunmadım. Gladia da öyle... Neden sordunuz? Gladia size onun aşığı olduğumu mu söyledi?"

"Hayır, söylemedi. Ama iddiasını sizin de desteklemenizi istedim. Yalnız anlayamadığım bir şey var. Gladia size minnet duyuyor. Siz de ona acıyorsunuz. O halde, neden bir ilişki kurmadınız? Anladığım kadarıyla Aurora'da seks teklifi havadan söz etmekten farksız."

Fastolfe kaşlarını çattı. "Siz bu konuda hiçbir şey bilmiyorsunuz, Bay Baley. Bizi kendi dünyanıza özgü ölçülere göre yargılamayın. Biz sekse önem vermeyiz. Ama bundan nasıl yararlanacağımız konusunda da dikkatli davranırız. Belki inanmayacaksınız ama hiçbirimiz bir kimseye pervasızca ilişki kurmayı teklif etmeyiz. Gladia, Solaria'da seks konusunda hayal kırıklığına uğramıştı. Bizim geleneklerimizi de bilmiyordu. Belki bu yüzden kayıtsızca bir ilişkiye girişmek istedi. Belki de 'çaresizce' sözcüğü daha uygun. Bu yüzden sonuçtan memnun kalmamasına da şaşmamak gerekir sanırım."

"Bu durumu düzeltmeye çalışmadınız mı?"

"İlişki kurmamızı teklif ederek mi? Gladia'nın ihtiyacı olduğu kişi ben değilim. O da bana göre sayılmaz. Gladia'ya acıyorum. Ona dostluk duyuyorum. Sanat gücünü takdir ediyorum. Sonuçta, bir insanın bir diğerine karşı duyduğu dostluğun temelinde seks arzusu ya da başka bir şey olması gerekmez. Bu güzel, insanca duygulara dayanabilir. Şimdiye kadar

bir insana yardım etmeyi hiç istemediniz mi? Ne biçim bir gezegenden geldiniz siz?"

Baley, "Bu sözlerinizde haklısınız, Dr. Fastolfe," dedi. "İyi bir insan olduğunuzdan kuşkum yok. Yine de bana katlanmaya çalışın. Size Jander'i Gladia'ya neden verdiğinizi ilk kez sorduğum zaman şimdi, hem de büyük bir heyecanla bana açıkladıklarınızı söylemediniz. Kararsızca durakladınız, kaçamağa saptınız. Zaman kazanmak için, 'Neden olmasın?' dediniz. Bu sorunun sizi utandıracak ne tarafı vardı? Açıklamaya karar verdiğiniz sebepten önce aklınıza ne geldi? Açıklamak istemediğiniz hangi sebebi hatırladınız? Israr ettiğim için özür dilerim. Ama bu noktayı öğrenmeliyim. Bunun nedeni kişisel merakım değil. Bana anlatacaklarınız bu karmaşık olayda yararlanabileceğim şeyler değillerse, o zaman onları uzaydaki bir kara deliğe atmış olduğunuzu düşünebilirsiniz."

Fastolfe alçak sesle, "Sorunuza neden kaçamaklı cevap verdiğimi ben de bilmiyorum," diye mırıldandı. "Belki de kabul etmek istemediğim bir şeyle karşılaşmama yol açtınız. İzin verin de düşüneyim, Baley."

Karşılıkh sessizce oturdular. Robot sofrayı toplayarak çıktı.

Aurora'lıyla Arzlı bu kez robotsuz odada gerçekten yalnız kaldılar.

Sonunda Fastolfe, "Size ne söylemem gerektiğini bilmiyorum," diye başladı.

"Ama on beş yirmi yıl geriye gitmeme izin verin. İki kızım var. Belki bunu biliyorsunuz. Anneleri ayrı..."

"Oğullarınız olmasını mı tercih ederdiniz. Dr. Fastolfe?"

Aurora'lı şaşırdı. "Hayır. Hiç de değil. İkinci kızımın annesi bir oğlumuz olmasını istiyordu sanırım. Ama suni döllenmeye izin vermedim. Kendi spermimi kullanacaklarını söyledikleri zaman bile. Genetik bir kumar oynamayı tercih ettim. Böylece ikinci kızım dünyaya geldi. Belki de karımın doğumdan sonra evliliğimizi sona erdirmesine yol açan da buydu. Genellikle çiftlerin çoğu doğumdan sonra boşanırlar. Belki de bu yüzden özel bir neden aramama gerek yok."

"Karınız çocuğu alıp götürdü sanırım."

Fastolfe şaşkın şaşkın Baley'e baktı. "Bunu neden yapsın? Ah, unuttum! Siz Arzlısınız. Hayır, çocuğu alıp götürmedi. Kızımız bir Çocuk Evinde büyüyecekti. Onu uygun biçimde yetiştireceklerdi tabii. Ama..."

Sanki birdenbire utanmış gibi burnunu kırıştırdı. "... çocuğu oraya göndermedik. Kızımı kendim yetiştirmeye karar verdim. Bu yasalara uygun ama pek uygulanmayan bir şeydi. Tabii o sırada çok gençtim. Yüz yaşına erişmemiştim. Ama robotik alanında kendime bir isim yapmıştım bile."

"Bu işi başardınız mı?"

"Yani kızımı başarıyla yetiştirip yetiştirmediğimi mi soruyorsunuz? Ah, evet. Ona çok bağlandım. Kendisine Vasilia adını verdim. Bu annemin ismiydi." Aurora'lı geçmişi hatıriayarak güldü. "Böyle acayip, romantik taraflarım var. Örneğin... robotlarımı sevmem. Tabii annemi hiç tanımadım. Ama adı doğum kartımda yazılıydı. Bildiğim kadarıyla hâlâ hayatta o. Yani kendisini görebilirim. Yine de bir zamanlar karnında yaşadığınız birini görmek tiksinti verici bir şey... Nerede kalmıştım?"

"Kızınıza Vasilia adını verdiğinizi söylediniz."

"Evet. Onu büyüttüm, hatta kendisine bağlandım. Çok bağlandım. Tabii bu durum dostlarımı utandırıyordu. Ben de bir iş arkadaşı ya da ahbabımla görüşeceğim zaman Vasilia'nın ortaya çıkmamasını sağlıyordum. Bir keresinde..."

Fastolfe durakladı.

"Evet?"

"Bu olayı yıllardan beri düşünmedim... Bir gün Dr. Sarton bana gelmişti. Onunla insana benzeyen robotların ilk planlarını görüşüyorduk. Vasilia koşarak içeri girdi. Nedense ağlıyordu. Boynuma atıldı. O sırada yedi yaşındaydı sanırım. Vasilia'yı okşayıp, öptüm. İşle ilgilenmekten de vaz geçtim. Tabii bu yaptığım affedilecek gibi değildi. Sarton müthiş öfkelendi. Boğulurcasına öksürerek çıkıp gitti. Onunla tekrar görüşmeyi ancak bir hafta sonra başarabildim. Çocukların insanları böyle etkilememeleri gerekir. Ama Aurora'da çok az çocuk var. Ve olgun kimseler onları ender olarak görüyorlar."

"Kızınız, Vasilia... o da size düşkün müydü?"

"Evet. Hiç olmazsa... Beni çok seviyordu. Eğitim görmesini, kafasının mümkün olduğu kadar gelişmesini sağladım."

"Evet, 'hiç olmazsa, dediniz ve durakladınız. Cümleyi tamamlamadınız. Demek ki bir gün geldi ve kızınız sizi artık sevmez oldu."

"Yeteri kadar büyüdüğü zaman kendi evi olmasını istedi. Bu da doğaldı."

"Siz bunu istemediniz mi?"

"Ne demek 'istemediniz mi?' Tabii istedim. Benim bir canavar olduğumu düşünmekte ısrar ediyorsunuz."

"Yani kızınız kendisine ev açacağı çağa eriştiği sırada artık size karşı eski sevgisi de kalmamıştı, öyle mi?"

"Olay bu kadar basit değil. Aslında karmaşık bir şey bu..."

Fastolfe'un utanmış gibi bir hali vardı. "Açıkçası bir çocuğu yetiştirmek gibi olağanüstü bir sorumluluk yüklendiğim için gerçekten utanıyorum. Vasilia'yla bir baba ve kız, iki olgun arkadaş gibi yaşamamızı sürdüreceğimizi sanıyordum. Ama öyle olmadı. Nerede hata yaptığımı bilmiyorum. Vasilia beni kendisini sadece bir deney saymakla suçladı. Onu bir örnek gibi incelediğimi söyledi. Bir bilim adamının tarafsız ilgisiyle incelediğimi."

"Sonunda..."

"Sonunda kendi evi olmasını istedi. Önce buna itiraz ettim. Evi olmasını istemediğim için değil. Yanımdan ayrılmadan önce o eski sevgi dolu dostluğumuzu canlandırmayı arzu ettiğim için. Ama ne yaparsam yapayım, hiçbir şeyin yararı olmadı. Belki de bu yaşamımın en çetin devresiydi. Sonunda Vasilia öfkeyle gitmekte ısrar etti. Artık onu engelleyemezdim. O sırada profesyonel bir robotik uzmanı olmuştu artık. Mesleğinden bana duyduğu nefret yüzünden vazgeçmediği için minnet duyuyorum. Benim yardımım olmadan kendisine bir ev buldu. O zamandan beri birbirimizi pek görmüyoruz."

Baley, "Kızınız robotik bilimini terk etmemiş," dedi. "Belki de bu onun size hâlâ bağlı olduğunu gösteriyor."

"Bu onu en fazla ilgilendiren, en başarılı olduğu iş. Bu durumun benimle ilgisi yok. Bunu çok iyi biliyorum. Çünkü başlangıçta ben de sizin gibi düşünerek onunla barışmaya çalıştım. Ama o buna yanaşmadı."

"Kızınızı özlüyor musunuz. Dr. Fastolfe?" "Tabii özlüyorum, Bay Baley. İşte çocuk yetiştirmeye kalkmanın ne kadar hatalı olduğunu gösteren bir örnek daha. İnsan mantıksızca bir isteğe kapılıyor. Atalardan gelme bir arzuya. Bu konuda başarılı olamıyor ve çocuğunun kırılmasına yol açıyor. Belki onda duygusal bakımdan ömrünün sonuna dek geçmeyecek bir yara açıyor. Ayrıca insan pek mantıksızca bir duygu da hissediyor. Birinin yokluğuna üzülme duygusu bu. Aslında Vasilia da ben de boş yere acı çektik. Bunun sorumlusu da benim."

Fastolfe derin derin düşünmeye başladı.

Baley usulca hatırlattı. "Bütün bunların Giadia'yla ne ilgisi var?"

Aurora'lı irkildi. "Ah! Unuttum. Aslında sorun basit. Gladia konusunda söylediğim her şey doğru. Ona dostluk duyuyor, kendisinden hoşlanıyordum. Bundan başka Gladia, Vasilia'ya benziyordu. Bunu, Solaria'dan ilk geldiği zaman haber programında onu gördüğüm an anladım. Şaşılacak bir benzeyişti bu. Bu yüzden Gladia'yla ilgilendim." İçini çekti.

"Onun yakınımdaki bir eve yerleşmesini sağladım. Ona dostluk gösterdim. Gladia'nın yabancı bir dünyaya alışırken çekeceği zorlukları önlemeye çalıştım."

"Demek onu kızınızın yerine geçirdiniz?"

"Öyle de denilebilir sanırım. Gladia'nın bana ilişki kurmamızı teklif etmemesine ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz, Bay Baley. Neyse... Sorunuza önce neden cevap vermekten kaçındığımı anladınız sanırım. Bunu düşünürken aklıma hayatımdaki bu felaket geldi."

"Ya öbür kızınız?"

Fastolfe, kayıtsızca, "Lumen mi?" dedi. "Onunla hiçbir ilgim olmadı. Tabii zaman zaman ondan haber alıyorum."

"Anladığıma göre siyaset hayatına atılacakmış."

"Yerel bir seçime katılacak. Dünyacılar tarafından."

"O da nedir?"

"Dünyacılar mı? Onlar sadece Aurora'ya önem veriyorlar. Kendi dünyamıza yani. Galaksiye yayılma konusunda Aurora'nın liderlik etmesini istiyorlar. Diğerlerinin Galaksiye açılmalarına mümkün olduğu kadar izin verilmeyecek. Özellikle Arzlılara. Onlar bunu 'Aydın bir çıkarcılık' diye tanımlıyorlar."

"Siz aynı görüşte değilsiniz, sanırım."

"Tabii değilim! Ben 'İnsancılar' partisinin lideriyim. Biz her insanın Galaksiyi paylaşma hakkı olduğuna inanıyoruz. Ben 'düşmanlarım' derken Dünyacıları kastediyorum."

"O halde Lumen de düşmanlarınızdan biri."

"Vasiıia da öyle. O da birkaç yıl önce kurulan Aurora Robotik Enstitüsünün üyelerinden. ARE'den yani. Beni her ne pahasına olursa olsun yenilmesi gereken bir iblis sayan robotik uzmanları enstitüyü yönetiyorlar. Bildiğim kadarıyla eski karılarım siyasetle ilgilenmiyorlar. Hatta onlar Insancılar'dan da olabilirler."

Fastolfe alayla güldü. "E, Bay Baley istediğiniz bütün soruları sordunuz mu?"

Arzlı, "Aslında birinci sorumu cevapladığınızdan pek de emin değilim. Dr. Fastolfe," dedi. "Bu soruyu cevaplamamaya çalışmaktan hiç bıkmayacaksınız sanırım. Jander'i neden Gladia'ya verdiniz? Bu noktayı da açıklığa kavuşturalım. Belki böylece etrafımızı saran karanlıkta bir ışık görebiliriz."

* * *

Fastolfe tekrar kızardı. Belki de bu kez bunun nedeni öfkeydi. Ancak adam yine de yumuşak bir sesle konuşmasını sürdürdü. "Beni ezmeye kalkışmayın, Bay Baley. Size cevap verdim. Gladia'ya acıdım ve Jander'in onun için bir arkadaş olabileceğini düşündüm. Sizinle hiç kimseyle yapmayacağım bir biçimde açık açık konuştum. Bunun bir nedeni şu andaki

durumum, bir nedeni de Aurora'lı olmamanız. Buna karşılık bana biraz saygı göstermenizi isteyeceğim."

Baley dudağını ısırdı. Arzda değildi, bir yetkisi yoktu. Ama meslek gururundan daha başka şeyler de söz konusuydu burada.

"Sizi kırdıysam özür dilerim, Dr. Fastolfe. Bana yalan söylediğinizi, yardıma çalışmadığınızı söylemek istemedim. Ama bütün gerçeği bilmeden çalışamam. Size aradığım cevabın ne olabileceğini açıklayacağım. Siz de bana yanılıp yanılmadığımı söyleyin. Jander'i Gladia'ya onun seks istekleri için bir odak sağlamak amacıyla mı verdiniz? Böylece Gladia'nın size ilişki kurmanızı teklif etmesinden kurtulmayı mı istediniz? Belki bunu bilinçli bir biçimde düşünmediniz ama amacınız buydu sanırım... Size Gladia'yla Jander'in karı koca olduklarını söylersem ne dersiniz?"

Fastolfe irkildi. "Ne? Gülünç bu! Hukuk bakımından imkansız! Onların çocukları olamaz. Onun için de çocuk izni almak için ilgililere başvuramazlar. Böyle bir niyetleri olmadığına göre evlenemezler."

"Bunun hukukla ilgisi yok. Dr. Fastolfe, Gladia'nın Solaria'lı olduğunu unutmayın. Görüş açısı Aurora'lılarınkine uymuyor. Bu, daha çok duygularla ilgili bir olay. Gladia bana Jander'e kocası gözüyle baktığını itiraf etti. Şimdi de kendisini onun dul karısı sayıyor. Seksle ilgili yeni bir yara aldığını düşünüyor. Siz bu olaya bilerek katkıda bulunduysanız..."

Fastolfe kendisinden beklenmeyecek bir şiddetle, "Yıldızlar adına!" diye bağırdı.

"Ben böyle bir şey yapmadım. Gıadia'nın bir robotla evli olduğunu hayal edeceği aklıma bile gelmedi. Robotun insana benzemesi de durumu değiştirmezdi. Böyle bir şey hiçbir Aurora'lının aklının köşesinden bile geçmezdi."

Baley başını sallayarak elini kaldırdı. "Size inanıyorum. Artık bu olaydan söz etmeyelim. Şimdi size bilmecenin çözümü olabilecek bir şeyi açıklayacağım."

Fastolfe derin bir nefes alarak arkasına yaslandı, "Gladia'dan döndüğünüz zaman da bunu ima ettiniz."

Gözlerinde hafif bir öfkeyle Arzlıyı süzdü. "Bana başlangıçta elinize geçen bu 'anahtar'ın ne olduğunu söyleyemez miydiniz? Bütün bunlardan söz etmeye ne gerek vardı?"

"Çok üzgünüm, Dr. Fastolfe. Ama 'bütün bunlar'dan söz etmedikçe anahtarın da bir anlamı olamazdı."

"Pekâlâ. Anlatın bakalım."

"Anlatacağım. Jander, Gladia'yı o kadar mutlu ediyordu ki kadın ona aşık olmuştu. Robotu kocası sayıyordu. Sanırım Jander, Gladia'da aynı zamanda hoşnutsuzluk da uyandırıyordu."

"Ne demek istediğinizi anladığımdan pek emin değilim."

"Dinleyin, Dr. Fastolfe, Gladia bu ilişkiyi gizliyordu. Oysa anladığım kadarıyla Aurora'da seks ilişkilerini kimsenin gizlemeye çalıştığı yok."

Fastolfe alayla, "Bunu hiper dalgada ilan etmiyoruz,"

dedi. "Ama ilişkiyi bir sır haline soktuğumuz da yok. Diğer özel şeyler gibi bu da. Genellikle kimin eşi olduğunu biliyoruz. Bazen laf arasında bundan söz ettiğimiz de oluyor."

"Evet. Ama Gladia'nın Jander'le ilişkisi olduğundan haberiniz yoktu."

"Kuşkulanmaya başlamıştım..."

"Bu aynı şey değil. Gladia bu konuda size hiçbir şey söylemedi. Evinde çalışan robotların size durumu bildirmeleriyse imkansızdı. Gladia bu olayı sizden, Aurora'daki en yakın dostundan bile sakladı. Robotlarına Jander'den hiçbir zaman söz etmemelerini söylemişti sanırım. Jander'e de bir şey belli etmemesi için emir vermişti."

"Evet, bu doğru bir sonuç sanırım."

"Gladia neden böyle davrandı, Dr. Fastolfe?"

"Solaria'lılar seks konusundan söz etmekten hoşlanmadıkları için olabilir mi?"

"Gladia'nın bu ilişkiden utandığı anlamına da gelmez mi bu?"

"Bunun için bir neden yoktu. Ama Jander'i kocosı saydığı duyulsaydı herkes ona gülerdi."

"Gladia, bu ayrıntıyı kolaylıkla saklayabilirdi. Olayın diğer taraflarını gizlemesine gerek yoktu. Belki de Solaria'lı olduğu için utanıyordu."

"Sonra?"

"Kimse utanmaktan hoşlanmaz. Gladia da belki bu yüzden Jander'i suçluyordu.

İnsanlar kendi yarattıkları tatsız olaylardan mantıksız bir biçimde başkalarını sorumlu tutmaya meraklıdırlar."

"Evet?"

"Çabuk öfkelenen bir tip olan Gladia belki de zaman zaman ağlamaya başlıyor; utanç ve ıstırabının kaynağı olduğunu haykırarak robota çatıyordu. Belki bu uzun sürmüyor, Gladia kısa bir süre sonra Jander'den de özür diliyordu. Bu olay tekrarlandıkça da Jander, Gladia'nın utanç ve ıstırabının gerçek kaynağı olduğuna inanmaya başlamış olamaz mı?"

"Belki."

"Jander bu ilişkiyi sürdürdüğü takdirde Gladia'yı mutsuz edeceğini düşündü. İlişkiyi sona erdirdiği durumda da Gladia üzülecekti. Yani robot ne yaparsa yapsın Birinci Kurala karşı gelmiş olacaktı. Sonunda çareyi hiçbir şey yapmamakta buldu, beynini dondurdu. Bana bugün bir robottan söz ettiniz. Efsaneye göre robotik biliminin öncüsü bu makine adamın kafasının durmasını sağlamış."

"Susan Calvin adına! Evet! Senaryonuzun temelinde o eski efsane var. Çok zekice bir şey bu. Ama olamaz."

"Neden? Jander'in beynini sadece kendinizin dondurabileceğini söylediğiniz zaman robotun beklenmedik bir olaya iyice karışmış olduğundan haberiniz yoktu. Susan Calvin olayının bir paraleli bu."

"Susan Calvin ve insanların düşüncelerini okuyan robot hikayesinin bir efsane olmadığını düşünerek ciddiye alsak bile... O hikayeyle Jander olayı arasında yine de bir benzerlik yok. Susan Calvin'inki inanılmayacak kadar ilkel bir robot olmalı. Bugün bir oyuncak bile sayılmayacak bir makine. Bu

robot olayların sadece niteliklerini görebilirdi. A, ıstıraba neden oluyor, A'nın tersi de öyle. O halde çıkar yol beynin donması."

Baley, "Ya Jander?" dedi.

"Modern bir robot, şu son yüz yılda yapılan herhangi bir makine adam, olayı analiz ederdi. 'İki durumdan hangisi daha fazla mutsuzluğa yol açıyor? A mı yoksa A'nın tersi mi?' Robot bunlardan daha uygun olanını seçerdi. Robota göre A da A'nın tersi de aynı derecede ıstırap verdiği takdirde, o yine de bunlardan birini seçmeyi başarırdı. Önceden tahmin edilemeyecek bir biçimde hem de. Ondan sonra da kesinlikle bu yolu izlerdi. Beynini dondurmazdı."

"Yani Jander'in beynini dondurmasının imkansız olduğunu mu söylüyorsunuz?

Bunu kendinizin başarabileceğini iddia ediyordunuz."

"Jander'in beyni ancak olağanüstü şartlar altında ve uzun, dikkatli ayarlamalar sonucu donabilirdi... Size durmadan tekrarladığım gibi bu bir arızalanmaydı."

"Ama düşmanlarınız sizin suçlu olduğunuzda ısrar edecekler. Biz de buna karşılık Jander'in Gloria'nın sevgi ve utancının neden olduğu çelişkili duygular yüzünden kafasını dondurduğunu iddia edemez miyiz? Bu akla yakın gelmez mi? Kamu o zaman sizin tarafınızı tutmaz mı?"

Fastolfe kaşlarını çattı. "Fazla heveslisiniz. Bay Baley. Bu konuyu ciddi bir biçimde düşünün. Bu dertten dürüst olmayan bir yöntemle kurtuiursak, sonuç ne olur? Gladia'nın duyacağı utancı ve acıyı hesaba katmıyorum. O yalnız Jander'i kaybettiği için değil, buna kendisinin neden olduğunu düşünerek azapla kıvranacak. Bunu yapmayı istemem. Mümkünse şimdilik Gladia'yı bir tarafa bırakalım. Bu durumda düşmanlarımın ne diyeceğini biliyor musunuz? 'Jander'i Solaria'lıya onun beyninin donması için verdi. Bunu, insana benzeyen robotların kafalarını dondurmak için bir yöntem bulmak amacıyla yaptı. Böylece sorumluluktan da kurtuldu.' O zaman durumumuz şimdikinden de kötü olur, Bay Baley. Beni şimdi yaptıkları gibi sadece aşağılık bir entrikacı olmakla suçlamazlar. Ayrıca dostluk gösterdiğim, hiçbir şeyden haberi olmayan bir kadına karşı çok çirkin

davrandığımı da söylerler. Hiç olmazsa şimdiye kadar böyle bir suçlama yapılmadı."

Baley çok sarsıldı, şaşırdı ve "Onlar böyle bir şey..." diye kekeledi.

"Böyle bir şeyi pekâlâ da yaparlar. Sizde az önce böyle bir şeyi düşünmeye hemen hemen hazırdınız."

"Ben uzak bir olasılık..."

"Düşmanlarım bunu uzak bir olasılık saymazlar. Etrafa da böyle yaymazlar."

Baley kızardığını hissetti. Artık Aurora'lıya bakamıyordu.

"Haklısınız. Düşünmeden konuştum. Sizden yalnızca özür dileyebilirim. Çok utanıyorum. Gerçeği öğrenmekten başka kurtuluş yolu yok sanırım. Tabii öğrenmeyi başarabilirsek."

Fastolfe, "Umutsuzluğa kapılmayın," dedi. "Jander konusunda hayalimden bile geçmeyen bazı gerçekleri ortaya çıkardınız. Belki daha başka şeyier de öğrenirsiniz. Sonunda bize karanlık gözüken bir şey iyice berraklaşır. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Baley az önceki başarısızlığının yol açtığı utançtan başka bir şeyi düşünecek halde değildi. "Pek bilmiyorum..."

"Aslında bunu sormam haksızlıktı. Uzun bir gün geçirdiniz. Bunun pek rahat bir gün olduğu da söylenemez. Neden dinlenmiyor, bir kitap seyretmiyor ya da yatıp uyumuyorsunuz? Sabaha kendinizi daha iyi hissedersiniz."

Baley başını sallayarak mırıldandı. "Belki de siz haklısınız." Ama sabaha durumun daha iyi olacağına hiç de inanmıyordu.

Oda soğuktu. Hem görünüş ve hem de ısı bakımından.

Baley ürperdi. Odadaki bu düşük ısı kendisini hiç de hoş olmayan bir duyguya kaptırmasına, Dışarıda sanmasına yol açmıştı. Duvarlar beyazımsıydı ve süslü değildi. Fastolfe'un evi için olağanüstü sayılırdı bu. Yere düzgün fildişi döşenmiş gibi gözüküyor, ama insanın çıplak ayaklarına yerde halı varmış gibi geliyordu. Karyola beyaz, düzgün battaniye soğuktu.

Baley, yatağın kenarına ilişip kendisiyle birlikte odaya girmiş olan Daneel'e bakıp "Bir insan yalan söylediği zaman sarsılır mısın, Daneel?" diye sordu.

"İnsanların zaman zaman yalan söylediklerini biliyorum, Ortak Elijahh. Bazen yalan yararlı, hatta gerekli olabiliyor.

Yalanla ilgili düşüncelerim bunu söyleyene, olaya ve nedene bağlı."

"Bir insanın yalan söylediğini her zaman anlayabiliyor musun?"

"Hayır, Ortak Elijah."

"Sence Dr. Fastolfe sık sık yalan söylüyor mu?"

"Bence Dr. Fastoife hiç yalan söylemez."

"Jander'in ölümü konusunda da mı?"

"Anladığım kadarıyla o her bakımdan doğruyu söylüyor."

"Sana bu soruyu sorduğum takdirde bu karşılığı vermeni mi söyledi?"

"Böyle bir şey yapmadı, Ortak Elijah."

"Belki de sana..." Baley durakladı. Bir robotu sorguya çekmesinin ne yararı olacaktı? Arzlı ayağa kalktı. "Odayı ısıtmanın yolu var mı, Daneel?"

"Örtünün altına girerek ışığı söndürdüğün zaman ısınırsın, Ortak Elijah."

"Ya?.." Baley kuşkuyla etrafına bakındı. "Işıkları söndürür müsün, Daneel?Ama odadan çıkma."

Işıklar hemen söndü. Ve Baley o zaman odanın süslü olmadığını düşünmekle hata etmiş olduğunu anladı. Oda karanlıklaşır karanlıklaşmaz Arzlı da Dışarı çıkmış gibi yoğun bir duyguya kapıldı. Rüzgar ağaçların arasında hışırdıyor, uzaklardan küçük canlıların sesleri geliyordu. Yukarıda Yıldızlar parlıyordu.

"Işıkları yak, Daneel!"

Oda birdenbire aydınlandı.

Baley, "Daneel," dedi. "Bütün bunları istemiyorum. Yıldızları da, rüzgarı da, ağaçları da. Kokuları da öyle. Karanlığı istiyorum ben. Bunu

sağlayabilir misin?"

"Tabii, Ortak Elijah."

"Öyle yap o halde. Bana uyuyacağım zaman ışıkları nasıl döndüreceğini de göster."

"Ben seni korumak için burada bekleyeceğim"

Baley homurdandı. "Bunu kapının dışında bekleyerek yapabilirsin. Giskard da herhalde pencerelerin önündedir. Tabii bu perdelerin gerisinde pencereler varsa."

"Var. Şu eşiği aştığın takdirde sana ayrılmış Özel'i bulacaksın, Ortak Elijah! Duvarın o kısmı somut değildir. Oradan kolaylık geçebilirsin. Sen içeri girerken ışıklar yanacak, çıkarken de yine kendiliklerinden sönecekler. Özelde süs yok."

Baley robotun gösterdiği tarafa doğru döndü. Burada duvar dümdüz yükselir gibiydi. Ama zeminde, o tarafta eşik varmışçasına bir kalınlık vardı. "Karanlıkta yolumu nasıl bulacağım, Daneel?"

"Duvarın somut olmayan kısmı karanlıkta hafifçe ışıldayacak. Odanın ışıklarını söndürmek ya da yakmak için karyolanın baş ucundaki bu çukura parmağınla bastıracaksın."

"Teşekkür ederim. Artık gidebilirsin."

Baley, yarım saat sonra Özelden çıkarak, battaniyenin altına girdi. Işıkları söndürdü. Sıcak bir karanlık etrafını sardı. Fastolfe'un dediği gibi pek uzun bir gün olmuştu bu.

Gladia... Her zamankinden daha güzel... Ama haşinleşmiş gibi..

Belki de kendisini korumak için bu tavrı takınıyor... Budala Aurora'lılar... Seks konusunda tiksinti verecek bir kayıtsızlıkla davranıyorlar... Fastolfe'un evine dönerken... dönerken ne oldu?... Aurora'ya gelirken gemide... Birdenbire uyuya kaldı.

Arzlı gece bir ara uyanarak, aklıma bir şey gelmişti, diye düşündü. Önemli bir şeydi bu... Ama bunun ne olduğunu hatırlayamadı.

Tekrar uykuya daldı.

SEKİZ

Baley irkilerek uyandığında müthiş bir şüpheyle nefes aldı.

Havada hafif, tanıyamadığı bir koku vardı. Ama ikinci kez nefes alırken bu kayboldu. Daneel ciddi bir tavırla karyolanın yanında duruyordu. "İyi uyuduğunu umarım, Ortak Elijah."

Baley etrafına bakındı. Perdeler hâlâ kapalıydı ama Dışarıda gündüz olduğu anlaşılıyordu. Giskard, kanepeye iç çamaşırından ayakkabı ve pantolona kadar yeni elbise koyuyordu. Arzlının birgün önce giydiklerinden çok farklıydılar bunlar.

Baley, "Çok iyi uyudum, Daneel," dedi. "Beni ne uyandırdı?"

"Odanın havasına uyku kaçırıcı bir ilaç sıkıldı. Ortak Elijah. Bu, insanın uyanma sistemini harekete geçiriyor. Normal dozdan daha azını kullandık. Çünkü ne tepki göstereceğini bilmiyorduk."

Baley, "Bana kaba etime bir tekme atılmış gibi geldi," dedi. "Saat kaç?"

Daneel, "0705," diye cevap verdi. "Aurora saati bu. Kahvaltı yarım saat sonra hazır olacak."

Giskard, "Dostum Daneel'le ben Özele giremeyiz," dedi.

Sesi Daneel'inkinden daha ifadesiz ve cansızdı. "Özele gider misiniz? Ne istiyorsanız bize söyleyin, getirelim."

"Peki, olur." Baley yataktan kalktı.

Giskard hemen çarşafları toplamaya başiadı. "Pijamanızı alabilir miyim, beyim?"

Baley sadece bir an durakladı. Bunu kendisinden isteyen sadece bir robottu, işte o kadar. Soyunarak pijamayı Giskard'a verdi. Sonra da vücuduna nefretle baktı.

Birdenbire bu gövdenin orta yaşlı bir insana ait olduğunu hatırlamıştı. Yaşı kendisininkinin üç katı olan Fastolfe ondan daha iyi durumdaydı

kuşkusuz.

* * *

Baley, Özelden çıktığı zaman traş olmuş, dişlerini ovmuş, güzelce yıkanıp kurulanmıştı. "Ter ilacı nerede, Giskard?"

Giskard, "anlayamadım, beyim," dedi. Daneel hemen söze karıştı. "Vücudunu sabunlarken ter kontrol mekanizmasını da çalıştırdın, Ortak Elijah. Dostum Giskard sorunu anlayamadığı için onun adına özür dilerim. Onun benim gibi Arz konusunda tecrübesi yok."

Baley kuşkuyla kaşlarını kaldırdı ve Giskard'ın yardımıyla giyinmeye başladı.

"Giskard ve sen hâlâ yanımdasınız, Daneel. Beni ortadan kaldırmak için bir girişimde bulunuldu mu?"

Daneel, "Şu ana kadar öyle bir şey olmadı. Ortak Elijah," dedi. "Yine de dostum Giskard'la sürekli yanında bulunmamız akıllıca olur."

"Neden, Daneel?"

"İki neden var, Ortak Elijah. Bir, Aurora kültür ve geleneklerini bilmiyorsun, biz sana bu konuda yardım edebiliriz. İki özellikle dostum Giskard yapacağın her konuşmayı kelimesi kelimesine kaydedip sonra tekrarlayabilir. Bu belki senin işine yarar. Dr. Fastolfe ve Bayan Gladia'yla konuştuğun sırada biz başka odadaydık. Bunu hatırlıyorsun sanırım..."

"Yani Giskard konuşmaları kaydedemedi, öyle mi?"

"Aslında kaydetti. Ortak Elijah. Ama bunların bazı kısımları istediğimiz kadar anlaşılır olmayabilir. Onun için mümkün olduğu kadar yakınında bulunmamız daha iyi."

Baley, "Daneel, sizi koruyucu olarak değil de rehber ve kayıt aygıtları olarak düşündüğüm takdirde daha rahat edeceğime mi karar verdin?" diye sordu.

"Neden muhafız olarak ikinize de ihtiyaç olmadığını kabul etmiyorsunuz? Şu ana kadar kimse beni ortadan kaldırmaya kalkışmadı. Gelecekte de kalkışmayacakları sonucuna neden varmıyoruz?"

"Bu tedbirsizlik olur. Ortak Elijah. Dr. Fastolfe düşmanlarının seni endişeyle izlediklerini düşünüyor. Onlar, Başkanı Dr. Fastolfe'un seni çağırmasına izin vermemesi için iknaya çalıştılar. Herhalde senin çabucak Arza geri gönderilmeni emretmesi için de çabalayıp duracaklar."

"Saldırgan olmayan düşmanlara karşı muhafıza gerek yok ki."

"Orası öyle. Ama düşmanlar Dr. Fastolfe'u temize çıkarabileceğinden korkarak şiddete başvurmak gerektiğine karar verebilirler. Sen Aurora'lı değilsin. Bu yüzden dünyamızda şiddeti engelleyen nedenler senin için geçerli olmaz."

Baley alay etti. "Buraya geleli tam bir gün oldu. Bu süre de hiçbir şey yapamadım. Düşmanların rahatlamaları ve şiddet olasılığının da azalması gerekir."

Daneel Baley'nin alayını fark etmemişti. "Görünüşte gerçekten öyle."

Baley ekledi. "Diğer taraftan ilerleme gösterdiğim takdirde karşı karşıya olduğum tehlike de hemen artacak."

Daneel bir an durarak düşündü. "Bu mantıklı bir sonuç."

"Bu yüzden sen ve Giskard nereye gidersem gideyim benimle geleceksiniz. Çünkü görevimi başarıyla yerine getirmem olasılığım var."

Daneel yine durakladı. "Bu fikri açıklama tarzın beni şaşırtıyor, Ortak Elijah. Ama sözlerin doğru sanırım."

Baley, "O halde," dedi. "Artık kahvaltıya hazırım. Ama ya başarısızlığı ya da öldürülmeyi seçmem gerekiyor. Bu da iştahımı biraz kaçırıyor tabii."

* * *

Fastolfe, kahvaltı sofrasında Baley'e gülümsedi. "İyi uyudunuz mu?" Arzlı âdeta büyülenmiş gibi jambon dilimine ve tavada pişirilmiş

yumurtalara bakıyordu. "Evet. Çok iyi uyudum. O ilacı kullanmasalardı hâlâ uyuyor olacaktım sanırım." "Ah, evet. Bir konuğun hakkı olan misafirseverlik sayılmaz bu. Ama çalışmaya erken başlamak isteyeceğinizi düşündüm."

"Çok haklısınız. Ben de tam anlamıyla konuk sayılmam."

Baley, önündeki sıcak sıvı dolu fincandan bir yudum aldı. Ve farkına varmadan yüzünü buruşturdu.

Fastolfe hemen, "Beğenmediniz mi?" diye sordu. "Kahve bu. Kafeini alınmış."

Arzlı kaşlarını çattı. "Tadı kahveye benzemiyor. Özür dilerim, Dr. Fastolfe, bir paranoyak gibi konuşmak istemiyorum. Ama az önce Daneel'le yarı şaka yarı ciddi düşmanlarınızın beni ortadan kaldırmaya çalışmaları olasılığından söz ettik..."

Fastolfe kaşlarını kaldırdı, bir kaşıkla kahveden alarak bunu tattı. "Kahve bu. İçine de bir şey karıştırılmamış. Her dünyada ayrı türde kahve yetiştiriliyor. Size Arz kahvesi veremeyeceğim için çok üzgünüm, Bay Baley. Meyva suyu içer miydiniz? Bütün dünyalar Aurora'nın üzüm suyunun çok üstün olduğunu kabul ederler."

"Üzüm suyunu deneyeceğim." Baley kahveye kuşkuyla baktı. "Buna da alışmaya çalışmam gerekiyor, sanırım."

Fastolfe, "Hiç de değil," diye cevap verdi "Gerekmiyorsa hoşlanmadığınız bir şeyi neden yapasınız?" Bir an durdu. "Gece ve uyku aklınıza yeni bir şey gelmesini sağladı mı?"

"Hayır. Çok üzgünüm..." Baley belirsiz bir şeyi hatırlayarak kaşlarını çattı.

"Ama..."

"Evet?"

"Uykuya dalmadan önce aklıma bir şey geldi sanırım, bunu hatırlayamıyorum.

Gece uyandığım zaman da hatırlamayı başaramadım."

"Ama o düşünce ne kadar uçucu olursa olsun yine de bir iz bırakmıştır."

"Herhalde öyle, Dr. Fastolfe. O takdirde o fikri tekrar yakalayacağım demektir. Zaten bundan eminim."

"Beklememiz mi gerekecek?"

"Başka ne yapabiliriz?"

"Psişik Sonda diye bir şey var..."

Baley iskemlesinde arkasına yaslanarak bir an Fastolfe'u süzdü. "Bundan söz edildiğini duydum. Ama Arzda polis psişik sonda kullanmaz."

Aurora'ı usulca cevap verdi. "Ama şimdi Arzda değiliz."

"Sonda beyine zarar verebiliyor. Öyle değil mi?"

"Bunu bir uzman kullandığı takdirde hiçbir şey olmaz."

Baley, "Bir uzman da kullansa beyin yine de zarar görebilir," dedi. "Ben Sondanın Aurora'da ancak çok özel durumlarda kullanıldığını sanıyordum. Sonda uygulanacak kimsenin büyük bir suç işlemiş olması ya da..."

"Evet, Bay Baley, ama bu Aurora'lılarla ilgili bir kural. Siz Aurora'lı değilsiniz."

"Yanı Arzlı olduğum için insan yerine konulmayacak mıyım?"

Fastolfe gülümseyerek ellerini açtı. "Yapmayın, Bay Baley, benimki sadece bir düşünceydi. Dün gece çaresiz durumdaydınız. Hatta bu yüzden Gladia'yı korkunç ve acınılacak bir duruma düşürmeyi bile düşündünüz. Ben de şimdi kendinizi tehlikeye atacak kadar çaresiz durumda olup olmadığınızı anlamak istedim!"

Baley gözlerini uğuşturarak birkaç dakika sustu. Sonra değişik bir tonda, "Dün gece hatalı davrandım," diye mırıldandı. "Bunu itiraf ettim. Şimdiki duruma gelince... Yararlı olup olmayacağı bilinmeyen bir fikir kırıntısı için beynimi tehlikeye atmaya değer mi?"

Fastolfe başını salladı. "Zaten ben ciddi değildim."

"Teşekkür ederim, Dr. Fastolfe."

"Şimdi ne yapacağız?"

"Bir kere tekrar Gladia'yla konuşmak istiyorum. Aydınlanması gereken birkaç nokta daha var. Sonra başka birini de görmek niyetindeyim."

"Kimi?"

"Kızınız Vasilia'yı."

"Vasilia'yı mı? Neden? Bunun ne yararı olur?"

"O da bir robotik uzmanı. Sizden başka bir robotikçiyle konuşmak istiyorum."

"Ben bunu istemiyorum, Bay Baley."

Kahvaltı sona ermişti. Arzlı ayağa kalktı. "Dr. Fastolfe size tekrar, buraya beni çağırttığınız için geldiğimi hatırlatacağım. Detektiflik yapabilmek için uygun yetkim yok. Aurora makamlarıyla bir ilgim de olmadığı gibi. Bu kötü, karmaşık işin iç yüzünü ancak herkes benimle isteyerek işbirliği yaptığı ve sorularımı cevapladığı takdirde öğrenebilirim. Bunu yapmamı engellediğiniz takdirde, bu noktadan daha fazla ileriye gidemeyeceğim de anlaşılır. Bu sizin... ve dolayısıyla Arz için de çok kötü olur. Sizden beni engellememenizi isteyeceğim."

Fastolfe pek de gizleyemediği bir öfkeyle, "Bütün bunları anlıyorum," dedi. "Ama neden Vasilia? Aurora'da başka robotik uzmanları da var."

"Vasilia kızınız. Sizi tanıyor. Herhalde sizin bir robotu ortadan kaldırıp kaldırmayacağınızı da biliyordur. Robotik Enstitüsünün üyesi ve siyasi düşmanlarınızın yanlısı olduğuna göre, sizi bu konuda desteklemesi çok lehinize olur."

"Ya aleyhimde konuşursa?"

"Onu sırası geldiği zaman düşünürüz. Kızınızla bağlantı kurar ve ondan benimle konuşmasını ister misiniz?"

Fastolfe bıkkın bir tavırla, "Onu sizinle konuşması için kolayca ikna edebileceğimi sanıyorsanız, yanılıyorsunuz," diye cevap verdi. "Çok işi olabilir. Ya da olduğunu sanabilir. Hatta, benden ne kadar hoşlanmadığını belirtmek için sizi görmeyi reddedebilir."

"Siz elinizden geleni yapar mısınız, Dr. Fastolfe?"

Aurora'lı içini çekti. "Siz Gladia'dayken ben de bunu yaparım. Hemen gidip Gladia'yı göreceksiniz sanırım. Ona da haber vereyim." Döndü. Durakladı Tekrar Arzlıya baktı.

"Bay Baley?"

"Evet, Dr. Fastolfe?"

"Dün gece bana durumun çok ciddi olduğunu, Gladia'yı sarsmaktan kaçınmayacağınızı söylediniz. Haklıydınız. Sizden bana karşı da aynı biçimde davranmanızı istiyorum. Vasilia'yla konuşma fırsatını bulabilirseniz gururumu ve huzurumu hesaba katmayın. Sonuç hoşuma gitmeyecek ama katlanmaya çalışacağım. Beni düşünmeyin."

"Açıkçası sizi düşünmek niyetinde değilim, Dr. Fastolfe.

Utanç ve sıkıntınızı, siyasetinizin geleceği ya da dünyamın çıkarlarıyla karşılaştırmak zorunda kaldığım takdirde sizi utandırmaktan kaçınmam."

"İyi!... Ve Bay Baley, aynı tavrı kendinize karşı da takınmalısınız. Kendi rahatınızı da düşünmemelisiniz."

"Beni buraya fikrimi almadan çağırdınız. O zaman da kendi rahatımı düşünmeme izin verilmedi."

"Ben başka bir şeyi kastettim. Makul bir süre sonunda hâlâ bir çözüm yolu bulamamış olursanız, o zaman Psişik sonda konusuyla ilgileniriz. Beyninizin bildiği ama sizin haberiniz olmayan o gerçeği öğrenmek için son çare bu."

"Belki de beynim hiçbir şey bilmiyor, Dr. Fastolfe."

Aurora'lı Baley'e üzüntüyle baktı. "Kabul. Ama Vasilia'nın aleyhimde konuşabileceğini söylediğim zaman verdiğiniz cevabı tekrarlayacağım: Onu sırası geldiği zaman düşünürüz." Tekrar dönerek odadan çıktı.

Baley düşünceli bir tavırla onun arkasından baktı. Anladığı kadarıyla ilerleme gösterdiği takdirde düşmanlar ona saldıracaktı. Başarılı olamadığı takdirde de ona Psişik Sonda uygulayacaklardı. Bu daha iyi bir şey sayılmazdı, Arzlı, "Yakub adına!..." diye mırıldandı.

* * *

Baley'e Gladia'nın evine bir gün öncesine göre daha çabuk erişmiş gibi geldi. Hava güzel, gökyüzü açık, güneş de pırıl pırıldı. Daneel'le Giskard da yine Arzlının yanındalardı.

Gladia, onları kapıda beklemiyordu. Ama geleceklerinden haberi olduğu belliydi.

Robot, Baley ve yanındakileri salona soktuğu zaman genç kadın yerinden kımıldamadı. Öfkeyle bıkkınlık arası bir tavırla, "Dr. Fastolfe beni tekrar görmek istediğini söyledi," dedi. "Yine ne var?" Bir sabahlığa sıkıca sarılmıştı. Çamaşır giymemiş olduğu da anlaşılıyordu. Saçlarını gelişi güzel arkaya toplamıştı. Rengi soluktu. Gece fazla uyumamış olduğu anlaşılıyordu.

Baley, "Seni tekrar rahatsız etmek zorunda kaldığım için üzgünüm, Gladia," dedi. "Sana bazı sorular sormak istiyorum."

"Dün sordukların yetmedi mi? Benden ayrıldıktan sonra bütün zamanını yeni sorular bularak mı geçirdin?"

"Bir bakıma öyle. Şimdi söyle; kaç kişi sana ilişki kurmayı teklif etti. Özellikle Jander bu eve yerleştikten sonra."

"Kayıt tutmuyorum, Elijah. Üç dört kişi."

"İçlerinden fazla ısrar eden oldu mu? Teklifini birkaç kez tekrarlayan?"

Bakışlarını Baley'den kaçıran genç kadın birdenbire Arzlıya döndü. "Bu konuyu başkalarıyla da mı konuştun?"

Baley başını salladı. "Hayır, bunu senden başka hiç kimseyle konuşamadım. Ama bu sorundan isteklilerden bazılarının fazla ısrarcı oldukları anlaşılıyor."

"Sadece bir kişi. Santirbc Gremionis." Gladia içini çekti.

"Auroro'lıların adları ne acayip... Santorix de acayip bir insan. Yani bir Aurora'lı için. Bu konuda onun kadar ısrarcı biriyle hiç karşılaşmadım. Bana her zaman nazik davrandı. Red cevabımı daima hafif bir tebessüm ve

haşmetli bir reveransla karşıladı. Ama ertesi hafta hatta ertesi gün teklifini tekrarladı. Bu tekrarı bile terbiyesizce bir şey sayılırdı. Nazik bir Aurora'lı red cevabını kabul eder ve bir daha bu konuyu açmaz."

"Sana ilişki teklif edenler Jander olayını biliyorlar mıydı?"

"Bu havadan sudan söz edilirken açıklanacak bir şey değildi."

"Pekâlâ, Gremionis'in üzerinde duralım. O durumu biliyor muydu?"

"Ona bu durumu açıklamadım."

"Konuyu hemen böyle kapatma, Giadia. Bunun, durumun Grimionis'e açıklanmasıyla bir ilgisi yok. O sık sık sana teklifte bulunmuş. Ha, evet, bu teklifleri ne kadar sık tekrarlıyordu?"

Gladia yorgun yorgun, "Hesap tutmadım," dedi. "Belki on iki kez teklifte bulundu, belki de daha fazla. Diğer bakımlardan hoş bir insan olmasaydı robotlarıma onu eve almamalarını emrederdim."

"Ama emretmemişsin. On iki kez teklifte bulunmak zaman alır. Gremionis seni görmeye geliyor, seninle konuşuyordu. Herhalde Jander'in evde olduğunu ve senin ona nasıl davrandığını da fark etti. Sonunda robotla olan ilişkini anlamış olamaz mı?"

Gladia başını salladı. "Sanmıyorum. Ben insanlarla beraberken Jander yanımıza gelmezdi."

"Ona böyle mi emretmiştin?"

"Evet. Sen bu ilişkiden utandığımı söylemeden durumu açıklayayım. Bu emirl eriiç sıkıcı karışıklıklar olmaması için vermiştin."

"İyi düşün. Gremionis durumu fark etmiş olamaz mı? Sonuçta aşık bir erkek..."

"Aşık mı? Aurora'lılar aşktan ne anlar?"

"O halde... aşık olduğunu sanan bir erkekti o. Sen ona karşılık vermiyordun. Gremionis, hayal kırıklığına uğramış bir aşığın kuşku ve duyarlılığıyla işin iç yüzünü tahmin etmiş olamaz mı? Düşün. Gremionis, sana üstü kapalı bir biçimde Jander'le ilgili imalarda bulunmadı mı? Şüphelenmene neden olacak herhangi bir söz..."

"Hayır! Hayır! Bir Aurora'lının bir başkasının seks konusundaki tercihleri ya da alışkanlıkları konusunda birtakım kötü sözler söylemesi duyulmuş bir şey değildir."

"Sözlerin kötü olması şart değil. Belki neşeli bir ima. Bu ilişkiden şüphelendiğini belirtecek bir söz."

"Hayır. Eğer genç Gremionis böyle bir tek kelime söyleseydi bir daha evime adımını atamazdı. 0nun bana bir daha yaklaşmamasını sağlardım. O böyle bir şey yapmazdı. Benimle terbiyeli ve heyecanlı bir tavırla konuşurdu."

"'Genç' Gremionis dedin. Kaç yaşında o?"

"Benim kadar. Otuz beş. Hatta belki de bir iki yaş küçük."

Baley kederle, "Bir çocukmuş o," dedi. "Gremionis benden de genç anlaşılan. Ama o yaşta... Belki Gremionis, Jander meselesini sezdi ve bu konuda hiçbir şey de söylemedi. Hiçbir şey. Yine de kıskançlığa kapılmış olamaz mı?"

"Kıskançlığa mı kapıldı?"

Baley bu kelimenin Aurora ya da Solaria'da pek anlamı olmadığını düşündü.

"Başka birini ona tercih etmene kızdı, diyelim."

"'Kıskançlık' kelimesinin anlamını biliyorum."

Gladia'nın sesi sertti. "Bu sözü sadece Aurora'lıların kıskançlık duyabileceklerini düşünmene şaştığım için tekrarladım. Aurora'da insanlar seks yüzünden kıskançlık duymazlar. Başka konularda, evet. Ama seks bakımından, hayır!"

Yüzünde gezegenlileri aşağı gördüğünü belirten bir ifade vardı. "Gremionis'in kıskançlığı tutsaydı da ne olurdu? O ne yapabilirdi?"

"Jander'e robotla ilişki kurmanın Aurora'daki durumunu tehlikeye düşüreceğini söyleyebilirdi..."

"Bu doğru değildi ki."

"Ama Jander bu sözlere inanabilirdi. Seni tehlikeye düşürdüğünü, zarar verdiğini düşünürdü. Robotun beyni bu yüzden donmuş olamaz mı?"

"Jander bu sözlere hiçbir zaman inanmazdı ki. O beni mutlu ediyordu. Bunu kendisine de söylüyordum."

Baley öfkelenmemeye çalıştı. "Jander'in sana inandığından eminim. Belki kendisine bunun tersi söylendiği zaman bu sözlere de inanmak zorunda kalmıştır. Yani iki ateş arasında kalınca Birinci Kural..."

Gladia'nın yüzü çarpıldı ve kadın tiz bir sesle haykırdı.

"Çılgınca bir şey bu! Bana Susan Calvin ve düşünceleri okuyan o robotla ilgili peri masalını tekrarlıyorsun! On yaşından büyük hiç kimse buna inanmaz!"

"Ama bu..."

"Bu olamaz! Ben Solaria'lıyım. Robotlar konusunda böyle bir şeyin olamayacağını bilecek kadar bilgim var. Bir robotun Birinci Kural yüzünden sarsılmasını ancak bir uzman sağlayabilir. Dr. Fastolfe belki bunu başarabilir. Ama Santirix Gremionis, asla! Gremionis bir stilist. O insanların üzerinde çalışıyor. Saç kesiyor, elbise modelleri çiziyor. Ben de aynı şeyi yapıyorum ama hiç olmazsa ben robotların üzerinde çalışıyorum. Gremionis ömrü boyunca bir tek robota bile elini sürmemiş. O konuda hiçbir şey bilmiyor. Robotlara yalnızca emir vermesini öğrenmiş. Onlara pencereleri açmalarını, kapamalarını soylüyor. Bunun gibi şeyler işte! Bana Jander'le benim... benim..." Gladia kaskatı kesilen işaret parmağıyla, şiddetle göğsüne vurdu, "...benim aramdaki ilişkinin onun ölümüne neden olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun?"

Baley kadını sıkıştırmaktan vazgeçmeyi istiyor ama bunu başaramıyordu. "Ben bilerek yaptığın bir şeyi kastetmedim. Belki Gremionis Dr. Fastolfe'dan bu işin nasıl..."

"Gremionis, Dr. Fastolfe'u tanımıyordu. Ve onun anlatacağı hiçbir şeyi de kavrayamazdı."

"Gremionis'in neyi kavrayabileceğini, neyi kavrayamayacağmı bilemezsin. Dr. Fastolfe'u tanımamasına gelince! Gremionis peşini bırakmadığına göre sık sık buraya geliyordu..."

"Dr. Fastolfe ise buraya hemen hiç gelmiyordu. Benimle fazla dost olmasının kendisinden uzaklaşmama yol açacağını sanıyordu. Bunu bir keresinde bana itiraf etti. Kızını da böyle kaybettiğini düşünüyordu. Anlayacağın, Elijah, insan birkaç yüz yıl yaşadığı zaman binlerce şeyi kaybetmek için bol bol zaman buluyor. Ö ömrünün kısa olmasına sevinmelisin."

Gladia artık deli gibi ağlıyordu.

Baley, kendisini çaresiz hissediyordu. Halinden de belliydi bu. "Çok üzgünüm, Gladia. Başka sorum yok. Robotlarından birini çağırayım mı? Yardıma ihtiyacın var mı?"

Gladia elini salladı. "Sen git yeter! Git artık!" Bu sözleri boğulurcasına söylemişti.

Baley kararsızca durakladı. Sonra da odadan çıktı. O ara da Gladia'ya son defa, şaşkın şaşkın baktı. Giskard peşindeydi. Evden çıkarken Daneel de ona katıldı.

Arzlı hızla Dr. Fastolfe'un evine doğru giderken . kafası karmakarışıktı.

Başlangıçta Vasilia'yı çaresiz kaldığı için görmek istemişti.

Ama artık durum değişmişti. Baley önemli bir ipucu yakalamış olabileceğini düşünüyordu.

* * *

Fastolfe'un yüzünde üzüntülü bir ifade vardı. "Bay Baley istediğinizi yaparak kızımla bağlantı kurmaya çalıştım. Ama Vasilia benimle konuşmak istemedi Derdimi onun robot sekreterine anlattım. Vasilia onun yoluyla benimle hiçbir zaman konuşmayacağını açıkladı ama konu siz olunca biraz daha uysalca davrandı. Robot, kendisiyle bağlantı kurduğunuz takdirde Vasilia'nın size beş dakikasını verebileceğini söyledi. Ama bunu da..." Duvardaki zaman şeridine baktı. "Yarım saat içerisinde yapmanız gerekiyor. Sizinle hiçbir biçimde karşılıklı konuşmayacakmış."

"Vasilia'yla karşı karşıya konuşmam şart. Ona sorunun önemli olduğunu açıkladınız mı?"

"Buna çalıştım ama aldırmadı."

"Ama siz onun babasısınız. Herhalde..."

"Bir yabancıya benden daha hoşgörülü davranabilir. Bunu bildiğim için Giskard'dan yararlandım."

"Giskard'dan mı?"

"Ah, evet. Vasilia, Giskard'ı çok sever, üniversitede robotik eğitimi gördüğü sırada Giskard'ın programında ufak değişiklikler yaptı. Böyle bir şey bir robotla bir insanı birbirine yakınlaştırır. Sanki Giskard. Andrevv Martin'di..."

"Andrevv Martin de kim?"

Fastolfe, "Kimdi, demeniz daha doğru olur," diye cevap verdi. "Ondan söz edildiğini hiç duymadınız mı?"

"Hayır, duymadım!"

"Çok garip! Bizim bu eski efsanelerimizin hepsi de Arzla ilgili. Ama Arzlıların bunlardan haberleri yok. Andrevv Martin yavaş yavaş insana benzediği iddia edilen bir robot. Onun hakkında şaşılacak hikâyeler anlatılıyor. Bütün bunlardan da Andrevv Martin'in aslında bir efsane olduğu anlaşılıyor. Bu efsanelerde bir kız çocuğundan da söz edilir. 'Küçük Hanım', diye biliniyor o. Aurora da her küçük kız Küçük Hanım olmayı ve Andrevv Martin'in kendi robotu olmasını düşler. Vasilia'nın da böyle bir hayali vardı. Giskard da onun Andrew Martin'iydi."

"Eee?"

"Vasilia'nın robot sekreterine yanınızda Giskard'ın da olacağını söyledim. O robotu yıllardan beri görmedi. Bu yüzden sizi görmeye razı olacağını düşündüm."

"Bunun da bir etkisi olmadı sanırım."

"Olmadı."

"O halde başka bir şey bulmalıyız. Vasilia'yı beş dakika içerisinde ikna etmeniz gerekecek."

Fastolfe, "Belki sizin aklınıza böyle bir şey gelir," dedi.

"Birkaç dakika sonra üç boyutlu aygıtta onu göreceksiniz. Sizinle konuşması için de onu beş dakika içerisinde ikna etmeniz gerekecek?"

"Beş dakika! Ben beş dakikada ne yapabilirim?"

"Bilmiyorum. Ama bu da hiç yoktan iyidir sanırım."

Baley on beş dakika sonra üç boyutlu ekranın önünde duruyordu. Vasilia Fastolfe'la tanışmaya hazırdı. Dr. Fastolfe, acı bir tebessümle, "Ben burada kalırsam, kızımı ikna etmeniz de daha güçleşir," diyerek dışarı çıkmıştı.

Daneel de yoktu odada. Baley'nin yanında sadece Giskard kalmıştı.

Robot. "Dr. Vasilia'nın üç boyutlu kanalı acık, beyim," diye haber verdi. "Hazır mısınız?"

"Bundan daha hazır olamam."

Oda karanlıklaşırken ekran aydınlandı. Bir kadın belli belirsiz gözüktü önce. Sonra üç boyutlu bir görünüm oldu.

Şimdi elini bir laboratuvar masasına dayamış, Arzlının karşısında duruyordu. Vasilia koyu kahverengi kumaştan yapılmış, ilk bakışta eteğe benzeyen bol bir pantolon giymişti. Yarı saydam pantolondan genç kadının bacakları birer gölge gibi belli oluyordu. Bluzu dar ve kolsuzdu.

Vasilia'nın kolları çıplak, bluzunun yakası da iyice dekolteydi.

Genç kadın sarı saçlarını sıkı bukleler halinde kıvırmıştı.

Babası gibi çirkin değildi. Baley, Vasilia'nın annesinin güzel olduğuna karar verdi. Genç kadın kısa boyluydu ve yüzü Gladia'ya şaşılacak kadar benziyordu. Yalnız Vasilia'nın yüzündeki ifade daha soğuktu. Çehresinden despot bir insan olduğu da anlaşılıyordu.

Vasilia sert sert, "Babamın dertlerini çözümlemek için gelen Arzlı siz misiniz? diye sordu.

Baley de aynı sertlikle karşılık verdi. "Evet, Dr. Fastolfe."

'Beni Dr. Vasilia diye çağırabilirsiniz. Babamla karıştırılmayı istemiyorum."

"Dr. Vasilia sizinle karşılıklı konuşmam gerekiyor Hem de oldukça uzun bir süre."

"Öyle düşündüğünüz belli. Siz bir Arzlısınız ve doğal bir mikrop kaynağısınız."

"Dezenfekte edildim ve artık kimse için tehlikeli değilim. Babanız bir günden daha uzun bir süreden beri yanımda."

"Babam bir idealist rolünde. Bu rolünü sürdürebilmek için de zaman zaman budalaca şeyler yapmak zorunda kalıyor. Onu taklit edecek değilim."

"Herhalde babanıza kötülük etmek istemezsiniz. Beni görmediğiniz takdirde babanıza kötülük etmiş olacaksınız."

"Zamanımı boşuna alıyorsunuz. Sizi ancak bu şekilde görebilirim. Size ayırdığım sürenin yarısı da geçti zaten. Bu durum hoşunuza gitmiyorsa bu konuşmayı hemen kesebiliriz."

"Giskard burada, Dr. Vasilia. Beni görmenizi rica etmek istiyor."

Giskard görüntü alanına girdi. Alçak sesle, "Günaydın Küçük Hanım," dedi.

Bir an Vasilia'nın yüzünde utanmış gibi bir ifade belirdi.

Sonra daha yumuşak bir sesle, "Seni gördüğüme sevindim, Giskard," diye mırıldandı. "Senin!e istediğin zaman konuşurum. Ama bu Arzlıyı görmeyeceğim. Sen rica etsen bile bunu yapmayacağım."

Baley çaresizce son kozunu oynadı. "O halde Santirix Gremionis konusunu sizinle konuşmadan kamuya açıklamak zorunda kalacağım."

Vasilia'nın gözleri irileşti. Kadın elini masadan çekerek yumruğunu sıktı.

"Gremionis'e ne olmuş?"

"Hiç... O yakışıklı bir genç ve sizi de iyi tanıyor. Bu sorunu sizin anlatacaklarınızı dinlemeden çözümlememi mi istiyorsunuz?"

"Size şimdi söylüyorum..."

Baley yüksek sesle, "Hayır!" diye bağırdı. "Bana karşı karşıya gelinceye kadar hiçbir şey söylemeyeceksiniz!"

Kadının dudakları titredi. "Pekâlâ, sizi göreceğim. Ama konuşmayı istediğim an sona erdireceğim. Sizi uyarıyorum! Giskard'ı da getirin!" Bağlantı birdenbire kesildi.

Ani değişiklik Baley'nin başının dönmesine yol açtı Detektif, bir koltuğa doğru gitti. Giskard dirseğini tutuyordu.

Arzlı koltuğa çöktü.

Robot, "Size yardım edebilir miyim, beyim?" diye sordu.

Baley, "Hayır," dedi. "Ben iyiyim. Sadece kendimi toplamak istiyorum."

Fastolfe odaya girerek karşısına dikildi. "Bir ev sahibi olarak görevlerimi yerine getirmediğim için sizden tekrar özür dileyeceğim. Paralel alıcıdan konuşmayı dinledim. Kızımı görmek istiyordum."

Baley kesik kesik soluyordu. "Anlıyorum... Sizi affediyorum.

"Bu Santorix Gremionis de kim? Bu adı şimdiye kadar duymadım."

Baley başını kaldırarak Aurora'lıya baktı. "Dr. Fastolfe bu adı bu sabah Gladia'dan duydum. O genç adam hakkında fazla bir şey bilmiyorum. Ama her şeyi göze alarak kızınıza o sözleri söyledim. Bu kumarı kazanmam imkânsız gibi gozuküyordu, ama sonuç istediğim gibi oldu. Gördüğünüz gibi pek az bilgim olduğu zaman bile yine yararlı sonuçlara varabiliyorum Bunu sürdürebilmem için beni rahat bırakın. Bana yardımcı olmayı sürdürün ve lütfen bir daha da Psişik Sondadan söz etmeyin."

Fastolfe bir şey söyleyemedi.

Baley öfkeli bir memnunlukla, önce kızını, sonra da babasını dize getirdim, diye düşündü. Ama bunu daha ne kadar sürdürebileceğini kendisi de bilmiyordu.

DOKUZ

Baley, 'hava kanadı'nın kapısında durarak kesin bir tavırla, "Giskard," dedi.

"Pencerelerdeki camların buzlu bir hale getirilmesini de istemiyorum, arkada oturmayı da. Önde oturarak Dışarıyı seyredeceğim. Seninle Daneel'in arasında olacağıma göre güvende sayılırım."

Giskard bu güçlü sözler karşısında daha da saygılı bir tavır takındı.

"Hastalanırsanız..."

"O zaman taşıtı durdurursun, ben de arkaya geçerim.

Arkadaki camları da saydam olmayan bir hale sokarsın.

Önemli olan şu, Giskard: Aurora'yı mümkün olduğu kadar tanımam gerekiyor. Dışarıya alışmam da şart. Bunu bir emir olarak açıklıyorum, Giskard."

Daneel usulca söze karıştı. "Ortak Elijah haklı bir istekte bulundu, dostum Giskard. O güvende olacak."

Giskard, istemeye istemeye kontrollere geçti. Baley onu izleyerek saydam ön camdan Dışarıya baktı. İki tarafında birer robotun bulunması endişelerini gideriyordu. Taşıt, basınçlı hava jetlerinin üzerinde yükselerek hızla ilerlemeye başladı. Baley düzgünce nefes almaya ve tabii bir tavırla konuşmaya çalıştı.

"Çiftliklerin üzerinden geçtiğimiz yok, Daneel Bu toprakların pek kullanılmadığı anlaşılıyor."

Daneel, "Burası kent sınırları içinde kalıyor. Ortak Elijah," diye açıkladı. "Özel kimselere ait malikâneler ve parklar var burada."

"Kent?" Baley bu sözü kabul edemedi. Kentin ne olduğunu o çok iyi biliyordu.

"Eos, Aurora'nın en büyük ve en önemli kentidir. İlk kurulan şehir de bu. Aurora Dünya Parlamentosu burada toplanır. Başkanın malikânesi de Eos'ta. Biraz sonra üzerinden geçeceğiniz. Zaten kentin merkezine yakınız."

"Merkezine yakın mıyız? Ama ben hiçbir bina görmüyorum!"

"Yolun üzerinden uçuyoruz. Onlar buradan gözükülecek biçimde yapılmamışlardır. Ama bak şuradaki ağaçların arasında bir ev var. Unlü yazar Fuad Lebord'un o."

"Sen her şeyi biliyor musun?"

Daneel ciddi ciddi, "Bellek bankamda kayıtlı, •diye cevap verdi.

Vasilia'nın evine ne kadarda erişeceğiz?"

Yolculuk uzun sürmeyecek. Ortak Elijah. Belki biliyorsun, o Robotik Enstitüsünde."

Bir süre sessizce ilerlediler.

Sonra Baley. "Şurada, ufukta bulutlar var," diye, mırıldandı.

Daneel, "Evet," dedi. "Tahmin ettikleri gibi daha sonra yağmur yağacak."

Arzlı kaşlarını çattı. Kendi dünyasında Dışarıda deneme çalışmaları yaparken bir kere yağmura tutulmuştu. Bir kere!

Bu insanın elbiseleriyle soğuk duşa girmesine benziyordu.

Baley de herkes gibi telaşla Kento koşmuştu. Ama burası Aurora'ydı.

Arzlı gezegenlilerin yağmur yağdığı zaman ne yaptıklarını bilmiyordu Ayrıca burada sığınabileceği bir Kent de yoktu.

Koşup en yakındaki bir eve sığınması mı gerekecekti?

Hava kanadı bir dönüş yaptı ve Giskard, "Robotik Enstitüsünün park yerine indik, beyim," diye açıkladı. "Dr. Vasilia'nın Enstitünün bahçesindeki evine gidebiliriz."

Baley, başını salladı. Yolculuk Arz saatine göre yirmi dakika kadar sürmüştü.

Detektif artık bu sonaerdiği için memnundu. Kesik kesik soluyarak, "Dr. Fastolfe'un kızıyla konuşmadan önce onun hakkında bazı şeyler öğrenmek istiyorum," dedi. "Sen onu tanımıyorsun, değil mi, Daneel?"

Robot, "Ben varolduğum sırada Dr. Fastolfe'la kızı birbirlerinden ayrılalı bir hayli olmuştu," cevap verdi. "Dr. Vasilia'yı hiç görmedim."

"Ama sen onu iyi tanıyorsun değil mi, Giskard?"

Giskard ifadesiz bir sesle, "Evet, beyim, dedi.

"Vasilia'yla birbirinize bağlıydınız sanırım." Giskard,

"Yanılmıyorsam yanımda olmak Dr. Fastolfe'un kızını memnun ediyordu," diye başını salladı.

"Vasilia babasını neden terketti?"

Giskard sesini çıkarmadı.

"Sana bir soru sordum, delikanlı." Baley, bir robota hitabeden bir Arzlının haşinliği ve otoritesiyle konuşmuştu.

Giskard başını çevirerek Baley'i süzdü. Detektif bir an robotun gözlerindeki ışıltının bir öfke alevi halini aldığını sandı. Sonra Giskard yumuşak bir tavırla konuşmaya başladı. Bakışlarında anlaşılır bir ifade de yoktu. "Size cevap vermek isterim, beyim. Ama Bayan Vasilia bu ayrılık konusunda hiçbir şey söylemememi emretti."

"Ben de sana, bana cevap vermeni emrediyorum. İstediğim takdirde bu emri daha kesin bir biçimde de verebilirim."

Giskard, "Çok üzgünüm," dedi. "Ama Bayan Vasilia o sırada bile robotik alanında çok bilgiliydi. Bana verdiği emirler de çok güçlüydü. Söyleyebileceğiniz hiçbir şey bunu değiştiremez."

Baley homurdandı. "Vasilia robotik alanında gerçekten uzmanmış... Dr. Fastolfe bana, Bayan Valia'nın seni yeniden programladığını söyledi."

"Bu tehlikeli bir işlem değildi. Dr. Fastolfe herhangi bir hatayı düzeltebilirdi."

"Bunu yapmak zorunda kaldı mı?"

"Hayır, beyim."

"Bu yeni program nasıl bir şeydi?"

"Önemsiz noktalarla ilgiliydi."

"Bana açık seçik cevaplar vermeye çalış. Vasilia neler yaptı?"

Giskard kararsızca durakladı. "Korkarım yeni programlamayla ilgili soruyu cevaplamam imkânsız."

"Vasilia bunu yasakladı mı?"

"Hayır. Ama yeni programlama daha önceki şeylerin hepsini siler. Değişsem bile bana sanki eskiden de öyleymişim gibi gelir. Değişmeden önce nasıl olduğumu hatırlayamam."

"O halde Vasilia'nın önemsiz noktaları değiştirdiğini nereden biliyorsun?"

"Çünkü Dr. Fastolfe, Bayan Vasilia'nın yaptıklarını düzeltme gereğini hiçbir zaman duymadı. Daha doğrusu Doktor bana böyle söyledi. Bu yüzden de değişikliklerin önemsiz oldukları sonucuna vardım. Bunu Bayan Vasilia'ya sorabilirsiniz, efendim Baley, "Soracağım," dedi.

"Korkarım o da cevap vermeyecek."

Baley'nin bütün cesareti kırıldı. O ana kadar kendisine yardım etmek zorunda olan Dr. Fastolfe, Gladia ve iki robotla konuşmuştu. İlk kez düşman biriyle karşılaşacaktı.

* * *

Baley hava kanadından yeşil alana inip toprağı ayağının altında hissedince bayağı sevindi. Sonra da hayretle etrafına bakındı. Pek çok bina vardı burada. Sağdaki bir bina pek büyüktü. Dik açıları olan dev bir maden ve cam yığınına benziyordu. Arzlı, "Robotik Enstitüsü o mu?" diye sordu.

Daneel açıkladı. "Bunların hepsi de Enstitüye ait. O büyük bina da Yönetim merkezi." Düşünceli bir tavırla etrafa bir göz attı. "Binalar sandığımdan daha fazla birbirlerine yakın."

"Sandığından mı? Daha önce buraya hiç gelmelin mi, Daneel?"

"Gelmedim, Ortak Elijah."

"Ya sen, Giskard?"

Robot, "Hayır, beyim," dedi.

Baley, "Ama burayı kolaylıkla buldun," diye hatırlattı.

"Bu yeri biliyormuş gibi bir halin var."

Daneel, "Bize gereken bilgi verildi, Ortak Dcneel," dedi.

"Çünkü seninle birlikte gelmemiz gerekiyordu."

Baley, "Dr. Vasilia Fastolfe'u nerede bulacağız?" diye sordu.

Daneel işaret etti. "Şu karşıdaki onun evi"

'Size bunun yeri de mi açıklandı?"

"Bu bizim bellek bankalarımızda var, Ortak Elijah."

"Pekâlâ, gidelim bakalım."

Turuncu güneş gökyüzünde bir hayli yükselmişti. Öğlenin yaklaştığı belliydi. Baley endişeyle ufuktaki bulutların etrafa biraz yayılmış olduklarını fark etti.

Giskard, eve girdi. Daneel, Baley'nin onun peşinden gitmemesi için kolunu uzattı.

Giskard etrafı 'kolaçan' ediyordu. Daneel de öyle. Robot hiçbir insanın gösteremeyeceği bir dikkatle terafı inceliyordu. Giskard tekrar kapıda belirerek başını salladı.

Daneel, Baley'nin kolunu saygıyla hafifçe sıktı. Arzlı içeri girdi.

Kapıyı kapatmadılar. Vasilia'nın evinin kapısında kilit yoktu. Arzlı birdenbire Dr.

Fastolfe'la Gladia'nır evlerinde de kilit görmemiş olduğunu hatırladı. Robotlar bir evi anahtar ve kilitten daha iyi korurlardı doğal olarak.

Daneel, Baley'nin kolunu tekrar sıkınca Dedektif durdu.

Biraz ileride Giskard'la iki robot alçak sesle konuşuyordu.

Birdenbire Baley'nin midesi buz gibi oldu. Arzlı, ya Giskard'ın yerine başka bir robotu geçirirlerse, diye düşündü. Bunu fark edebilir miyim? O robota beni koruması için emir verilmemiş olacak. O da farkına varmadan bir tehlikeyle karşılaşmama yol açabilir.

Sonra sesini kontrol ederek Daneei'e sakin sakin, "Bu robotlar şaşılacak kadar birbirlerine benziyorlar, Daneel," dedi. "Sen onları ayırd edebiliyor musun?"

"Tabii, Ortak Elijah. Hem kılıkları farklı, hem de kot numaraları."

Baley robotlara tekrar baktı. "Hangi kot numaraları?"

"Nereye bakman gerektiğini bilirsen kolaylıkla görürsün, Ortak Elijah. Gözlerin de kızılötesi ışınlara karşı insanlarınkinden daha duyarlı olması gerekiyor."

"O halde onları ayırt etmek zorunda kaldığım takdirde başım derde girecek."

"Hiç de değil, Ortak Elijah. Robota tam adını ve seri numarasını sorman yeterli olacak. Robot bunları sana açıklayacaktır."

"Bana yanlış bilgi vermesi emredilmiş olsa bile mi?"

"Bir robota neden böyle bir emir versinler?"

Baley ne demek istediğini açıklamaktan kaçındı. Giskard da yanlarına dönmüştü.

Robot, "Bayan Vasilia sizi kabul edecek, beyim," dedi.

"Şöyle buyurun."

Evdeki iki robot öne geçtiler, Baley'le Daneel onları izlediler. Giskard en geriden geliyordu. İki robot çift kanatlı bir kapının önünde durdular, kapı otomatik olarak açıldı.

Odaya sönük, grimsi bir ışık yayılmıştı. Kalın perdelerden süzülen gün ışığıydı bu Saley, hayal meyal bir kadını fark etti. Yüksek bir tabureye oturmuş, dirseğini de duvar boyunca uzanan bir masaya dayamıştı.

Baley'le Daneel içeri girdiler. Giskard onları izledi. Kapı kapandı ve oda daha loşlaştı.

Kadın sert sert, "Daha fazla yaklaşmayın," dedi. "Orada durun!"

Ve oda birdenbire gün ışığına boğuldu.

Baley gözlerini kırpıştırarak yukarıya baktı. Tavan camlıydı ve insan güneşi görebiliyordu. Ama sönük bir güneşti bu.

Camların ışığı emmeden yaydıkları anlaşılıyordu. Baley başını eğerek hâlâ taburede oturan kadını süzdü. "Dr. Vasilia Fastolfe?"

"Tam adım Dr. Vasila Aliena. Ben başkalarının adlarını ödünç almam. Beni 'Dr. Vasilia,' diye çağırabilirsiniz. Enstitüde beni bu isimle tanıyorlar." Genç kadının haşin sesi birdenbire yumuşadı.

"Nasılsın, eski dostum, Giskard."

"Sizi selamlıyorum..." Giskard'ın sesi acayip bir biçimde değişmişti. "Sizi selamlıyorum, Küçük Hanım."

Vasilia gülümsedi. "Bu da sözünü işittiğim insan biçimi robot olmalı. Yani Daneel Olivaw."

Daneel kısaca, "Evet, Dr. Vasilia," dedi.

"Ve son olarak... Arzlı."

Dedektif soğuk soğuk, "Adım Elijah Baley, Doktor" diye açıkladı.

Kadın sakin bir tavırla, "Evet," dedi. "Arzlıların da İsimleri olduğunu biliyorum.

Sizinkinin de Elijah Baley olduğunu öğrendim. Hiper dalga oyununda sizi canlandıran aktöre hiç benzemiyorsunuz."

"Bunun farkındayım, Doktor."

"Ama Daneel rolündeki oyuncu ona çok benziyordu. Buraya oyunu tartışmak için gelmediniz sanırım."

"Öyle."

"Buraya Santirix Gremionis hakkında bir şeyler söylemeye geldiniz, sanırım, Arzlı. Ne diyecekseniz diyeceksiniz ve bu konuşma da sona erecek. Öyle değil mi?"

Baley, "Pek de değil," dedi. "Buraya gelmemin asıl nedeninin bu olmadığını söylemeliyim. Tabii bu konuya da değineceğiz."

"Öyle mi? Burada canınızın istediği konularda uzun uzun konuşacağımızı mı sanıyorsunuz?"

"Bu konuşmayı istediğim gibi yönetmeme^ izin vermeniz bence akıllıca bir şey olur, Dr. Vasilia."

"Bu bir tehdit mi?"

"Hayır."

"Eh, ben şimdiye kadar hiçbir Arzlıyla karşılaşmadım. Rolünüzü oynayan aktöre ne dereceye kadar benzediğinizi öğrenmek ilginç olacak. Siz de oyundaki adam gibi gerçekten otoriter bir insan mısınız?"

Baley belirli bir nefretle, "Oyunda fazla melodrama kaçıldı," dedi. "Kişiliğimse iyice abartıldı. Beni olduğum gibi kabul etmeli ve şu andaki halime göre karar vermelisiniz."

Vasilia güldü." Hiç olmazsa o oyun sizi fazla etkilememiş. Bu lehinizde bir nokta. Yoksa Gremionis'le ilgili o düşünceniz sayesinde bana emir verecek bir durumda olduğunuzu mu sanıyorsunuz?"

"Ben buraya sadece ölmüş olan insana benzer robot Jander Paneli olayıyla ilgili gerçeği öğrenmek için geldim."

"Ölmüş olan mı? Yani o yaşıyor muydu ki?"

"Bu sözü 'çalışamaz duruma gelen' gibi uzun laflar söylememek için kullanıyorum. 'Ölmüş' demek aklınızı mı karıştırıyor?"

Vasilia mırıldandı. "Söz düellosunda ustasınız... Debrett, Arzlıya bir iskemle ver. Sonra bölmene gir. Sen de bir bölme seçebilirsin, Daneel. Giskard, gel yanımda dur."

Baley iskemleye oturdu. "Teşekkür ederim, Debrett. Dr. Vasilia sizi sorguya çekme konusunda hiçbir yetkim yok. Sorumu cevaplandırmanız

için elimde hukuki bir güç de olmadığı gibi... Ama Jander Panell'in ölümü babanızı..."

"Kimi? Kimi?.."

"Babanızı."

"Arzlı, ben bazen belirli bir kimseden 'babam' diye söz ederim. Ama başkalarının bunu yapmalarına izin vermiyorum. Lütfen onun adını kullanın."

"Dr. Han Fastolfe. O sizin babanız değil mi? Kayıtlarda böyle yazmıyor mu?"

Vasilia, "Siz biyolojik bir terim kullanıyorsunuz," dedi.

"Onunla aynı genleri paylaşıyorum. Bu Arzda bir baba kız ilişkisi sayılıyor. Oysa Aurora'da buna önem verilmez. Ayrıca kibar Aurora'lılar arasında bu konudan hiç söz edilmez. Bunu, Arzlı olduğunuz için açıkladım."

Baley karşılık verdi. "Eğer geleneklerinize karşı geldiysem, bunu bilgim olmadığı için yaptım. Özür dilerim. Sözünü ettiğimiz o kimsenin adını kullanabilir miyim?"

"Tabii."

"Jander Panell'in ölümü. Dr. Han Fastolfe'u zor duruma düşürdü. Bu konuda ona yardım etmeyi isteyeceğinizi düşündüm."

"Öyle mi? Neden?"

"O sizin... O sizi büyütmüş. Sizinle ilgilenmiş. Birbirinize çok düşkünmüşsünüz. Ve sizi hâlâ çok seviyor."

"Bunu size o mu söyledi?"

"Evet. Söylemeseydi de yine de anlardım. Dr. Fastolfe Solaria'lı Gladia Delmarre'ia da size çok benzediği için ilgilenmiş."

"Bunu da o mu söyledi?"

"Evet. Ama söylemeseydi de, sizi gördüğüm an bu benzerliği hemen fark ederdim."

"Ama Dr. Fastolfe'a hiçbir borcum yok. Arzlı. Bu düşüncelerinizi unutun."

Baley hafifçe öksürdü. "Kişisel duygular bir tarafa, Galaksinin geleceğini düşünmeniz de gerekiyor. Dr. Fastolfe insanların yeni gezegenler bularak bu dünyalara yerleşmelerini istiyor. Jander'in ölümünün yol açtığı siyasi çalkantılar yeni dünyalara robotların yerleşmelerine yol açabilir. Dr. Fastolfe böyle bir şeyin hem Aurora hem de insanlık için bir felaket olacağına inanıyor. Herhalde böyle bir felakete katkıda bulunmak istemezsiniz."

Dedektifi dikkatle süzen Vasilia kayıtsızca, "Dr. Fastolfe gibi düşünseydim," diye mırıldandı. "Tabii ki böyle bir şey yapmak istemezdim. Ama onunla aynı fikirde değilim. İşi, insana benzeyen robotların yapmalarında bir sakınca görmüyorum. Bu Enstitüye de bunu sağlayabilmek için girdim. Ben bir Dünyacıyım. Dr. Fastolfe ise İnsancı. Yani siyasi bakımdan benim düşmanım."

"Enstitüde ne zamandan beri çalışıyorsunuz?"

"Kurulduğu günden beri."

"Enstitüdeki diğer robotik uzmanları da sizinle aynı fikirde mi? Dr. Fastolfe'un görüşlerine karşı çıkıyorlar mı?"

"Çoğu Dünyacı sanırım. Ama bu konuyu resmi bir biçimde konuşmadık, oylamaya da koymadık."

"Dr. Fastolfe da bu Enstitünün üyesi mi?"

"Hayır! Onu istemiyoruz! O da bizi istemiyor ama bu o kadar önemli değil."

"Sizce bu şaşılacak bir şey değil mi?"

"Hiç de değil." Vasilia bir an durdu sonra da ekledi. "O, Eos kentinde yaşıyor. Bu adın anlamını biliyorsunuz sanırım, Arzlı?"

Baley başını salladı. "Eos, eski Greklerin Şafak Tanrıçasıdır. Aurora ise eski Romalıların şafak tanrıçası."

"Evet. Dr. Han Fastolfe Şafak gezegeninde Şafak kentinde oturuyor. Ama Şafağa inanmıyor. Galaksiye yayılmak için gerekli yöntemi kabul etmiyor.

Uzaycı Şafağının uzun bir Galaksi günü haline getirilmesi gerektiğini de anlayamıyor. Galaksiye yayılmanın tek pratik yolu robotlardan yararlanmaktadır. Ama o bunu kabul etmiyor. Bizi de..."

Baley ağır ağır, "Neden tek pratik yol bu olsun?" diye itiraz etti. "Aurora'ya ve diğer Uzaycı dünyalarına önce robotlar değil, insanlar yerleştiler."

"Yanlış. Bu gezegenlere önce Arzlılar yerleştiler. Bu beceriksizce, bir çok zarara yol açan bir yöntemdi. Artık gezegenlere yerleşmelerine izin verebileceğimiz tipte Arzlılar yok. Bizler Uzaycı olduk. Uzun ömürlü ve sağlıklıyız. Buraya ilk yerleşen insanlarınkinden çok daha becerikli ve usta robotlarımız var. Zaman da, konu da farklı. Bugün Galaksiyi sadece robotlar araştırabilir."

"Sizin haklı olduğunuzu, Dr. Fastolfe'un yanıldığını düşünelim. Öyle de olsa, onun görüşü de mantıklı. Neden Enstitü ve o birbirlerini kabul etmiyorlar. Bunun nedeni bir noktada anlaşamamaları mı?"

"Hayır, bu önemsiz bir nokta. Anlaşamadığımız çok daha önemli bir konu var."

Baley, kadının kendisine gerektiği kadar bilgi vermeye, daha fazla bir açıklama yapmamaya kararlı olduğunu seziyordu. Öfkesini belli etmemeye çalışarak,

"Nedir bu önemli konu?" diye sordu. "O bizimle iş birliği yapmak istemiyor. İnsana benzeyen robotlar pozitronik beyin konusundaki teorik analizi sayesinde yapılabildi. Dr. Fastolfe bu sayede, artık ölmüş olan Dr. Sarton'un yardımıyla robot dostunuz Daneel'i yarattı. Ama o teorisinin önemli noktalarını yayınlamadı. İnsana benzeyen robotların yapımı sadece onun elinde."

"Sizin Dr. Han Fastolfe'un soylu, idealist, Aurora'lı bir vatansever olduğuna inandığınızdan eminim. Ama o teorisini bize açıklamaya yanaşmıyor. Yani bizi istemiyor. Bilmsel buluşlarını kişisel malı saydığı ,için de biz kendisini istemiyoruz."

"Enstitüdekiler işbirliği yaparak Dr. Fastolfe'un kişisel başarısını taklid edebildiler mi? Insanınkine benzeyen pozitronik beyin teorisini yeniden

buldular mı?"

"Zamanla bulacağız. Bu kaçınılmaz bir şey."

"Dr. Fastolfe'u bu sırrı açıklaması için ikna ederek bu süreyi kısaltmaya çalışmıyor musunuz?"

"Onu ikna etmek üzere olduğumuzu sanıyorum."

"Jander skandali sayesinde mi?"

"Aslında bu soruyu sormanıza hiç gerek yok sanırım... Size öğrenmek istediklerinizi açıklayabildim mi, Arzlı?"

Baley, "Bana bilmediğim bazı şeyleri söylediniz," dedi.

"O halde bana Gremionis'den söz etmenizin zamanı geldi. Benim o berberle ne ilgim var?"

"Berberle mi?"

"O kendisini saç stilisti sayılıyor. Daha böyle bir takım düşünceleri var. Ama aslında bir berber işte. Bana ondan söz edin. Ya da konuşmaya son verelim."

Baley hemen söz düellosuna girişti. "Gremionis'le bir ilişkiniz olduğunun düşünülmesinin pek gülünç olduğunu söyleyerek kurtulamazsın."

"Neden? Gerçekten gülünç bu."

"Ah, hayır. Gülünç olsaydı yüzüme karşı gülerek üç boyutlu aygıtı kapatırdınız. İlk fikrinizden vazgeçerek beni görmeye razı olmanız aslında açık bir itiraf. Bu, belki de bıçağımı şah damarınıza dayamış olduğumu gösteriyor."

Vasilia'nın çene kasları gerildi. Kadın alçak ve öfkeli bir sesle, "Buraya bakın, küçük Arzlı," dedi. "Ben zor durumdayım. Ve sizde herhalde bunu biliyorsunuz. Sonuçta Dr. Fastolfe'un kızıyım. Enstitüdeki bazı kimseler aptal ya da alçak oldukları için bu sebeple benden şüpheleniyorlar. Bilmiyorum nasıl bir hikaye duydunuz, ya da uydurdunuz? Bunun gülünç bir şey olduğu kesin. Gülünç olsun olmasın, yine de aleyhimde kullanılabilir. Bu konuda sizinle alış veriş yapmaya hazırım. Size bazı şeyler söyledim. Başka açıklamalar da yapabilirim. Ama bana elinizdeki

kozu açıklamanız şartıyla. Ayrıca beni doğruyu söylediğinize ikna da etmelisiniz. Benimle oyun oynamaya kalkışırsanız sizi bir tekmede dışarı atarım. Durumum da şimdikinden daha kötü olmaz. Hiç olmazsa bu zevki tatmış olurum. Ayrıca Başkanı etkiler ve onun sizi hemen Arza geri göndermesini sağlamaya çalışırım. Zaten ona bu yüzden bir hayli baskı yapıp duruyorlar. Bu işe benim de katılmamı istemezsiniz sanırım."

"Onun için konuşun! Şimdi!"

* * *

Baley'nin kadının etkisi altına almasını sağlayabilecek önemli bir açıklama yapması gerekiyordu. Yani Arzlının kumar oynamaktan başka çaresi yoktu. "Santirix Gremionis size ilişki kurmanızı teklif etti," dedi. Sonra Vasilia'ya konuşma fırsatı vermeyerek daha haşin bir tavırla ekledi.

"Bir kere değil bir çok defa."

* * *

Vasilia ellerini bir dizinin üzerinde birbirlerine kenetledi. "O ahmak her gördüğüne ilişki teklif eder. Yaşına başına da aldırmaz. Benimle ilgilenmeseydi şaşardım." Baley bu sözleri önemsemediğini belirtmek ister gibi elini salladı.

"Abartıyorsunuz, Dr. Vasilia. En titiz olmayan insan bile bir seçme yapar. Gremionis de sizi seçti. Red cevabınıza da aldırmayarak tekliflerini tekrarladı. Yani Aurora geleneklerine karşı geldi. Siz de bunu fark ettiniz. Ve bu olağanüstü davranıştan yararlanmaya karar verdiniz."

"Sahi mi? Ne çılgınca bir düşünce? Bundan nasıl yararlanabilirdim?"

"Gremionis'in sizi çok beğendiği belliydi. O halde size çok benzeyen birini de beğenebilirdi. Onu bu badınla ilişki kurması için teşvik ettiniz."

Bana çok benzeyen o zavallı kadın da kim?"

"Bilmiyor musunuz? Yapmayın canım. Solaria'lı kadından söz ediyorum, Dr. Vasilia. Biraz önce Dr. Fastolfe'un onu size çok benzediği için himayesine aldığını söylediğimde bu açıklama sizi hiç şaşırtmadı. Bu durumdan haberiniz yokmuş gibi rol yapmak için çok geç. Bütün bunları inkar mı ediyorsunuz?"

Vasilia Baley'e çabucak baktı. "Sıkılmaya başladım. Gremionis'in önce benimle, sonra da bana çok benzeyen Solaria'yla ilgilendiğini söylediniz. Şimdi de bunu inkar etmemi bekliyorsunuz. Neden bu zahmete katlanayım? Ne önemi var? Bu doğru olsa bile bana ne zararı dokunur? İstemediğim birinin ilgisinden sıkıldığımı ve ondan zekice kurtulduğumu söylüyorsunuz. Hepsi bu!"

Baley, "Yaptıklarınızdan çok, bunların nedeni önemli," dedi. "Gremionis'in ısrarcı bir genç olduğunu biliyordunuz. Size teklifini tekrarlayıp durmuştu. Gladia'ya da aynı şeyi yapacaktı."

"Kadın onu reddettiği takdirde."

"Gladia Solaria'lıydı, seks konusunda sıkıntıları vardı ve herkesi reddediyordu. Siz de bunu biliyordunuz sanırım. Ba... Dr. Han Fastolfe'dan ayrı olmanıza karşın yine de ona karşı bazı duygularınız vardı. Yerinizi alan yabancıyla bu yüzden ilgileniyordunuz."

"Aferin Solaria'lıya! Gremionis'i reddettiyse, iyi yapmış. Zevkli bir insanmış anlaşılan."

"Reddettiyse, demeyin. Gladia'nın genç adamı reddedeceğini pekâlâ biliyordunuz."

"E, ne olmuş?"

"Gremionis'in Gladia'ya tekrar tekrar teklifte bulunması, genç adamın onun evine sık sık gideceği anlamına geliyordu. Gremionis'in Gladia'nın peşini bırakmayacağı anlamına."

"Son defa soruyorum... Ee?"

"Ve Gladia'nın evinde olağanüstü bir şey vardı. Varolan insana benzer iki robottan biri. Yanı Jander Paneel."

Vasilia durakladı. Sonra da, "Ne demek istiyorsunuz?" diye mırıldandı.

"Bence, insana benzeyen robot Dr. Fastolfe'un suçlu olduğunun sanılmasına yol açacak biçimde öldürüldüğü takdirde, bunu pozitronik beynin sırrını ondan alabilmek için bir silah olarak kullanabileceğinizi düşündünüz. Gladia'nın sürekli red cevaplarına kızan Gremionis'un sık sık kadının evine gittiği için robotu öldürmesi ve böylece korkunç bir intikam alması mümkündü."

Vasilia çabuk çabuk gözlerini kırpıştırdı. "O zavallı berberin robotu öldürmesi için böyle yirmi neden olabilir. Belki eline yirmi fırsat da geçmiştir. Ama o bir robota doğru dürüst el sıkmasını bile emredemez. Bir robotun beynini dondurmayı nasıl başarırdı?"

Baley usulca, "İşte sonunda," dedi. "Beklediğinizi sandığım o noktaya geldik. Bunu bekliyordunuz çünkü beni dışarı atmamak için kendinizi bu ana kadar tuttunuz. Çünkü bu noktayı düşünüp düşünmediğimi anlamak istiyordunuz. Bence... Gremionis bu işi Robot Enstitüsünün yardımıyla başardı. Bu yardımı siz sağladınız."

ON

Sanki bir hiper dalga dramı birdenbire kesilmişti. Baley hiç kımıldamıyordu. Dr. Vasilia Aliena da öyle. Uzun saniyeler geçti. Sonra Vasilia tuttuğu nefesini vererek ağır ağır ayağa kalktı. Yüzü neşesiz bir tebessümle gerildi.

Kadın alçak sesle, "Yani insana benzeyen robotun arızalanması olayında suç ortaklığı ettiğimi mi söylüyorsunuz, Arzlı?" diye sordu.

Baley, "Aklıma böyle bir şey geldi," dedi.

"Böyle düşündünüz için teşekkür ederim. Konuşmamız sona erdi. Artık gidebilirsiniz." Kapıyı işaret etti.

Baley, "Korkarım gitmek istemiyorum," dedi.

"İstekleriniz beni ilgilendirmiyor."

"İlgilendirmeli. İstemememe rağmen beni nasıl gönderebilirsiniz?"

"Robotlarım var. İsteğim üzerine sizi nazik ama kesin bir tavırla kapı dışarı ederler. Gururunuzdan başka bir şeyinize de zarar vermezler. Tabii eğer gururunuz varsa."

"Burada bir tek robotunuz var. Yanımdaki iki robot ise böyle bir şeye izin vermezler."

"Çağırdığım an yirmi robot gelir."

Baley, "Dr. Vasilia, dedi. "Lütfen anlamaya çalışın! Daneel'i gördüğünüz zaman şaşırdınız. Daha çok insana benzer robot konusuyla uğraşan bu Enstitüde çalışmanıza karşın tamamlanmış ve iyi çalışan bir makine adam görmediğiniz belli. O halde robotlarınız da öyle bir şey görmediler. Daneel'e bakın. O insana benziyor. Tabii robotlarınız da onu insan sanacaklar. Belki de Daneel, onların sizi değil kendisini dinlemelerini sağlayacak biçimde emir vermeyi de başarır."

Vasilia, "Gerekirse Enstitüden yirmi insan çağırırım," diye karşılık verdi. "Onlar sizi dışarı atar ve belki biraz canınızı da yakarlar. Robotlarınız, hatta Daneel onları engelleyemez."

"Robotlarım kımıldamanıza izin vermeyecekler. Yardım nasıl çağıracaksınız?

Robotlarımın refleksleri çok hızlı."

Vasilia dişlerini gösterdi ama bu hareketi gülümseme diye tanımlanamazdı.

"Daneel adına konuşamam. Ama Giskard'ı kendimi bildim bileli tanıyorum. Onun yardım çağırmamı engellemek için bir şey yapacağını sanmıyorum. O Daneel'in işe karışmasını da engeller."

Baley, sesinin titremesine engel olmaya çalıştı. Tehlikeli bir konuya girdiğinin farkındaydı. "Bir şey yapmaya kalkışmadan önce Giskard'ın fikrini almanız daha doğru olur sanırım. Ona birbirine zıt emirler verdiğimiz takdirde ne yapacağını sorun?"

Vasilia müthiş bir güvenle, "Giskard?" dedi.

Giskard gözlerini genç kadına dikerek, acayip bir sesle, "Küçük Hanım," diye mırıldandı. "Bay Baley'i korumak zorundayım."

"Öyle mi? Kim emretti bunu? Bu Arzlı mı? Bu yabancı mı?"

Giskard, "Dr. Han Fastoife," dedi Vasilia'nın gözleri ateş saçtı bir an. Sonra kadın ağır ağır tekrar tabureye oturdu.

Kucağına bıraktığı elleri titriyordu. Dudaklarını pek kımıldatmadan, "O seni bile benden uzaklaştırmış," diye söylendi.

Daneel birdenbire söze karıştı. "Belki bu sizin için yeterli değil, Dr. Vasilia. Ama ben de Ortak Elijah'ın güvenliğini sizinkinden daha önemli sayıyorum."

Vasilia acı bir merakla Daneel'e baktı. "Ortak Elijah mı?

Onu böyle mi çağırıyorsun?"

"Evet, Dr. Vasilia. Bu konuda sizi değil Arzlıyı seçmemin tek nedeni Dr. Fastolfe'un emirleri değil. Arzlıyla ben bu işte birlikte çalışıyoruz. Ve..."

Daneel söyleyecekleri kendisini de şaşırtmış gibi bir an durakladı. "...o benim arkadaşım."

Vasilia, "Arkadaşın mı?" dedi. "Bir Arzlı ve insana benzeyen bir robot. Eh, bu da uygun. İkiniz de tam insan sayılmazsınız."

"Ama yine de dostuz." Baley'nin sesi sertti. "Size iyiliğiniz için söylüyorum. Birbirimize olan..." Bu kez de o şaşırmış gibi durdu "...sevgimizi sınamaya kalkışmayın."

Vasilia Baley'e döndü. "Ne istiyorsunuz?"

"Bilgi. Beni bu Şafak Dünyası denilen Aurora'ya kolaylıkla açıklanamayacak bir olayı aydınlatmam için çağırdılar. Dr. Fastolfe haksızca suçlanıyor. Bu hem sizin ve hem de benim dünyam bakımından korkunç şeylere yol açabilir. Sizi Jander Paneel'in öldürülmesi olayına karışmakla suçladım. Bu suçlamayı reddediyoruz musunuz, yoksa etmiyor musunuz? Cevap vermelisiniz."

Vasilia acı acı, "Cevap vereceğim," dedi. "Hiç endişeniz olmasın. Cinayet ha? Bir robot bozuluyor ve bu olay 'cinayet' diye tanımlanıyor. İster cinayet olsun, ister olmasın bu suçlamayı olanca gücümle reddediyorum. Gremicnis'e Jander'i öldürmesi için bilgi vermedim. Bunu başaracak kadar bilgim yok. Enstitüdekilerin olduğunu da sanmıyorum."

Baley, "Cinayetin işlenmesine yardım edecek bilginiz olup olmadığını bilmiyorum," diye karşılık verdi. "Ama cinayet sebebini inceleyebiliriz. Belki bu Gremionis'e karşı bazı duygularınız vardı. Bir aşık olarak onu aşağı görüyor ve tekliflerini de reddediyordunuz. Belki de ısrarı gururunuzu okşuyordu. Belki de Gremionis'in bir başkasına bağlanmasını kıskandınız."

"Kıskanmak mı? Kıskançlık Arzlılara özgü bir duygudur. Gremionis'i istemiyordum. Onun başka bir kadına teklifte bulunması beni ilgilendirmezdi ki."

"Bana daha önce de Aurora'da cinsel kıskançlığın bilinmediğini söylediler. Yine de bazı istisnalar olmalı. Belki kıskançlığınızın seksle bir ilgisi yoktu. Belki de Gladia'yı kıskanıyordunuz. Gremionis'i istemiyordunuz ama genç kadına fenalık edilmesi hoşuna gidecekti."

"Gladia'yı neden kıskanayım? Onu bir kere, Aurora'ya geldiği zaman hiper dalga ekranında gördüm. Binde bir, birinin Gladia'ya benzediğimi söylemesi de beni rahatsız etmedi."

"Gladia'nın Dr. Fastolfe'un himayesinde olması, ona dostluk duyması sizi rahatsız etmiyor mu? Gladia'nın hemen hemen sizin yerinize geçmiş olması?"

"Aman o yer onun olsun." Vasilia'nın alnında ter tanecikleri belirmişti. Baley'e gitgide artan bir öfkeyle bakıyordu. "Bu konuyu tartışmaya gerek yok. Bana suç ortağı olup olmadığımı sordunuz. Ben de bu suçlamayı reddettim. Bütün bunları Aurora'ya açıklayabilirsiniz. Herkese beni suçlamak için giriştiğiniz budalaca çabaları anlatın. İsterseniz bu işi başarabilecek ustalıkta olduğumu da iddia edin. Ama elinize bir şey geçmeyecek. Hiçbir şey."

Öfkeyle titriyordu ama Baley onun güvenle konuştuğunu da fark etti. Bu suçlamamdan korkmadı, diye düşündü. Beni görmeye razı oldu. Yani Vasilia'nın korktuğu... belki de çok korktuğu bir şeyin izindeyim. Oysa bu tehdidim onu korkutmadı. O halde... nerede hata yaptım?

* * *

Endişelenen Baley kurtuluş çaresi aradı. "Bu sözlerinizi kabul ettiğimi düşünelim. Dr. Vasilia. Ama bu bana yardım etmenizin imkânsız olduğu anlamına gelmez." "Size neden yardım edeyim?"

Baley, "İnsanlık bunu gerektirir," dedi. "Dr. Han Fastolfe Jander'i öldürmediğini kesinlikle söyledi. Bir robot katili olmadığını açıkladı. Siz Dr. Fastolfe'u herkesten daha iyi tanıyorsunuz. Dr. Fastolfe'un sevgili çocuğuydunuz ve onun yanında büyüdünüz."

Vasilia'nın yüzündeki ifade sertleşti. "Bu işe karışmak istemiyorum."

"Karışmalısınız."

"Neden?"

"Babanıza hiçbir borcunuz yok mu? O sizin babanız. Bu sözün sizin için bir anlamı olsun olmasın, aranızda bu biyolojik bağ var. Ayrıca Dr. Fastolfe babanız olsun olmasın, sizinle ilgilenmiş. Size yıllarca bakmış, siz yetiştirmiş. Bu bakımdan ona borçlusunuz."

Vasilia titremeye başladı. Dişleri de birbirine vuruyordu.

"Giskard, bu söylenenleri duyuyor musun?"

Giskard başını eğdi. "Evet, Küçük Hanım.""

"Ya sen insan biçimi robot... Daneel?"

"Evet, Dr. Vasilia"

"İkiniz de Arzlının Dr. Fastolfe'un karakteri konusunda tanıklık etmem için ısrar ettiğinin farkındasınız değil mi?"

İki robot da başlarını salladılar.

"O halde konuşacağım. İstemememe, öfkelenmeme rağmen konuşacağım. Ben, babam olacak o adamı, genlerini aldığım ve beni yetiştirmeye çalıştığı için biraz olsun korumaya çalıştım. Bu yüzden tanıklık etmek istemedim. Ama artık konuşacağım. Beni dinleyin, Arzlı. Genlerinin bazılarını paylaştığım Dr. Fastolfe bana... bana... ayrı, belirli, bir insan gibi özen göstermedi. Ben onun için bir deney, gözlem yapacağı bir fenomenden başka bir şey değildim."

Baley itiraz etti. "Ben bunu sormadım."

Kadın öfkeyle onu susturdu. "Konuşmamda ısrar ettiniz. Ben de konuşacağım! Bu sizin için yeterli bir cevap da olacak! Dr. Han Fastolfe'u bir şey ilgilendiriyor. Bir tek şey. Sadece bir tek şey. İnsan beyninin nasıl çalıştığı. Bu beyni formüller ve diyagramlar haline sokmak istiyor. Böylece insanların geleceğini tahmin edebilecek bir matematik bilimi yaratacağını düşünüyor. Bu bilimden 'Psikotarih' diye söz ediyor. İnsana benzeyen robotlarla da bu yüzden ilgileniyor. İnsan beynine daha fazla yaklaşabilmek için. Zaten insana benzeyen robotların yapılmasını sağ layan temel teoriyi de beynimizi anlamaya çalışırken yarattığından eminim. Daha iki yüz yıllık ömrü var. Bu sürede insan beyni problemini tek başına çözmeye çabalıyor. Bu konunun dışında hiçbir şeyin önemi yok. Benim de tabii."

Baley bu öfke seline karşı koymaya çalıştı. "Bunun sizinle ne ilgisi var, Dr. Vasilia?"

"Doğduğum zaman beni de diğer küçükler gibi çocukların nasıl bakılacağını bilen profesyonellere vermeliydi. Bir amatörün elinde yalnız başıma kalmamalıydım. Ama Dr. Fastolfe beni kendisine vermeleri için ilgilileri ikna etti. O, Han Fastolfe değil de başka biri olsaydı bunu başaramazdı."

Baley mırıldandı. "O sizi seviyordu."

"Seviyor muydu? Başka bir bebek de aynı işi görürdü. Ama böyle bir bebek yoktu. Dr. Fastolfe bir çocuğun yanında büyümesini, onun gelişen beynini istiyordu. Bu yüzden beni anormal bir çevrede büyüttü. Üzerimde gizli gizli deneyler yaptı. Bir insan olduğumu düşünmedi bile."

"Buna inanamam. Belki Dr. Fastolfe size bir deney konusu olarak ilgi duyuyordu ama yine de sizi seviyordu."

"Hayır! Bir Arzlı gibi konuşuyorsunuz. Belki Arzda biyolojik ilişkilere önem veriliyor! Ama burada böyle bir şey yok. Ben Dr. Fastolfe için bir deney konuşuydum, işte o kadar."

"Belki de başlangıçta öyleydi. Ama herhalde Dr. Fastolfe zamanla sizi, bakması için verilen bu çaresiz yarattığı sevmesini de öğrendi. Aranızda biyolojik bir bağ olmasaydı, hatta siz bir hayvan olsaydınız, sizi sevmesini yine de öğrenirdi."

Kadın acı acı, "Ah, öyle mi?" dedi. "Dr. Fastolfe gibi bir adamın ne kadar kayıtsız olabileceğini bilemezsiniz. Bilgisini arttırması için beni öldürmesi gerekseydi hiç duraklamadan bunu da yapardı."

"Gülünç bu. Dr. Vasilia. O size her zaman şefkat ve ilgi gösterdi. Ve bu yüzden siz de onu sevdiniz."

"O size böyle söyledi değil mi? Ah, tabii söyler ya. Bir olayı çok iyi hatırlıyorum. Bir gün çalışırken yanına gittim. Beni azarladı. Hatta. 'Böyle davranırsan nasıl tarafsızca çalışabilirim?' dedi. 'Seni incelememin ne yararı olur o zaman?'"

"Artık o sırada Dr. Fastolfe'un insan beyniyle ilgilendiğini öğrenmiştim. Hatta onun izinden gidiyor, Robotik uzmanı olmak için eğitim görüyordum. Bu bakımdan Giskard'la da çalıştım, onu programlayarak deneyler yaptım. Bunda çok da başarılı oldum Öyle değil mi, Giskard?"

Giskard, "Evet, Küçük Hanım," dedi.

"Ama artık babam dediğiniz bu adamın bana insan gözüyle bakmadığını anlıyordum. Deney yapabilmek için psikolojimin çarpılmasına bile aldırmıyordu. Gözlemleri benim normal olmamdan daha önemliydi onun için. O zaman onun ne olduğunu anladım, kendimin de. Ve Dr. Fastolfe'un yanından ayrıldım."

Derin, ağır bir sessizlik oldu.

Baley'nin şakakları hafifçe zonklamaya başlamıştı.

Vasilia'ya, büyük bir bilim adamının bencilliğini hesaba katamaz mıydınız, diye sormak istiyordu. Büyük bir problemin onun için ne kadar önemli olduğunu anlayamaz mıydınız? Çalışması yarıda kesildiği için o sözleri öfkeyle söylemiş olabileceğini düşünemez miydiniz?

Ama bunların hiçbirini soramazdı Bu sözleri kadının anlayabileceği bir biçime sokabileceğini sanmıyordu. Bu dünyada ne işim var? Ne kadar açıklarsa açıklasınlar onları da, yaşam tarzlarını da anlayamıyorum.

Yorgun yorgun, "Çok üzgünüm, Dr. Vasilia," diye mırıldandı. "Öfkeli olduğunuzu anlıyorum. Ama bir an öfkenizi yenmeye, bu konu yerine Dr. Fastolfe'la ölü robot sorununu düşünmeye çalışamaz mısınız? Belki Dr. Fastolfe sizi tarafsızca incelemek istedi. Bu da sizi mutsuz etti. Ama bu, onun insana benzeyen bir robotu ortadan kaldırmayı isteyeceği anlamına gelmez ki."

Kıpkırmızı kesilen Vasilia haykırdı. "Size ne söylediğimi anlayamadınız mı, Arzlı? Bu anlattıklarımı sizin ya da başka birinin hayatımın acıklı hikâyesiyle ilgileneceğini düşündüğüm için mi açıkladığımı sanıyorsunuz? Ben size bunları tekrarlamaktan hiç bıkmadığınız biyolojik babam olan Dr. Han Fastolfe'un Jander'i ortadan kaldırdığını açıklamak için söyledim. Bu işi tabii o yaptı. Bunu şimdiye kadar açık açık söylemedim. Çünkü siz gelinceye kadar kimse bunu bana sormak ahmaklığını göstermedi. Diğer bir

neden de o adama duyduğum budalaca ilgiden kalan kırıntılardı. Ama artık bana sordunuz, ben de söyledim. Ve bunu herkese... herkese söylemeye de devam edeceğim. Gerekiyorsa kamuya da açıklayacağım'."

"Jander'i Dr. Han Fastolfe öldürdü. Bundan eminim. Memnun oldunuz mu?"

Baley çılgına dönmüş olan kadına dehşetle baktı. Bir şeyler kekeledi. Sonra kendisini toplayarak yeniden konuşmaya başladı. "Hiçbir şey anlayamadım, Dr. Vasilia. Lütfen sakinleşin ve düşünün. Dr. Fastolfe rcbotu neden öldürsün? Bunun size olan davranışlarıyla ne ilgisi var?"

Vasilia hızlı hızlı soluyordu. "Size, Dr. Fastolfe'un insan beynini incelemeye meraklı olduğunu demin söyledim, değil mi Arzlı? Giadia'yla neden ilgilendiğini sanıyorsunuz? Belki bana benzerliği dikkatini çekti. Ama ilgisinin nedeni Solaria'lı kadının... bir yabancı oluşuydu. O Solaria'da Aurora'dakilere benzemeyen kavramlar ve geleneklere göre yetişmişti. Yani Dr. Fastolfe bizimkinden farklı biçimde koşullanmış bir beyni inceleyebilecekti. Bunu anlayamıyor musunuz Onun sizinle neden ilgilendiğini sanıyorsunuz, Arzlı? Sizin Aurora konusunda hiç bilginiz yok. Dr. Fastolfe buna rağmen Aurora'yla ilgili bir sorunu çözebileceğinizi mi düşünüyor? O

bu kadar aptal mı?"

Daneel yine birdenbire söze karıştı. "Dr. Vasilia,. Ortak Elijah, Solaria'daki bir esrarı da çözdü. O sırada Solaria konusunda da bilgisi yoktu."

Vasilia ekşi ekşi, "Evet, bunu bütün dünyalar o hiper dalga programında gördü,"

dedi. "Ama Dr. Fastolfe'un Arzlının ikinci kez de başarılı olacağına inandığını hiç sanmıyorum. Hayır, Arzlı onun ilgisini çekmenizin nedeni başka bir dünyadan olmanız. Arzdan olmanız. Sizin beyniniz de yabancı. Dr. Fastolfe da bunu inceleyip, etkileyecek."

"Dr. Vasilia, Dr. Fastolfe'un değişik bir beyni incelemek için Aurora'yla ilgili önemli konulara aldırmayacağını, bu gezegeni tehlikeye atacağını sanmıyorsunuz ya."

"Pekâlâ da yapar. Deminden beri size anlatmaya çalıştığım bu değil mi? Dr. Fastolfe, Aurora'nın karşılaşabileceği hiçbir acil durumu insan beyni probleminin çözülmesi kadar önemli saymaz. Kendisine bunu sorduğunuz takdirde ne der biliyor musunuz? 'Aurora yükselir ya da çökebilir. Ama bu beyin probleminin yanında solda sıfır kalır. Çünkü insanlar beyini gerçekten anlayabildikleri takdirde bin yıllık savsaklamalar ya da yanlış kararlar yüzünden kaybedilen her şey on yılda elde edilebilir. Tabii Psikotarihin rehberliğiyle.' O her şeyi, yalanları, zalimlikleri, her şeyi, her şeyi haklı çıkarmak için aynı şeyleri söyler."

"Dr. Fastolfe'un zalimlik edebileceğini hiç sanmıyorum. İnsanların en uysalı o."

"Öyle mi? Ne kadar zamandan beri onun yanındasınız?"

Baiey, "Üç yıl önce onu Arzda birkaç saat için gördüm," diye açıkladı. "Buraya geleli de bir gün oldu."

"Bir gün. Bütün bir gün. Ben otuz yılımı hemen hemen sürekli onun yanında geçirdim. Daha sonra da meslek hayatındaki ilerlemelerini yakından izledim. Ve siz bütün bir gün onun yanında kaldınız, öyle mi, Arzlı? Peki, o bir gün içinde sizi korkutacak ya da gururunuzu kıracak hiçbir şey yapmadı mı?"

Baley sesini çıkarmadı. Fastolfe'un baharat kutusuyla birdenbire saldırmasını, görüntülerle dolu Özeli ve Dışarıda dolaşma teklifini düşünüyordu.

Vasilia, "Yapmış olduğu anlaşılıyor," dedi. "Yüzünüz duygularınızı sandığınız kadar gizleyemiyor, Arzlı. Dr. Fastolfe sizi Psişik sondayla mı tehdit etti yoksa?"

Baley, "Bundan söz edildi," dedi.

"Bir gün ve sondadan söz ediliyor .. Herhalde bu sizi endişelendirdi?"

"Öyle."

"Tabii bunun için bir neden de yoktu."

Baley çabucak, "Ah, vardı," diye karşılık verdi. "Aklıma gelen bir şeyi unuttum. Psişik Sondayla bu fikri yeniden yakalayabileceğimin

söylenmesinde bir sakınca yoktu."

Vasilia, "Hiç de değil," dedi. "Psişik sonda bunu sağlayacak kadar özenli kullanılamaz. Böyle bir şey beyni iyileşmeyecek bir biçimde yaralayabilir."

"Bir uzman kullandığı takdirde? Örneğin Dr. Fastolfe..."

"O mu kullanacak? Dr. Fastolfe Sondanın bir ucunu diğerinden ayırt edemez bile. O bir teorici, teknisyen değil."

"O halde Sonda'yı başkası kullanacaktı. Zaten Dr. Fastolfe de kendisinin kullanacağını söylemedi."

"Hayır. Arzlı. hiç kimse Sondayı bu amaçla kullanamaz. Düşünün! Herhangi bir kişi Psişik Sondayı bir insana güvenle uygulayabilseydi, Dr. Fastolfe bundan yararlanılmasını söylemez miydi? Madem robotun öldürülmesi yüzünden bu kadar endişeleniyordu, o halde kendi beynine Psişik Sonda'nın uygulanmasını istemez miydi??"

"Kendi beynine mi?"

"Yani bu hiç aklınıza gelmedi mi? Kafası çalışan her insan Dr. Fastolfe'un suçlu olduğu sonucuna varırdı. Onun lehindeki tek nokta suçlu olmadığında ısrar etmesi. O halde neden suçsuz olduğunu Psişik Sondayla kanıtlamayı teklif etmiyor? O size böyle bir teklifte bulundu mu, Arzlı?"

"Hayır, bulunmadı."

"Çünkü Sondanın ne kadar tehlikeli olduğunu biliyor. Ama size bunu önermekten kaçınmadı. Çünkü beyninizin baskı altında nasıl çalışacağını, korkuya ne gibi bir tepki göstereceğinizi öğrenmek istiyordu. Belki de Psişik Sondanın sizin için tehlikeli olmakla beraber Arzda biçimlenen beyniniz konusunda ilgi çekici bilgiler edinebileceğini düşünüyordu. Söyleyin, bu zalimce bir şey değil mi?"

Baley, elini hafifçe sallayarak bunun üzerinde durmayacağını açıkladı. "Bunun olayla ne ilgisi var? Robotun öldürülmesiyle?"

"O Solaria'lı kadın... Gladia vaktiyle babam olan o adamın dikkatini çekti. Dr. Fastolfe'a göre ilginç bir beyni vardı onun. İşte Jander'i bu yüzden kadına verdi. Aurora'da yetiştirilmemiş bir kadınla insana benzeyen bir robot karşılaştığı zaman neler olacağını anlamak istiyordu. Gladia'nın

robota seks açısından bakacağını ama Solaria'da yetiştiği için ona yaklaşmakta zorluk çekeceğini de biliyordu. Han Fastolfe, Solaria'lı kadının bazı girişimlerde bulunması için altı ay bekledi..."

Baley Vasilia'nın sözünü kesti. "Babanızın Gladia'yla Jander arasındaki ilişkiden haberi yoktu."

"Bunu size kim söyledi, Arzlı? Babam mı? Gladia mı? Babam yalan söylüyordu tabii. Ama bu açıklamayı yapan Gladia'ysa onun da durumdan haberi yoktu. Fastolfe'un olanları yakından izlediğinden emin olabilirsiniz. Böylece Solaria'da koşullanmış bir insan beynini inceliyordu. Sonra, 'Bu kadın Jander'e çok güvenmeye başladı,' diye düşündü. 'Onu birdenbire sebepsiz kaybetseydi, ne yapardı acaba?' İşte bu yüzden Jander'in arızalanmasını..."

"Yani o basit bir merak yüzünden son derecede değerli bir robotu öldürdü mü?"

"Ne korkunç değil mi? Ama Han Fastolfe böyle şeyler yapar işte. Şimdi ona gidin ve küçük oyununun artık sona erdiğini söyleyin. Belki bütün gezegendekiler onun suçlu olduğuna inanmıyorlar. Ama ben açıklamamı yaptıktan sonra herkes buna inanacak."

İyice sersemleyen Baley bir süre yerinden kalkamadı. Vasilia ise haşin bir sevinçle onu süzüyordu. Yüzündeki sert ifadeyle o anda Gladia'ya hiç benzemiyordu...

Galiba Arzlının yapabileceği hiçbir şey kalmamıştı. Baley ağır ağır ayağa kalktı.

Kendisini kırk beşten çok daha yaşlı hissediyordu. Oysa Aurora'lılara göre çocuk yaşta sayılırdı. O ana kadar yaptığı şeylerden hiçbir sonuç alamamıştı. Hayır, daha da kötüsü olmuş, attığı her adımla Fastolfe'u saran ipler büsbütün sıkışmıştı.

Vasilia, "Yanılmıyorsam konuşmamız sona erdi," dedi.

"Sizi bir daha görmem için bir neden yok, Arzlı. Sizin de beni görmeniz için. Belki Aurora'dan ayrılmanız daha doğru olur." Neşesizce gülerek vahşi bir kinle ekledi. "Babama yeteri kadar zarar verdiniz. Ama yine de hakkettiği kadar değil."

Baley kapıya doğru bir adım attı. İki robotu hemen yaklaştılar. Giskard alçak sesle sordu. "İyisiniz ya beyim?"

Baley omzunu silkti. Bu söze ne cevap verilirdi?

Vasilia seslendi. "Giskard! Dr. Fastolfe artık işine yaramayacağına karar verdiği zaman bana gelir misin?"

Giskard kadına sakin sakin baktı. "Dr. Fastlfe izin verdiği takdirde gelirim, Küçük Hanım."

Vasilia'nın tebessümü sıcaklaştı "Lütfen gel, Giskard. Seni her zaman özledim."

"Ben de sık sık sizi düşünüyorum. Küçük Hanım."

Baley kapıda durdu. "Dr. Vasilia burada kullanabileceğim bir Özel var mı?"

Vasilia'nın gözleri irileşti. "Ne münasebet, Arzlı! Enstitü de şurada burada Genel Özeller var. Robotlarınız size yol gösterirler."

Baley, kadına bakarak başını salladı. Vasilia'nın bir Arzlının odalarını mikroplamasını istememesi şaşılacak bir şey değildi. Detektif yine de öfkelenmişti.

Mantıklıca verdiği bir karar değil de yine bu hiddeti yüzünden, "Dr. Vasilia," dedi.

"Ben sizin yerinizde olsaydım Dr. Fastolfe'dan söz etmezdim."

"Beni ne engelleyebilir?"

"Greminois'le olan ilişkinizin açıklanması tehlikesi. Karşı karşıya olduğunuz tehlike."

"Saçmalamayın. Gremionis'la komplo kurmamış olduğumu kendiniz de itiraf ettiniz."

"Aslında öyle bir şey yapmadım. Gremionis'le Jander'i ortadan kaldırmak için doğrudan doğruya bir komplo kurmamış olabileceğinden söz ettim. Geriye dolaylı bir komplo olasılığı kalıyor."

"Siz çıldırmışsınız! Dolaylı komplo da neymiş?"

"Bunu Dr. Fastolfe'un robotlarının önünde tartışmaya hazır değilim. Tabii siz ısrar ederseniz o başka. Ama neden ısrar edesiniz? Ne demek istediğimi biliyorsunuz."

Baley'nin kadının bu blöfe inanacağını düşünmesi için hiçbir neden yoktu. Belki de bu, durumu daha da kötüleştirecekti.

Ama öyle olmadı. Vasilia sanki için için büzüldü Kaşları çatılmıştı.

Baley'nin keyfi biraz yerine geldi. "Tekrarlıyorum: Dr. Faltolfe hakkında hiçbir şey söylemeyin." Tabii bu blöfle ne kadar zaman kazandığını bilmiyordu. Belki de bu süre pek kısaydı.

ON BİR

Yine hava kanadındaydılar. Üçü de önde oturuyor, Baley iki yanındaki robotların hafif itişlerini hissediyordu. Baley, onlara durmadan kendisiyle ilgilendikleri için minnet duyuyordu. Giskard, "Size tekrar sormam gerekiyor, beyim," dedi. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz? İyi misiniz?"

Baley başını salladı. "Çok iyiyim, Giskard. Burada ikinizle beraber olduğum için memnunum."

Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Dr. Vasilia'yla yaptığın konuşmayı dikkatle dinledim. Dr. Vasilia'nın sözlerini yermek istemem. Ama bence Dr. Fastolfe iyi ve nazik bir insandır. Onun bilerek isteyerek birine zalimlik ettiğini görmedim. Anlayabildiğim kadarıyla bir insanın temel iyiliğini hiçbir zaman merakı uğruna feda etmedi."

Baley Daneel'e baktı. Ona sanki robotun yüzünde heyecanlı ve içten bir ifade varmış gibi geldi. Arzlı, "Dr. Fastolfe gerçekten düşüncesiz ve zalim olsaydı, onun aleyhinde konuşabilir miydin?" diye sordu.

"Sesimi çıkarmazdım."

"Ama bunu yapabilir miydin?"

"Diyelim ki gerçeği söyleyen Dr. Vasilia'yı haksız yere yererek ona zarar vereceğim. Ve sesimi çıkarmayarak Dr. Fastoife aleyhindeki doğru suçlamaları daha da güçlendireceğim. Bu iki zarar hemen hemen aynı derecedeyse o zaman susmak zorunda kalırım. Genellikle aktif zarar pasifinden daha kötü sayılır."

"Ama şunu unutma. Dr. Fastolfe sana gerektiği zaman yalan söylemeni ve bunu hiçbir zaman açıklamamanı emretseydi, yine böyle konuşurdun."

Kısa bir sessizlikten sonra Daneel mırıldandı "Doğru, Ortak Elijah."

"Bu karmaşık bir olay, Daneel... ama Dr. Fastolfe'un Jander Panell'i öldürmediğine hâlâ inanıyor musun?"

"Bütün tecrübelerim bana onun dürüst bir insan olduğunu öğretti, Ortak Elijah Onun dostum Jander'e zarar veremeyeceğini de biliyorum."

Baley birdenbire Giskard'a döndü. "Ya sen, Giskard? Sen Dr. Fastolfe'u Daneel'den daha da uzun bir süreden beri tanıyorsun. Dr. Fastolfe'un bu işi yapamayacağına, Jander'i öldürmediğine inanıyor musun?"

"İnanıyorum, beyim."

Baley kuşkuyla robota baktı. Giskard, Daneel kadar geliştirilmiş bir model değildi.

Destekleyici bir tanık olarak ona ne dereceye kadar güvenilebilirdi? Giskard, Daneel'i taklide karar vermiş olamaz mıydı? "Dr. Vasilia'yı da çok iyi tanıyordun, değil mi?"

Giskard, "Evet, çok iyi tanıyordum," dedi.

"O, babası... yani Dr. Fastolfe için yalan söyleyebilir mi?"

Giskard durakladı. "Hayır, beyim, söyleyemez."

"Yani onun iddia ettiklerinin doğru olduğunu söylüyorsun."

"Pek de değil, beyim. Ben Dr. Vasilia'nın gerçeği söylediğine inandığını açıklamak istedim."

"Vasilia neden babası konusunda böyle çirkin şeylere inanıyor? Aslında o Daneel'in söylediği gibi iyi bir insansa, bu haksızlık değil mi?"

Giskard ağır ağır, "Dr. Vasilia'nın kalbi acı hislerle dolu," dedi. "Buna gençliğindeki çeşitli olaylar yol açmış. O bu olaylardan Dr. Fastolfe'u sorumlu tutuyor. Belki Dr. Fastolfe farkına varmadan bazı şeylere sebep oldu. Bir dereceye kadar tabii. Ama söz konusu olayların bu biçimde sonuçlanmasını istemediğinden eminim. Ancak insanları açık seçik robotik kuralları yönetmiyor. Bu yüzden çoğu zaman karmaşık amaçlarını anlamak kolay olmuyor."

Baley mırıldandı. "Çok doğru..."

Giskard sordu. "Dr. Fastolfe'un suçsuzluğunu kanıtlamanın imkânsız olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

Baley kaşlarını çattı. "Bu gerçekten imkânsız olabilir. Çıkış yolu göremiyorum."

"Bu işten vaz mı geçeceksiniz?"

Baley, şiddetle, "Hayır!" diye bağırdı. "Bu sadece Fastolfe'u ilgilendirseydi, bunu yapardım belki. Robot öldürmek ağır bir suç bile sayılmıyor. Bu yalnızca benimle ilgili bir sorun olsaydı belki yine araştırmadan vazgeçerdim.

Başarısızlık şerefime leke sürülmesine neden olurdu, ben de Arza biraz lekelenmiş olarak dönerdim.

Derecem alınacağı için mutsuz, sefil bir yaşantı sürerdim.

Ama Arzlı her kadın ve erkeği bekleyen bir şey bu.

"Ama... bu olay Arzı da ilgilendiriyor. Başarısızlığa uğradığım takdirde Arzlıların dünyamızdan ayrılarak Galaksiye açılma ümitleri de sona erecek. İşte bu yüzden başarısızlığa uğramamam gerekiyor. Birileri beni bu gezegenaen atıncaya kadar çabalayacağım." Baley'nin sesi sonunda bir fısıltı halini almıştı. Birdenbire başını kaldırarak aksi aksi söylendi. "Neden burada oturup duruyoruz, Giskard?"

Robot, "Özür dilerim, beyim," dedi. "Ama bana sizi nereye götürmemi istediğinizi söylemediniz."

"Doğru. Afedersin, Giskard. Beni önce Dr. Vasilia'nın sözünü ettiği o Genel Özellerden birine götür. Sonra da yemek yiyebileceğim bir yer bul. Ondan sonra..."

Daneel, "Evet, Ortak Elijah?" dedi.

"Açıkçası ondan sonra ne yapacağımı bilmiyorurum, Daneel. Ama ihtiyaçlarımı gördükten sonra elbet aklıma bir şey gelir." İçin için ekledi. Keşke bu sözlerime kendim de inanabilsem.

* * *

Baley, iki robotla yaptığı kısa bir tartışmadan sonra Özele yalnız başına girdi. Kısa süre sonra, ellerini yıkarken birdenbire heyecanlı ve tiz bir ses duydu. "Elijah Baley siz misiniz?" Arzlı dondu kaldı. Düşmanları onu sonunda burada mı kıstırmışlardı? Ama duyduğu seste öyle gizli bir tehdit yoktu. Aslında Baley'i rahatsız eden adamın ona yaklaşmasıydı. Hayatı boyunca kimse Özelde değil onunla konuşmak, yanına bile gelmemişti. Arzda tabuydu böyle şeyler.

Sabırsızlık dolu. ses tekrar duyuldu. "Haydi, haydi! Siz Elijah Baley olmalısınız."

Baley ağır ağır döndü. Karşısında orta boylu, çeşitli mavi tonlarında, vücuduna iyi oturan zarif elbiseler giymiş bir adam duruyordu. Cildi beyaz, saçları açık renkti.

Bıyığı saçlarından bir ton koyuydu. Baley adeta büyülenmiş gibi üst dudağı süsleyen bu tüylere baktı. İlk kez bıyıklı bir Uzaycı görüyordu.

Sonra Arzlı, "Ben Elijah Baley'im," diye itiraf etti. Bir taraftan da Özelde konuştuğu için utanç duyuyordu.

Fısıltıdan farksız olan sesi de kulaklarına gıcırtın geldi Güven aşılayacak bir ses değildi bu.

Uzaycı da şüphelenmişti zaten. Gözlerini kısarak Detektifi süzdü. "Dışarıdaki robotlar Elijah Baley'nin burada olduğunu söylediler. Ama hiper dalga oyunundaki adama hiç benzemiyorsunuz."

Baley öfkeyle, o budalaca oyun, diye düşündü. Sonra da, "Hiper dalga oyunundaki bir aktördü," dedi.

"Bunu biliyorum. Yine de size daha benzeyen birini seçebilirlerdi. Öyle değil mi?"

Uzaycı buna pek kızmış gibiydi. "Sizinle konuşmak istiyorum."

"Robotlarımı nasıl atlattınız?"

Bunun da yine bir öfke kaynağı olduğu anlaşılıyordu. "Az kalsın bunu başaramıyordum. Beni durdurmaya kalktılar. Yanımda sadece bir robot vardı. Buraya girmek için çok acele ediyormuşum gibi bir tavır takınmak zorunda kaldım. Ve onlar üzerimi aradılar. Yanımda tehlikeli bir şey olup

olmadığını anlamak için bana dokundular. Arzlı olmasaydınız sizi dava ederdim. Robotlara bir insanı utandıracak emirler veremezsiniz."

Baley soğuk soğuk, "Çok üzgünüm," dedi. "Ama onlara bu emirleri veren ben değilim. Sizin için ne yapabilirim?"

"Sizinle konuşmak istiyorum."

"Konuşuyorsunuz ya. Siz kimsiniz?"

Uzaycı durakladı, sonra da, "Adım Gremionis," diye açıkladı.

"Santirix Gremionis mi?"

"Evet, öyle."

"Benimle neden konuşmak istiyorsunuz?"

Gremionis bir an Baley'e kararsızca baktı. "Gladia. . o Solaria'lı kadın..."

Baley soğuk soğuk, "Gladia'yı tanıyorum," dedi.

"Gladia benimle bağlantı kurdu. Üç boyutlu görüntüyle. Ona beni sorduğunuzu söyledi. Ve bana sahibi olduğu robota... dışarıdaki gibi insana benzeyen robotuna kötü bir şey yapıp yapmadığımı sordu..."

"E, yaptınız mı. Bay Gremionis?"

"Hayır! Onun böyle bir robotu olduğunu bile bilmiyordum. Bunu ancak... Gladia'ya böyle bir şey yaptığımı mı söylediniz?"

"Ben yalnızca bazı sorular sordum, Bay Gremionis."

Gremionis sağ yumruğunu sıkmış, sinirli sinirli sol avcuna vuruyordu. "Haksız yere suçlanmak istemiyorum. Özellikle böyle bir suçlama Gladia'yla olan ilişkimi etkileyebilir!"

Baley sordu "Beni nasıl buldunuz?"

Gremionis, "Dr. Fastolfe'un sizi olayı aydınlatmanız için Aurora'ya çağırdığını biliyordum. Sizinle konuşmak ve robotla hiçbir ilişkim olmadığını söylemek istedim. Hiçbir ilişkim olmadığım! Gladia nerede olduğunuzu bilmiyordu. Ama Dr. Fastolfe'un bileceğini düşündüm."

"Ve onu aradınız, öyle mi?"

"Ah, hayır! Buna cesaret edemezdim... O çok önemli bir bilim adamı. Ama Gladia benim adıma onu aradı. Dr. Fastoife de Gladia'ya sizin kızı Dr. Vasilia Aliena'yı görmeye gittiğinizi söyledi. Buna sevindim. Çünkü Dr. Vasilia'yı tanırım."

Baley, "Tanıdığınızı biliyorum," dedi.

Gremionis endişelendi. "Bunu nasıl... Vasilia'ya da beni mi sordunuz?" Endişesi yozlaşarak mutsuzluk halini almaya başlıyordu. "Sonunda Dr. Vasilia'yı aradım. Oradan biraz önce ayrıldığınızı ama sizi bir Genel Özelde bulabileceğimi söyledi. Evine en yakın Özel buydu."

"Sağlam bir mantık kurmuşsunuz. Nasıl oldu da bu kadar çabuk gelebildiniz?"

"Ben Robotik Enstitüsünde çalışıyorum. Evim de Enstitünün bahçesinde. Motosikletimle bir iki dakikada buraya eriştim."

"Yalnız mı geldiniz?"

"Evet! Yanıma bir tek robot aldım. Motosiklet iki kişilik."

"Robotunuz şimdi dışarıda bekliyor, öyle mi?"

"Evet."

"Tekrar soruyorum, beni neden görmek istediniz?"

"O robotla bir ilişkim olmadığını iyice anlatmak için. Aslında olay hiper dalga haberlerinde açıklanıncaya kadar öyle bir robot olduğumdan bile haberim yoktu."

"Dışarı çıkalım."

Gremionis itiraz etti. "Ama robotlarınız orada?"

"Öyle. Ne olmuş?,

"Ben sizinle başbaşa konuşmak istiyorum. Eerkek erkeğe." Gremionis bu son sözleri söylerken biraz kekelemişti. "Bir Uzaycı ve bir Arzlı olarak,' demek istiyorsunuz sanırım."

"Öyle olsun."

"Robotlarım gerekli. Bu araştırmalarda benimle birlikte çalışıyorlar."

"Bunun araştırmalarınızla bir ilgisi yok ki. Size bunu söylemeye çalışıyorum."

Baley kesin bir tavırla, "Buna ben karar veririm," diyerek dışarı çıktı.

Gremionis durakladı, sonra da onu izledi.

* * *

Daneel ve Giskard, ifadesiz suratlarla, sakin sakin ve sabırla bakliyorlardı. Yanlarında bir robot daha vardı.

Herhalde Gremionis'in makine adamıydı o. Robot, Giskard'dan daha basit görünüşlü ve biraz daha eskiydi.

Gremionis'in maddi durumunun pek de yerinde olmadığı anlaşılıyordu.

Baley, "Bu Santirix Gremionis," diye açıkladı "Bay Gremionis bu Daneel, bu da Giskard."

İki robot da başlarıyla ciddi ciddi selam verdiler Gremionis onlara bir göz attıktan sonra elini kayıtsızca kaldırdı. Kendi robotunu da tanıtmadı.

Baley etrafına bakındı. Işık sönükleşmiş, güneş bulutların arkasında tümüyle gözden kaybolmuştu. Rüzgâr daha şiddetli, hava da daha soğuktu. Ama Baley tabulara karşı olduğu için memnunluk duyması yüzünden bayağı keyiflendi. Tam Gremionis'e dönerek konuşmasını sürdüreceği sırada gözü birine takıldı. Bir kadın yanında robotuyla çim alandan geçiyordu. Özele girmek niyetinde olduğu o kadar belliydi ki. Baley, kadını durdurmak istiyormuş gibi elini o tarafa doğru uzattı.

"Burasının Erkekler Özeli olduğunu bilmiyor mu?"

Gremionis, "Ne?" dedi.

Baley şaşkın şaşkın kadına bakıyordu. Sonunda Uzaycı kapıya erişti. Robot yana çekilerek beklemeye başladı, kadın içeri girdi. Arzlı çaresiz bir tavırla "Ama oraya giremez..." diye bağırdı.

Gremionis, "Neden girmesin?" dedi. "Genel bu."

"Ama erkekler için."

Gremionis düzeltti. "İnsanlar için."

"Her iki cinsten de mi? Ciddi olamazsınız."

"Her insan için. Ve tabii ciddiyim. Özelin nasıl olmasını istiyorsunuz? Doğrusu bir şey anlayamıyorum."

Baley döndü. Birkaç dakika önce Özelde konuşmanın terbiyesizliğin son noktası olduğunu düşünmüştü. Bunun daha kötüsünü düşünmeye çalışsaydı yine de bir kadının aynı Özele girebileceği aklına bile gelmeyecekti. Ya ben Özeldeyken bu kadın demin yaptığı gibi kayıtsızca, sakin sakin içeri girseydi, diye düşündü.

Dayanılacak gibi değildi bu. Ve o film kitaplarda bundan hiç söz edilmiyordu.

Bilgisizlikle boğuşurken Jander'in ölümünün esrarını nasıl çözecekti? Arzlı müthiş bir umutsuzluk duydu.

Giskard yine endişelenmiş gibi, "İyi misiniz, beyim?" diye sordu. "Yardıma ihtiyacınız var mı?"

Baley mırıldandı. "Hayır, hayır. İyiyim. Ama buradan gidelim. Bu... yeri kullanmak isteyecek insanlara engel oiuyoruz." Çakıl döşeli yolun gerisindeki açıklıkta duran hava kanadına doğru hızla gitti. Bunun diğer tarafına, birbiri arkasında oturulacak iki yeri olan çift tekerlekli bir taşıt bırakılmıştı. Baley bunun Gremionis'in motosikleti olduğunu düşündü. Arzlı açlığının sıkıntı ve umutsuzluğunu arttırmış olduğunun farkındaydı. Öğle zamanını geçmiş ve hâlâ yemek yememişti.

Dedektif Gremionis'e döndü. "Pekâlâ, konuşalım. Ama bu işi yemek yerken yapalım. Tabii yemek yemediyseniz ve benimle birlikte sofraya oturmanızda bir sakınca yoksa."

"Nerede yemek yiyeceksiniz?"

"Bilmiyorum. Enstitüdekiler nerede yemek yiyorlar?"

Gremionis, "Genel Yemekhanede olmaz," diye karşı çıktı.

"Orada konuşamayız."

"Başka çaresi var mı?"

Gremionis, hemen, "Evime gelin," diye cevap verdi.

"Evim fazla lüks değildir. O yüksek mevkideki memurlardan değilim. Ama birkaç becerikli robotum var. İyi bir sofra hazırlayabiliriz. Şimdi... ben Brundij'le yani robotumla motosikletime binerim. Siz de beni izlersiniz. Ağır ağır ilerlemeniz gerekecek. Ama evim bir kilometre kadar ötede. İki üç dakikada oraya erişirsiniz." Heyecanla, koşarcasına uzaklaştı.

Baley onun arkasından bakarak Gremionis'in bir delikanlı gibi hareket ettiğini düşündü. Tabii yaşını tahmin etmek kolay değildi. Uzaycılar yaşlarını belli etmiyorlardı.

Gremionis de ellisinde olabilirdi. Ama Arzdaki yeni yetişen delikanlıları hatırlatıyordu insana. Baley bunun nedenini de bilmiyordu.

Arzlı birdenbire Daneel'e döndü. "Gremionis'i tanıyor musun Daneel?"

.Onu şimdiye kadar hiç görmedim, Ortcık Daneel."

"Ya sen, Giskard?"

"Onu bir kere, kısaca gördüm, beyim."

"Gremionis hakkında bir şey biliyor musun? Yaşı, kişiliği konusunda?"

"Hiçbir şey bilmiyorum."

Gremionis seslendi. "Hazır mısınız?" Motosikletinden kaba bir homurtu yükseldi.

Taşıtın hava jetleri olmadığı anlaşılıyor, tekerlekler yerden kalkmıyordu. Brundij, Gremionis'in arkasındaki yere oturmuştu.

Giskard, Daneel ve Baley de hava kanadı'na bindiler.

Saçları rüzgarda uçan Gremionis taşıtıyla bir daire çizdi.

Sonra eliyle, 'Beni izleyin,' der gibi işaret ederek yoldan ilerledi. Hava kanadı, motosikletin peşine takıldı. Yer taşıdı hızlı gidiyormuş gibi gözüküyordu ama bu ufak oluşunun bıraktığı bir izlenimdi. Hava kanadı motosikleti çiğnememek için zorlukla ağır ağır ilerliyordu.

Baley düşünceli bir tavırla, "Ne olursa olsun," diye mırıldandı. "Beni şaşırtan bir şey var."

Daneel sordu. "Nedir o, Ortak Elijah?"

"Vasilia, Gremionis'ten onu aşağı görürmüşcesine 'berber' diye söz etti. Bu gencin saç, kılık ve diğer insan süsleriyle ilgilendiği anlaşılıyor. O halde, Robotik Enstitüsünün bahçesindeki bir eve nasıl yerleşmiş?"

ON İKİ

Baley birkaç dakika sonra kendisini Gremionis'in evinde buldu. Aurora'ya geleli bir buçuk gün olmuştu. Bu gördüğü dördüncü evdi. Fastolfe, Gladia, Vasilia ve şimdi de Gremionis'inki. Gremionis in evi diğerlerininkinden daha küçük ve sıkıntılıydı. Baley bu konuda pek tecrübeli olmamakla beraber bina ona yeni yapılmış gibi geldi. Aurora evlerine özgü o robot bölmeleri burada da vardı. İçeri girdikleri zaman Daneel'le Giskard boş olan iki bölmeye girerek döndüler. Gözleri odaya dikili hiç kımıldamadan sessizce beklediler. Brundij de hemen hemen aynı çabuklukla üçüncü bir bölmeye yerleşti.

Baley, Gremionis'in de bölmeleri incelediğini fark etti.

Aurora'lı işaret parmağıyla bıyığını düzeltti. Biraz da kararsızca, "Robotunuz," diye mırıldandı. "Şu insana benzeyen. Nedense bölmede durması doğru değilmiş gibi geliyor insana. O Daneei Olivaw değil mi? Dr. Fastolfe'un robotu?"

Baley, "Evet," dedi. "O da hiper uzay oyununda vardı. Daha doğrusu onun yerine bir aktör oynuyordu. Role daha uyan biri."

"Evet, hatırlıyorum."

Baley, Gremionis'in de Vasilia ve hatta Gladia ve Fastolfe gibi kendisine fazla sokulmamaya çalıştığının farkındaydı.

Sanki etrafında bu Uzaycıların kendisine fazla sokulmamalarını engelleyen bir itici bir alan vardı. Arzlı, acaba Gremionis bu durumun farkında mı, diye düşündü.

"Bu insanlar ben evlerindeyken oturduğum iskemleleri ne yapıyorlar? Ya yemek yediğim tabakları, kullandığım havluları? Sıradan bir yıkama onları temizlemeye yetmiyor mu? Yoksa özel sterlizasyon yöntemleri mi uyguluyorlar? Baley birdenbire saçmalamaya başladığını fark etti. Büyük Uzay! Aurora'lıların dertlerini nasıl çözümledikleri sadece onları ilgilendirir. Artık bunları düşünecek değilim. Yakub adına! Benim derdim

başımdan aşkın. Gremionis sorununu yemekten sonra halletmeye çalışacağım."

Öğle yemeği oldukça basitti. Daha çok sebze yediler.

Baley acı acı, daha fazla Aurora yemeği yediğim takdirde, dedi kendi kendine. Arzdaki birbirine karışmış tatlara kızmaya başlayacağım.

Yemek sona erdiği zaman iki robot ellerini silmeleri için ıslak ve sıcak peçeteler getirdiler. Ama normal çetelere benzemiyorlardı bunlar. Baley, kendi peçetesini tabağına bıraktığı zaman bu hafifçe kımıldandı, inceldi ve sonunda adeta örümcek ağına benzer bir görünüş aldı. Sonra birdenbire havalandı ve tavandaki bir deliğe doğru uçtu.

Baley hafifçe irkildi. Gözden kaybolan peçetenin arkasından ağzı hayretten bir karış açık, baktı.

Gremionis, "Bu yeni bir buluş," diye açıkladı. "Peçeteler ortadan kalkıyor. Ama bu yöntemi beğenip beğenmediğime henüz karar veremedim. Bazıları peçetelerin bir süre sonra çöp kanalını tıkayacağını iddia ediyorlar. Bazılarıysa hastalanmaktan korkuyorlar. 'Bazı parçacıklar insanın ciğerlerine kaçacak,' diyorlar. Üretici öyle olmadığını söylüyor ama..."

Baley birdenbire yemek boyunca bir tek kelime bile söylememiş olduğunu fark etti. Sofraya oturmadan önce Daneel'le ilgili o sözlerden sonra ikisi de bir daha konuşmamışlardı.

Arzlı oldukça sert bir tavırla, "Siz berber misiniz, Bay Gremionis?" diye sordu.

Gremionis kızardı. Uçuk renk cildi saç diplerine kadar kıpkırmızı kesildi.

Boğulurcasına, "Bunu size kim söyledi?" dedi.

Baley, "Bu mesleğinizden terbiyesizce söz etmek anlamına geliyorsa özür dilerim," diye karşılık verdi. "Arzda böyle söylenilir ve bu bir hakaret sayılmaz."

Gremionis, "Ben saç ve elbise stilistiyim," dedi. "Bu sanatın kabul edilen bir koludur. Haıta benden 'Personel Sanatçısı' diye söz edilir."

Baiey ciddi ciddi, "Bıyığınızı fark ettim," diye açıkladı.

"Aurora da bıyık bırakan çok mu?"

"Hayır, bırakmıyor. Ama bu modanın yaygınlaşacağını umarım. Örneğin sizin tam erkekçe olan yüzünüzü alalım... birçok yüz bıyık ve sakala ustalıkla verilen biçim sayesinde daha güçlü ve hoş bir görünüş alabilir. Her şey stile bağlıdır. İşte benim mesleğim bu. Pallas gezegeninde sakal ve bıyık çok yaygın. Ama orada da sakalları renk renk boyamak moda. Her teli bir karışım sağlamak için tek tek büyüyorlar. Bence gülünç bir şey bu. Bir kere boyalar sabit kalmıyor ve zamanla değişiyorlar. Sonuç korkunç oluyor. Bu yine de çırçıplak bir yüzden daha iyi bir bakıma. Hiçbir şey çöle benzeyen bir yüz kadar çirkin olamaz. Bu benim kendi sözüm. Müşteri adaylarımla konuşurken böyle söylüyorum. Bu sözler çok etkili oluyor. Tabii kadınlar çıplak yüzle dolaşabiliyorlar. Çünkü bunu başka biçimlerde dengeliyorlar. Smitheus gezegenindeyse..."

Alçak sesle çabucak söylediği sözleri, Baley'nin yüzüne dikili irileşmiş gözleri Arzlıyı neredeyse ipnotize edecekti.

Baley kendisini toplamak için âdeta çabaladı.

"Siz bir robotik uzmanı mısınız?"

Konuşmanın böyle birdenbire kesilmesi Gremionis'i şaşırttı ve aklını karıştırdı.

"Robotik uzmanı mı?"

"Evet. Robotik uzmanı."

"Hayır, ne münasebet. Ben de herkes gibi robotlardan yararlanıyorum. Ama içlerinde neler olduğundan haberim yok. Aslında o konu beni ilgilendirmiyor."

"Ama eviniz Robotik Enstitüsünün bahçesinde. Bu nasıl oluyor?"

"Neden olmasın?" Gremionis'in sesinde açıkça düşmanlık vardı şimdi.

"Robotik uzmanı olmadığınıza göre!.."

Gremionis yüzünü buruşturdu. "Budalaca bir soru! Enstitü birkaç yıl önce yapıldığı zaman burasının kendi kendisine yeten bir toplum olması istendi. Burada kendi taşıt tamir atölyelerimiz, robot bakım ünitelerimiz, kendi doktorlarımız var. Personel bu mahallede oturuyor. Tabii bir 'Personel

Sanatçısı' da gerekiyor. İşte o da Santorix Gremionis. Ve ben de burada yaşıyorum. Mesleğim burada oturmamı engelleyecek kadar kötü bir şey mi?"

"Ben öyle bir şey söylemedim."

Baley'nin telaşlı sözleri Gremionis'in somurtkanlığını tamamiyle geçirmemişti.

Aurora'lı bir düğmeye bastı. Dik dörtgen biçimi renk renk bir levhayı inceledikten sonra parmaklarını masaya vurdu.

Tavandan bir küre alçalarak başlarından bir metre kadar yukarıda durdu. Bu tıpkı bir portakalmış gibi dilim dilim ayrıldı. Hafif bir ses duyulurken kürenin içinde bir renk oyunu başladı. Pencerelerdeki camlar buzlu gibi bir görünüm alırken ışık daha parlaklaştı.

Gremionis sordu. "Işık çok mu parlak?"

Baley hafif bir duraklamadan sonra, "Hayır," dedi.

"Bu bir fon oluşturuyor. Yatıştırıcı bir karışım seçtim. Böylece uygar bir biçimde daha kolaylıkla konuşabiliriz."

Sonra ciddi bir tavırla ekledi. "Konuya dönelim mi?"

Baley gözlerini ışıklardan zorlukia ayırabildi. "Evet, lütfen. Ben de bunu istiyorum."

"Robot Jander'in arızalanmasıyla ilgim olduğunu mu söylediniz? Beni mi suçladınız?"

"Ben sadece robotun nasıl öldüğünü araştırıyordum."

"Ama bu konuyla ilgili olarak benden de söz etmişsiniz. Biraz önce de bana robotik uzmanı olup olmadığımı sordunuz. O sırada ne düşündüğünüzü biliyorum. Robotik konusunda bir şeyler bildiğimi itiraf ettirmeye çalışıyordunuz. Böylece beni o robotu... robotu arızalamakla suçlayacaktınız."

"Öldürmekle diyebilirsiniz."

"Öldürmekle mi? İnsan bir robotu öldüremez ki Her neyse... O robotu öldürmedim, arızalamadım da Size robotik uzmanı olmadığımı da

söyledim. Robotik konusunda hiçbir bilgim yok. Bu durumda nasıl oluyor da.."

"Bütün ilişkileri incelemem gerekiyor. Bay Gremionis. Jander Gladia'nındı. Solaria'lı kadının. Siz de onunla dosttunuz. İşte ilişki burada.."

"Gladia'nın bir sürü ahbabı olabilir. Bu, olayla ilişkim olduğunu göstermez ki."

"Gladia'nın evine sık sık gitmişsiniz, Jander'i hiçbir zaman görmediğinizi söyleyebilir misiniz?"

"Hiç görmedim! Bir kere bile!"

"Gladia'nın insana benzeyen bir robotu olduğundan haberiniz yok muydu?"

"Yoktu!"

"O size robottan hiç söz etmedi mi?"

"Gladia'nın evinde bir sürü robot vardı. Sıradan robotlar. Başka türden bir makine adamı olduğunu bana hiç söylemedi."

Baley omzunu silkti. "Bu sözlerinizin doğru olmadığını düşünmem için henüz bir neden yok."

"O halde bunu Gladia'ya da söyleyin. İşte sizi bu yüzden görmek istedim. Bunu yapmanızı istemek için. Hatta bu konuda ısrar etmek için."

"Gladia'nın sizden şüphelenmesi için bir neden var mı ki?"

"Tabii var. Onun kafasını zehirlemişsiniz. O olayla ilgili olarak Gladia'ya benim hakkımda sorular sormuşsunuz. Bu yüzden o da kuşkulanmış... Gladia bu sabah beni aradı ve olayla bir ilgim olup olmadığını sordu. Bunu size söyledim."

"Ve siz hiçbir ilginiz olmadığını söylediniz."

"Tabii öyle söyledim. Hem de kesinlikle. Çünkü o olayla gerçekten bir ilişkim yok. Ama benim suçlamayı reddetmem inandırıcı olmadı. Bunu sizin yapmanızı istiyorum. Gladia'ya o olayla hiçbir iiişkim olmadığına inandığınızı söyleyin. Biraz önce doğruyu söylediğime inandığınızı

açıkladınız. Elinizde kanıt olmadan şerefimi iki paralık edemezsiniz. Sizi şikayet ederim."

"Kime?"

"Kişisel Savunma Komitesine! Parlamentoya! Bu Enstitünün Müdürü, Başkanın yakın arkadaşı. Ona bu konuyla ilgili etraflı bir rapor yolladım zaten. Bekleyecek değildim. Hemen harekete geçtim." Gremionis şiddetle başını salladı ama bu hareketi yüzündeki uysal ifadeye hiç uymuyordu.

"Buraya bakın, burası Arz değil. Burada bizi korurlar. Fazla kalabalık gezegeninizde insanlar arı kovanlarında, karınca yuvalarında yaşıyorlar. Birbirinizi itip kakıyor, boğuyor ve buna aldırmıyorsunuz. Milyonlarca insandan biri! Hiç de önemli değil!"

Baley sesinden Aurora'lıyı ne kadar aşağı gördüğünün anlaşılmaması için elinden geleni yaptı. "Siz tarihi romanlar okumuşsunuz."

"Tabii okudum. O kitaplar Arzı olduğu gibi anlatıyorlar. Bir dünyada milyarlarca insan yaşarsa tabii sonunda böyle olur. Aurorada'ysa her birimizin hayatı değerlidir. Robotlarımız hepimizi korurlar. Onun için Aurora'da değil cinayet, saldırı olayı bile görülmez."

"Jander dışında."

"O olay bir cinayet değil ki. Jander sadece bir robottu. Ve bizi açık bir saldırıdan daha ince düşmanlıklara karşı da korurlar. Kişisel Korunma Komitesi bir vatandaşın şerefine ya da toplumdaki mevkiine haksızca zarar verilmesini hoş karşılamaz. Hiç hoş karşılamaz. Sizin gibi davranan biri Aurora'lı biie olsa başı derde girer. Hele bir Arzlı..."

Baley, "Ben Parlamentonun davetiyle buraya bir olayı araştırmaya geldim," diye hatırlattı. "Parlamento izin vermeseydi herhalde Dr. Fastolfe beni buraya çağıramazdı."

"Belki. Ama bu haksızlık etmeniz için yeterli değil."

"Bu olayı Parlamentoya mı yansıtacaksınız?"

"Enstitü Müdürünün..."

"Sahi, onun adı nedir."

"Kelden Amadiro. Ondan bu olayı Parlamentoya götürmesini isteyeceğim. Zaten o da Parlamento üyesi. Kendisi Dünyacılar partisinin liderlerinden de biri. Onun için Gladia'ya tamamiyle suçsuz olduğumu açıklamalısınız."

"Bunu yapmayı ben de isterim, Bay Gremionis. Çünkü sizin gerçeklen suçsuz olduğunuzu sanıyorum. Ama size bazı sorular sormama izin vermezseniz, bundan kesinlikle nasıl emin olabilirim?"

Gremionis kararsızca durakladı. Sonra da meydan okurcasına arkasına yaslandı.

Ama hiç de rahat bir insan görünümü yoktu. "İstediğinizi sorun. Benim saklayacak şeyim yok. Bu konuşmadan hemen sonra arkanızdaki üç boyutlu aygıtla Gladia'yı arayacaksınız ve ona gereken şeyleri söyleyeceksiniz. Yoksa başınız düşünemeyeceğiniz kadar büyük bir derde girecek."

"Anlıyorum. Ama önce... Dr. Vasilia Fastolfe'u ne kadar süredir tanıyorsunuz, Bay Gremionis? Ya da Vasilia Aliena'yı? Belki onu bu adla tanıyorsunuzdur."

Gremionis durakladı. "Bunu neden soruyorsunuz?" Sesi sinirliydi. "Bunun olayla ne ilişkisi var?"

Baley içini çekti. "Bay Gremionis size saklayacak bir şeyiniz olmadığını, beni suçsuz olduğunuza inandırmaya çalıştığınızı hatırlatacağım. Böylece ben de Gladia'yı ikna edeceğim. Lütfen bana Dr. Vasilia'yı ne zamandan beri tanıdığınızı söyleyin. Ama haksızlık etmek istemiyorum. Siz cevap vermeden önce Dr. Vasilia'nın sizi çok iyi tanıdığını söylediğini açıklamalıyım. Onu teklifte bulunacak kadar iyi tanıyormuşsunuz."

Gremionis şaşaladı. "Bu işi neden bu kadar büyüttüklerini anlayamıyorum." Sesi titriyordu. "Bir teklif toplum açısından son derece normal bir davranıştır. Ve başkalarını da ilgilendirmez. Tabii siz Arzlı olduğunuz için olayı büyütüyorsunuz."

"Anladığıma göre Dr. Vasilia sizi reddetmiş."

Gremionis, yumruklarını sıkarak dizlerine dayadı. "Kabul ya da reddetmek sadece ona kalmış bir şeydi. Bazı kimseler de bana teklifte bulundular ve ben onları reddettim. Bu önemli bir şey değil ki."

"Pekâlâ, Dr. Vasilia'yı ne zamandan beri tanıyorsunuz?"

"Yıllardan beri. On beş yıl oldu sanırım."

"Dr. Vasilia, Dr. Fastolfe'un yanında oturduğu sırada onu tanıyor muydunuz?"

"Ben o sırada çocuktum." Gremionis kızardı.

"Onunla nasıl tanıştınız?"

"Personel sanatçısı eğitimimi tamamladığım sırada beni çağırarak Vasilia için elbiseler hazırlamamı istediler. Vasilia modellerimi çok beğendi. Sonra her zaman bu konuda benden yararlandı."

"Şimdiki işinize onun sayesinde mi girdiniz? Robotik Enstitüsünün üyelerinin 'Personel Sanatçısı' olmanızı o mu sağladı?"

"Vasilia ne kadar yetenekli olduğumu biliyordu.

Başkalarıyla birlikte ben de sınava girdim. Ve bu mevki sanat gücümle kazandım."

"Vasilia da sizi tavsiye etti."

Gremionis öfkeyle, kısaca, "Evet," dedi.

"Buna ancak ona teklifte bulunarak teşekkür edebileceğinizi düşündünüz, öyle mi?"

Gremionis yüzünü buruşturarak dudaklarını yaladı. Yüzü sanki ağzında kötü tad veren bir şey varmış gibi değişti.

"Bu... iğrenç bir soru! Ancak bir Arzlı böyle düşünür. Ben ona istediğim için teklifte bulundum."

"Bunun nedeni Vasilia'nın çekici ve sıcak bir kadın olmasıydı, öyle mi?"

Gremionis durakladı. Sonra, "Onun sıcak bir insan olduğunu söyleyemem," diye mırıldandı. "Ama gerçekten çekici."

"Dr. Vasilia'ya teklifte bulunmadan önce başkalarıyla da ilişki kurmaya çalıştınız mı?"

Gremionis bakışlarını Dedektiften kaçırdı. "Bir iki kez. Ciddi şeyler değillerdi bunlar."

"Dr. Vasilia konusunda ciddi miydiniz?"

"Şey..."

"Anladığıma göre Dr. Vasilia'ya sık sık teklifte bulunmuşsunuz. Bu Aurora geleneklerine aykırı bir davranışmış."

Gremionis öfkeyle, "Aurora gelenekleri..." diye başladı.

Sonra kaşlarını çattı.

"Buraya bakın. Bay Baley. Sizinle gizli olarak konuşabilir miyim?"

"Tabii. Ben size bu soruları Jander'in ölümüne yol açmadığınıza kesinlikle inanabilmek için soruyorum. Buna inanırsam söylediklerinizi kimseye açıklamayacağım. Bundan emin olabilirsiniz."

"Pekâlâ. Bu kötü, utandığım bir şey değil. Ama özel hayatımın herkesçe bilinmesinden hoşlanmam. Bu da benim hakkım. Öyle değil mi?"

Baley Aurora'lıyı yatıştırmak istercesine, "Tabii, tabii," dedi.

"Anlayacağınız ben toplum seksinin eşler arasında derin bir aşk ve sevgi olduğu zaman en güzel olacağına inanıyorum."

"Bu doğru sanırım."

"O zaman başkalarına da ihtiyaç kalmaz. Öyle değil mi?"

"Evet, bu akla yakın gibi."

"Ben her zaman kusursuz bir eş bulmayı düşledim. Ondan sonra başka kimseyi istemeyeceğimi düşünüyordum. Bunu 'monogami' diye tanımlıyorlar. Aurora'da yok, ama bazı dünyalarda var. Arzda da 'monogami' var sanırım. Öyle değil mi, Bay Baley?"

"Teoride öyle, Bay Gremionis."

"İşte ben bunu istiyorum. Bu eşi yıllarca aradım. Bazen seks deneyleri yapıyor ve bir şeyin eksik olduğunu anlıyordum. Sonra Dr. Vasilia'yla karşılaştım. O bana... insanlar Personel Sanatçılarına açılmaktan hoşlanırlar. İşte şimdi gizli kısma geldik..."

"Devam edin."

Gremionis dudaklarını yaladı. "Bu söylediklerim duyulursa mahvolurum. Vasilia bana iş verilmemesi için elinden gelen her şeyi yapar. Bunun olayla ilişkisi olduğundan emin misiniz?"

"Bay Gremionis, bu gerçekten çok önemli olabilir."

"Pekâlâ!.." Gremionis hâlâ kuşkuluydu. "Dr. Vasilic'nın bana söylediklerinden... bazı sözlerinden onun..." Sesi alçalarak bir fısıltı halini aldı. "Hiçbir erkekle ilişki kurmamış olduğunu anladım. Bu beni heyecanlandırdı. Vasilia yalnız benim olabilirdi. Ben de onun ilişki kurduğu tek erkek olurdum. Bunun benim için ne kadar önemli olduğunu size anlatamam. O zaman Vasilia bana olağanüstü güzel gözüktü. Onu öyle istiyordum ki..."

"Ve böylece ona teklifte bulundunuz."

"Evet."

"Tekrar tekrar. Vasilia'nın red cevapları cesaretinizi kırmadı mı?"

"Bu onun bakireliğini daha da güçlendirdi sanki. Bu da isteğimi büsbütün arttırdı. İşin kolay olmaması daha heyecan vericiydi. Ah, anlatamıyorum. Beni anlayabileceğinizi de sanmıyorum."

"Aslında sizi anlıyorum, Bay Gremionis. • Ama gün geldi ve artık Dr. Vasilia'ya teklifte bulunmaktan vazgeçtiniz.

Öyle mi?"

"Şey... evet."

"Ve Gladia'ya teklifte bulunmaya başladınız."

"Şey, evet."

"Tekrar tekrar?"

"Şey, evet."

"Neden? Niçin böyle değiştiniz?"

Gremionis, "Dr. Vasilia sonunda hiçbir şansım olmadığını bana açıkladı," dedi.

"Sonra Gladia buraya geldi. Dr. Vasilia'ya cok benziyordu ve... ve... işte böyle."

Baley, "Ama Gladia bakire değil ki, "diye hatırlattı.

"Solaria'dayken evliydi. Bana onun Aurora'da da bazı deneylere giriştiğini söylediler."

"Bunu biliyordum. Ama Gladia sonunda bu davranışlarından vazgeçti. O Solaria'da doğmuştu, Aurora'lı değildi. Aurora âdetlerini pek anlayamıyordu. Sonra 'rast gele seks ilişkisi kurmak' diye tanımladığı şeyden hoşlanmadığı için bu deneylerden vazgeçti."

"Bunu size o mu söyledi?"

"Evet. Solaria'da 'monogami' ödetmiş. EvNiiği mutlu değilmiş, ama yine de alışık olduğu şey bu. Bu nedenle Aurora yöntemlerini denediği zaman mutlu olamadı. Benim istediğim de monogami. Anlıyor musunuz?"

"Anlıyorum. Gladia'yla nasıl tanıştınız?"

"Tanıştık işte. Aurora'ya geldiği zaman hiper dalga programında onu gördüm. Solaria'dan gelen romantik bir göçmen..."

"Evet, evet ama başka bir şey daha vardı değil mi?"

"Ne demek istediğinizi anlamıyorum."

"Dr. Vasilia bir gün size artık sizi kesinlikle reddettiğini söylemedi mi? Size yerini kimin alabileceğini açıklamadı mı?"

Gremionis ani bir öfkeyle haykırdı. "Bunu size Dr. Vasilia mı söyledi?"

"Açık açık söylemedi, ben yine de neler olduğunu biliyorum. Dr. Vasilia size Solaria'dan bu dünyaya yeni gelen genç bir kadını görmenizin iyi bir şey olacağını söylemedi mi? Gladia Dr. Fastolfe'un himayesindeydi. Ve siz Fastolfe'un Vasilia'nın babası olduğunu biliyordunuz. Dr. Vasilia herkesin Gladia'yı ona benzettiğinden ama Solaria'lının kendisinden daha genç ve sıcakkanlı olduğundan söz etmedi mi? Yani kısacası Dr. Vasilia size kendisiyle değil, Gladia'yla ilgilenmenizi önermedi mi?"

Gremionis'in azap çektiği belliydi. Baley'e göz atıyor, sonra bakışlarını ondan kaçırıyordu. Arzlı bir Uzaycının gözlerinde ilk defa korku

görüyordu.

Baley, "E?" dedi. "Yanılıyor muyum?"

Gremionis alçak sesle cevap verdi. "Hiper dalga oyunu abartılmamış anlaşılan. Siz insanların kafalarından geçenleri mi okuyorsunuz?"

* * *

Arzlı sakin sakin, "Ben sadece sorular soruyorum," dedi.

"Ve siz soruma doğrudan doğruya cevap vermediniz. Yanılıyor muyum? Yoksa haklı mıyım?" Gremionis, "Olay pek böyle olmadı," diye mırıldandı. "Evet, Dr. Vasilia Gladia'dan söz etti ama..." Alt dudağını ısırdı. "Aslında olay sizin özetlediğiniz gibi oldu sayılır." "Hayal kırıklığına uğramadınız sanırım. Gladia'nın Dr. Vasilia'ya gerçekten benzediğini gördünüz."

"Bir bakıma benziyordu." Gremionis'in gözleri parladı.

"Ama onları yanyana getirirseniz birbirlerinden farklı olduklarını da görürsünüz. Gladia daha zarif ve ince. Çok da... eğlenceli."

"Gladia'yla tanıştıktan sonra Vasilia'ya teklifte bulundunuz mu?"

"Siz çıldırdınız mı? Tabii bulunmadım."

"Ama Gladia'ya bulundunuz. Öyle mi?"

"Evet."

"Ve o sizi reddetti."

"Şey, evet. Ama durumu anlamalısınız. Gladia emin olmak istiyordu. Ben de öyle. Düşünün, Dr. Vasilia beni kabul etseydi bu benim için ne korkunç bir hata olurdu. Gladia aynı hatayı yapmak istemiyor. Ona hak veriyorum."

"Oysa Gladia'nın sizi kabul etmesinin hatalı bir davranış olmayacağına inanıyorsunuz. Ona tekrar, tekrar teklifte bulunmuşsunuz."

Gremionis bir on boş gözlerle Baley'e baktı, sonra da titredi. Asi bir çocuk tavrıyla alt dudağını sarkıttı. "Bunu hakaret eder gibi söylediniz..."

"Özür dilerim. Hakaret etmek istediğim yok. Lütfen soruma cevap verin."

"Evet, öyle."

"Ona kaç kez teklifte bulundunuz?"

"Saymadım. Dört, beş, ya da daha fazla..."

"Ve o sizi her zaman reddetti, öyle mi?"

"Evet. Yoksa ona tekrar teklifte bulunmama gerek kalmazdı. Öyle değil mi?"

"Sizi öfkeyle mi reddetti?"

"Ah, hayır. Gladia öyle bir insan değildir. Her zaman şefkatle davrandı."

"Bu red cevapları yüzünden başkasına teklifte bulundunuz mu?"

"Hayır! Ben başka kimseyi istemiyorum."

"Bu neden böyle dersiniz?"

Gremionis heyecanla, "Neden böyle olduğunu ne bileyim?" diye bağırdı.

"Gladia'yı istiyorum. Bu bir tür delilik. Bence deliliklerin en güzeli. Böyle deli olmasaydım asıl o zaman çılgın sayılırdım... Beni anlayacağınızı sanmıyorum."

"Bunu Gladia'ya anlatmaya çalıştınız mı? O sizi anlayabilir."

"Hiçbir zaman bundan ona söz etmedim. Üzülür, utanırdı, İnsan böyle şeylerden söz edemez ki. Bir 'kafacı'ya görünmeliyim."

"Göründünüz mü?"

"Hayır."

"Neden?"

Gremionis birdenbire güldü. "Söyledim ya. Tedavi hastalıktan daha da büyük bir delilik olurdu. Gladia'yla beraber olmayı ve reddedilmeyi, başka birisiyle olmaya ve onun tarafından istenmeye tercih ediyorum."

Baley bir süre düşündü. "Dr. Vasilia 'kafacı' olabilir mi?"

"O bir robotik uzmanı. Bunun 'kafacı'lığa en yakın meslek olduğunu söylüyorlar. Bir robotun nasıl çalıştığını anlarsan, insan beyninin nasıl çalıştığını da sezermişsin. Daha doğrusu iddia bu."

"Vasilia, Gladia'yla ilgili bu acayip duygularınızı biliyor mu?"

Gremionis dikleşti. "Bunları ona hiçbir zaman anlatmadım. Yani açık açık..."

"Belki de Vasilia duygularınızı siz onları açıklamadan anlıyor. O Gladia'ya tekrar tekrar teklifte bulunduğunuzun farkında mı?"

"Şey... Bazen durumun nasıl olduğunu soruyor. Birbirimizi çok uzun bir süreden beri tanıdığımız için tabii. Ben de bazı cevaplar veriyorum. Ama sırlarımı açıklamıyorum."

"Bundan emin misiniz? Vasilia, Gladia'ya teklifinizi tekrarlamanız için size teşvik etmedi mi?"

"Siz şimdi böyle söyleyince her şeye başka açıdan bakmaya başladım. Bilmiyorum bunu kafama sokmayı nasıl başardınız? Bunun nedeni bana sorduğunuz sorular sanırım. Şimdi Vasilia, Gladia'yla olan dostluğum bakımından beni devamlı desteklemiş gibi geliyor bana. Evet, bu konuda beni teşvik edip duruyordu." Aurora'lının yüzünde endişeli bir ifade belirdi. "Bu şimdiye kadar hiç aklıma gelmedi. Bu konuyu pek düşünmedim "

"Vasilia neden sizi Gladia'ya tekrar tekrar tek,lifte bulunmanız için teşvik etti dersiniz?"

Gremionis üzüntüyle kaşlarını oynattı ve parmağıyla bıyığına dokundu. "Bazıları Vasilia'nın beni başından atmaya çalıştığını düşünebilirler." Hafifçe güldü. "Bu gurur okşayıcı bir şey sayılmaz değil mi?"

"Dr. Vasilia sizinle ahbaplık etmekten vazgeçti mi?"

"Ne münasebet. Aksine benimle daha da samimi oldu."

"Size Gladia konusunda nasıl daha başarılı olabileceğinizi söyledi mi? Örneğin, Gladia'nın eserleriyle daha fazla ilgilenmenizi önerdi mi?"

"Bunu yapmasına gerek yoktu. Gladia'yla benim sanatım birbirlerine çok benziyorlar. Ben insanlarla çalışıyorum, o da robotlarla. Bu bizi birbirimize yaklaştırıyor. Hatta bazen birbirimize yardım da ediyoruz. Teklifte bulunup

reddedilmediğim zamanlarda Gladia'yla iyi arkadaşız. Düşünecek olursanız bu da çok önemli bir şey."

"Dr. Vasilia size Dr. Fastolfe'un işleriyle daha yakından ilgilenmenizi önerdi mi?"

"Neden önersin? Ben Dr. Fastolfe'un işinden anlamam ki."

"Belki Gladia koruyucusunun işiyle ilgileniyordu. Siz de onun gözüne girmek için bu yolu deneyebilirdiniz."

Gremionis'in gözleri kısıldı. Aurora'lı yerinden fırlayarak odanın dibine kadar gitti.

Geri dönerek Baley'nin karşısına dikildi. "Buraya bakın! Gezegenin en akıllı insanı ben değilim. İkinci en akıllısı da. Ama ahmak da sayılmam. Amacınızın ne olduğunu biliyorum."

"Ya?"

"Bütün sorularınız sonunda beni Dr. Vasilia'nın aşık olmamı sağladığını açıklamaya zorladı. Tamam!" Gremionis ani bir hayretle durakladı. "Ben aşığım! O tarihi romanlarda olduğu gibi." Gözleri ışıl ışıl bir süre bunu düşündü. Sonra tekrar öfkelendi.

"Vasilia aşık olmamı ve bu duygudan bir daha kurtulmamamı sağladı. Böylece Dr. Fastolfe'dan robot Jander'i nasıl durdurabileceğimi öğrenecektim."

"Böyle olamaz mıydı?"

Gremionis haykırdı. "Olamazdı! Ben robotik konusunda hiçbir şey bilmiyorum! Hiçbir şey! Bana bazı şeyleri dikkatle de anlatsalar bunları yine de anlayamam. Gladia da öyle sanırım. Ayrıca şimdiye kadar kimseye robotik konusunda soru sormadım. Kimse de bana bu konuyla ilgilenmemi söylemedi. Dr. Vasilia da benden bunu istemedi. İğrenç teoriniz ayakta duracak gibi değil." Yerine oturarak kollarını kavuşturdu.

Baley, "Ne demek istediğinizi anlıyorum," dedi. "Yine de Gladia'yı sık sık görüyorsunuz sanırım."

"Evet, görüyorum."

"Birlikte geçirdiğiniz sürede ne yapıyorsunuz? Seks olmadığı malum, Robotikten de söz etmiyorsunuz. O halde ne yapıyorsunuz?"

"Sizce dostluk sadece iki şeyden mi ibaret? Seks ve robotikten? Gladia'yla birlikte çok şey yapıyoruz. Konuşuyoruz. Gladia Aurora'yı merak ediyor. Ben ona saatlerce gezegeni anlatıyorum. O da bana Solaria'dan, orasının nasıl bir cehennem olduğundan söz ediyor. Açıkçası Solaria yerine Arzda yaşamayı tercih ederim. Bunu size hakaret etmek için söylemedim. Sonra... Gladia'nın ölmüş olan kocası. Ne kötü bir adammış o. Gladia çok çekmiş, zavallı kadın. Konserlere gidiyoruz. Birlikte çalışıyoruz. Çoğu zaman da yürüyüşe çıkıyoruz."

"Yürüyüşe mi? Nereye gidiyorsunuz?"

"Belirli bir yere gittiğimiz yok. Sadece dolaşıyoruz. Gladia buna alışık. Solaria'da öyle yetiştirilmiş. Ben tenha ve güzel yollar seçiyorum. Bu yürüyüşler Gladia'nın hoşuna gidiyor."

"Sizin de gidiyor mu?"

"Sadece Gladia'yla olduğum için. Aurora'lıların çoğu yürüyüş yaparlar, ben onlardan değilim. Başlangıçta kaslarım bayağı karşı koydu. Vasilia da bu halime güldü."

"Demek o yürüyüşler yaptığınızı biliyordu?"

"Bir gün topallayarak içeri girdim. Bacak kemiklerim çatırdayıp duruyorlardı. Bu yüzden durumu Vasilia'ya açıklamak zorunda kaldım. O zaman güldü ve bunun iyi bir fikir olduğunu söyledi. 'Yürüyüşe meraklı birine teklifini kabul ettirmenin en iyi yolu onunla birlikte dolaşmaya çıkmaktır,' dedi. 'Buna devam et. Sen daha yeni bir teklifte bulunamadan Gladia red cevabını geri alacaktır. Hatta belki kendisi sana teklifte bulunacaktır.' Tabii Gladia böyle bir şey yapmadı. Ben de zamanla bu yürüyüşlerden hoşlanmaya başladım."

Gremionis öfkesini unutmuştu, şimdi çok rahattı. Hafifçe gülümsüyordu. Belki de o yürüyüşleri düşünüyordu. Bu haliyle savunmasız ama hoş bir görünüşü vardı.

Baley, "Demek Vasilia yürüyüşlere devam ettiğinizi biliyordu," diye mırıldandı.

"Herhalde. Gladia'nın programına ayak uydurabilmek için çarşamba ve cumartesileri izin almaya başladım. Vasilia'ya bazı modelleri götürdüğüm zaman o 'ÇÇ yürüyüşlerim'den söz ederek bana takılırdı."

Baley iskemlesinde kımıldanarak gözlerini parmaklarına dikti. "Sanırım, yürüyüş sırasında robotlarınızdan biri de sizinle geliyordu."

"Tabii. Hem benim robotum, hem de Gladia'nınkilerden biri. Ama bize pek sokulmuyorlar, Gladia'nın, 'Aurora tarzı' diye tanımladığı biçimde burnumuzun dibine girmiyorlardı."

"Gladia yanına hangi robotunu alıyordu?"

"Her zaman aynı robotu getirmiyordu."

"Ya Jander?"

Gremionis'i keyfi biraz kaçar gibi oldu. "Ne olmuş ona?"

"O da bu yürüyüşlere hiç katıldı mı? Katılsaydı bunu herhalde fark ederdiniz."

"İnsan biçiminde bir robotu mu? Tabii fark ederdim. O bizimle birlikte gelmedi. Hiçbir zaman."

"Jander'i Gladia'nın evindeyken de görmediniz."

"Hiçbir zaman."

"Gladia size hiç onunla ilgili bir şey söyledi mi?"

"Böyle bir şeyi hatırlamıyorum."

"Bunu acayip bulmadınız mı?"

Gremionis başını salladı. "Hayır. Niçin robotlardan söz edilsin?" Baley ciddi bakışlı gözlerini Aurora'lının yüzüne dikti. "Gladia'yla Jander arasındaki ilişkiden haberiniz var mıydı?"

Gremionis, "Bana aralarında seks ilişkisi olduğunu mu söyleyeceksiniz?" dedi.

Baley hemen sordu. "Böyle bir şey sizi şaşırtır mi?"

"Gladia'nın böyle bir şey yaptığını sanmıyorum. İddianız doğru da olsa ne çıkar? Bir robot sadece bir robottur."

"Bu ilişkiden gerçekten haberiniz yok muydu, Gremionis?"

Gremionis'in kaşları çatıldı. "Yine beni sıkıştırmaya başladınız."

"Sizi sıkıştırmıyorum. Yalnızca şunu düşünüyorum: belki de Gladia'yla Jander'in ilişkisini biliyordunuz. Robot arada oldukça kadının sizi hiçbir zaman kabul etmeyeceğinin farkındaydınız. Gladia'yı öylesine istiyordunuz ki her ne pahasına olursa olsun Jander'i ortadan kaldırmaya karar verdiniz. Kısacası öyle bir kıskançlığa kapılmıştınız ki..."

Aynı anda Gremionis birdenbire Baley'e saldırdı. Tiz bir sesle bir şeyler haykırıyordu. Gafil avlanan Arzlı iskemlesinde geriledi. Ve sandalye arkaya devrildi.

* * *

Güçlü kollar hemen Baley'i yakaladı. Arzlı kendisini kaldırdıklarını, iskemleyi düzelttiklerini fark etti. Bunu yapan bir robottu. Ancak yardımına koşan ne Giskard'dı, ne de Daneel. Bunu yapan Gremionis'in robotu Brundiji'di. Brundij biraz acayip bir sesle, "Beyim," dedi. "Yaralanmadığınızı umarım." Daneel'le Giskard neredelerdi? Baley bu sorusunun cevabını çabucak aldı.

Robotlar görevi hızla ve ustaca paylaşmışlardı. Daneel'le Giskard çılgına dönen Gremionis'in Baley için devrilen sandalyeden daha büyük bir tehlike oluşturduğunu anlamışlar ve ona doğru atılmışlardı. Bu bakımdan kendisine ihtiyaçları olmadığını anlayan Brundij de konukla ilgilenmişti.

Baley'nin robotları hâlâ kesik soluyan Gremionis'i tutuyorlardı.

Aurora'lı fısıldar gibi, "Beni bırakın," diye emretti.

"Kendimi topladım."

Giskard, "Peki, efendim," dedi.

Daneel adeta zarafetle, "Tabii, Bay Gremionis," diye mırıldandı. İki robot da ellerini Gremionis'ten çektiler ama bir süre yanından ayrılmadılar. Aurora'lı sağa sola baktı.

Elbisesini düzelttikten sonra ağır ağır yerine oturdu. Hâlâ hızlı hızlı soluyordu, saçları da biraz karışmıştı.

Baley ayakta duruyor, bir eliyle az önce oturduğu iskemlenin arkalığını tutuyordu.

Gremionis, "Kendimi kaybettiğim için özür dilerim, Bay Baley," dedi. "Olgunluk çağına eriştiğimden beri böyle bir şey yapmadım. Beni kıskançlıkla suçladınız. Bu saygıdeğer bir Aurora'lının bir başkası hakkında asla kullanmayacağı bir kelimedir. Sizin Arzlı olduğunuzu hatırlamalıydım. Bu söz sadece tarihi romanlarda geçiyor. O zaman bile bu sadece 'k...' diye yazılıyor. Sizin dünyanızda durum böyle değil tabii. Bunu anlıyorum."

Baley de ciddi ciddi, "Ben de çok üzgünüm. Bay Gremionis," diye cevap verdi.

"Aurora geleneklerini unutarak hata yaptım. Bir daha böyle bir şey yapmayacağımdan emin olabilirsiniz."

Gremionis onu dinlemiyor gibiydi. "Çocukken diğer küçüklerle birbirimizi itip kakardık. Ama robotlar bizi ancak bir süre sonra ayırırlardı..."

Daneel, "İzin verirsen açıklayayım, Ortak Elijah," dedi.

"Çocuklarda saldırganca duyguların tümüyle baskı altında tutulmasının istenmeyen sonuçlar verdiği kesin olarak kanıtlandı. Bu nedenle çocukların fiziki yarışmayla ilgili oyunlar oynamalarına izin veriliyor. Küçüklere bakan robotlar da dikkatle programlandıkları için çocukların görebilecekleri zarar derecesini hemen anlıyorlar."

Baley başını salladı. "Herhalde saldırganca davranışlar buluğ çağına erişildiği zaman sona eriyor."

Daneel, "Yavaş yavaş," diye açıkladı. "Zarar derecesi yükselirken kendini kontrol etmenin önemi de daha iyi anlaşılıyor."

Gremionis, "Yüksek eğitim çağına girdiğim sırada," dedi.

"Ben de bütün Aurora'lılar gibi artık kafa gücü ve yetenek bakımından yarışılacağım biliyordum."

"Ve buluğ çağından beri..."

"Kimseye saldırmadım. Tabii saldırmadım! Bazen içimden böyle yapmak gelmedi değil. Böyle şeyler hissetmemek için anormal olmam gerekirdi. Ama, bu ana kadar bu isteğimi kontrol altında tutabildim. Tabii bu ana kadar hiç kimse bana... öyle söylemedi."

Baley, "Robotlar siz engelleyecek olduktan sonra saldırmanın ne yararı var?" dedi.

"Doğru. İşte bu yüzden kendimi kaybettiğim için daha da utanıyorum. Bu olayı raporunuza yazmayacağınızı umarım."

"Bu olaydan hiç kimseye söz etmeyeceğim. Bundan emin olabilirsiniz. Bunun robotun ölümüyle bir ilgisi yok."

"Teşekkür ederim. Konuşmamız artık sona mı erdi?".

"Evet, öyle sanırım."

"O halde sizden istediğimi yapar mısınız?"

"Nedir o?"

"Gladia'ya Jander'in arızalanmasıyla hiçbir ilişkim olmadığını söyleyin."

Baley durakladı. "Ona böyle düşündüğümü söyleyeceğim." "Lütfen biraz daha kesin bir tavırla konuşun. Gladia'nın olayla hiçbir ilişkim olmadığına iyice inanmasını istiyorum. Onun benim 'k...' olduğumu düşünmesine dayanamam. Solaria'lı olduğu için aklına böyle bir şey gelebilir."

Baley'nin yüzünde düşünceli bir ifade belirdi. "Evet, gelebilir."

"Beni dinleyin." Gremionis heyecanla, çabuk çabuk konuşmaya başladı. "Ben robotlar konusunda hiçbir şey bilmiyorum. Bu konuda kimse de bana bilgi vermedi. Ne Dr. Vasilia ne de bir başkası. Yani Jander'i ortadan kaldırmam imkânsızdı."

Baley bir an derin derin düşündü. Sonra da çok isteksizce "Size inanmaktan başka çarem yok," diye mırıldandı.

"Aslında hiçbir şey bilmiyorum. Siz ya da Dr. Vasilia veya ikiniz birden bana yalan söylüyor da olabilirsiniz. Ama Aurora toplumunun özel ayrıntıları konusunda bilgim şaşılacak kadar az. Bu yüzden kolaylıkla kandırılabilirim, yine de size inanmamak elimde değil. Ancak Gladia'ya sadece suçsuz olduğunuza inandığımı söyleyebilirim. Ama bunu açıklarken 'bence' demek zorundayım. Gladia bu açıklamamı yeteri kadar kesin bulur sanırım."

Gremionis sıkıntıyla içini çekti. "Bununla yetinmem gerekecek. Ama bir Aurora vatandaşı olarak size yemin ediyorum, ben suçsuzum."

Baley hafifçe gülümsedi. "Sözünüzden şüphelenmek aklımın köşesinden bile geçmez. Ama eğitim tarzım yüzünden ancak kanıtlara inanmak zorundayım."

Ayağa kalkarak bir an ciddi ciddi Gremionis'e baktı.

"Şimdi size söyleyeceklerimi yanlış anlamamalısınız. Gladia'ya bu sözleri söylememi onun dostluğunu kaybetmemek için istiyorsunuz sanırım. Ve elinize uygun bir fırsat geçtiği takdirde ona tekrar teklifte bulunacaksınız."

Gremionis kızararak yutkundu. "Evet, öyle."

"Size bir öneride bulunabilir miyim? Bunu yapmayın."

"Öneriniz buysa onu kendinize saklayın. Ben Gladia'dan vazgeçmek niyetinde değilim."

Ben her zaman geçerli olabilecek bir formülü uygulamanızı öneriyordum..." Baley nedense birdenbire utanarak gözlerini Aurora'lıdan kaçırdı. "... Gladia'ya sarılıp onu öpmeniz etkili olabilir."

Gremionis heyecanla bağırdı. "Olamaz! Lütfen... Aurora'lı bir kadın buna gelemez. Aurora'lı bir erkek de."

"Bay Gremionis, Gladia'nın Aurora'lı olmadığını unutuyorsunuz galiba. O Solaria'lı ve başka geleneklere, âdetlere alışmış. Ben sizin yerinizde olsaydım, bir de bu yolu denerdim." Baley'nin sakin bakışları müthiş bir öfkeyi gizliyordu. Arzlı, Gremionis'in benim için ne önemi var, diye

düşünüyordu. Neden ona nasihat edip duruyorum? Niçin yapmayı çok istediğim bir şeyi başkasına öneriyorum?

ON ÜÇ

Baley tekrar konuya döndü ama bariton sesi daha kalınlaşmış gibiydi. "Bay Gremionis daha önce Robotik Enstitüsünün Müdürünün adını söylemiştiniz. Bunu tekrarlar mısınız?" "Kelden Amadiro."

"Ona buradan erişmek mümkün mü?"

Gremionis, "Şey," dedi. "Hem mümkün, hem de değil. Onun resepsiyon memuru ya da sekreteriyle bağlantı kurabilirsiniz. Ancak Amadiro'yla konuşabileceğinizi pek sanmıyorum. O biraz soğuk bir adammış. Bana öyle söylediler. Ben kendisiyle tanışmıyorum. Onu bir iki kez gördüm. Ama hiç konuşmadım."

Baley, "Amadiro soğuk olsun olmasın onunla bağlantı kurmak istiyorum," dedi.

"Üç boyutlu aygıtınız varsa, kullanmama izin verir misiniz?"

"Brundij sizin için bağlantı kurabilir."

"Hayır, sizce bir sakıncası yoksa, bunu iş arkadaşım Daneel yapmalı."

Gremionis, "Hiçbir sakıncası yok," diye karşılık verdi.

"Aygıt şurada, Daneel. Peşimden gel. Kullanman gereken numara '7530Yukarı 20."

Daneel eğildi. "Teşekkür ederim."

Üç boyutlu aygıtın durduğu oda hemen hemen boştu.

Sadece buradaki bir kaidenin üzerine karmaşık bir makine yerleştirilmişti. Daneel aygıta yaklaşarak ellerini hızla düğmelerin üzerinde dolaştırdı. Bir iki saniye sonra odada bir robotun üç boyutlu görüntüsü belirdi.

Daneel, "Ben R. Daneel Olivavv'ım," dedi. Robotun kendisini insan sanmaması için bu R harfini iyice vurgulamıştı. "Arzdan gelen iş arkadaşım

Sivil Dedektif Elijah Baley'i temsil ediyorum. İş arkadaşım Usta Robotik Uzmanı Kelden Amadiro'yla konuşmak istiyor."

Robot, "Usta Robotik Uzmanı Cicis'le konuşmak yeterli olur mu?"

Daneel çabucak Baley'e bir göz attı. Arzlı, evet, der gibi başını salladı. Daneel de, "Bu yeterli," diye açıkladı. Robot, "Sivil Dedektif Baley'den sizin yerinizi almasını isteyin." dedi. "Ben de Robotik Uzmanı Cicis'i bulmaya çalışacağım."

Daneel hemen nazik nazik itiraz etti. "Belki önce sizin..."

Ama Baley seslendi. "Zararı yok, Daneel. Ben beklerim."

Daneel buna razı değildi. "Sen Usta Robotik Uzmanı Han Fastolfe'un temsilcisinin. Ortak Elijah. Onun için de Dr. Fastolfe'un toplumdaki mevkiine erişmiş oluyorsun. Hiç olmazsa kısa bir süre için. Bu yüzden beklemek..."

Ama Baley kesin bir havırla tartışmayı kesti. "Zararı yok, Daneel. Etiket tartışmaları yüzünden gecikme olmasını istemiyorum."

Daneel, aygıtın önünde oluşan ışıklı daireden çıktı. Baley onun yerini aldı.

Karşıdaki robotun görüntüsü kayboldu. Arzlı sabırla bekledi. Sonunda yeni bir hayal belirdi.

Adam, sert ve berrak bir sesle, "Ben Robotik Uzmanı Maloon Cicis," dedi. Saçları Uzaycı bronzu rengindeydi. Ama burnu br Uzaycıdan beklenmeyecek biçimde biraz çarpıktı Baley usulca, "Ben Arzdan Sivil Dedektif Elijah Baley'im," diye açıkladı. "Usta Robotik Uzmanı Kelden Amadiro'yla konuşmak istiyorum."

"Randevunuz var mı?"

"Hayır, efendim."

"Onu görmek için randevu almanız gerekiyor. Ama bu ve gelecek hafta hiç zamanı yok..."

"Ben Arzdan Sivil Dedektif Elijah Baley..."

"Bunu söylediniz. Bu durumu değiştirmiyor."

Baley, "Ben Dr. Han Fastolfe'un isteği ve Aurora Dünya Parlamentosunun da izniyle Robot Jander Panell'in öldürülmesi olayını inceliyorum..."

"Robot Jander Panell'in öldürülmesi olayını mı?" Cicis Arzlıyı ne kadar aşağı gördüğünü belirtmek için nazik nazik konuşmuştu.

"İstiyorsanız 'robotun arızalanması, olayını', da diyebilirsiniz. Arzda bir robotun ortadan kaldırılması hiçbir zaman önemsenmez. Ama Aurora'da robotlar hemen hemen insan sayılıyorlar. Bu nedenle 'öldürülme' ve 'cinayet' sözcüklerinin kullanılabileceğini düşündüm."

Cicis, "Cinayet ya da arızalanma," dedi. "Usta Robotik Uzmanı Amadiro'yu görmeniz yine de imkânsız."

"Ona bir haber bırakabilir miyim?"

"Bırakabilirsiniz."

"Bu haber ona hemen verilebilir mi? Şimdi?"

"Bunu deneyebilirim. Ama size kesin cevap veremeyeceğim ortada."

"Bu da bana yeter. Birkaç noktayı sayacağım. Belki not almak istersiniz."

Cicis güldü. "Sözlerinizi hatırlayabileceğini sanıyorum."

"Bir: bir cinayet işlendiği zaman ortada bir katil de var demektir. Dr. Amadiro'ya kendisini savunma şansı..."

Cicis bağırdı. "Ne?"

Odanın diğer tarafından konuşmayı dinleyen Gremionis'in ağzı bir karış açık kaldı.

Baley, Aurora'lının dudaklarından silinen hafif tebessümü taklide çalıştı. "Çok hızlı mı konuşuyorum, efendim? Not olmaya mı karar verdiniz?"

"Usta Robotik Uzmanını bu Jander Paneli olayıyla bir ilişkisi olmakla mı suçluyorsunuz?"

"Tersine, Robotik Uzmanı. Onu, kendisini suçlamayı istemediğim için görmeye çalışıyorum. Yetersiz bilgi dolayısıyla Usta Robotik Uzmanıyla

arızalanan robot arasında bir bağ olduğunu ima etmeyi istemiyorum. Sonuçta Ustanın bir sözü her şeyin açıklığa kavuşmasını sağlayabilir."

"Siz çıldırmışsınız!"

"Pekâlâ. O halde Usta Robotik Uzmanına bir delinin kendisiyle konuşmak istediğini, bunu onu suçlamamak için arzu ettiğini söyleyin. Bu ilk nokta. İkincisi: ona aynı delinin Personel Sanatçısı Santim Gremionis'i uzun uzun ve ayrıntılı bir biçimde sorguya çektiğini ve şimdi onun evinden aradığını söyleyebilir misiniz? Üçüncüsü, çok çabuk mu konuşuyorum?"

"Hayır! Sözlerinizi tamamlayın!"

"Üçüncü nokta da şu: Herhalde Usta Robotik Uzmanının kafası önemli şeylerle dolu. Belki bu yüzden Personel Sanatçısı Santirix Gremionis'in kim olduğunu hatırlayamaz. O zaman Kendisine Gremionis'in Enstitü bahçesindeki bir evde oturduğunu ve artık Aurora'da yaşayan Solaria'lı Gladia'yla sık sık uzun yürüyüşlere çıktığını söyleyin."

"Böyle terbiyesizce ve gülünç bir haberi götüremem, Arzlı."

"O halde Usta Robotik Uzmanına hemen Parlamentoya gideceğimi ve orada araştırmalarıma devam edemeyeceğimi açıklayacağımı söyleyin. Parlamentoda Maloon Cicis adında birinin Usta Robotik Uzmanı Kelden Amadiro'nun Robot Jander Panell'in arızalanması olayında bana yardım etmeyeceğini ve bu sabotajla ilgisi olduğu konusunda kendisini savunma zahmetine katlanmayacağını söylemeyi bir görev saydığını da anlatacağım. Araştırmalarımı bu nedenle sürdüremeyeceğimi söyleyeceğim."

Cicis kızardı. "Böyle bir şey söylemeye cesaret edemezsiniz!"

"Öyle mi? Ne kaybım olur ki? Diğer taraftan kamu bunu nasıl karşılar? Aurora'lıların tümü de robotik alanında Dr. Fastolfe'dan sonra Dr. Amadiro'nun geldiğini biliyor. Sanırım, 'Robotu Dr. Fastolfe öldürmediğine göre,' diyecekler. Devam etmem gerekiyor mu?"

"Aurora yasalarının iftira konusunda çok sert olduklarını öğreneceksiniz, Arzlı."

"Herhalde. Ama Dr. Amadiro ustalıkla iftiraya uğrarsa cezası benimkinden de ağır olacak. Haberimi Dr. Amadiro'ya neden şimdi

vermiyorsunuz?"

Cicis kaşlarını çatarak soğuk soğuk, "Dr. Amadiro'ya bütün bunları tekrarlayacağım," dedi. "Ve ona sizi görmemesini de önereceğim." Ortadan kayboldu.

Baley yine sabırla beklerken Gremionis şiddetle elini sallayarak yüksek bir fısıltıyla, "Bunu yapamazsınız, Baley," diye itiraz etti. "Yapamazsınız!" Baley ona susmasını işaret etti.

Aradan beş dakika geçti. Baley'e çok daha uzun gelen bu sürenin sonunda Cicis tekrar gözüktü. Adamın müthiş öfkeli olduğu belliydi. "Dr. Amadiro birkaç dakika sonra yerimi alarak sizinle konuşacak. Bekleyin!"

Baley hemen atıldı. "Beklemenin bir yararı yok. Ben hemen Dr. Amadiro'nun bürosuna geliyorum. Kendisini orada göreceğim." Işıklı daireden çıkarak Daneel'e bağlantıyı kesmesini işaret etti. Robot bunu hemen yaptı.

Gremionis boğulur gibi, "Dr. Amadiro'nun adamlarıyla böyle konuşamazsınız, Arzlı," diye inledi.

Baley, "Konuştum bile," dedi.

"Seni on iki saat içerisinde gezegenden kovdurur."

"Bu karmaşık olayı aydınlatamadığım takdirde zaten on iki saat sonra gezegenden kovulurum."

Daneel, "Ortak Elijah," dedi. "Korkarım Bay Gremionis telaşlanmakta haklı. Aurora Dünya Parlamentosu seni gezegenden atmaktan başka bir şey yapamaz. Çünkü Aurora vatandaşı değilsin. Yine de Arzdaki ilgililerin seni cezalandırması için ısrar edebilirler. Arzlılar da bunu yapar. Bu durumda Aurora isteklerine karşı koyamazlar. Senin bu biçimde cezalandırılmanı istemem, Ortak Elijah."

Baley sıkıntıyla, "Ben de cezalandırılmayı istemiyorum, Daneel," diye karşılık verdi. "Ama bu tehlikeyi göze almak zorundayım. Bay Gremionis, ona sizin evinizden aradığımı söylemek zorunda kaldığım için üzgünüm. Amadiro'yu beni görmeye ikna etmek için bir şeyler yapmam gerekiyordu. Bu konuya önem vereceğini düşündüm. Sonuçta söylediklerim gerçekti."

Gremionis başını salladı. "Böyle yapacağınızı bilseydim onu evimden aramanıza izin vermezdim, Bay Baley! Buradaki işimi kaybedeceğimden eminim." Sesi acılaştı.

"Bunu nasıl ödeyeceksiniz?"

"İşinizi kaybetmemeniz için elimden geleni yapacağım, Bay Gremionis. Başınızın derde girmeyeceğine eminim. Ama başarısız olursam, o zaman da benim deli olduğumu, çılgınca suçlamalarda bulunarak sizi iyice korktuğumu, bu nedenle aygıtınızı kullanmama izin verdiğinizi söylemekle serbestsiniz. Dr. Amadiro'nun size inanacağından eminim. Nasıl olsa size iftira ettiğimi açıklayan bir şikayet mektubu da göndermişsiniz ona. Öyle değil mi?" Baley vedalaşır gibi elini kaldırdı. "Hoşçakalın, Bay Gremionis. Size tekrar teşekkür ederim. Endişelenmeyin. Gladia için söylediklerimi de unutmayın."

Baley, öne geçen Daneel'le arkasında kalan Gıskard'ın arasında Gremionis'in evinden çıktı. Tekrar Dışarı çıktığının pek farkında değildi.Baley kendisini Dışarıda bulunca durum değişti. Arzlı duraklayarak havaya baktı. "Çok garip. Aradan bu kadar zaman geçmiş olduğunun farkında değildim."

Daneel endişeyle sordu. "Ne var, Ortak Elijah?"

"Güneş batmış. Oysa ben daha erken olduğunu sanıyordum."

Giskard söze karıştı. "Güneş batmadı, beyim. Guruba daha iki saat var."

Daneel de ekledi. "Fırtına yaklaşıyor. Ortak Elijah. Bulutlar iyice yoğunlaştı. Ama fırtınanın kopmasına daha zaman var."

Baley ürperdi. Karanlık ona rahatsız etmiyordu. Hatta gece dışarıdayken karanlık duvar gibi etrafını sarıyor ve onu rahatlatıyordu. Ama şimdi ne geceydi ne de gündüz. Baley yine Arzda Dışarıdayken yağmura tutulmasını hatırladı.

Neler hissettiğini' hatırlamaya çalıştı. Sonra birdenbire, kar yağarken hiç Dışarı çıkmadım, diye düşündü. Kristalleşmiş katı su yağmurunun nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyorum.

Kar'ı bana tanımladılar ama bu da yeterli değil.

Baley iğrenç, sarımsı bir kurşuniliğe bürünmüş bulutlara tekrar bir göz attı,

"Gökyüzünün rengi... acayip mi?"

Daneel başını kaldırıp gökyüzüne baktı. "Hayır, Ortak Elijah. Sadece fırtına çıkacak."

"Sık sık fırtına çıkar mı?"

"Bu mevsimde çıkar. Bazen gök gürültüsü de duyulur. Ama bu şaşırtıcı bir şey değil. Fırtına çıkacağı hem dün gece ve hem de bu sabah haberlerde açıklandı. Yağmur, güneş doğmadan sona erecek. Tarlaların da suya ihtiyacı var. Son zamanlar da yağmur normalin altına düşmüştü."

"Hava her zaman böyle soğur mu? Bu da normal mi?"

"Ah, evet. Ama Hava kanadına binelim, Ortak Elijah. Onun içi ısıtılabilir."

Baley başını sallayarak öğle yemeğinden önce çim alana bıraktıkları Hava kanadına doğru giderken durakladı. "Bir dakika! Gremionis'e Amadiro'nun bürosuna ya da evine nasıl gideceğimizi sormadım."

Daneel hemen, "Buna gerek yok, Ortak Elijah," dedi.

Baley'i dirseğinden tutmuş usulca ama kesin bir tavırla yürütüyordu. "Dostum Giskard'ın bellek bankasında Enstitünün planı var. Bizi Yönetim binasına götürecek. Dr. Amadiro'nun bürosu da orada olmalı."

Giskard, "Dr. Amadiro'nun bürosunun Yönetim binasında olduğunu biliyorum," diye açıkladı. "Eğer bürosunda değilse, evine gideriz. O da yakın."

Baley kendisini yine Hava kanadının ön tarafında, iki robotun arasında buldu.

Daneel'in gövdesi insan vücudu gibi sıcaktı. Giskard'ın örülmüşe benzeyen üst yüzeyi çıplak maden kadar soğuk değildi ama bu iyice üşümüş olan Baley'nin yine de hoşuna gitmedi. "Havanın durumu hiç de hoş değil."

Daneel, belki de Arzlıya Dışarının görünüşünü unutturmak için, "Ortak Elijah," diye sordu, "Gremionis'in Bayan Gladia'yla ilgilenmesini Dr.

Vasilia'nın sağladığını nasıl anladın? Bu konuda kimse sana bilgi vermemişti."

Baley, "Evet, vermemişti," dedi. "Ama ben kumar oynayacak kadar çaresiz durumdayım. Gladia bana sadece Gremionis'in sık sık teklifte bulunacak kadar kendisiyle ilgilendiğini söyledi. Aurora'lının Jander'i kıskançlığından öldürmüş olabileceğini düşündüm. Aslında Gremionis'in robotik konusunda Jander'i öldürecek kadar bilgisi olduğunu sanmıyordum. Daha sonraysa Fastolfe'un kızı Vasilia'nın robotik uzmanı olduğunu ve Gladia'ya da benzediğini öğrendim. 0 zaman, 'Gremionis, Gladia'ya hayran,' diye düşündüm. 'Acaba daha önce de Vasilia'ya mı. hayranlık duyuyordu? Jander'i ikisi bir komplo kurarak mı öldürdüler?' Vasilia'ya da böyle bir komplo konusunda üstü kapalı bir imada bulunarak onun beni görmesini sağladım."

Daneel, "Ama böyle bir komplo yok ki, Ortak Elijah," diye hatırlattı. "Yani Jander'in öldürülmesi konusunda. Vasilia'yla Gremionis birlikte çalışsalardı bile Jander'i yine de öldüremezlerdi."

"Orası öyle. Ama Vasilia.Gremionis'le bir ilişkisi olabileceğini ima ettiğim zaman sinirlendi. Neden? Gremionis bize önce Vasilia'yı sonra da Gladia'yı beğendiğini açıkladığı zaman ikisi arasındaki ilişkinin daha dolaylı bir şey olup olmadığını düşündüm. Belki de,' dedim. 'Gremionis'in Gladia'yı beğenmesini Vasilia sağladı. Ve bu Jander'i ölümüyle ilgili. Uzaktan da olsa bir ilişki var.' Bu ikisi arasında bir bağlantı olması gerekiyordu. Vasilia'nın gösterdiği tepki de bunu belirtiyordu. Sonra şüphelenmekte haklı olduğumu anladım. Vasilia, Gremionis'in kendisini bırakıp Gladia'yla ilişki kurmasını sağlamıştı. Bunu biliyor olmam Gremionis'i şaşırttı ve bunun yararını da gördüm. Eğer bu masum bir şey olsaydı, bu durumu bir sır gibi saklamazlardı. Oysa bunu gizlemek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Vasilia, Gremionis'i Gladia'yla ilgilenmesi için teşvik ettiğini söylemedi. Bunu ikiniz de hatırlayacaksınız. Ona Gremionis'in Gladia'ya teklifte bulunduğunu açıkladığım zaman sanki bunu ilk defa duyuyormuş gibi tavır takındı."

"Ama, Ortak Elijah, bunun ne önemi var?"

"Belki bunu da öğreniriz. Ben bunun Vasilia ya da Gremionis için önemli olmadığını anladım. 'O halde,' dedim. 'Bu üçüncü bir kimse için önemli olmalı. Bu olay Jander'in ölümüyle ilgiliyse, işe Vasilia'dar daha usta bir Robotik uzmanı karışmış demektir. Bu da Amadiro olabilir.' İşte bu yüzden Amadiro'ya da komplo konusunda üstü kapalı sözler söyledim. Gremionis'le konuştuğumu ve Enstitüyü onun evinden aradığımı vurgulayarak anlattım. Ve bunun da etkisi görüldü."

"Ben yine de bütün bunların ne anlama geldiğini kavrayamadım, Ortak Elijah."

"Ben de öyle. Yalnızca bazı tahminlerim var. Belki de her şeyi Amadiro'dan öğrenebiliriz. Anlayacağın durumumuz o kadar kötü ki, fikir yürütmek ve kumar oynamakla kaydedeceğimiz hiçbir şey yok."

Bu konuşma sırasında Hava kanadı biraz yükselmiş ve yeşilliklerin yukarısından ilerlemeye başlamıştı.

Baley diğer robota döndü. "Giskard, sen yanında yapılan konuşmaları kaydettin değil mi?"

"Evet, beyim."

"Onları gerektiği zaman tekrarlayabileceksin."

"Evet, beyim."

"Belirli bir kimsenin söylediği bazı sözleri kolaylıkla bulup tekrarlayabilecek misin?"

"Tabii, beyim. Bunun için bütün kaydı dinlemenize gerek kalmayacak."

"Gerektiği takdirde mahkemede tanıklık edebilir misin?"

"Ben mi, beyim? Hayır, beyim!" Giskard gözlerini dikkatle aşağıdaki yola dikmişti. "Bir robot ustalıkla verilecek bir emir yüzünden yalan söyleyebilir. Bir yargıcın ısrarları ya da tehditleri de onu etkilemez. İşte bu nedenle yasalar bir robotu yeterli ve sağlam bir tanık saymazlar. Akıllıca bir şey bu."

"Öyleyse konuşmaları kaydetmenin ne yararı var?"

"Bu başka bir konu, beyim. Bir konuşma kayda alındıktan sonra basit bir emirle değiştirilemez ama silinebilir. Bu yüzden böyle bir kayıt kanıt olarak kabul edilir. Ancak bu konuda da kesin bir 'örnek olay' yok. Kayıtların kanıt olarak kabul edilip edilemeyeceği yargıca ve davaya bağlıdır."

Baley sıkıldı. Bunun nedeni bu açıklama mıydı, yoksa ortalığı aydınlatan o sarımsı ışık mı, bunu bilmiyordu.

"İleriyi, taşıtı kullanacak kadar iyi görebiliyor musun, Giskard?"

"Tabii, beyim. Görmeme gerek yok aslında. Hava kanadında kompüterli bir radar var. Ben görevimi yapamasam bile taşıt engelleri kendi başına aşmayı yine de başarır. Dün, pencerelerin buzlanmış olmasına karşın rahatlıkla yolculuk yapabildik."

Daneel tekrar Baley'e yaklaşan fırtınayı unutturmaya çalıştı. "Ortak Elijah, Dr. Amadiro'yla konuşmanın yararı olacağına gerçekten inanıyor musun?"

Giskard Hava kanadını büyük bir binanın önündeki geniş çim alana indirdi.

Binanın ön cephesine karmaşık oymalar yapılmıştı.

Bunların yeni olduğu belliydi ama eski çağlardan kcılma şeylermiş gibi bir izlenim bırakıyorlardı yine de.

Baley yönetim binasını hemen tanıdı. "Hayır, Daneel, Amadiro çok zeki bir insan sanırım. Bize, yakasına yapışmamız için en ufak bir ipucu bile vermeyecek."

"Öyle olduğu takdirde başka ne yapacaksın?"

Baley bu anı eskiden de yaşamış gibi sıkıcı bir duyguya kapıldı. "Bilmiyorum. Bir şeyler düşünmeye çalışacağım."

* * *

Baley Yönetim binasına girdiğinde önce Dışarıdaki acayip ışıktan kurtulduğu için rahatladı. Sonra da alayla gülümsedi.

Aurora'nın evleri kendilerine özgü yapılmış şeylerdi. Ama Yönetim binası inanılmayacak kadar Arzdaki resmi bürolara benziyordu. Baley Aurora'da ilk kez kendini Arzda sanabileceği bir yere giriyordu. Burada da o aynı uzun, soğuk koridorlar, aynı sadelik vardı. Bazı ayrıntılar farklıydı yi ne de. Örneğin tavandan sarkan zincirlere yapay ışıkla yaşayabilen bitki saksıları takılmıştı. Bu doğal ayrıntıyı Arzda göremezdiniz. Oysa bu saksılar Baley'nin hiç hoşuna gitmedi. Bu saksılar insanın başına düşmezler miydi?

Bitkilere verilen sular gelip geçenlerin üzerine damlamaz mıydı? Arzda görülen bir ayrıntı da burada yoktu. En soğuk resmi binalarda bile insanların ve makinelerin o sıcak gürültüsü duyulurdu. Oysa burası aşırı derecede sessizdi.

Baley, Daneel kolunu uzatarak onu ve Giskard'ı durdurunca daldığı düşüncelerden uyandı. Ana kapıdan bir adım içeri girmişlerdi. Baley ancak otuz saniye kadar sonra, "Neden bekliyoruz?" diye sordu. Etrafın sessizliği yüzünden fısıltıyla konuşmuştu.

Daneel, "Böylesi daha akıllıca da ondan, Ortak Elijah," diye açıkladı. "İleride bir 'karıncalanma' alanı var."

"Ne var, ne var?"

"Karıncalanma alanı, Ortak Elijah. Alan sinir uçlarını uyararak müthiş bir can acısına yol açıyor. Robotlar bu alandan geçebiliyorlar ama insanlar bunu yapamıyor. Tabii bir insan ya da robotun alana girmesiyle de alarm zilleri çalmaya başlıyor."

Arzlı, "Bir karıncalanma alanı olduğunu nasıl anladın?" diye sordu.

"Nereye bakman gerektiğini bilirsen, alanı görebilirsin, Ortak Elijah. Hava hafifçe ışıldıyor. Alanın gerisindeki duvar da diğerlerine oranla daha yeşilimsi duruyor."

Baley öfkelendi. "Bunu görebildiğimden emin değilim. Benim ya da başka masum bir yabancının aiana dalmasını ve azap çekmesini ne önleyebilir?"

Daneel, "Enstitü üyeleri yanlarında bir nötrleştirme aygıtı taşıyorlar," dedi.

"Konuklarınsa yanlarında her zaman robotları oluyor. Ve onlar karıncalanma alanını fark ediyorlar."

İlerideki koridordan çıkan bir robot onlara yaklaştı.

Giskard'a aldırmadı ama bir an duraklayarak bir Baley'e bir Daneel'e baktı. Sonra kararını vererek Baley'e döndü.

"Adınız, beyim?"

Baley, "Ben Arzdan Sivil Detektif Elijah Baley'im," dedi.

"Yanımda Dr. Han Fastolfe'un iki robotu var: Daneel Olivaw ve Giskard Reventlox."

"Kimliğiniz, beyim?"

Giskard'ın göğsünün sol tarafında seri numarası fosforlu gibi parladı. "Bu iki kişiye kefilim, dostum."

Robot, sanki seri numarasını bellek bankasındaki bir bilgiyle karşılaştırıyormuş gibi rakamları bir süre inceledi.

Sonra başını salladı. "Seri numarası kabul edildi. Girebilirsiniz."

Daneel'le Giskard hemen ilerlediler. Ama Baley ağır ağır yürüdü. Elini uzatmış, ne zaman acı duyacağını anlamaya çalışıyordu.

Daneel, "Alan kayboldu, Ortak Elijah," diye açıkladı. "Biz geçtikten sonra tekrar oluşacak."

Baley, korkulu rüya görmektense uyanık oturmak iyidir, diye düşündü. Ayaklarını sürüye sürüye alanın bulunduğunu sandığı kısmı ağır ağır geçti. Robotlar ne sabırsızlandılar, ne de onu ayıpladılar. Arzlının isteksizce onlara yetişmesini beklediler.

Sonra iki kişiyi alacak genişlikte helezon biçimi bir rampaya çıktılar. Enstitünün robotu en öndeydi, Daneel'le Baley yan yana onun arkasında duruyorlardı.

Daneel, Baley'i hafifçe ama kesin bir tavırla yine dirseğinden tutmuştu.

Giskard'sa en gerideydi.

Ayak burunlarının hoşa gitmeyecek bir biçimde yukarı kalkmış olduklarını farkeden Baley bu çok dik rampaya tırmanırken biraz sıkılacağını düşündü.

Üstelik kaymamak için öne doğru eğilmek zorunda kalacağım. Ya ayakkabılarımın tabanları ya da rampa dişli olmalıydı. Ya da ikisi birden. Ama ikisi de böyle değil.

Öndeki robot, Arzlıyı uyarmak istiyormuş gibi, "Bay Baley," dedi. Parmakları, tuttuğu trabzanı sıkıca kavradı.

Rampa birdenbire kısımlara bölündü. Bunlar kayarak basamaklar oluşturdular.

Hemen sonra merdiven yukarıya doğru çıkmaya başladı.

Tam bir dönüş yaptı, kapak gibi açılan tavandan geçti ve durdu. Galiba ikinci kata erişmişlerdi.

Basamaklar kayboldu. Grup rampadan indi.

Baley merakla dönerek geriye baktı. "Aşağıya inmek isteyenler de ondan yararlanıyorlar herhalde. Ama ya belirli bir sürede daha çok kişi aşağıya inmeyi değil de yukarı çıkmayı isterse? Rampa yarım kilometre kadar gökyüzüne mi uzanacak? Ya da tersi olduğu zaman toprağa mı batacak?"

Daneel alçak sesle bilgi verdi. "Bu yukarı çıkan bir helezon. Aşağı inen helezonlar ayrı."

"Ama tekrar aşağıya inmesi gerekmiyor mu?"

"Yukarıda kapanıyor. Ya da aşağıda, Ortak Elijah. Kullanılmadığı sırada yavaş yavaş açılıyor. Bu yukarı çıkan helezon da şimdi aşağıya iniyor."

Baley hâlâ geriye bakıyordu. Belki o düzgün yüzey aşağıya doğru kayıyordu ama bunu belirten hiçbir iz yoktu.

"Ya helezon iyice yükseldiği sırada biri buna binmek isterse?"

"O zaman helezonun açılmasını bekler. Bu bir dakikadan daha az bir zaman alır. Burada sıradan merdivenler de var, Ortak Elijah. Aurora'lıların çoğu onları kullanmaktan kaçınmazlar. Robotlar ise her zaman

merdivenlerden inip çıkarlar. Sen konuk olduğun için nezaket gösterdiler ve yukarı helezonla çıktın."

Yine bir koridorda, diğerlerinden daha süslü bir kapıya doğru gidiyorlardı, Baley, "Demek bana nezaket gösteriyorlar," diye mırıldandı. "Bu umut verici bir şey."

Kapıda bir Aurora'lının belirmesi de başka bir ümit verici bir işaretti belki de.

Baley'den beş santim kısaydı. Ayrıca adam enli gövdeli ve tıknazdı. Yüzü yuvarlak, burnu domates gibi, siyah saçları kıvırcık ve cildi de esmerdi. Gülümseyip duruyordu. En dikkati çeken tarafı da bu tebessümdü. Adamın gülümsemek için kendisini zorlamadığı belliydi. Dudakları iyice gerilmiş, iri ama biçimli, bembeyaz dişleri ortaya çıkmıştı.

Adam, "Ah, işte benim çok kötü bir adam olduğumu kanıtlamak için küçük gezegenimize gelen Arzlı ünlü detektif Bay Baley," dedi.

"Buyurun buyurun. Hoş geldiniz. Yardımcım Robotik Uzmanı Maloon Cisis benimle konuşmanız imkânsızmış gibi davrandığı için üzgünüm. Aslında o tedbirli bir adamdır. Zamanıma benden fazla değer verir."

Yana çekildi. Baley içeri girerken de avcuyla onun sırtına vurdu. Bu dostça bir harekete benziyordu. Baley o ana kadar Aurora'da böyle bir şeyle karşılaşmamıştı.

Baley, fazla ileri gidip gitmediğini düşünerek, "Siz Usta Robotik Uzmanı Kelden Amadiro'sunuz sanırım," diye mırıldandı.

"Evet. Evet. Dr. Han Fastolfe'u bu gezegendeki siyasi bir güç olarak ortadan kaldırmaya azmetmiş olan adam. Ama sizi bu yüzden kötü bir insan saylımayacağıma inandırmak da isterim. Sonuçta ben Fastolfe'un, kendi yarattığı eseri bir budala gibi parçalaması yüzünden kötü bir insan olduğunu kanıtlamaya çalışmıyorum. Zavallı Jander... Ben yalnızca Fastolfe'un... yanıldığını kanıtlamak istiyorum." Eliyle hafif bir işaret yapınca onlara yol gösteren robot odadan çıktı.

Kapı kapanırken Amadiro, Baley'e oturması için rahat bir koltuğu gösterdi. Pek neşeliydi. Diğer eliyle de Daneel ve Giskard'ın girebilecekleri bölmeleri belirtti.

Baley, Amadiro'nun bir an Daneel'e aç bir kurt gibi baktığını ve o sırada tebessümünün kaybolduğunu; yüzünde âdeta yırtıcı bir hayvana benzeyen bir ifadenin belirdiğini fark etti. Bu, pek çabuk kayboldu ve Amadiro tekrar gülümsedi. Baley de bu yüzden, acaba ben mi yanıldım, diye düşündü.

Amadiro, "Hava biraz kötüleşecek," dedi. "Onun için şu anda pek de etkili olmayan gündüz ışığından yararlanmaktan vazgeçelim."

Amadiro, yazı masasındaki kontrol panelinde bir şeylere dokundu. Pencerelerdeki camlar buzlu cam gönümü alarak duvarlar ışıldadı. Bunlardan etrafa tatlı bir gündüz ışığı fışkırır gibiydi.

Adadiro'nun tebessümü yayıldı. "Sizinle konuşacak fazla bir şeyimiz yok. Bay Baley. Siz buraya gelirken ben de önlem alabilmek için Bay Gremionis'le konuştum. Anlattıklarını duyunca Dr. Vasilia'yı da aramaya karar verdim. Anladığım kadarıyla ikisini de Jander'in arızlanması olayına karışmakla suçlamışsınız. Yanılmıyorsam beni suçlamayı da unutmamışsınız."

"Ben yalnızca sorular sordum, Dr. Amadiro. Şimdi de aynı şeyi yapmak niyetindeyim."

"Herhalde. Ama siz Arzlısınız ve ne korkunç şeyler yaptığınızın da farkında değilsiniz. Bu yüzden başınız derde gireceği için gerçekten üzgünüm. Herhalde Gremionis'in bana bir mektup yollayarak kendisine iftira ettiğinizden yakındığını biliyorsunuz sanırım."

"Buna bana söyledi. Ama o davranışlarımı yanlış yorumlamış. Ben ona iftira atmadım."

Amadiro sanki bu sözleri düşünüyormuş gibi dudaklarını büzdü. "Herhalde kendi açınızdan haklısınız, Bay Baley.

Ama bu kelimenin Aurora'da nasıl tanımlandığını da bilmiyorsunuz. Gremionis'in raporunu Başkana iletmek zorunda kaldım. Bunun sonucu olarak yarın sabaha kadar size gezegenden ayrılmanızı emredecekler sanırım. Çok üzgünüm ama korkarım araştırmalarınız artık sona erecek."

ON DÖRT

Baley şaşaladı. Amadiro konusunda ne düşüneceğini bilemiyordu. Aklının böyle karışacağını da sanmamıştı.

Gremionis adamı 'soğuk' diye tanımlamıştı. Arzlı, Cicis'in sözleri yüzünden onun otoriter bir insan olacağını düşünmüştü. Oysa karşısındaki Amadiro neşeli, açık sözlü ve hatta dostça davranışlıydı. Baley, ama sözleri doğruysa, diye düşündü. Amadiro araştırmalarımı sakin sakin sona erdirmeye çalışıyor. Bunu amansızca yapıyor. Ama o sırada beni teselliye çalışıyormuş gibi de gülümsüyor. Nasıl bir adam o? Baley, Giskard'la Daneel'in durdukları bölmelere baktı. İlkel Giskard'ın yüzünde ifade yoktu tabii. Ama Daneel sakin ve sessizdi. Baley, Daneel'in kısa hayatı süresinde Amadiro'yla karşılaşmış olduğunu pek sanmıyordu. Oysa Giskard kim bilir kaç yaşındaydı ve Robotik Uzmanıyla tanışmış da olabilirdi.

Baley, kendi kendine, önceden Giskard'a Amadiro'nun nasıl bir insan olduğunu sorabilirdim, derken dudakları gerildi. O zaman bu adamın davranışlarının ne kadarının içten, ne kadarının da rol olduğunu anlardım. Niçin robot kaynaklarımdan daha zekice yararlanmadım. Ya da Giskard neden bana kendiliğinden bilgi vermedi? Ah, hayır. Bu haksızlık olur, Giskard'ın kendi başına hareket etmesi imkânsız. O kendisine sorulduğunda bilgi verebilir. Kendi kendine bir şey açıklayamaz.

Amadiro Baley'nin nereye göz attığını fark etmişti.

"Karşımda üç kişi var sanırım. Gördüğünüz gibi büromda hiç robot yok. Tabii istediğim an hepsini çağırabilirim, bunu itiraf ediyorum. Sizin yanınızdaysa Fastolfe'un iki robotu var. Eski, sadık Giskard ve harika model Daneel."

Baley mırıldandı. "İkisini de tanıdığınız anlaşılıyor."

"Sadece adlarını biliyorum. Onları ilk kez böyle karşımda görüyorum. Tabii o hiper dalga oyununda bir aktörün Daneel rolünü oynamasını seyrettim."

Baley sıkıntıyla homurdandı. "Bütün dünyalarda herkesin o hiper dalga oyununu görmüş olduğu anlaşılıyor. Ben gerçek ve yetenekleri sınırlı bir insanım. O oyun yaşamımı zorlaştırıyor."

Amadiro'nun tebessümü yayıldı. "Bu benim bakımımdan doğru değil. Emin olun oyundaki karekterinizi hiç ciddiye almadım. Gerçek hayatta yeteneklerinizin kısıtlı olacağını düşündüm. Gerçekten de öylesiniz. Yoksa Aurora'da durup dururken her önünüze geleni suçlamazdınız."

Baley, "Dr. Amadiro," dedi. "Emin olun kimseyi resmen suçlamadım. Ben sadece bir araştırma yapıyor ve olasılıkların üzerinde duruyordum."

Amadiro ani bir heyecanla, "Beni yanlış anlamayın," diye cevap verdi. "Sizi kabahatli bulmuyorum. Arz ölçülerine göre fevkalâde bir biçimde davrandığınızdan da eminim. Ne yazık ki şimdi Aurora ölçüleriyle karşı karşıyasınız. Biz, şerefimizi inanılmayacak bir ateşle koruruz."

"Öyle mi, Dr. Amadiro? O halde siz ve diğer Dünyacılar neden bazı kuşkularınız yüzünden Dr. Fastolfe'a iftiralar atıp duruyorsunuz? Sizin yaptıklarınız benim ufak tefek hatalarımdan çok daha ciddi."

Amadiro başını salladı. "Doğru. Ama ben tanınmış bir Aurora'lıyım, ve biraz da nüfuzluyum. Buna karşılık siz bir Arzlısınız ve hiçbir öneminiz yok. Bunun haksızca bir şey olduğunu ben de itiraf ediyorum. Ve hiç de hoşuma gitmiyor. Ama Dış Dünyalar böyle işte. Biz ne yapabiliriz ki? Ayrıca Fastolfe'un suçlu olduğu kanıtlanabilir. Bunu kanıtlayacağız. Ve bir açıklama gerçekse o zaman iftira sayılmaz. Sizin hatanız destekleyemeyeceğiniz suçlamalarda bulunmak oldu. Bay Gremionis ya da Dr. Vasilia Aliena'nın veya ikisinin birden zavallı Jander'i arızalamış olamayacaklarını siz de itiraf etmelisiniz."

"Ben ikisini de resmen suçlamadım."

"Belki. Ama Aurora'da 'resmen' sözcüğünün arkasına saklanamazsınız. Fastolfe sizi araştırma için buraya çağırdığı zaman bundan da söz ederek sizi uyarmalıydı... Bu şanssız araştırma için buraya çağırdığı zaman."

Baley, Fastolfe gerçekten beni uyarabilirdi, diye düşünürken dudağının kenarının seğirdiğini fark etti. Sonra sordu. "Bu konuda beni dinleyecekler mi? Yoksa her şey kararlaştırıldı mı?"

"Doğal olarak, hüküm giymeden önce tabii konuşacaksınız. Biz, Aurora'lılar barbar değiliz. Başkan kendisine gönderdiğim şikâyet raporunu ve benim önerilerimi inceleyecek. Bu işle çok yakından ilgisi olduğu için Fastolfe'la da konuşacak sanırım. Sonra üçümüzle bir görüşme yapacak. Belki de yarın sabah. O zaman bir karara varacak. Ya da daha sonra yapacak bunu. Parlamento da kararı onaylayacak. Her şey yasalara uygun bir biçimde yapılacak. Bundan emin olabilirsiniz."

"Yasalara uyulacağından hiç kuşkum yok. Ama ya Başkan kararını çoktan verdiyse? Ya söyleyeceklerimin hiç birini kabul etmezse? Ya Parlamento çoktan verilmiş bir kararı onaylayıverirse? Bu mümkün değil mi?"

Amadiro açıkça gülmedi ama eğleniyormuş gibiydi. "Siz gerçekçi bir insansınız Bay Baley. Buna seviniyorum. Adalet hayalleri kuran insanlar çoğu zaman düş kırıklığına uğrarlar. Onlar çoğu zaman fevkalâde kimseler oldukları için de bu duruma üzülürsünüz." Tekrar gözlerini Daneel'e dikti. "Bu insana benzeyen robot olağanüstü bir eser. Fastolfe'un her şeyi bir sır gibi saklaması şaşılacak bir durum. Jander'in kaybı da gerçekten üzücü bir olay. Fastolfe'un bu konuda yaptıkları affedilecek gibi değil."

"Dr. Fastolfe bu olayla bir ilişkisi olmadığını söylüyor efendim."

"Evet, Bay Baley, tabii öyle söyleyecek. O bu işe benim karıştığımı da söylüyor mu? Yoksa bu sadece sizin fikriniz mi?"

Baley ağır ağır, "Benim böyle bir fikrim yok," dedi. "Ben yalnızca size bu konuda bazı sorular sormak istiyorum. Dr. Fastolfe'a gelince : onu da iftira atmakla suçlayamayacaksınız! Dr. Fastolfe Jander'in başına gelenlerle bir ilginiz olmadığından emin. Çünkü insana benzeyen bir robotu durduracak bilginiz ve yeteneğiniz olmadığına inanıyor."

Baley Aurora'lıyı sinirlendireceğini sanmıştı ama bunu başaramadı.

Amadiro bu hareketi yine neşeyle karşıladı. "Fastolfe bu bakımdan haklı. Bay Baley. Bu güç ölü ya da sağ hiç bir robotik uzmanında yok. Fastolfe dışında tabii. O bizim alçak gönüllü ustaların ustası da böyle söylemiyor mu?"

"Evet, söylüyor."

"Onun Jander'in başına gelenler konusunda neler söylediğini merak ediyorum."

"Bunun bir raslantı, bir arıza olduğunu söylüyor."

Amadiro bir kahkaha attı. "Böyle bir olayın görülmesi olasılığını da hesapladı mı?"

"Evet, Dr. Amadiro. Ama bazen en beklenmedik bir şey bile olabilir. Özellikle olasılıkları kuvvetlendirecek bazı şeyler oluşsa."

"Neler, örneğin?"

"İşte ben de bunu öğreneceğimi umuyorum. Artık gezegenden kovulmamı sağlamışsınız. Şimdi sizi sorguya çekmemi de engelleyecek misiniz? Yoksa görevim yasal bir biçimde sona erdirilinceye kadar araştırmalarımı sürdürebilecek miyim? Cevap vermeden önce iyi düşünün. Dr. Amadiro. Araştırmalarım henüz yasal bir biçimde sona erdirilmedi. Konuşmamızı burada keserseniz beni sorguya çektikleri zaman sizi sorularıma cevap vermeye yanaşmamakla suçlayabilirim. Bu Başkanın kararını da etkileyebilir."

"Etkileyemez, sevgili Baley. Benimle oynayabileceğinizi sanmayın. Ama benimle istediğiniz kadar konuşabilirsiniz. Sizinle canla başla iş birliği yapacağım. Bunu hiç olmazsa sevgili Fastolfe'un o kötü suçtan yakasını kurtarmak için çırpınışlarını seyretmenin zevkini çıkarmak uğruna yapacağım. Aslında ben olağanüstü kinci bir insan değilim, Bay Baley. Ama Jander'in Fastolfe'un malı olması ona robotu mahvetme hakkını vermiyordu."

Baley, "Bu yasal bir biçimde tespit edilmedi," dedi. "Onun için sözleriniz iftira sayılabilir. Bu konuyu bir tarafa bırakarak konuşmamızı sürdürelim. Bilgiye ihtiyacım var. Sorularımı kısaca ve açık açık soracağım. Siz de aynı biçimde cevap verirseniz bu konuşma da çabucak sona erer."

Amadiro, "Ah, hayır, Bay Baley," dedi. "Bu konuşmanın şartlarını belirleyecek olan siz değilsiniz. Her halde robotlarınızın biri ya da ikisi konuşmayı kaydedebilecek durumdalar."

"Öyle sanıyorum."

"Öyle olduğunu biliyorum. Burada benim de bir kayıt makinem var. Kısa sorular sorarak beni şaşırtacağınızı ve Fastolfe'un işine yarayacak bir şeyler bulabileceğinizi sanmayın. İstediğim soruları cevaplayacağım. Sözlerimin yanlış anlaşılmaması için de elimden geleni yapacağım. Kayıtlarım da sözlerimin yanlış yorumlanmasını önleyecek."

Amadiro'nun dostluk maskesinin bir kurdu gizlediği ilk kez seziliyordu.

"Pekâlâ. Ama cevaplarınız uzun ve kaçamaklı olursa bu da kayıtlardan anlaşılır."

"Tabii."

"O halde anlaştık. Bir bardak su rica edebilir miyim?"

"Tabii. Giskard, Bay Baley'nin isteğini yerine getirir misin?"

Giskard bölmesinden hemen çıktı. Odanın bir ucundaki bardan buz şıkırtıları geldi. Sonra Baley'nin önüne, yazı masasına su dolu uzun bir bardak konuldu.

Baley, "Teşekkür ederim, Giskard," diyerek robotun tekrar bölmesine girmesini bekledi. "Dr. Amadiro, siz bu Enstitünün Müdürüsünüz sanırım."

"Evet, öyle."

"Aynı zamanda Enstitünün kurucususunuz da, değil mi?"

"Doğru. Görüyorsunuz ya kısa cevaplar veriyorum."

"Enstitü ne zaman kuruldu?"

"Fikir olarak uzun yıllar önce. En aşağı on beş yıl önce benim gibi düşünen kimseleri yanıma toplamaya başladım. On iki yıl önce Parlamentodan izin aldık. İnşaat dokuz, çalışmamız altı yıl önce başladı. Enstitü şimdiki bitmiş durumuyla sadece iki yaşında. İleride Enstitüyü genişletmeyi de düşünüyoruz."

"Böyle bir Enstitü kurma gereğini neden duydunuz?"

Amadiro'nun gözlerinde neşeli bir pırıltı belirdi. "Yirmi altı yıl önce Fastolfe'un 'kesişmeli analiz' adını verdiği yeni matematik sistemi insana benzeyen robotların hazırlanmasını kolaylaştırdı. Fastolfe'la Dr. Sarton yıllarca uğraşarak zor teknik ayrıntıları çözümlediler. Teoriyi uygulayarak

Daneel'i yarattılar. Sonra Fastolfe yalnız başına Jander'i hazırladı. Ama yaptığı işlerin ayrıntılarını açıklamadı. Robotik uzmanlarının çoğu omuz silkerek bunun normal olduğunu düşündüler. Onlar tek başlarına ayrıntıları öğrenmeye çalışabilirlerdi. Ama ben bütün çabaların bir araya getirileceği bir Enstitü kurulabileceğini düşündüm. Diğer robotik uzmanlarını bu planın ne kadar yararlı olduğuna zorlukla inandırabildim. Fastolfe'un karşı çıkması yüzünden Parlamentoyu bize bir fon ayırması için güçlükle ikna ettim. Yıllarca çabaladık. Ama işte artık buradayız."

Baley sordu. "Fastolfe neden bu plana karşı çıktı?"

"Baş neden bencillik tabii. Ben bunu bir kusur saymıyorum. Hepimiz kendimizi severiz. Bu kişiliğe bağlı bir şeydir, Fasotlfe kendisini tarihin en büyük robotik uzmanı sayıyor. İnsana benzeyen robotun da kendi başarısı olduğuna inanıyor. Bir grup robotik uzmanının bu başarıyı tekrarlamasını istemiyor. Kendisinden aşağı kimselerin büyük zaferini lekelemek ve önemsizleştirmek için böyle bir komplo kurduklarını düşünüyor olmalı."

"'Baş neden bencillik,' dediniz. Bundan başka nedenler olduğu da anlaşılıyor. Bunlar nedir?"

"Biz insan biçimi robotları bazı alanlarda kullanmayı düşünüyoruz. Fastolfe buna da karşı çıkıyor."

"Hangi alanlar bunlar, Dr. Amadiro?"

"Haydi, haydi. Zekâ oyunlarına kalkışmayalım. Fastolfe size Dünyacıların Galaksiye yayılma planlarından söz etmedi mi?"

"Tabii etti. Dr. Vasilia da bu konuyu açtı. Ama bu sizin bu konudaki fikirlerinizi öğrenmek istememi engellemez."

"Pekâlâ, Bay Baley. Ben... daha doğrusu 'biz' demeliyiz, çünkü Enstitüde herkes bu konuda aynı şeyleri düşünüyor... Biz, geleceğe bakıyor ve insanların yeni yeni gazegenlere yerleşmelerini istiyoruz. Ama en güçlülerin seçilmesini ve bu yüzden eski gezegenlerin ölmesini istemiyoruz. Arzda olduğu gibi yani... Özür dilerim... Yeni gezegenlere en iyilerimizin yerleşmeleri, gerideyse işe yaramayanların kalmaları hiç de iyi bir sonuç vermez. Bunu anlıyorsunuz değil mi?"

"Lütfen devam edin."

"Bizimki gibi robotlara dayanan bir toplumda en kolay çözüm yolu bellidir Robotları gezegenlere yerleşmeleri için gönderebiliriz. Robotlar yeni dünyaları geliştirir ve toplum kurarlar. Daha sonra bir seçim yapmaya gerek kalmadan kalkar o gezegenlere gideriz. Çünkü bu yeni dünyalar eskileri kadar rahat ve bize uygun yerler oluriar.Böylece dünyamızdan ayrılmadan yeni gezegenlere gitmiş sayılırız."

"Robotlar insanlara değil de kendilerine uygun dünyalar yaratmazlar mı? Robot dünyaları?"

"Sıradan robotlar gönderirsek öyle olur. Ama elimizde Daneel gibi insana benzeyen robotları yollama şansı var. İnsana benzeyen robotların kendileri için yarattıkları dünyalar bizler için de uygun olur. Fakat Dr. Fastolfe buna karşı çıkıyor. İnsanların yabancı ve tehlikeli gezegenlerde kendileri için yepyeni dünyalar yaratmalarının takdir edilecek bir şey olduğunu sanıyor. Bunu başarmak için gereken çabanın çok sayıda insanın ölmesine yol açacağını, gezegenin felaketlerin etkisiyle biçimleneceğini ve bildiğimiz dünyalara da hiç benzemeyeceğini düşünemiyor."

"Uzaycı dünyaları bugün hem Arzdan ve hem de birbirlerinden çok farklılar. Kastettiğiniz bu mu?"

Amadiro'nun neşeli görünüşü bir anda kayboldu.

Aurora'lının yüzünde düşünceli bir ifade belirdi. "Aslında çok önemli bir noktaya değindiniz, Bay Baley. Ben yalnızca Aurora'dan söz ediyorum. Gerçekten de Uzaycı dünyaları birbirlerinden farklılar. Ve ben aslında diğer dünyaların çoğundan hoşlanmıyorum. İçlerinden en eskisi olan Aurora bence en iyi ve en başarılı. Ön yargılarım olabilir... Ben içlerinden sadece birkaçının değerli olabileceği bir sürü yeni gezegen istemiyorum. Benim istediğim bir çok Aurora. Milyonlarca ve milyonlarca Aurora. Bu yüzden yeni gezegenlerin, insanlar bunlara erişmeden birer Aurora haline getirilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Ha, aklıma gelmişken. Kendimize 'Dünyacılar' adını takmamızın nedeni bu. Biz sadece kendi dünyamızla ilgileniyoruz, Aurora'yla. Başka hiçbir gezegen bizi ilgilendirmiyor."

"Sizce çeşitlilik değerli değil mi?"

"Her tür aynı derecede iyi olduğu takdirde belki değer verebilirim. Ama bazıları ya da çoğu kötü olursa bunun insanlığa ne yararı dokunur?"

"Çalışmalara ne zaman başlayacaksınız?"

"Bunu yapacak insana benzer robotları yarattığımız zaman. Şu ana kadar yalnızca Fastolfe iki robot yaptı. Ve onlardan birini de yok etti. Geride model olarak bir tek Daneel kaldı." Amadiro konuşurken bakışları bir an Daneel'e doğru kaydı.

"İnsan biçimi robotları ne zaman hazırlayacaksınız?

"Bunu söylemek zor. Henüz Dr. Fastolfe'a yetişmiş değiliz."

"Siz çok kalabalık ve onun da bir tek kişi olmasına karşın..."

Amadiro omuzlarını hafifçe oynattı. "Boş yere alaya kalkışmayın, Bay Baley. Bir kere Fastolfe daha başlagıçta bizden çok ilerideydi. Enstitüyü uzun yıllar boyunca planladık ama ancak şu son iki yıl doğru dürüst çalışabildik. Ayrıca Fastolfe'a yetişmemiz değil, onu geçmemiz de gerekiyor. Daneel güzel bir başarı. Ama o yalnızca bir model ve yeteri kadar geliştirilmiş değil."

"Yeni insana benzer robotların Daneel'den hangi bakımlardan üstün olması gerekiyor?"

"İnsanlara daha çok benzemeleri gerekecek, iki cinsten de robot olmalı. Çocukların karşıtlarına benzer makineler de. Gezegenlerde insanlarınkine benzer toplumlar yaratılacaksa kuşaklar arasında süreler de bulunmalı."

"Ne gibi güçlüklerle karşı karşıya olduğunuzu anladığımı sanıyorum, Dr. Amadiro."

"Herhalde. Bir sürü zorluk var. Siz hangi güçlükleri kasdediyordunuz. Bay Baley?"

"İnsana çok benzeyen robotlar yaratacaksınız. Bunlar insanlara o kadar benzeyecekler ki onlara uygun dünyalar geliştirecekler. Robot kuşakları, iki cinsten makine insanlar olacak. O zaman bu robotları insanlardan nasıl ayırt edeceksiniz?"

"Bu önemli mi?"

"Olabilir. Bu robotlar insanlara çok benzedikleri takdirde Aurora toplumuna karışarak içinde eriyebilirler. İnsan ailelerinin bir üyesi durumunu alabilirler. O zaman birer öncü olarak da işe yaramazlar."

Amadiro güldü. "Bunu Gladia Delmarre'ın Jander'e olan düşkünlüğü yüzünden düşündüğünüz belli. Gremionis ve Dr. Vasilia'yla konuştuğum sırada o kadınla yaptığınız görüşme konusunda da bilgi edindim. Size Gladia'nın Solaria'lı olduğunu hatırlatacağım. Kadının koca kavramının Aurora'lılarınkine uyması da şart değil."

"Aslında ben Gladia'yı düşünmüyordum. Aurora'da seks pek geniş bir biçimde yorumlanıyor. Bir robotu bir insandan ayırt edemezseniz..."

"Ama bir de çocuk sorunu var. Robotlar ne baba olabilirler ne de anne."

"Ama o zaman da ortaya başka bir sorun çıkıyor. Robotlar uzun ömürlü olacaklar. Çünkü bir toplumun geliştirilmesi yüzyıllar alabilir."

"Aurora'lılara benzemeleri için zaten uzun ömürlü olmaları gerekiyor."

"Ya çocuklar? Onlar da uzun ömürlü mü olacaklar?"

Amadiro cevap vermedi.

Baley, "Onlar yapay robot çocuklar olacaklar," diye hatırlattı. "Ve hiçbir zaman büyümeyecekler. Olgunlaşıp yaşlanmayacaklar. Bu da insanlıkla ilgisi olmayan bir özellik yaratacak. O zaman toplumun niteliği de kuşku uyandırır sanırım."

Amadiro içini çekti. "Çok zeki ve anlayışlısınız, Bay Baley. Gerçekten de biz robotların büyüyüp olgunlaşacak bebekler yapabilecekleri bir program hazırlamaya çalışıyoruz. Hiç olmazsa bu istediğimiz gibi bir toplum yaratılıncaya kadar sürecek."

"Sonra, insanlar o dünyalara yerleşecekler ve robotlar da makine adamlara daha yakışır bir biçimde davranmaya başlayacaklar öyle mi?"

"Belki. Uygun görüldüğü takdirde."

"Peki, bu bebek yapma planı? Sistemin insanlara mümkün olduğu kadar yakın olması şart değil mi?"

"Tabii."

"Seks, döllenme, doğum?"

"Belki."

"Bu robotlar insanca bir toplum kuracaklar. Kendileri de insanlardan ayırt edilmeyecekler. Sonra gerçek insanlar gezegene gelecekler. Peki, ya robotlar bu göçmenlere kızar ve onları yaklaştırmamaya çalışırlarsa? Auroralı'lara tepki gösterirlerse? Sizin Arzlılara gösterdiğiniz gibi yani."

"Bay Baley, robotlar yine Üç Robotik Kuralına göre davranmak zorunda olacaklar."

"Üç Kural insanlara zarar vermemekten ve onların emirlerine uymaktan söz eder."

"Tabii."

"Ya insanlara çok fazla benzeyen bu robotlar birer makine olduklarını unuturlarsa? Kendilerini de korunması ve itaat etmeleri gereken insanlardan sayarlarsa? O zaman kendilerini pekâlâ da yeni göçmenlerden üstün tutabilirler."

"Sevgili Bay Baley, bütün bunlar sizi neden ilgilendiriyor? Bu planlar çok uzak bir gelecekle ilgili. Zamanla, ilerledikçe sorunların ne olduğunu iyice kavrayacak ve bunları çözümleyeceğiz."

"Aurora'lılar neyi planladığınızı iyice anladıkları takdirde bunu onaylamayabilirler. Dr. Amadiro. Dr. Fastolfe'un görüşlerini beğenebilirler."

"Öyle mi? Fastolfe, 'Aurora'lılar gezegenlere robotların yardımı olmadan doğrudan doğruya yerleşemeyeceklerse o zaman bu iş Arzlılara bırakılmalı,' diyor. 'Onlar bu konuda teşvik edilmeli.'"

"Bence bu mantıklı bir düşünce."

"Çünkü siz Arzlısınız, sevgili Baley. Emin olun Arzlıların yeni gezegenlere üşüşüvermeleri, yeni arı kovanları yapmaları, milyonlarca ve milyarlarca insandan oluşan bir tür Galaksi İmparatorluğu kurma Iarı Aurora'lıların hiç hoşuna gitmez. Aurora ne olur o zaman? En iyimser olasılıkla değerini kaybeder. En kötü olasılıkla da ortadan kalkar."

"Ama Aurora'lılar diğer yolu seçerlerse ne olur? İnsana benzeyen robotlar yeni dünyalara yayılırlar. İnsanlarınkine biraz benzeyen toplumlar geliştirirler. Yavaş yavaş bir robotik Galaksi İmparatorluğu kurarlar. Ve tabii

Uzaycı dünyaları da en iyimser olasılıkla önemlerini kaybederler. En kötümser olasılıkla da ortadan kalkarlar."

"Neden bundan bu kadar eminsiniz, Bay Baley?"

"Toplumunuzun şimdiki durumu buna neden oldu. Aurora'ya gelirken bana gezegende insanlarla robotlar arasında bir farklılık gözetilmediği söylenildi. Ama bunun doğru olmadığı çok belli. Belki erişilmek istenilen bir idealdi bu. Aurora'lılar bunun gerçekten var olduğunu sanarak gururlanıyorlar. Ama bu yok!"

"Siz buraya geleli iki gün bile olmadı sanırım. Ve bunu hemen anladınız öyle mi?"

"Evet, Dr. Amadiro. Belki de yabancı olduğum için her şeyi daha açık seçik görebiliyorum. Gelenekler ve idealler beni körleştirmiyor. Robotların Özellere girmelerine izin verilmiyor. İşte belirli bir ayrılık gözetme. Böylece insanlar da yalnız kalabilecekleri bir yer bulmuş oluyorlar. O tek yeri. Siz ve ben burada rahat rahat oturuyoruz, Robotlar bölmelerinde ayakta bekliyorlar."

Baley elini Daneel'e doğru salladı. "İşte bir ayrıcalık daha. Bence insanlar ve hatta Aurora'lılar her zaman aradaki bu farkı belirtecek ve kendi insanlıklarını korumaya çalışacaklar."

"Çok ilginç, Bay Baley."

"Hiç de değil, Dr. Amadiro. Siz savaşı kaybettiniz. Aurora'lıları Dr. Fastolfe'un öldürdüğü iddianıza inandırabilseniz, onu siyasi bakımdan etkisiz bir hale getirseniz, Parlamento ve halkın robotların gezegenlere yerleşmeleriyle ilgili planınızı onaylamalarını sağlasanız bile sadece zaman kazanmış olacaksınız. Ve Aurora'lılar planınızın gerçek anlamını kavramaya başlar başlamaz da aleyhinize dönecekler. Onun için Dr. Fastolfe aleyhine giriştiğiniz kampanyaya bir son vermeniz onunla görüşmeniz daha doğru olur. Dr. Fastolfe'la karşılıklı özveride bulunur ve anlaşırsınız. Arzlıların Aurora'yı ve genellikle bütün Uzaycı dünyalarını tehdit etmeyecek bir biçimde yeni gezegenlere yerleşmelerini sağlarsınız."

Amadiro tekrarladı. "Çok ilginç Bay Baley."

Arzlı kesin bir tavırla karşılık verdi. "Başka çareniz yok."

Ama, Amadiro ağır ağır, alaylı bir tavırla, "Sözlerinizin ilginç olduğunu söylediğim zaman bunların kapsamını kastetmiyordum," dedi. "Beni şaşırtan o sözleri söylemeniz ve... onların bir değeri olduğunu sanmanızdı."

* * *

Baley, Amadiro'yu süzdü. Aurora'lı, "Bir sır keşfettiğinizi mi sanıyorsunuz, Bay Baley?" diye konuşmasını sürdürdü.

"Size dünyamızın bilmediği bir şeyi açıkladığımı mı düşünüyorsunuz? Planlarımın tehlikeli olduğuna ve bunları her rastladığım yabancıya açıkladığıma mı inanıyorsunuz? Belki de uzun süre konuştuğumuz takdirde kullanabileceğiniz budalaca bir şey söyleyeceğimi umuyorsunuz. Böyle bir şey yapmayacağımdan emin olabilirsiniz. İnsana benzeyen robotlarla ilgili planlarım yazıldı. Robot aileleri ve insanlarınkine mümkün olduğu kadar yakın bir kültürle ilgili fikirlerim de öyle. Parlamento üyeleri de, ilgilenen başka kimseler de onları inceleyebilirler."

Baley sordu. "Ya kamu?"

"Herhalde bilmiyor. Kamu, bundan sonraki yemeği, bundan sonraki hiper dalga oyunu, bundan sonraki futbol maçıyla ilgileniyor. Bundan sonraki yüz yıl ve bin seneyle değil. Ama sonunda kamu da planlarımı memnunlukla kabul edecek. Karşı çıkanlar azınlıkta kalacak."

"Bundan emin olabilir misiniz?"

"İşin garibi, olabilirim. Korkarım Aurora'lıların ve genellikle bütün Uzaycıların Arzlılara olan duygularının ne kadar şiddetli olduğundan haberiniz yok. Tabii ben bu duyguları paylaşmıyorum. Yanınızda da rahatım. Bende o ilkel hastalanmak korkusu olmadığını da söylemeliyim. Kötü koktuğunuzu hayal etmiyor, size türlü çirkin özellikler de yüklemiyorum. Siz ve sizin gibilerin bizi öldürmek ve malımızı çalmak için planlar yaptığınızı düşünmüyorum. Ama Aurora'lıların çoğunun tavrı bu. Acil bir durumda bu nefret ve şüphe açığa çıkacak. Onlara Arzlıların yeni gezegenlere üşüştüklerini ve Galaksiyi eline geçireceklerini söylediğiniz an, böyle bir şey olmadan ulumaya ve Arzın ortadan kaldırılmasını istemeye başlayacaklar."

"İkinci şık bir robot toplumu olsa bile mi?"

"Tabii. Robotlar konusundaki duygularımızı da anlayamıyorsunuz. Onları tanıyoruz. Robotlara alışığız."

"Hayır. Robotlar sizin hizmetkârlarınız. Kendinizi onlardan üstün buluyorsunuz. Bu üstünlüğünüz devam ettiği sürece onların yanında rahat edebileceksiniz. Oysa robotların sizden üstün olması olasılığı belirdiği an dehşetle tepki göstereceksiniz."

"Böyle bir tepkiyi Arzlılar gösterirler. Sözlerinizin nedeni bu."

"Hayır. Robotların Özellere girmelerine izin vermiyorsunuz. Bu bir belirtidir."

"Robotlar Özelleri kullanamazlar ki. Temizlenmek için kendi yerleri var. Dışarı da çıkmıyorlar. Tabii aslında onların gerçekten insanlara benzedikleri iddia edilemez. Öyle olsaydı, bu ayırımı yapmazdık."

"O zaman robotlardan daha fazla korkardınız."

Amadiro, "Gerçek mi?" dedi. "Budalaca bir söz bu. Siz Daneel'den korkuyor musunuz? Hiper dalga oyununda Daneel'e bir hayli bağlandığınız belirtiliyordu. Şimdi de de ona karşı dostluk duyuyorsunuz, öyle değil mi?"

Arzlı sesini çıkarmadı. Bu sessizliği çok anlamlıydı.

Amadiro bu fırsattan yararlandı. "Şu anda Giskard'ın bir bölmede sessiz sedasız ayakta beklemesi sizi etkilemiyor. Ama ufak bazı hareketlerinizden Daneel'in de aynı şeyi yapmasının sizi rahatsız ettiği anlaşılıyor. Daneel'in bir robot gibi davranılamayacak kadar insana benzediğini düşünüyorsunuz. Daneel'den insana benzediği için daha fazla korktuğunuz da yok."

Baiey, "Ben Arzlıyım," dedi. "Bizde de robotlar var ama robot kültürü yok. Bana bakarak bir sonuca varamazsınız."

"Ve Jander'i insanlara tercih eden Gladia..."

"O da Solaria'lı. Ona bakarak da karar veremezsiniz." '

"O halde neye bakarak karar vereceğiz? Sizinkiler sadece birer tahmin. Bence bir robot insana benzediği takdirde olduğu gibi kabul edilir. Bir insan gibi. Belirli bir şey bu. Benim robot olmadığımı kanıtlamamı istiyor musunuz? İnsana benzemem sizin için yeterli. Sonunda yeni bir dünyaya gerçekten ya da görünüşte insan olan Aurora'lıların yerleşmesi bizi

endişelendirmeyecek. Aradaki fark belli olmadıktan sonra... Ama insan ya da robot yeni dünyalara Aurora'lılar yerleşecek, Arzlılar değil."

Baley'nin eski güveni kalmamıştı. Pek de inandırıcı olmayan bir tavırla, "Ya insana benzeyen robot yapmasını başaramazsanız?" diye mırıldandı.

"Neden başaramayacağımızı düşünüyorsunuz? Biz burada bu konuyla uğraşıyoruz."

"Belki de orta zekalı bir grubun toplamı bir dahi etmediği için."

Amadiro sert sert, "Bizler orta zekalı diye tanımlanacak insanlar değiliz," dedi.

"Fastolfe bize katılmasının daha yararlı olacağını görecek."

"Hiç sanmıyorum."

"Ben bu fikirdeyim. Fastolfe, Parlamentoda hiç bir gücü kalmamasından hoşlanmayacak. Galaksiye yayılmayla ilgili planlarımız gelişmeye başladığı ve Fastolfe de itirazlarının bizi durduramayacağını anladığı zaman, grubumuza katılacak."

Baley, "Kazanacağınızı sanmıyorum," dedi.

"Çünkü bu araştırmalarınız sayesinde Fastolfe'u temize çıkarabileceğinizi, suçu da benim ya da başka birinin üzerine yıkabileceğinizi sanıyorsunuz ."

Arzlı çaresizce cevap verdi. "Belki."

Amadiro başını salladı. "Dostum, yapacaklarınızın olanlarımı alt üst edeceğini düşünseydim, burada kımıldamadan oturur ve mahvolmayı bekler miydim?"

"Bunu yaptığınız yok ki! Bu araştırmayı sona erdirmek için elinizden geleni yapıyor, durmadan çabalıyorsunuz Araştırmalarımın sizi engelleyemeyeceğinden bu kadar emin olsaydınız, böyle davranır mıydınız?"

Amadiro, "Eh," dedi. "Enstitünün bazı üyelerinin morallerini bozarak beni engelleyebilirsiniz. Tehlikeli değilsiniz ama can sıkabilirsiniz. Ve ben bu ikisinin de olmasını istemiyorum. Onun için mümkün olduğu takdirde bu

sıkıcı duruma bir son vereceğim. Ve bunu mantıklı, hatta nazik bir biçimde yapacağım. Tehlikeli olsaydınız..."

"O zaman ne yapardınız, Dr. Amadiro?"

"Sizi tutuklamalarını ve gezegenden atılıncaya kadar hapsetmelerini sağlardım. Aurora'lılar bir Arzlıya yapacaklarım konusunda fazla bir endişe duymazlardı."

Baley, "Beni ezmeye çalışıyorsunuz," dedi. "Ama bu mümkün değil. Robotlarım yanımdayken bana elinizi süremeyeceğinizi pekâlâ biliyorsunuz. "

Amadiro, "İstediğim yüz robotun birden buraya koşacağını düşünemiyor musunuz?" diye sordu. "Sizinkiler onların karşısında ne yapabilirler?"

"Yüz robot da bana zarar veremez. Onlar bir Arzlıyia bir Aurora'lıyı birbirinden ayıra edemezler. Ben Uç Kuralın tanımladığı insanlardan farksızım."

"Robotlarım size zarar vermezler ama sizi sıkıca yakalarlar. O sırada robotlarınız da parça parça edilir."

Baley, "Hayır," diye karşılık verdi. "Giskard söylediklerinizi duyuyor. Robotlarınızı çağırmak için en ufak bir hareket yaptığınız an o sizin hareketsiz kalmanızı da sağlar. Çok hızlı hareket ediyor. Giskard sizi yakaladığı anda robotlarınızı çağırabilseniz bile hiçbiri de bir şey yapamaz. Bana bir şey yaptıkları takdirde sizin zarar göreceğinizi anlarlar."

"Yani Giskard beni yaralar mı?"

"Bana zarar verilmesini engellemek için mi? Tabii. Çok gerekiyorsa sizi öldürebilir de."

"Ciddi olamazsınız."

Baley, "Çok ciddiyim," dedi. "Daneel'le Giskard'a beni korumaları için kesin emir verildi. Dr. Fastolfe bunun için bütün ustalığını kullanarak Birinci Kuralı daha da güçlü bir hale getirdi. Tabii bu bana uzun uzun anlatılmadı, ama doğru olduğundan eminim. Ben bir Arzlıyım ama robotlarım benim zarar görmemem için size saldırmayı tercih edecekler.

Fastolfe'un sizin rahatınızı sağlamak için çabalamadığını herhalde biliyorsunuzdur."

Amadiro bir kahkaha attı. "Her bakımdan haklı olduğunuzdan eminim, Bay Baley. Ama bunu açıklamanız çok iyi oldu! Aziz dostum, bildiğiniz gibi bu konuşmayı kaydediyorum. Bunu size daha başlangıçta söyledim. Herhalde Dr. Fastolfe konuşmanın bu kısmını silecek. Ama emin olun, ben böyle bir şey yapacak değilim. Sözlerinizden Fastolfe'un bana zarar vermek hatta beni öldürmek için robotlardan yararlanmaya hazır olduğu anlaşılıyor. Buna karşılık bu konuşmada ona ya da size fiziki bakımdan zarar vermek istediğimi belirten hiçbir şey yok. E, şimdi kötü olan hangimiz, Bay Baley? Durumun iyice anlaşılmasını sağladınız. Bence bu noktada konuşmayı sona erdirmek yerinde olur." Gülümseyerek ayağa kalktı.

Baley yutkundu ve farkına varmadan o da yerinden fırladı.

Amadiro, "Ama söylemem gereken bir şey daha var," dedi. "Bunun Aurora'daki ufak olayla... Fastolfe'la aramızdaki anlaşmazlıkla bir ilgisi yok. Bu daha çok sizin sorununuzla ilgili, Bay Baley."

"Benim sorunumla mı?"

"Belki 'Arzın sorunuyla' demem daha doğru olur. Zavallı Fastolfe'u budalalığı yüzünden düştüğü durumdan kurtarmayı çok istiyorsunuz sanırım. Bunun gezegeninizdeki insanların Galaksiye yayılmalarını sağlayacağını düşünüyorsunuz. Bu düşünceden vaz geçin, Baley. Bu bakımdan çok yanılıyorsunuz. Durum sandığınızın tamamıyla tersi. Parlamentoda benim görüşüm zafer kazandığı zaman... bakın 'eğer kazanırsa' değil, 'kazandığı zaman' diyorum. Evet, benim görüşüm zafer kazandığı zaman Arzlıların da kendi güneş sistemlerinde kalmaları gerekecek, bunu itiraf ediyorum. Aslında bu onların lehine olacak. Aurora Galaksiye yayılma ve sonsuz bir imparatorluk kurma fırsatını elde edecek. Arzın eskisi gibi kalacağını, hiçbir şey yapamayacağını bildikleri takdirde gezegeninizle hiç ilgilenmeyecekler. Galaksi elimizde olduktan sonra Arzlıiardan o bir tek dünyayı neden esirgeyelim? Hatta belki de Arzı olabildiğince rahat bir hale sokmaya bile çalışabiliriz."

"Diğer taraftan, Bay Baiey, Aurora'lılar Fastolfe'un istediğini yaptıkları ve Arzın gezegenlere öncüler yollamalarına izin verdikleri takdirde

çoğumuz sonunda ne olacağını anlayacağız. Arzın bütün Galaksiyi eline geçireceğini ve etrafımızı Arzlıların sararak bizi boğacaklarını kavrayacağız. Çökmeye ve ölmeye mahkum olacağız. Bu noktadan sonra bir şey yapmamız da mümkün olmayacak. Aurora'lıların iyice uyanıp canlanan kuşkuları ve önyargıları karşısında benim Arzlılara olan dostça duygularımın da bir yararı görülmeyecek. O zaman Arz çok feci bir duruma düşecek. Onun için, Bay Baley, eğer dünyanızdakileri düşünüyorsanız, o zaman Fastolfe'un o çok hatalı planını bu gezegene kabul ettirmemesi için dua edin. Aslında bu nedenle benim tarafımı tutmanız gerekir. Bunu düşünün. Emin olun bütün bunları, sizi ve gezegeninizi sevdiğim, gerçek bir dostluk beslediğim için söylüyorum." Amadiro yine gülümsedi. Ama bu kez onda tam bir kurt hali vardı.

Baley'le robotları Amadiro'nun peşinden odadan çıkarak koridorda ilerlediler.

Aurora'lı dikkati çekmeyen bir kapının önünde durdu. "İçerideki kolaylıklardan yararlanmak ister misiniz?"

Baley önce Amadiro'nun ne demek istediğini anlayamadı. Sonra tarihi romanları okuduğu için bu pek eski deyimin ne anlama geldiğini kavradı. "Şey..."

Amadiro neşeyle güldü. "Kararsızlığınızın farkındayım. Size bir tuzak kurduğumu sanmıyorsunuz ya. Emin olun ben barbar değilim. Bu binada benim konuğumsunuz. Yalnızca bu nedenle güvendesiniz."

Baley tedbirle, "İçerideki kolaylıklardan yararlanma konusunda kararsızca durakladıysam," diye mırıldandı.

"Sebep bunun uygun olup olmayacağını düşünmemdi. Ben Aurora'lı değilim."

"Saçma, sevgili Baley. Lütfen Özelden yararlanın. Bunu Aurora'nın ön yargılarını paylaşmadığımın ve sizin ve Arzın iyiliğini istediğimin bir simgesi sayın."

"Bir adım daha ileri gidebilir inisiniz?"

"Ne bakımdan, Bay Bcley?"

"Bu gezegenin robotlara karşı olan ön yargılarından da etkilenmediğinizi kanıtlayabilir..."

Amadiro çabucak, "Robot'ara karşı ön yargımız yok." dedi.

Baley bu iddiayı kabul etmiş gibi başını ciddi ciddi salladı ve sonra cümlesini tamamladı. "... ve onların benimle birlikte Özele girmelerine izin verir misiniz?"

Amadiro sarsıldı bir an. Sonra hemen kendisini topladı ama kaşları biraz çatılmıştı. "Tabii, Bay Baley."

"Ama içeride biri varsa buna şiddetle itiraz edebilir. Bir rezalete yol açmak istemem."

"İçeride hiç kimse yok. Bu tek kişilik bir Özel. İçeride biri olsaydı kapıda bunu gösteren bir işaret belirirdi."

"Teşekkür ederim, Dr. Amadiro." Baley kapıyı açtı.

"Giskard lütfen içeri gır."

Giskard kararsızca durakladı ama karşı koymadan içeri girdi. Arzlının bir işaretiyle Daneel de onu izledi ama tam kapıdan girerken Baley'i kolundan yakalayarak onu da içeriye çekti.

Kapı kapanırken Baley, "Hemen çıkacağım," diye açıkladı

"Buna izin verdiğiniz için teşekkür ederim." Kayıtsız bir tavır takınmıştı ama mide kaslarının iyice büzülmüş olduğunun farkındaydı. İçeri de onu kötü bir sürpriz mi bekliyordu?

Özel boştu, aranılacak fazla bir yer de yoktu. Burası Fastolfe'un evindeki Özel'den daha küçüktü. Baley, Giskard'la Daneel'in yanyana kapıda durduklarını fark etti.

Sessiz robotlar sanki içeriye mümkün olduğunca girmemeye çalışıyorlardı.

Baley normal bir tavırla konuşmaya çalıştı ama sesi hafif bir gıcırtı gibi çıktı.

Gereksiz yere gürültüyle öksürdükten sonra, "Daha yaklaşabilirsiniz," dedi.

"Sessizce beklemen de şart değil, Daneel." Daneel Arzda bulunduğu için Özellerde konuşmanın tabu olduğunu biliyordu.

Daneel, parmağını dudağına götürerek bu bilgisini hemen açıkladı. Arzlı, "Biliyorum, biliyorum," diye mırıldandı. "Şimdilik unut bunu. Amadiro robotların Özele girmeterinin Aurora'da tabu olduğuna aldırmadı. Ben de Özelde konuşmanın Arzda tabu olduğunu unutacağım." Daneel alçak sesle, "Bu seni rahatsız etmeyecek mi, Ortak Elijah?" diye sordu.

Baley normal sesle, "Ne münasebet," dedi. Nede olsa yanındakiler insan değil robottular. Sonra Arzlının aklına başka bir şey geldi ve dedektif o zaman pek aptal olduğunu da düşündü. "Yoksa odada dinleme aygıtı olduğu için mi sessiz kalmamızı istiyorsun?" diye fısıldadı.

"Ortak Elijah, dışarıdakilerin bir aygıtla içeriyi dinleyebileceklerini mi söylüyorsun? Bu imkânsız."

"Neden imkânsızmış?"

"Aurora'lılar için Özelde yalnız kalmak çok önemlidir. Kimse onların bu haklarına tecavüz edemez. Bu akıllarından bile geçmez."

Baley, "Yani buraya dinleme cihazı konulması bir suç mu sayılır?" diye sordu.

"Daha da kötüsü, Ortak Elijah. Uygar bir Aurora'lıya yakışmayacak bir davranış sayılır bu."

Baley bu iddiaya pek inanmadığı için bakışlarıyla etrafı çabucak araştırdı. Ama bunun bir yararı olmadı. Arzlı da Aurora'lıların kullandıkları aygıtı görse bile tanıyamayacağını biliyordu. Bu konuyla ilgilenmekten vazgeçerek başka bir şüphesini açıkladı. "Sen Aurora'yı benden çok daha iyi tanıyorsun, Daneel. Söyle, Amadiro neden benimle bu kadar ilgileniyor? Benimle uzun uzun konuştu. Geçirmeye kalktı. Bu Özeli kullanmamı teklif etti. Bu Vasilia'nın yapmayı hiç istemediği bir şeydi üstelik. Sanki adamın bana verecek çok bol vakti vardı. Bunun sebebi nezaket mi?"

"Birçok Aurora'lı nazik olmakla öğünür. Belki Amadiro da onlardan biri. Birkaç kere barbar olmadığını söyledi."

"Bir soru daha. Seni ve Giskard'ı buraya sokmama neden izin verdi dersin?"

.Özeli kullanmanı söylediği zaman bir tuzak olmasından şüphelendin. Amadiro bu kuşkularını gidermek için o izni verdi."

"Neden bu zahmete katlandı? Boş yere endişelenmeme üzüleceği için mi?"

"Bu da yine uygar bir Aurora'lıya yakışacak bir davranıştı sanırım."

Baley başını salladı. "Belki bu odada bir dinleme aygıtı var ve Amadiro da şimdi bu sözlerimi auyuyor. Beni iyi dinlemesini önereceğim. Bence Amadiro uygar bir Aurora'lı centilmen değil. O, araştırmalarımdan vazgeçmediğim takdirde bunun cezasını Arza çektireceğini açıkça söyledi. Bu uygar bir centilmene yakışacak bir davranış mıydı? Yoksa inanılmayacak kadar hain bir şantajcının davranışı mı?"

Daneel, "Aurora'lı bir centilmen tehditler savurmak zorunda kalabilir," dedi.

"Bunu yine de bir centilmene yakışacak bir tarzda yapar."

"Yani Amadiro'nun yaptığı gibi. O halde sözlerin içeriği değil de söyleniş tarzı bir insanın bir centilmen olup olmadığını belirtiyor. Ama Daneel, sen bir robotsun ve bir insanı da eleştiremezsin, öyle değil mi?"

Daneel, "Bunu yapmak benim için zor olur," diye itiraf etti. "Ama sana bir soru sorabilir miyim, Ortak Elijah? Dostum Giskard'la benim de bu odaya girmemiz için neden izin istedin? Daha önce tehlikede olduğuna pek inanmıyormuş gibiydin. Şimdi biz yanında olmadığımız takdirde bir tehlikeyle karşılaşabileceğini mi düşünüyorsun?"

"Hayır, hiç de öyle düşünmüyorum, Daneel. Artık tehlikede olmadığıma inanıyorum. Hiçbir zaman tehlikede değildim."

"Buraya girdiğimiz zaman tavırlarından kuşkuda olduğun anlaşılıyordu. Ortak Elijah."

Baley, "Tabii!" dedi. "Ben tehlikede olmadığımı söyledim. Ama bu tehlike yok anlamına gelmiyor."

Daneel mırıldandı. "Aradaki farkı anladığımı sanmıyorum, Ortak Elijah."

"Bunu daha sonra konuşuruz, Daneel. Bu odayı dinleyip dinlemediklerinden hâlâ emin değilim." Baley gereken her şeyi yapmıştı artık. "Eh, burada epeyce kaldım, Daneel. Hiç acele etmedim. Artık çıkmaya hazırım. Amadiro bu kadar süre bizi bekledi mi dersin? Yoksa bizi geçirme işini bir adamına mı verdi? Ne de olsa Amadiro işi başından aşkın bir adam ve bütün günü benimle geçiremez. Ne dersin Daneel?"

"Dr. Amadiro'nun seni geçirme işini bir yardımcısına bırakması daha mantıklı olur."

"Ya sen Giskard? Sen ne düşünüyorsun?"

"Ben de dostum Daneel'le aynı fikirdeyim. Ama insanların her zaman mantıklı davranmadıklarını da biliyorum."

Baley, güldü. "Ben, Amadiro'nun dışarıda beklediğinden eminim. Belli bir amaçla bize bu kadar zamanını verdi. Bu güçlü sebep neyse onun henüz ortadan kalkmamış olduğu da kesin."

Daneel, "Sözünü ettiğin bu sebep ne olabilir?" dedi.

"Bunu bilemiyorum, Ortak Elijah."

Baley içini çekti. "Ben de öyle. İşte bu da beni çok endişelendiriyor. Ama artık kapıyı açıp duruma bir bakalım."

Amadiro dışarıda onları bekliyordu.

Baley'i görünce gülümsedi.

Sabırsızlanıyormuş gibi bir hali de yoktu. Baley dayanamayarak Daneel'e, "Demedim mı?" der gibi baktı Ama robotun yüzü ifadesizdi.

Amadiro, "Özele girerken Giskcırd'ı dışarıda bırakmamış olmanıza üzüldüm, Bay Baley," dedi. "Eskiden Fastolfe'la dostken onu daha iyi tanıyabilirdim ama bu olmadı. Bildiğiniz gibi Fastolfe bir zamanlar benim öğretmenimdi."

Baley kaşlarını kaldırdı "Öyle mi? Bunu bilmiyordum."

"Aurora'ya yeni geldiniz. Bu süre içinde de size böyle önemsiz şeylerden söz edecek değillerdi. Neyse. Enstitüye geldiğinize göre size binayı

dolaştırmalıyım. Bunu yapmadığım takdirde iyi bir ev sahibi olmadığımı düşünebilirsiniz."

Baley'nin kasları biraz gerildi. "Aslında ben."

"Israr edeceğim." Amadiro biraz da emreder gibi konuşmuştu. "Aurora'ya dün sabah geldiniz. Gezegende fazla kalabileceğinizi de sanmıyorum. Böyle Robotik alanında araştırmalar yapılan modern bir laboratuvarı görme fırsatı bir deha elinize geçmeyebilir." Baley'nin koluna girerek dostça bir tavırla konuşmasını sürdürdü.

"Yıkanmışsınız. Gereken şeyleri de yapmışsınız. Belki burada sorguya çekmeyi isteyeceğiniz başka rcbotik uzmanları da vardır. Onlarla konuşmanıza memnunlukla izin vereceğim. Ondan sonra da bizimle akşam yemeği yersiniz."

Giskard, "Sözünüzü kesmeme izin verirseniz,..." diye başladı.

Amadiro çok kesin bir tavırla, "Vermiyorum," dedi ve robot da sustu. "Sevgili Bay Baley, ben bu robotları bilirim. Onları benden daha iyi kim tanıyabilir? Tabii Fastolfe dışında. Herhalde Giskard size bir randevunuz ya da bir işiniz olduğunu hatırlatacaktı. Ama artık araştırma sona ermek üzere. Giskard'ın hatırlatacaklarının hiçbir önemi yok. Artık bütün o saçmalıkları unutalım ve bu kısa sürede dost olalım... Aslında ben Arza ve kültürüne çok meraklıyım. Aurora'da beğenilen konular değil bunlar. Ama çok da ilginç şeyler."

Bir koridora saptı. "Şu taraftan.. Ne diyordum? Arz tarihi beni özellikle ilgilendiriyor. O günlerde Arzda yüzlerce dil konuşuluyormuş. Yıldızlar arası Standart dil henüz geliştirilmemiş... Ah evet Yıldızlar arası dili gerçekten iyi konuştuğunuzu söyleyebilir miyim?" Gülümsedi.

"Shakespeare'i okumaya çalıştım. Tabii orijinalini okumam imkânsızdı. Çeviri bana pek yavan geldi. Sanırım suç Shakespeare'de değil çevirmende. Ama Dickens bakımından daha başarılı oldum. Belki de eserleri düz yazı olduğu için. Ancak kişilerin adlarını söylemem imkânsız. Ben şunu söylemeye çalışıyorum, Bay Baley. Ben Arzın dostuyum. Gerçekten. Bunu anlıyor musunuz?"

Detektife baktı, gözlerinde maskenin ardındaki kurdu hatırlatan bir ışıltı vardı.

Baley, Aurora'lının gevezeliğini yarıda kesmeye çalıştı.

"Korkarım istediğinizi yapamayacağım. Dr. Amadiro. İşimle ilgilenmem gerekiyor. Size de burada çalışanlara da soracak başka bir sorum yok. Siz..." Durakladı. Acayip, hafif bir gümbürtü duymuştu. Şaşırarak başını kaldırdı. "Bu da nedir?"

Amadiro sordu. "Ne nedir? Ben hiçbir şeyin farkında değilim."

Peşlerinden ciddi bir sessizlikle gelen iki robota baktı ve şiddetle tekrarladı. "Hiçbir şeyin! Hiçbir şeyin!"

Baley bunun bir tür emir olduğunu sezdi Artık iki robot da o gürültüyü duyduklarını söyleyemeyeceklerdi, ama bu da önemli değildi. Baley bir gürültü duymuştu ve o robot değildi.

"Siz de zamanımın çok cız olduğunu söylediniz, Dr. Amadiro. Bu yüzden..."

Yine o gümbürtü duyuldu. Bu kez daha şiddetlenmişti.

Baley sert sert. "İşte bu demin de duymadığınız, şimdi de işitmediğiniz o gürültü," dedi. "Bırakın gideyim, efendim. Yoksa robotlarımdan yardım isteyeceğim."

Amadiro Baley'nin kolunu hemen bıraktı. "İsteğinizi açıklamanız yeterli, dostum. Gelin. Sizi en yakındaki kapıya götüreyim. Tekrar Aurora'ya gelirseniz lütfen bana uğrayın. Size vaat ettiğim gibi Enstitüyü dolaştırırım. Tabii gezegene bir daha gelebileceğinizi hiç sanmıyorum."

Daha hızlı yürüyorlardı. Helezon biçimi rampadan indiler, bir koridordan geçerek Enstitüye girdikleri ön kapıya gittiler.

Salonun pencereleri kapkaranlıktı. Gece mi olmuştu?

Hayır, olmamıştı. Amadiro kendi kendine mırıldandı.

"Hava pek kötü. Camları buzlu hale getirmişler." Baley'e döndü. "Galiba yağmur yağıyor. Hava raporunda bunu belirtmişlerdi. Tahminleri genellikle doğru çıkar. Özellikle hava bozacağı zaman."

Kapı açıldı ve Baley hafifçe inleyerek geri sıçradı. Soğuk bir rüzgâr içeri doldu.

Gökyüzü siyah değil, donuk, koyu bir kurşuniydi. Ağaçlar şiddetle sarsılıyorlardı.

Gökyüzünden sular şakır şakır akıyordu. Dehşete kapılan Baley donmuş gibi bakarken gökyüzünde gözleri kamaştıran ışıktan bir çizgi belirip kayboldu. O gürültü tekrar duyuldu.

Üstelik buna korkunç, çatırdamaya benzeyen bir ses karışmıştı.

Baley döndü ve inleyerek geldiği yoldan kaçtı.

ON BEŞ

Baley, Daneel'in kollarını sıkıca tuttuğunu fark etti. Arzlı durarak bir bebeğe yakışacak sesler çıkarmamak için kendisini zorladı. Titrediğinin farkındaydı. Daneel müthiş, adeta sonsuz bir saygıyla, "Bu bir fırtına, Ortak Elijah," diye açıkladı. "Tahmin edilen... beklenen, çok normal bir şey."

Baley fısıldadı. "Bunu biliyorum."

Gerçekten de biliyordu. Okuduğu kitaplarda fırtınalardan sık sık söz ediliyordu.

Ayrıca böyle sahneleri hiper dalga oyunlarında da seyretmişti. Ama bilmek başka, gerçeğe dayanabilmek yine başkaydı. Arzlı bütün gördüklerine ve okuduklarına karşın şimşeklerin bu kadar parlak, gümbürtünün bu kadar titreşimli ve şiddetli, her ikisinin de bu kadar ani olabileceğini tahmin edememişti. Yağmurun da durmadan akan bir çağlayana benzediğini.

Dedektif çaresizce, "Bu yağmurda dışarı çıkamam," diye mırıldandı.

Daneel onu teselliye çalıştı. "Bu şart değil. Giskard Hava kanadını getirecek. Binebilmen için taşıtı kapıya yanaştıracak. Üzerine bir yağmur damlası bile değmeyecek."

"Neden yağmur dininceye kadar beklemiyoruz?"

"Sanırım bu doğru olmaz. Ortak Elijah. Yağmur gece yarısından sonraya kadar sürecek. Dr. Amadiro'nun söz ettiği gibi Başkan yarın sabah Dr. Fastolfe'un evine gelebilir. Onun için bu akşam Doktorla konuşup bazı kararlar vermeniz doğru olur."

Baley kendisini zorlayarak kaçtığı tarafa döndü ve Daneel'in gözlerinin içine baktı.

Bu gözlerde büyük bir endişe varmış gibi geldi ona. Sonra da sıkıntıyla, ben böyle yorumluyorum, diye düşündü.

Robotun duyguları yok. Sadece bu duyguları taklit eden pozitronik dalgalanmalar var onda. Belki de insanların da duyguları yok.

Onlarınki de nöronik dalgalanmalar... Amadiro'nun ortadan kaybolmuş olduğunun farkındaydı. Daneel'e,

"Amadiro beni özellikle geciktirdi," dedi. "Beni Özele sokarak, saçma sapan konuşarak, senin ve Giskard'ın söze karışıp fırtına çıktığını haber vermenizi, beni uyarmanızı önleyerek. Hatta bana zorla Enstitüyü dolaştıracak ya da beni kendisiyle yemek yemeye zorlayacaktı. Ancak gök gürültüsünü duyduğu zaman ısrardan vaz geçti. Çünkü bunu bekliyordu."

Öyle gözüküyor. Şimdi fırtına yüzünden burada kalırsan Amadiro'nun da istediği olur."

Baley derin bir nefes aldı. "Haklısın. Buradan gitmeye... çalışmalıyım."

İstemeye istemeye hâlâ açık olan kapıya doğru bir adım attı. Dışarıda yağmurun şakır şakır yağdığı görülüyordu. Baley bir adım daha attı. Bir adım daha.

Daneel'le iyice yaslanıyordu.

Giskard kapıda sessizce bekliyordu.

Baley duraklayarak bir an gözlerini yumdu Sonra alçak sesle Daneel'den çok kendisine, "Bunu başarmalıyım, dedi ve tekrar ilerledi.

Giskard, "İyi misiniz, beyim?" diye sordu.

Baley bunun saçma bir soru olduğunu düşündü. "Evet..."

Sesini yükseltmeye çalışmış ama bu kelimeyi ancak fısıltı halinde söyleyebilmişti. Aslında bu budalaca soruyu cevaplaması yararsızdı. Giskard bir rcbot olmasına karşın onun kötü durumda olduğunu ve yalan söylediğini anlayacaktı. Ama Giskard, "O halde gidip Hava kanadını alayım." dedi. "Taşıtı kapıya getireceğim."

"Taşıt... bu havada... çalışabilecek mi, Giskard?"

"Evet, beyim. Bu görülmemiş bir yağmur değil." Robot yağmurda hızla ilerledi.

Şimşek âdeta devamlı çakıyordu, boğuk bir homurtu halini alan gök gürültüsü de birkaç dakikada bir şiddetleniyordu.

Baley hayatında ilk kez bir robotu kıskandı. Bu yağmurda rahatça yürüyebilmek aklın alacağı bir şey değildi. Kendisi de hemen hemen iki gün Dışarıda dolaşmış ve pek rahatsız olmamıştı. Ama Dışarıya karşı duyduğu korkuyu yenememişti.

Bunu anlıyordu artık. Baley'nin gerçekle ilişkisi kesilmiş gibiydi. Daneel'in sesi artık çok uzaklardan geliyordu sanki.

"Ortak Elijah, beni duyuyor musun?"

Giskard'ın sesi de yine uzaktan, "Onu taşımamız gerekiyor," dedi.

Baley, "Hayır," diye mırıldandı. "Bırakın da yürüyeyim."

Belki onu duymadılar. Belki de Arzlı aslında konuştuğunu sanmış ama sesi çıkmamıştı. Kendisini kucaklayıp kaldırdıklarını hissetti. Bir an yüzüne su damlacıkları çarptı.

Sonra Arzlı kendisini Hava kanadında buldu. Yine Daneel'le Giskard'ın arasındaydı. Baley en çok Giskard'ın sırsıklam olduğunun farkındaydı.

Sonra sıcak bir hava akımının etrafında dolaştığını hissetti.

Damlacıklar ön cama vuruyorlardı, cam buzlu bir hal alınca bu da gözükmez oldu. Şimdi içerisi iyice loşlaşmıştı. Jetlerin yumuşak sesi duyuldu ve Hava kanadı biraz yükseldi.

Giskard, "Islak yüzeyimin sizi rahatsız ettiğinin farkındayım, beyim," dedi. "Ama çabuk kuruyacağım. Siz kendinizi toplayıncaya kadar kısa bir süre burada bekleyeceğiz."

Baley daha rahat nefes alıyordu artık. Kapalı bir yerdeydi ve rahattı. Bana Kentimi geri verin, diye düşündü. Kainatı silin. Uzaycılar Galaksiye yayılsınlar.

Bize gereken sadece Arz. Baley daha bunu düşünürken bu sözlere aslında inanmadığını anladı. O geçici çılgınlık yüzünden böyle düşünüyordu.

Arzlı oyalanması gerektiğini sezerek bitkince, "Daneel?" dedi.

"Evet, Ortak Elijah?"

"O başkan. . . Amadiro, Başkanın araştırmaya son vereceğini söyledi. Sence bu gerçek mi? Yoksa Amadiro'ya bu sözleri umutları mı söyletiyordu?"

"Başkan, bu durumu Dr. Fastolfe ve Amadiro'ylcı konuşacak sanırım, Ortak Elijah. Bu tür bir tartışmayı sona erdirmek için çoğunlukla bu yola başvurulur. " Baley yine cansızca, "Ama neden?" diye sordu. "Madem Amadiro Başkanı bu kadar kolaylıkla ikna edebiliyor... O halde neden adam araştırmanın sona erdirilmesini emretmiyor?"

Daneel, "Başkan, siyasi bakımdan zor bir durumda, diye açıkladı. "O, Dr. Fastolfe'un ısrarları yüzünden senin Aıırora'ya çağrılmana izin verdi. Böyle çabucak fikir değiştirdiği takdirde zayıf ve kararsız bir insan olduğunu düşünebilirler. Tabii bu kararı Dr Fastolfe'u da öfkelendirebilir. Oysa Dr. Fastolfe hâlâ Farlamentonun en güçlü üyelerinden biri."

"O halde Başkan neden Amadiro'nun isteğini kısaca reddetmedi?"

"Dr. Amadiro da nüfuzlu bir insan, Ortak Elijah. Bu gücünün artması olasılığı da var. Başkan bu yüzden iki tarafı da dinlemek zorunda. Böylece herkes onun karar vermeden önce konuyu düşündüğünü de anlayacak."

"Neye dayanarak karar verecek?"

"İddiaların özelliklerine göre sanırım."

"Yani yarın sabaha kadar Başkan'ın Fastolfe'un aleyhine dönmesini değil de, onun tarafını tutmasını sağlayacak bir şeyler bulmam gerekiyor. Bunu yapabilirsem zafer kazanabilir miyiz?"

Daneel, "Başkanın gücü mutlak değil," diye cevap verdi.

"Ama tabii büyük nüfuzu var. Dr. Fastolfe'un tarafını kesinlikle tuttuğu takdirde şimdiki siyasi durum yüzünden bütün Parlamento da onu destekler."

Baley kafasının tekrar düzgün çalışmaya başladığını fark etti. "Belki de Amadiro bizi bu yüzden geciktirmeye çalıştı. Henüz Başkana açıklayacak bir şey bilmediğimi, beni geciktirdiği takdirde bu sürede bir başarı gösteremeyeceğimi düşünüyordu, sanırım."

"Öyle gözüküyor, Ortak Eiljah."

"Fırtınanın beni engelleyeceğini anladığı zaman yakamı bıraktı."

"Belki, Ortak Elijah."

Giskard sakin sakin sordu. "Nereye gitmek istiyorsunuz, beyim?"

"Dr. Fastolfe'un evine dönelim."

Daneel. "Burada bir dakika daha bekleyebilir miyiz, Ortak Elijah?" dedi. "Dr. Fastolfe'a araştırmaya devam edemeyeceğini mi söyleyeceksin?"

Baley sert sert, "Neden böyle söylüyorsun?" diye bağırdı.

Sesinin yüksek ve öfkeli çıkmasından kendisini iyice toplamış olduğu anlaşılıyordu.

Daneel mırıldandı. "Dr. Amadiro, Arzın geleceği için bunu yapmanda ısrar etti. Bunu unuttuğunu sandım."

Baley'nin yüzünde sert bir ifade belirdi. "Bunu unutmadım. Bu sözlerin beni etkileyeceğini sanmana da şaştım, Daneel. Fastolfe'un temize çıkarılması ve Arzlıların da Galaksiye yayılmaları şart. Bu, Dünyacıların birtakım komplolar kurmalarına neden olacaksa. bu tehlikeyi göze almak da gerekli."

"O halde neden Dr. Fastolfe'un evine dönüyoruz, Ortak Elijah? Ona verilecek önemli bir haberimiz yok. Dr. Fastolfe'a durumu açıklamadan önce araştırmalarımızı başka yönde geliştiremez miyiz?"

Baley yerinde doğrularak elini artık iyice kurumuş olan Giskard'ın omzuna koydu.

"Gösterdiğimiz ilerlemeden memnunum, Darıeel." Sesi normaldi. "Haydi, Giskard. Dr. Fastolfe'un evine gidelim."

Sonra yumruklarını sıkıp, kaslarını büzerek ekledi. "Ayrıca şu camları saydamlaştır, Giskard. Fırtınanın gözünün içine bakmak istiyorum." Nefesini tutarak bekledi Camlar saydamlaşırken şimşek çaktı. Arzlı ondan sonra duyacağı gök gürültüsüne hazırlanmaya çalışırken dayanamayarak irkildi.

Daneel onu yatıştırmak ister gibi, "Fırtına daha fazla şiddetlenmez," dedi.

"Yakında hafifleyecek."

Baley titreyen dudaklarının arasından, "İster hafiflesin, ister hafiflemesin," diye mırıldandı. "Haydi, gidelim artık."

Hava kanadı biraz daha yükseldi ve birdenbire yan yattı.

Arzlı Giskard'a yaslanıp kaldı. İnler gibi, "Taşıtı düzelt, Giskard," diye haykırdı.

Daneel, kolunu Baley'nin omzuna atarak onu usulca geri çekti. Diğer eliyle yandaki çubuğu tutuyordu. "Bu mümkün değil, Oriak Elijah. Rüzgâr çok şiddetli."

Baley'nin tüyleri diken diken oldu. "Yani... fırtınayla sürüklenecek miyiz?"

Daneel, "Hayır, ne münasebet," dedi. "Taşıt yer çekimine karşı koyabilseydi, kitle ve süredurumu da ortadan kaldırıisaydı o zaman rüzgârda bir tüy gibi savrulurdu. Ama jetlerle yükseldiğimiz zaman bile kitlemiz kaybolmuyor. Ve süredurum da rüzgâra karşı koyuyor. Fırtına yüzünden biraz yalpalıyoruz ama taşıt yine de Giskard'ın kontrolünde."

"Pek de öyleye benzemiyor." Baley hafif, ıslığa benzeyen bir ses duyuyordu.

Hava kanadının etrafında dönen rüzgârın sesi olmalıydı bu. "Ya bir ağaca çarparsak?"

"İmkânsız, Ortak Elijah. Giskard böyle bir kaza yapmayacak kadar usta bir sürücüdür. Ayrıca yerden biraz yukarıdan uçuyoruz. Bu yüzden de jetlerimiz son derecede güçlü."

"O halde bir kayaya çarpıp yamyassı olacağız."

"Kayaya çarpmayacağız, Ortak Elijah."

"Neden? Giskard nereye gittiğimizi nasıl görüyor?" Baley karanlıklara doğru baktı.

Daneel, "Güneş yeni batıyor," diye açıkladı. "Bulutların arasından biraz ışık süzülüyor. Bunun ve farların yardımıyla ileriyi görebiliyoruz. Hava daha kararırken, Giskard farları parlaklaştıracak."

Baley aksileşti. "Hangi farları?"

"Onları iyi göremiyorsun. Çünkü güçlü kızılötesi ayrıntıları var. Giskard'ın gözleri buna karşı duyarlı, seninkiler ise değil. Bundan başka kızılötesi, kısa dalga ışıktan daha ilerilere kadar uzanabiliyor. Bu nedenle de yağmur ve siste daha yararlı oluyor."

Baley endişesine karşın meraklanmıştı. "Ya senin gözlerin, Daneel?"

"Benim gözlerim. Ortak Elijah, mümkün olduğu kadar insanlarınkine benzetilmeye çalışıdı. Belki bu, şu anda üzülecek bir durum."

Hava kanadı titredi ve Baley yine nefesini tuttu.

"Uzaycıların gözleri hâlâ Arzın güneşine uygun durumda."

Sesi bir fısıltı halini almıştı. "Bu onlara atalarının Arzlı olduğunu hatırlıyorsa, bu duruma sevinirim." Sesi daha da hafifledi. Etraf daha da kararıyordu. Detektif hiçbir şey göremiyordu artık. Sık sık çakan şimşekler de etrafı aydınlatmıyor, sadece gözlerini alıyordu. Baley gözlerini kapattıysa da bunun yararı olmadı. Bu kez gök gürültüsünü, bu tehdit ve öfke dolu sesi daha iyi duymaya başladı.

Durmamız gerekmez mi, diye düşündü. Fırtınanın şiddeti geçinceye kadar beklememiz daha doğru olmaz mı?

Giskard birdenbire, "Taşıt bozulmuşa benziyor," dedi.

Baley Hava kanadının iyice yalpalamaya başladığını hissetti.

Daneel sordu. "Taşıta fırtına mı zarar verdi, dostum Giskard?"

"Pek benzemiyor, dostum Daneel. Ayrıca bu taşıtın bunun gibi bir fırtınadan zarar göreceğini de hiç sanmıyorum."

Baley bu konuşmayı zorlukla arılayabildi. "Zarar mı? Nasıl zarar?"

Giskard, "Yanılmıyorsam kompresör sızıntı yapıyor, beyim," dedi. "Ama ağır ağır. Bu sıradan bir delinmenin sonucu değil."

Baiey sordu. "O halde bu nasıl oldu?"

"Hava taşıtı yönetim binasının önündeyken biri bunu özellikle bozdu. Bir süreden beri peşimizden geldiklerinin ama bize yetişmemeye de dikkat ettiklerinin farkındayım."

"Neden, Giskard?"

"Belki de taşıtın iyice bozulmasını bekliyorlar, beyim."

Hava taşıtı iyice sarsılıyordu artık.

"Dr. Fastolfe'un evine kadar gidebilecek miyiz?"

"Hiç sanmıyorum, beyim."

Baley, başının dönmesini engellemeye, doğru dürüst düşünmeye çabaladı.

"Öyleyse Amadiro'nun bizi geciktirmesinin nedenini tümüyle yanlış anladım. O bizi bir veya birkaç robotunun hava taşıdım iyice bozması için alakoydu. Böylece yağmur yağıp şimşekler çıkarken yere inmek zorunda kalacaktık."

Daneel çok sarsılmış gibiydi. "Ama bunu neden yapsın? Seni yakalamak için mi? Bir bakıma zaten onun pençesine düştün."

"Amadiro beni istemiyor, Beni kimsenin istediği yok."

Baley'nin sesinde cılız bir öfke vardı. "Tehlikede olan sensin, Daneel."

"Ben mi, Ortak Elijah?"

"Evet, sen, Daneel! Giskard inmek için güvenli bir yer seç. Sen bunu yapar yapmaz Daneel hemen hava kanadından inmeli ve güvende olacağı bir yere koşmalı."

Daneel, "Bu imkânsız, Ortak Elijah," diye itiraz etti Hastalandın. Seni bu durumda nasıl bırakabilirim? Üstelik peşimizde birileri var ve onlar sana zarar verebilirler."

Baley, "Daneel," dedi. "Onlar senin peşindeler. Hemen gitmelisin. Ben Hava kanadında kalacağım. Tehlikede değilim."

"Buna nasıl inanabilirim?"

"Lütfen! Lütfen! Bütün dünya fırıl fırıl dönerken her şeyi sana nasıl anlatırım? Daneel!..." Baley'nin sesi çaresizlikten iyice sakinleşti. "...buradaki en önemli kimse sensin. Giskard ve ben bir arada değerlendirilsek yine senin kadar önemli olamayız. Sebep seni sevmem ve

başına bir şey gelmesini istememem değil. Bütün insanlık sana bağlı. Benim için endişelenme. Ben bir tek insanım. Sen milyarlarca insan için endişelenmelisiniz; Daneel... lütfen..."

* * *

Baley, öne arkaya sallandığını fark etti. Yoksa sallanan Hava kanadı mıydı? Giskard, peşimizdekilerden kurtulmaya çalışıyor belki de. Ya da kontrolü kaybetmeye başladı. Ama aldırdığım yok. Aldırmıyorum. İsterse taşıt parçalansın.

Kendimden geçeyim. Bu korkunç dehşetten kurtulmak için buna da razıyım.

Kainatla uyum sağlamam imkânsız.. Ama, Daneel'in kaçmasını sağlamam şart. O güvende olmalı. Bunu nasıl başaracağım?

Hiçbir şeyin gerçekle ilgisi yoktu sanki. Baley de bu iki robota durumu anlatamayacağından emindi. Kendisi her seyi çok iyi anlıyordu artık. Ama kendi Üç Kurallarından başka hiçbir şeyi anlayamayan bu robotlara durumu nasıl açıklayabilirdi? Yalnızca burunlarının dibindeki bir tek kişiyle ilgilendikleri için Arzın ve ileride de bütün insanlığın mahvına neden olacak bu makine adamlara?

Robotlar neden yapılmıştı sanki?

Sonra garip bir şey oldu. Ve robotlardan daha gelişmişi olan Giskard Baley'nin imdadına yetişti ifadesiz sesiyle, "Dostum Daneel," dedi. "Bu hava taşıtının daha fazla ilerlemesi imkânsız. Belki Baley'nin söylediklerini yapmak daha iyi olacak. O sancı çok güçlü bir emir verdi."

Daneel şaşırdı. "Ortak Elijah hastayken onu nasıl bırakırım, dostum Giskard?"

"Onu yanına alarak fırtınaya çıkamazsın, dostum Daneel. Bundan başka senin gitmeni çok istiyor. Burada kaldığın takdirde ona. zarar verebilirsin."

Balay canlandığını hissetti. Kendisini zorlayarak boğuk bir sesle. "Evet... evet..." dedi. "Giskard'ın söylediği gibi... Giskard sen de Daneel'le git. Onu

güvenli bir yere sakla. Yanıma dönmesine engel ol. Sonra gelip beni al."

Daneel neredeyse bağıracaktı. "Bu olamaz, Ortak Elijah. Seni yapayalnız, savunmasız bir durumda bırakamayız."

"Tehlike yok .. Ben tehlikede, değilim. Dediğimi yap!.."

Giskard, "Peşimizdekiler robot sanırım," diye açıkladı.

"İnsanlar böyle havada dışarı çıkmayı pek göze alamazlar. Artık Hava kanadını durduracağım, dostum Daneel. Bay Baley'nin emirlerini yerine getirmek için hazır olmalısın. Ben de öyle."

Baley, "İyi..." diye fısıldadı. "İyi..." Robotun beyni daha basit olduğu ve kolaylıkla etkilendiği için minnet duyuyordu.

Daneel'in onun hasta olmasıyla verdiği önemli emir arasında bocaladığını düşündü. Daneel'in beyni bu çelişki yüzünden zarar görebilirdi. Baley, için için, hayır, Daneel, dedi. Dediğimi yap. Emrimi incelemeye kalkışma. Artık bu emri yüksek sesle söyleyecek halde değildi.

Hava taşıdı sarsılarak yere indi. Kulak tırmalayıcı, kısa bir haşırtı duyuldu. İki yandaki kapılar hızla açıldı. Sonra iç çekişine benzer yumuşak bir sesle tekrar kapandı. Robotlar birden gözden kayboldular.

Karar verdikleri için hiç duraklamadılar. İnsanların beceremeyeceği bir hızla uzaklaştılar.

Baley derin bir nefes alarak titredi. Hava kanadı şimdi bir kaya gibi hiç sarsılmadan duruyordu. Sanki toprağın bir parçası olmuştu. Baley birdenbire acı çekmesine daha çok taşıtın sarsılıp yalpalamasının neden olduğunu anladı. Sanki o sırada Kainatla ilgisi kesilmiş, onunla ilgilenmeyen cansız güçlerin elinde kalmıştı. Artık taşıt yalpalamıyor, hareketsiz duruyordu. Baley gözlerini açtı. Arzlı gözlerini yummuş olduğunu fark etmemişti. Ufukta hâlâ şimşek çakıyordu.

Gök gürültüsü alçak bir homurtu halini almış. rüzgârın çığlığıysa artık kımıldamayan bir cisimle karşılaştığı için iyice tizleşmişti. Etraf karanlıktı. Baley'ninkiler insan gözüydü. Bu yüzden de Arzlı zaman zaman çakan şimşekten başka ışık göremiyordu. Güneş çoktan batmış olmalıydı. Bulutlar da kalın bir tabaka oluşturuyorlardı.

Baley, Arzdan ayrıldığından beri ilk kez yapayalnızdı.

Yapayalnız!

Baley, doğru dürüst laf anlatamayacak kadar kendisinden geçmiş, hastalanmıştı.

Şimdi bile neyi yapması gerektiğini kavramaya çalışıyordu. Karmakarışık kafasında Daneel'in kaçmasından başka düşünceye yer olsaydı ne yapacaktı? Ne yapması gerekirdi?

Örneğin, Gişkard'a nerede olduklarını sormamıştı. En yakın yerin neresi olduğunu, iki robotun nereye gitmeyi planladıklarını da. Yere inmiş olein Hava kanadının nasıl çalıştığını da bilmiyordu. Tabii taşıtı kullanamazdı ama üşürse içerisinin ısınmasını sağlayabilirdi. Camların nasıl buziu bir hale getirildiğinden, kapıların nasıl açıldığından da haberi yoktu. Şimdi yalnızca Giskard'ın geri dönüp kendisini almasını bekleyebilirdi. Herhalde robot da onun böyle yapacağını düşünecekti Gişkard'a sadece, "Sonra geiip beni al," diye emretmişti. Robota başka bir yere gidebileceğinden söz etmemişti. Bir bakıma bir süre karar vermeden beklemek Baley'i rahatlatacaktı. Belki uykuya bile dalabilirdi.

Arzlının vücudu birdenbire kaskatı kesildi. Bunu yapmaya cesaret edebilir miydi?

Peşlerinde birileri vardı, onları göz hapsine almışlardı. Hava kanadını Enstitünün bahçesinde bozmuşlardı. Bunu yapanlar neredeyse ona yetişeceklerdi. Baley de sadece Giskard'ı değil, onları da bekliyordu.

Arzlı, bu kadar ağrı sızı arasında kafam doğru dürüst çalışabildi mi, diye kendi kendisine sordu. Hava kanadını herhangi biri bozmuş olabilir. Ama bu benim Enstitüde olduğumu bilen birinin işi. Yani Amaairo'nun. Beni fırtına çıkıncaya kadar oyalamaya çalıştı. Fırtınada yola çıkacağımı ve kriz geçireceğimi biliyordu. Çaresiz durumda olacaktım. Hatta belki de kendimden geçecektim. O zaman yanımdaki iki robot Enstitüye geri dönmemize karşı çıkmayacaklar, hatta bunun benim için iyi olacağını düşüneceklerdi. Sonra... Amadiro bana ne yapacaktı? Bir süre için çaresiz ve sessiz bir durumda kalmamı sağlayacaktı. Çünkü peşinde olduğu ben değildim.

İşte önemli nokta da bu. Amadiro yalnız beni değil, çaresiz durumda kalan iki robotumu da ele geçirmiş olacaktı.

Daneel ve Giskard'ı. Ve Amadiro, Daneel'in peşindeydi. Tabii Fastolfe bizi arayacak ve sonunda da bulacaktı. Ama o sırada iş işten geçmiş olacaktı. Öyle değil mi? Amadiro'nun Daneel'den istediği neydi? Başı zonklayan Baley bu sorunun cevabını bildiğinden emindi. Ama bunu nasıl kanıtlayacaktı?

Artık düşünecek durumda değildi. Gözlerini sıkıca yumdu. Ama uyumaya cesaret edemedi.

Birdenbire sağındaki kapı açıldı. Baley kapının çıkardığı iç çekişine benzeyen sesi duydu. İçeriye dolan serin ve ıslak rüzgâr burnuna yeşilliklerin kokusunu getirdi ve Baley'e nedense Kent'i hatırlatan taşıtın içindeki yakıt ve deri kokusu kayboldu. Arz'lı gözlerini açınca acayip bir duyguya kapıldı. Bir robot ona bakıyordu ama sanki yana doğru kayıyordu. Ancak kımıldadığı da yoktu, Baley'nin başı dönmeye başladı.

Karanlıkların ortasında daha koyu bir gölge gibi duran robot oldukça iri bir şeydi.

"Özür dilerim, beyim. Yanınızda iki robot yok muydu?"

Baley mümkün olduğu kadar hasta rolü oynamaya çalıştı, aslında rol yapmasına da gerek yoktu ya. "Gittiler.. " Bir şimşek yarı aralık gözlerini kamaştırdı.

"Gittiler mi? Nereye gittiler, beyim?" Robot Arzlının cevap vermesini bekledi, sonra da, "Hasta mısınız?" diye sordu.

Baley, kafası hâlâ çalıştığı için zayıf, belirsiz bir memnunluk duydu. Robota özel emirler verilmemiş olsaydı, diye düşündü. Bana soru sormadan önce hasta olduğum için benimle ilgilenirdi. Önce robotları sormasından ona çok kesin ve sert emirler verilmiş olduğu anlaşılıyor. Evet, bu teorilerime uyuyor...

Baley, berbat halde olmasına karşın norma! ve güçlü bir tavır takınmaya çalıştı.

"Ben iyiyim. Benimle ilgilenme."

Bu cevap sıradan bir robotu ikna etmezdi. Ama bu makine adama Daneel'le ilgili çok kesin emirler verilmiş olduğu için Baley'nin açıklamasını kabul etti. "Robotlar nereye gittiler, beyim?"

"Robotik Enstitüsüne döndüler."

"Enstitüye mi? Neden beyim?"

"Onları Usta Robotik Uzmanı Amadiro aradı ve ikisine de geri dönmelerini emretti. Ben şimdi onları bekliyorum."

"Onlarla neden gitmediniz, beyim?"

"Usta Robotik Uzmanı Amadiro fırtınada dışarı çıkmamı istemedi." Baley, bu önemli adı unvanıyla birlikte söylemesinin ve 'emir' kelimesini de tekrarlamasının robotu etkileyeceğini ve onu Hava kanadında bırakarak gitmesini sağlayacağını umuyordu. Baley kendi kendine, diğer taraftan, dedi. Robota Daneel'i geri getirmesi sıkı sıkı tembih edilmiş. Daneel'in Enstitüye geri döndüğüne inandığı takdirde bu emrin neden olduğu baskı ortadan kalkacak. O zaman tekrar beni düşünmek için zaman bulacak. Ve bana...

Robot, "Ama sizin hasta olduğunuz anlaşılıyor, efendim," dedi.

Bu sözler de Baley'i memnun etti. "Ben iyiyim." Robotun arkasında başka birkaç maden adamın durduğunu hayal meyal görüyordu. Onları sayması imkânsızdı.

Zaman zaman çakan şimşeklerin ışığında robotların yüzleri parlıyordu. Baley'nin gözleri karanlığa yeniden alışırken Arzlı diğer bir ışıltıyı da fark etti. Robotların gözleri de donuk donuk pırıldıyordu. Dedektif başını çevirdi. Sol kapının önünde de robotlar bekliyorlardı. Ama o kapı kapalıydı. Baley kendi kendine, Amadiro kaç robot yollamış, diye düşündü. Gerektiği takdirde bizi zorla mı geri götüreceklerdi?

Azli, "Usta Robotik Uzmanı Amadiro robotlarımın Enstitüye dönmelerini emretti," dedi. "Benim de beklememi. Gördüğün gibi onlar Enstitüye gittiler. Ben de bekliyorum. Yardım için gönderildiysen, bir aracın da varsa Enstitüye doğru giden robotları bul. Onları geri götür. Bu Hava kanadı artık çalışmıyor." Bu sözleri sağlıklı bir adam gibi duraklamadan, kesin bir tavırla söylemeye çalışmış, ama pek de başarılı olamamıştı.

"Onlar yürüyerek mi döndüler, beyim?"

Baley, "Onları bul," dedi. "Emirler belirli."

Robot belirli bir biçimde durakladı.

Baley kaşlarını çattı ve yorgun yorgun, "Git," diye fısıldayarak elini salladı. Belki bu hareket emrinin gereken ağırlığı kazanmasını sağladı. Belki de geçen sürede robotun pozitronik yolları bir karara vardı.

Robot kararını verdi. Ondan sonra da ne o, ne de yanındakiler durakladılar.

Dönerek hızla uzaklaştılar. Taşıtları neredeyse ona doğru gidiyorlardı. Robotun açtığı kapı kendi kendine kapanmaya başlayınca Baley hemen ayağını araya soktu. Bir taraftan da, ayak kemiklerim mi ezilecek, diye düşünüyordu. Yoksa ayağım kopacak mı? Artık yalnızdı. Robotların, bir uzmanın verdiği sert emirlerden yararlanarak, hasta bir insanı bırakıp gitmelerini sağlamıştı. Baley yine belirsiz bir memnunlukla mırıldandı. Bunu çok iyi başardım... Kapının, ayağı yüzünden iyice kapanmamış olduğunu fark etti. Ayağına da bir şey olmamıştı.

Baley serin havanın ayağı etrafında dolaştığını, üzerine soğuk su damlacıklarının çarptığını hissetti. Bu korkulacak, anormal bir şeydi. Ama Arzlı kapının kapanmasını da istemiyordu. Çünkü bunu tekrar nasıl açacağını bilmiyordu.

Ceplerini araştırmaya başladı. Bu cepleri bulmak hiç de kolay değildi. Bir kere uygun yerlerde değillerdi, üstelik ağızları da kapalıydı. Baley cebin orasına burasına dokundu, sonunda uygun hareketi yapmış olacak ki, ağzı açıldı. Arzlı mendilini alarak bir top haline getirdi. Bunu kapıyla çerçeve arasına soktuktan sonra ayağını çekti.

Artık düşünecekti... Tabii, bunu başarabildiği takdirde.

Kapıyı açık tutmam saçma. Tabii Dışarı çıkacaksam o başka ...Ama taşıttan inmemin ne yararı olur?

Burada beklersem sonunda Giskard gelip beni alır ve güvenli bir yere de götürür.

Burada bekleyebilir miyim? Giskard'ın Daneel'i güvenli bir yere götürerek geri dönmesi ne kadar alır? Bunu bilmiyorum. Peşimizdeki robotların Daneel'Ie Giskard'ı Enstitüye giden yollarda bulamayacaklarına karar vermeleri ne kadar sürer? Bunu da bilmiyorum. Herhalde... Daneel'Ie Giskard sığınmak için Enstitüye dönemezler Onlara bunu yapmamalarını emretmedim ama... en uygun yol buysa?

Hayır! Olamaz! Baley sessiz bir karşı koyuşla başını sallayınca şakakları zonklamaya başladı. Arzlı ellerini şakaklarına bastırarak dişlerini sıktı. Peşimizdeki robotlar onları kandırdığıma ya da yanıldığıma karar verinceye kqdar araştırmalarını sürdürecekler Ne kadar zaman alır bu? Geri dönüp beni yakalayacak mı? Büyük bir nezaketle ve bana zarar vermemeye çalışarak?

Fırtınaya çıkarsam ölebileceğimi söyleyerek onlara engel olabilir miyim?

Buna inanırlar mı? Durumu haber vermek için Enstitüyü ararlar mı? Herhalde böyie ycparlar. O zaman buraya insanlar mı gelir? Ya onlar benim hasta olup olmama aldırırlar mı?

Taşıttan inip, etraftaki ağaçların arasına saklansam. O zaman peşimizdeki robotlar beni kolay kolay bulamazlar.

Ama Giskard da bulamaz. Ancak Gişkard'a beni koruması için çok kesin emir verildi. Diğer robotlara beni bulmaları için verilen emir o kadar sert olmasa gerek. Giskard'ın ilk görevi beni buimak. Diğer robotlarınkiyse Daneel'i yakalamak. Sonra Giskard'ı Fastolfe programladı.

Amadiro ne kadar usta olursa olsun Fastolfe gibi bir dahi değil.. Diğer robotlar dönemeden Giskard beni bulur. Baley kendisiyle alay etmeye çalıştı. Çok bitkinim ve doğru dürüst düşünemiyorum. Beni avutacak olasılıklara sıkıca sarılıyorum...

Ama kumar oynamaktan başka ne yapabilirim?

Baley kapıya yaslandı ve Dışarı çıktı. Mendil ıslak otların üzerine düştü. Baley düşünmeden eğilerek bunu aldı.

Sendeleyerek taşıttan uzaklaşırken mendil elindeydi. Yüzünü ve ellerini ıslatan şiddetli yağmur onu sarsıyordu. Kısa süre sonra iyice ıslanan elbisesi vücuduna yapışmıştı ve Arzlı soğuktan titremeye başladı. Birdenbire şimşek

çaktı, gökyüzü yarıldı sanki. Bu çok ani olduğu için Baley gözlerini kapayacak zaman bulamadı. Sonra o müthiş gümbürtü Arzlının dehşetle kaskatı kesilmesine neden oldu. Dedektif telaşla kulaklarını tıkadı.

Fırtına tekrar mı başladı? Yoksa Dışarı çıktığım için mi gökgürültüsü daha şiddetli duyuluyor. Yürümem gerekli...

Peşimdekilerin beni kolay kolay bulamamaları için taşıttan uzaklaşmalıyım... Hava kanadının yakınında kalmamalıyım.

Bu bir işe yaramaz. O zaman taşıtın içinde kalmam, ıslanmamam daha iyi olur. Mendille yüzünü silmeye çalıştı ama o da suratı kadar ıslaktı. Baley bu işten vaz geçti.

Ellerini öne doğru uzatarak ilerledi. Aurora'nın etrafında dönen bir ay var mı?

Böyle bir şeyden söz edildiğini hatırlar gibiyim... Şu anda ay ışığı işime çok yarardı. Ama bu da önemli mi? Ay yükselmiş de olsa, bulutlardan onu göremem ki...

Baley'nin eli bir şeye dokundu. Önünü göremiyordu ama dokunduğunun bir ağacın sert kabuğu olduğunu anlamıştı.

Evet, karşısında bir ağaç vardı.

Kesinlikle... Bir Kentli bile bu kadarını bilebilirdi. Sonra Baley ağaca yıldırım düşebileceğini ve insanı öldürebileceğini hatırladı. Buna nasıl engel olunacağına dair bir yazı okuduğunu hatırlamıyordu. Arzda hiç kimseye yıldırım çarpmazdı. El yordamıyla ağacın yanından geçti. Endişe ve korkuyla kıvranıyordu. Ağacın etrafından dönüp tekrar geldiği yöne gitmekten korkuyordu.

İleri.

Artık yerdeki otlar ve çalılar sıklaşmıştı. Bunları geçmek zor oluyordu. Çalılar Baley'i yakalamaya çalışan kemikli parmaklardan farksızdılar. Arzlı elbisesini öfkeyle çekiştirdi ve kumaşın yırtılırken çıkarttığı sesi duydu.

İleri.

Arzlı, titriyor, dişleri birbirine çarpıyordu.

Tekrar şimşek çaktı. Ama neyseki gözlerini almadı bu.

Baley bir an etrafını görebildi.

Ağaçlar! Sürüyle ağaç. Baley bir korudaydı. Yıldırım bakımından çok sayıda ağaç bir teki kadar tehlikeli miydi?

Bunu bilmiyordu. Bu bakımdan ağaca dokunmamasının bir yararı olur muydu? Bunu da bilmiyordu Arzlı. Kentlörde yıldırımdan ölme diye bir şey yoktu. Tarihler ve tarihi romanlarda da bundan söz edilse bile ayrıntılara girilmiyordu.

Baley başını kaldırarak karanlık gökyüzüne baktı. Suların şakır şakır aktığını hissetti. Islak eliyle, ıslak gözlerini silmeye çalıştı. Ayaklarını iyice kaldırmaya çabalayarak sendeleye sendeleye yürüdü. Bir ara suları sıçratarak ince bir dereden geçti. Ayakları bunun dibindeki çakıllar yüzünden sık sık kaydı.

Çok garip. Bu dere beni olduğumdan daha fazla ıslatamadı Baley yürümeye devam etti. Robotlar beni bulamayacaklar.

Ya Giskard?

Nerede olduğunu bilmiyordu. Nereye gittiğini de. Taşıta dönmek istediği takdirde bunu da başaramayacaktı.

Fırtına sonsuza kadar devam edecek, Baley de sonunda eriyecek ve küçük bir dere halinde akacaktı. İnce bir Baley deresi halinde. Ve kimse bir daha onu bulamayacaktı.

Erimiş molekülleri okyanusa akacaktı.

Aurora'da okyanus var mı?

Tabii var. Bu Arzınkinden daha büyük. Ama Aurora'nın kutuplarında buz daha fazla.

Ah, suyun üstünde yüzerek buza doğru gideceğim. Orada donacağım ve turuncu, soğuk güneşte ışıldayacağım.

Elleri yine bir ağaca dokundu. Islak ağaçlar... Islak eller...

Gök gürültüsü... Ne garip, şimşek çaktığını görmemişti. Oysa şimşek gök gürültüsünden daha önceydi.

Bana yıldırım mı çarptı yoksa?

Baley, yerden başka hiçbir şeyi hissetmiyordu.

Toprak altındaydı. Çünkü parmaklarını soğuk çamura batırmıştı. Baley nefes alabilmek için başını yana çevirdi. Yer oldukça rahattı. Artık yürümesine gerek yoktu. Orada, böyle yatarak bekleyebilirdi. Giskard nasıl olsa beni bulur...

Baley, birdenbire bundan kesinlikle emin oldu. Giskard'ın beni bulması gerekiyor çünkü...

Ah, nedeni unutmuştu. Bu unuttuğum ikinci şey. Uykuya dalmadan önce... Yoksa iki seferde de aynr şeyi mi unuttum? Aynı şeyi mi?... Bu önemli değil. Her şey düzelecek... düze...

Baley, yağmurda ağacın dibinde yalnız ve baygın yatıyor, fırtına coştukça coşuyordu.

ON ALTI

Baley daha sonra geriye baktığı ve zamanı hesapladığında uzunca bir süre baygın kalmış olduğunu anlayacaktı. Bu süre on dakikadan daha kısa değildi. Yirmi dakikadan da daha uzun.

Ama olay sırasında bu süre sıfır da olabilirdi, sonsuz da.

Baley bir ses duyuyordu.

Kelimeleri seçemiyor, sadece bu sesi işitiyordu. Ses ona yabancı gelmiyordu.

Sonra bu bilmeceyi sesin bir kadına ait olduğunu anlayarak çözdü.

Vücuduna kollar sarılmıştı. Onu yakalayıp havaya kaldırdılar. Bir kol, kendi kolu yandan sarkıyordu. Başı önüne düşmüştü. Arzlı bu durumu düzeltmeye çalıştı ama başaramadı. Yine o kadın sesini duydu.

Baley bitkin bitkin gözlerini açtı. Sırsıklam ve buz gibi olduğunun farkındaydı.

Birdenbire suların artık ona çarpmadığını anladı. Etraf da tam anlamıyla karanlık sayılmazdı. Sönük bir ışık yayılıyordu etrafa. Baley bu ışıkta bir robotun yüzünü gördü.

"Giskard," diye fısıldadı. Aynı anda fırtınayı ve kaçışını hatırladı. Ona önce Giskard erişmişti. Diğer robotlardan önce Giskard bulmuştu onu.

Baley memnun memnun, onun bunu başaracağını biliyordum, diye düşündü.

Gözlerini tekrar yumdu. Hızla hareket ettiğinin farkındaydı. Hareketteki hafif ama kesin düzensizlik yürüyen birinin onu kucağında taşıdığını açıklıyordu. Sonra hareket sona erdi. Baley kendisini rahat ve sıcak bir şeyin üzerine uzanmış buldu.

Bu bir taşıtın, üzerine belki de havlu serilmiş kanepesi, dedi kendi kendine. Bunu nasıl anladığını bilmiyordu.

Sonra havada hızla, düzgünce ilerlediler. Baley, ellerini ve yüzünü yumuşak, suyu emen bir şeyle sildiklerini fark etti.

Gömleğinin önünü açtıklarını göğsüne gelen soğuk havadan anladı. Vücudunu da sildiler.

Sonra her şey çabucak birbirini izledi.

Bir evdeydi. Baley ara sıra gözlerini açtığı zaman duvarların ışıldadığını, tabloları ve çeşitli eşyayı görebiliyordu. Arzlı elbiselerini dikkatle çıkardıklarını sezdi.

Yardımcı olmak için bitkince, yararsız hareketler yaptı.

Sonra kendisini sıcak banyoya sokarak güzelce fırçaladılar.

Baley bu uzun süren yıkanmanın hiç sona ermemesini istedi.

Bir ara aklına bir şey geldiği için kendisini tutan kolu yakaladı. "Giskard! Giskard!"

Robotun sesini duydu. "Buradayım, beyim."

"Giskard, Daneel güvende mi?"

"Evet, güvende, beyim."

"İyi." Baley gözlerini kapattı ve onu kurularlarken hiçbir çaba göstermedi.

Kendisini sıcak hava akımında sık sık çevirdiklerinin farkındaydı. Sonra arkasına ısıtılmış bir bornozu geçirdiler.

Ne şahane bir şeydi bu! Baley'le bebekliğinden beri kimse böyle ilgilenmemişti. Arzlı birdenbire bebeklere acıdı. Herkes onlara özen gösteriyordu ama bebekler o sırada bunun zevkini çıkaracak kadar bilinçli olmuyorlardı. Yoksa bu düşünce yanlış mı? Bebekler bunun farkına varıyorlar mı?

Olgunların davranışlarını bebekliklerinde gördükleri özenin gizli anısı mı biçimlendiriyor? Şimdiki mutluluğumun nedeni tekrar bebekliğime dönmem mi?

Ve Baley bir kadın sesi duydu. Annesi miydi o?

Hayır, bu imkânsızdı. Baley şimdi bir koltukta oturuyordu.

Bunun farkındaydı. O kısa, mutlu yeni bebeklik süresinin de sona erdiğinin farkında olduğu gibi.

İnsanların kendi başlarının çaresine baktıkları, bilinç sa hibi oldukları o hüzünlü dünyaya dönmek zorundaydı artık.

Ama bir kadın sesi duymuştu? Kimdi o?

Baley tekrar gözlerini açtı. "Gladia?"

Bu bir soruydu. Hayret dolu bir soru. Arzlı düşünmüş ve Gladia'nın sesini de tanımıştı.

Baley etrafına bakındı. Giskard bölmesinde bekliyordu ama Dedektif onunla ilgilenmedi. "Daneel nerede?"

Gladia, "Daneel, robotların bölüğünde temizlenip kurulandı," diye açıkladı. "Ona kuru elbise de bulduk. Etrafında benim ev robotlarım var. Hepsine de gereken emirler verildi. Kimse evime fazla yaklaşamayacak. O daha elli metre ötedeyken bunu haber alacağım. Giskard da temizlenip kurundu."

"Evet, bunun farkındayım." Baley Giskard'la ilgilenmiyordu. Aklı fikri Daneel.'deydi. Gladia'nın Daneel'in korunması gerektiğini hemen kabul etmiş olmasına sevinmişti. Uzun karmaşık açıklamalar yapmak zorunda kalmayacaktı.

Güvenlik önlemlerinin yine de zayıf bir tarafı vardı, Baley huysuzca, "Daneel'i neden yalnız bıraktın, Gladia?" diye sordu. "Sen evden ayrılınca burada kimse kalmadı. Bir insan yani. Yabancı robotların içeri girmelerini önleyecek biri. Daneel'i zorla götürebilirlerdi."

Gladia öfkeyle, "Saçmalama," dedi. "Bir kere evden uzun bir süre için ayrılmadım. Durumu Dr. Fastolfe'a da bildirdik. Onun robotlarının çoğu da benimkilere katıldılar. Gerektiği takdirde Dr. Fastolfe bir iki dakika içerisinde burada olacaktı. Dışarıdan gelecek robotların ona karşı gelmelerini görmek isterdim!"

"Eve döndükten sonra Daneel'i gördün mü, Gladia?"

"Tabii. Bana inanabilirsin, güvende o!"

"Teşekkür ederim." Baley rahatlayarak gözlerini kapattı.

Ve sonra olmayacak bir şey düşündü. Durum hiç de kötü sayılmaz. Tabii sayılmaz! O fırtınadan sağ salim kurtulmadım mı? Bu aklına gelince Arzlının kalbi sevinç ve mutlulukla doldu. Sağ salim kurtulmadım mı?

Baley gözlerini açtı. "Beni nasıl buldun, Gladia?"

"Bunu Giskard başardı. Once buraya geldiler. İkisi de. Giskard durumu bana çabucak açıkladı. Hemen Daneel'in güvenliğini sağlamaya çalıştım. Ama o Giskard'ı seni alması için göndereceğime söz verinceye kadar yerinden kımıldamadı. Çok etkili sözler söyledi. Seninle ilgili sözleri çok heyecanlıydı, Elijah. Evden ayrılırken Daneel'i burada bıraktık. O buna çok üzüldü. Ama Giskard, ona olanca sesimle evde kalmasını emretmemi istedi. Hem de ısrarla. Gişkard'a çok kesin emirler vermiş olduğun anlaşılıyor. Sonra Dr. Fastolfe'la bağlantı kurduk ve sonunda benim özel Havcı kanadıma bindik."

Baley yorgun yorgun başını salladı. "Giskard'la birlikte gelmemeliydin, Gladia. Senin yerin buradaydı. Daneel'in güvende olup olmadığına bakmalıydın."

"Ve seni fırtınada ölüme terkedeydim, öyle mi? Ya da Dr. Fastolfe'un düşmanlarının eline düşmene göz yumaydım. Böyle bir şeye razı olur muydum sanıyorsun? Diğer robotlar sana daha önce erişebilirlerdi. Onlara gitmelerini emretmek için benim de orada bulunmam gerekiyordu. Birçok bakımlardan bir işe yaramam ama her Solaria'lı sürüyle robotla başa çıkabilir. Biz böyle şeylere alışığız."

"Ama beni nasıl buldunuz?"

"Bu çok zor olmadı. Aslında Hava kanadı buraya yakındı. Fırtına olmasaydı oraya yürüyerek de erişebilirdik. Biz..."

"Yani Dr. Fastolfe'un evine erişmemize az kalmıştı, öyle mi?"

Gladia, "Evet," dedi. "Belki Hava kanadına daha çabuk yere inmesini sağlayacak derecede zarar veremediler. Belki de Giskard, taşıtı o alçakların umduklarından daha uzağa götürmeyi başardı. Bu do çok iyi oldu. Enstitünün yakınında bir yere inseydiniz, herhalde üçünüzü birden

yakalarlardı. Giskard, Hava kanadının nerede olduğunu biliyordu tabii. Taşıttan indik..."

"Ve sen iyice ıslandın, değil mi, Gladia?"

"Yok canım. Bende büyük bir yağmur koruyucusu vardı. Bir de ışık küresi. Lateks püskürtecek zaman bulamadığım için ayakkabılarım çamurlandı, ayaklarım da biraz ıslandı. Ama önemli değil. Neyse... Giskard'la Daneel yanından ayrıldıktan yirmi yirmi beş dakika kadar sonra taşıta eriştik. Ve tabii sen orada yoktun."

"Baley, "Elimden geleni..." diye başladı.

"Evet, biliyoruz. Giskard peşinizde olduklarını söylemişti. Bu yüzden onların... diğer robotların seni alıp götürdüklerini sandım. Ama Giskard Hava kanadından elli metre kadar ötede mendilini buldu. 'Bay Baley herhalde o tarafa doğru gitti,' dedi. 'Bu mantıksız bir davranış. Ama insanlar zaten çoğu zaman mantıksızca davranıyorlar. Onun için Bay Baley'i bulmalıyız.' Işık küresinin yardımıyla ikimiz de seni aramaya başladık. Sonunda seni Giskard buldu. Sen ağacın dibinde yatarken vücudundan yayılan kızılötesi ışıltıyı gördüğünü söyledi. Ve seni getirdi."

Baley biraz sinirlendi. "Oradan ayrılmam neden mantıksız oluyormuş?"

"Bunun nedenini açıkladı, Elijah. Bunu ona sormak ister misin?" Gladia eliyle Giskard'ı işaret etti.

Baley, "Giskard," dedi. "Ne oluyor?"

Giskard'ın sakin tavırları 'hemen kayboldu ve gözlerini Baley'e dikti. "Boş yere fırtınaya çıktığınızı düşündüm. Bekleseydiniz sizi buraya daha çabuk getirirdik."

"Diğer robotlar bana daha önce erişebilirlerdi..."

"Evet, öyle olmuş. Ama siz onları göndermeyi başarmışsınız."

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Taşıtın iki yanındaki kapıların önünde birçok robotun ayak izi vardı, beyim. Ama taşıtın içi ıslak değildi. Oysa ıslak kollar uzanıp sizi dışarı çekmeye çalışsalardı, kanape su içinde kalırdı. Onlara katılmak için kendi isteğinizle Hava kanadından inmeyeceğinizi düşündüm, beyim. O robotları

gönderdikten sonra onların çabucak geri döneceklerinden korkmamalıydınız. Çünkü... sizin değerlendirmenize göre, o robotlar Daneel'in peşindelerdi. Sizin değil. Bundan başka benim de çabucak yanınıza döneceğimden emin olmanız gerekirdi."

Baley mırıldandı. "Ben de aynı mantığı yürüttüm. En uygun gördüğüm şeyi yaptım. Ve sen yine de beni bulmayı başardın."

"Evet, beyim."

Baley, "Ama neden beni buraya getirdin?" diye sordu.

"Gladia'nın evine yakınmışız. O halde Dr. Fastolfe'a da aynı derecede yakındık. Hatta daha yakın."

"Pek de değil, beyim. Bu eve daha yakındık. Emir verme biçiminizden Daneel'in güvenliğe kavuşmasında her anın önemli olduğunu anlamıştım. Daneel de benimle aynı fikirdeydi. Tabii o sizi bırakıp gitmek istemiyordu, o da başka. Daneel'i buraya getirince, sizin de aynı yerde olmayı isteyeceğinizi düşündüm. Böylece istediğiniz zaman Daneel'in güvende olduğunu kendi gözlerinizle görebilecektiniz."

Baley başını sallayarak aksi aksi söylendi. "İyi etmişsin, Giskard." Davranışının mantıksızlığıyla ilgili sözler yüzünden duyduğu öfke hâlâ geçmemişti.

Gladia, "Dr. Fastolfe'u görmen şart mı, Elijah?" dedi.

"Onu buraya çağırabilirim. Ya da üç boyutlu aygıtla bağlantı kurabilirsin."

Baley koltuğunda tekrar arkasına yaslandı. Doğru dürüst düşünemediğini ve çok bitkin halde olduğunu iyice anlamıştı.

Şimdi Fastolfe'la konuşmasının bir yararı olmayacaktı.

"Hayır," diye cevap verdi. "Onu yarın kahvaltıdan sonra görürüm. O kadar zamanımız var. Ondan sonra da Robotik Enstitüsünün Müdürü Kelden Amadiro'yu göreceğim sanırım. Bir de o yüksek mevkideki memuru. Ondan ne diye söz ediyorlardı. Ah, evet 'Başkan.' O da Fastolfe'un evine gelecek sanırım."

Gladia, "Çok yorgun olduğun belli Elijah," dedi. "Tabii burada Arzdaki o mikroorganizmalar, virüsler ve mikroplar yok. Seni de iyice temizlediler. Yani Arzdaki gibi hastalanmayacaksın. Ama bitkin halde olduğun kesin."

Baley, o dakikalardan sonra nezle olmayacağım öyle mi, diye düşündü. Gribe tutulmayacağım. Uzaycı dünyasında olmanın da iyi tarafları var. Sonra "Yorgun olduğumu itiraf ediyorum," diye mırıldandı. "Ama biraz dinlenirsem kendime gelirim."

"Aç mısın? Yemek zamanı geldi."

Baley yüzünü buruşturdu. "Canım yemek istemiyor."

"Bunun akıllıca bir şey olacağını sanmıyorum Belki ağır bir şeyler yemen doğru değil. Ama sıcak bir çorbaya ne dersin? Bu sana iyi gelir."

Baley az kalsın gülecekti. Gladia belki Solaria'lıydı ama uygun bir durumda tam bir Arzlı kadın gibi konuşuyordu.

Herhalde Aurora'lı kadınlarda da aynı şey görülüyordu.

Kültürler arasındaki farklar bazı şeyleri etkileyemiyordu.

Arzlı, "Çorba hazır mı?" dedi. "Kimseyi yormak istemem."

"Ne yorgunluğu! Bir sürü hizmetkârım var! Tabii Solaria'daki kadar değil. Ama onlar da istediğim her şeyi çabucak hazırlayacak durumdalar. Şimdi sen bana ne tür bir çorba istediğini söyle. Ben bunu hemen yaptırırım."

Baley dayanamadı. "Tavuk suyuna çorba olabilir mi?"

"Tabii." Gladia saf saf ekledi. "Ben de sana bunu önerecektim. İçinde iri tavuk parçaları da olur. böylece doyarsın."

Çorba kasesi şaşılacak bir hızla Baley'nin önüne konuldu.

"Sen yemek yemeyecek misin, Gladia?"

"Seni yıkar ve tedavi ederlerken ben de yemek yedim."

"Tedavi ederlerken mi?"

"Olağan biyokimyasal ayarlamalar yapıldı sadece, Elijah. Psişik zarar görmüştün. Bunun kötü sonuçlar vermesini istemiyorduk. Haydi, çorbanı

iç!"

Baley, bir kaşık çorbayı deneme yaparcasına içti. Çorba fena değildi ama bütün Aurora yemekleri gibi fazla baharatlıydı. Ya da çorba Baley'in alışık olmadığı türde baharatlarla pişirilmişti. Arzlı birdenbire annesini hatırladı.

Annesi Baley'den daha gençti bu anıda. Baley, 'güzel çorba'yı içmeye yanaşmadığı için annesi onun yanında duruyordu. "Haydi, Lije'ciğim, haydi. Bu gerçek bir tavuk. Ve çok da pahalı. Uzaycılar bile bundan daha iyisini yemiyorlar."

Doğruydu bu. Baley, için için yılların gerisine, annesine seslendi. Gerçekten de yemiyorlar, anneciğim! Gerçekten de! Annesinin çorbası, tekrar tekrar verildiği için yavanlaşmadığı zaman, şimdi içtiğinden çok daha lezzetliydi. Tabii gençliğe özgü tad papillalarını düşünmesi de gerekiyordu. Belleğinin kendisini yanıltmadığını da.

Baley, çorbayı kaşıkladı, sona erince de mahcup mahcup, "Biraz daha var mı?" diye sordu.

"İstediğin kadar var, Elijah."

"Biraz yeter."

Baley çorbasını bitirirken Gladia ona, "Yarın sabahki toplantı, Elijah..." dedi.

"Evet, Gladia?"

"Bu araştırmalarının sona erdiği anlamına mı geliyor?

Jander'in başına neler geldiğini öğrenebildin mi?"

Baley mantıklı bir tavırla, "Jander'in başına neler geldiği konusunda bir fikrim var," diye açıkladı. "Ama başkalarını haklı olduğuma inandırabileceğimi de sanmıyorum."

"O halde bu toplantı neden yapılıyor?"

"Bu benim fikrim değil ki, Gladia. Bunu isteyen Usta Robotik Uzmanı Amadiro. O bu araştırmanın yapılmasını istemiyor. Arza geri gönderilmem için elinden geleni yapacak."

"Hava kanadını o mu bozdurdu? Daneel'i robotlarına kaçırmak isteyen de Amadiro muydu?"

"Öyle sanıyorum."

"Onu bu yüzden yargılayamazlar mı? Suçlu bulup, cezalandıramazlar mı?"

Baley hararetle, "Tabii cezalandırırlar," diye bağırdı.

"Ama pek ufak bir sorun var. İddialarımı kanıtlamam imkânsız."

"Yani adam bütün bunları yapacak ve sonra da yakasını kurtaracak, öyle mi? Üstelik araştırmayı da sona erdirecek."

"Korkarım bunu başarması olasılığı kuvvetli. Kendisinin de dediği gibi adalet beklemeyen insanlar hayal kırıklığına da uğramazlar."

"Ama o kurtulmamalı! Buna izin vermemelisin! Araştırmalarını tamamlamalı ve gerçeği öğrenmelisin."

Baley içini çekti. "Ya gerçeği öğrenemezsem? Ya da öğrenmeme karşın derdimi kimseye anlatamazsam?"

"Sen gerçeği öğrenebilirsin. Sen herkese derdini anlatabilirsin."

"Bana olan güvenin içime dokunuyor, Gladia. Ama Aurora Parlamentosu araştırmanın sona erdirilmesini emreder ve beni de Arza geri göndermek isterse elimden hiçbir şey gelmez."

"Herhalde bir şey başarmadan geri dönmeyi istemiyorsun?"

"Tabii istemiyorum. Bu sadece hiçbir şey başaramadan dönmekten de kötü. Meslek hayatım sona erecek. Arzın geleceği mahvolacak."

"O halde bunu yapmalarına izin verme, Elijah."

Baley, "Yakub adına!" dedi. "Gladia, buna çalışacağım. Ama ben ellerimle bir gezegeni yakalayıp havaya kaldıramam ki. Benden mucize bekleme."

Gladia başını salladı. Gözlerini yere dikerek yumruğunu ağzına dayadı. Şimdi orada sanki derin bir düşünceye dalmış gibi hiç kımıldamadan

oturuyordu. Baley ancak bir süre sonra genç kadının sessizce ağladığını anladı.

Baley çabucak ayağa kalkarak masanın yanından geçti ve Gladia'ya doğru gitti.

Dalgın dalgın ve hafif bir hiddetle bacaklarının titrediğini fark etti. Sağ bacağında da bir kas seyiriyordu. Telaşla, "Gladia," dedi. "Lütfen ağlama..."

Gladia, "Üzülme, Elijah," diye fısıldadı. "Biraz sonra geçer."

Arzlı çaresiz bir tavırla kadının yanında durdu Elini ona uzatmıştı ama yine de kararsızdı. "Sana dokunmuyorum... Bunu yapmamın doğru olacağını sanmıyorum ama..."

"Ah, bana dokunabilirsin. Dokunabilirsin. Kendime o kadar bayılmıyorum. Senden mikrop alacağımı da sanmıyorum. Artık... eskisi gibi değilim."

Baley uzanarak genç kadının dirseğine parmaklarının ucuyla dokundu. Kolunu hafifçe, beceriksizce okşadı. "Yarın, elimden geleni yapacağım, Gladia. Olanca gücümle çabalayacağım."

Bunu duyan Gladia ayağa fırlayarak Arzlıya doğru döndü.

"Ah, Elijah."

Baley ne yaptığının pek farkına varmadan kollarını açtı.

Gladia da yine fazla düşünmeden kendisini bu kollara bıraktı. Arzlı genç kadına sarıldı. Gladia başını Arzlının göğsüne dayadı.

Baley, Gladia'yı olabildiğince hafif tutuyor ve onun bir Arzlının kollarında olduğunu fark etmesini bekliyordu. Gladia insana benzer bir robota da sarılmıştı ama Jander Arzlı değildi.

Gladia sesli sesli burnunu çekti. Konuşurken Baley'nin gömleği sesini biraz boğdu.

"Haksızlık bu. Bunun nedeni Solaria'lı olmam. Kimsenin Jander'in başına gelenlere aldırdığı yok. Aurora'lı olsaydım aldırırlardı. Yani bu da yine önyargı ve siyaset sorunu."

Baley, "Bu doğru değil, Gladia," dedi. "Dr. Fastolfe'un Jander'in başına gelenlerle ilgilendiğinden eminim."

"Hayır, o da aldırmıyor. Bütün arzusu Parlamentoya istediğini yaptırtabilmek.

Amadiro'ysa kendi bildiğini okumayı istiyor. İkisi de istediklerine erişebilmek için Jander'i feda edecek insanlar."

"Sana söz veriyorum, Gladia. Ben Jander'e aldırmazlık etmeyeceğim."

"Öyle mi? Jander'i unutman şartıyla Arza kollarını sallayarak dönebileceğini, gezegeninin cezalandırılmayacağını, meslek hayatının da sona ermeyeceğini söyleselerdi, ne yapardın?"

"Olamayacak şeylerden söz etmenin, tahminlerde bulunmanın hiçbir yararı yok. Jander olayıyla ilgilenmemem için bana bir şey vermezler. Beni elleri boş geri gönderecekler. Hem ben mahvolacağım, hem de dünyam. İzin verselerdi Jander'i öldüren adamı bulacak ve onun uygun bir biçimde cezalandırılmasını da sağlayacaktım."

"İzin verselerdi ne demek? İzin vermelerini sağla!"

Baley acı acı güldü. "Aurora'lıların sana Solaria'lı olduğun için önem vermediklerini düşünüyorsun. Benim gibi Arzlı olsaydın seni hiç adam yerine koymazlardı." Ama bu sözleri söylerken Arzlı olduğunu unutarak genç kadını iyice göğsüne bastırdı. "Tabii elimden geleni yapacağım, Gladia. Sana boş yere umut vermemin yararı yok. Ama benim de kozlarım var. Bütün gücümle çabalayacağım..." Sesi hafifledi.

"Bütün gücünle çabalayacağını söylüyorsun.

Ama ne yapacaksın?" Gladia, Arzlının yüzüne bakabilmek için ondan hafifçe uzaklaştı.

Baley şaşırdı. "Ben de..."

"Katili mi bulacaksın?"

"Belki... Gladia, lütfen... oturmam gerekiyor." Uzanarak masaya dayandı.

Gladia, "Ne var, Elijah?" diye sordu.

"Bildiğin gibi zor bir gün geçirdim. Sanırım hâlâ kendimi toparlayamadım."

"O halde gidip yatman daha iyi olacak."

"Açıkçası ben de bunu istiyorum, Gladia."

Genç kadın kollarını Baley'nin boynundan çözdü. Artık ağlamıyordu. Yüzünden Arzlı için duyduğu endişe okunuyordu. Kolunu kaldırarak çabucak bir işaret yaptı.

Baley'nin etrafını robotlar sarıverdi birdenbire.

Dedektif, kendisini yatakta buldu. Son robot da çıktıktan sonra gözlerini karanlık tavana dikti, Dışarıda yağmur yağıp yağmadığını bilmiyordu. Son şimşekler sönükçe çakıyorlar mıydı? Ama Arzlı artık gök gürlemediğinin farkındaydı.

Baley derin bir nefes alarak, Giadia'ya nasıl da söz verdim, diye düşündü. Yarın ne olacak?

Son perde: Başarısızlık mı?

Baley uykuya dalmak üzereyken daha önce beyninde çakan o inanılmayacak şimşeği hatırladı.

Daha önce iki kez olmuştu bu. Bir gece once yine böyle uyumak üzereyken. Bir kere de bu akşam fırtınada ağacın altında kendinden geçerken. Her seferinde de aklına bir şey gelmişti. Şimşeğin geceyi yarması gibi esrarı aydınlatıveren bir fikir.

Ve bu fikir Baley'nin aklında da ancak bir şimşek kadar kalabilmişti. Neydi bu?

Arzlı bunu tekrar hatırlayabilecek miydi? Dedektif bu kez bilinçli bir biçimde bu uçucu gerçeği yakalamaya çalıştı.

Yoksa bu yalnızca uçucu bir hayal miydi? Baley yavaş yavaş bu fikri hatırlamaya çalışmaktan vazgeçti. Gladia'yı ve duygularını düşünmek daha kolaydı. Baley, genç kadına sarıldığı zaman onun ipek buluzunun dokunuşunu hissetmişti. Bunun altından Gladia'nın ince, narin kolları ve düzgün sırtı seziliyordu.

Baley, dizlerim bükülmeye başlamasaydı, diye düşündü.

Onu öpme cesaretini gösterebilecek miydim? Yoksa fazla mı ileri gitmiş olurdum?

Baley, nefesinin hafif bir horultuyla çıktığını fark etti. Bu onu her zaman utandırırdı. Arzlı kendisini zorlayarak tekrar Gladia'yı düşünmeye çalıştı. Tabii buradan ayrılmadan önce... Ama onun için bir şey başaramazsam, olmaz... Bu hizmetime karşılık... Yeniden o hafif horultuyu duydu ama bu kez pek aldırmadı.

Gladia... Onunla bir daha karşılaşacağımızı hiç sanmıyordum... Değil ona dokunmak, kollarıma almak... onu bir daha göreceğimi bile düşünmüyordum...

Baley sonradan ne zaman düşüncelerden rüyaya geçtiğini bilemedi.

Gladia yine eskisi gibi kollarındaydı. Ama genç kadının buluzu yoktu artık. Cildi yumuşak ve sıcaktı. Baley'nin eli Gladia'nın omzundan sırtına doğru kayıyordu.

Bu sahne o kadar gerçeğe benziyordu ki. Baley'nin bütün duyguları uyanmıştı.

Gladia'nın saçlarının kokusunu, cildinin hafifçe tuzlu lezzetini duyuyordu. Ama ayakta durmuyorlardı. Uzanmışlar mıydı. yoksa başından beri mi böyleydi?

Işıklara ne olmuştu?

Baley, altındaki yatağı, üzerindeki örtüyü hissediyor, odanın karanlık olduğunu görüyordu. Ama Gladia halâ kollarındaydı.

Baley müthiş bir şok geçirerek uyandı. "Gladia!"

"Hişt... Elijah..." Gladia parmaklarını usulca Baley nin dudaklarına dokundurdu. "Bir şey söyleme."

Baley'den koninin dolaşmasını engellemesini isteseydi yine aynı sonucu alacaktı.

"Ne yapıyorsun?"

Gladia, "Ne yaptığımın farkında değil misin?" dedi.

"Burada, yanındayım."

"Ama neden?"

"Çünkü bunu istiyorum." Gladia, Arzlıya sokuldu.

Baley'nin pijamasının dikişlerini tuttu. Bunlar ayrılıverdiler.

"Kımıldama, Elijah. Yorgunsun. Kendini büsbütün yormanı istemiyorum."

Baley içinde bir noktadan bütün vücuduna bir sıcaklığın yayıldığını hissetti.

Gladia'yı korumaktan vaz geçti. "O kadar da yorgun değilim, Gladia."

Kadın sert sert, "Hayır," dedi. "Dinlenmelisin. Dinlenmeni istiyorum. Kımıldama."

Sanki adamı susturmak istiyormuş gibi dudakları onunkileri buldu.

Baley gevşedi. Şimdi odaya hafif bir müzik sesi yayılıyordu. Isı da biraz yükselmişti. Arzlı örtünün ortadan kaybolmuş olduğunu fark etti. Gladia Baley'e sarılmış onu hafifçe sağa sola sallıyor, müziğe uyarak alçak sesle şarkı söylüyordu. Arzlının hiç bilmediği bir parçaydı bu.

Gladia sonra parmaklarının uçlarıyla Baley'nin çenesini ve boynunu usulca okşadı.

Sonunda adam, genç kadına gitgide artan bir heyecanla karşılık verdi.

Gladia'nın sanki hiç yorulmayacakmış gibi bir hali vardı.

Baley de bu anların sona ermesini istemiyordu. Sonunda genç kadın başını Arzlının omzuna dayayarak, "Teşekkür ederim..." diye fısıldadı. "Teşekkür ederim..."

Baley, uykulu uykulu, ne için acaba, diye düşündü. Artık uykuya dalmak üzereydi.

Birdenbire yakalayamadığı o düşünce kafasında beliriverdi. Perde üçüncü kez açıldı ve Baley Arzdan ayrıldıktan sonra olanlar birbirlerini izledi. Her şey apaçık ortadaydı artık. Dedektif konuşmak için çabaladı. Onları duymayı, bilincine yerleştirmeyi istiyordu. Ama bunu başaramadı.

Hiç olmazsa bu bakımdan Baley'nin Aurora'dakı ikinci günü birincisi gibi sona erdi.

ON YEDİ

Baley gözlerini açtığı zaman güneş ışıklarının pencerelerden içeriye dolduğunu gördü. Bu hoşuna gitti.

Uykusu iyice açılmış olan Arzlı buna bir hayli de şaştı. Bu ışıklar fırtınanın sona erdiğini haber veriyordu. Sanki hiç fırtına çıkmamış gibiydi. Güneşin ışınları ancak Kentlerin düzgün, yumuşak, sıcak ve kontrollü ışıklarıyla karşılaştırıldıkları zaman insana sert ve düzensiz geliyordu.

Ama fırtınayla karşılaştırıldığı zaman insan bu ışıklarda bir huzur vaadi olduğunu da anlıyordu. Baley, her şey görece, diye düşündü. Bir daha güneş ışığını kötü ve çirkin bulmayacağını biliyordu.

"Ortak Elijah?" Daneel karyolanın yanında duruyordu.

Biraz geride de Giskard.

Baley'nin uzun yüzünü pek ender görülen mutlu bir tebessüm aydınlattı. Arzlı ellerini iki robota doğru uzattı.

"Yakub adına! Çocuklar..." Bu kelimeyi kullandığının farkında bile değildi. "... sizi son gördüğüm zaman bir daha karşılaşıp karşılaşmayacağımızdan hiç emin değildim."

Daneel usulca, "Herhalde hiçbirimiz zarar görmeyecektik," dedi.

Baley, "Güneş ışıklarını gördüğüm zaman ben de böyle düşündüm," diye açıkladı. "Ama dün gece fırtınanın beni öldüreceğini sandım. Senin de öldürücü bir tehlikeyle karşı karşıya olduğundan emindim, Daneel. Hatta Gişkard'a da zarar verebileceklerini bile düşündüm. O, korkunç düşmanlara karşı beni savunmaya çalışırken yaralanacaktı. Evet, melodrama kaçan düşüncelerdi bunlar. Bunu itiraf ediyorum Ama o sırada kendimde değildim."

Giskard, "Bunun farkındaydık beyim," dedi. "İşte bu yüzden kesin emirlerinize karşın yanınızdan zorla ayrıldık. Şu anda bu yüzden bize kızmadığınızı umarız."

"Hayır, kızmıyorum, Giskard."

Daneel, ""Ve," dedi. "Gece sana iyi bakıldığını da biliyoruz."

Baley ancak o zaman gece olanları hatırladı. Gladia! Arzlı ani bir hayretle etrafına bakındı. Gladia odada değildi. Bir an, yoksa gece hayal mi gördüm, diye kendi kendisine sordu. Hayır, ne münasebet! Bu imkânsız. Sonra da Daneel'in seksle ilgili bir imada bulunduğundan şüphe ediyormuş gibi kaşlarını çatarak rcbota baktı. Ama bu da imkânsızdı. Bir robot insana ne kadar benzerse benzesin çapkınca imalardan zevk alacak biçimde hazırlanmıyordu.

Baley, "Evet, bana çok iyi bakıldı," dedi. "Ama şu anda Özelin nerede olduğunu öğrenmek istiyorum."

Giskard, "Buraya bütün sabah size yardım etmek için geldik, beyim," diye açıkladı. "Bayan Gladia, kendi adamlarından çok bizim yanımızda rahat edeceğinizi düşündü. Rahatınız için gereken her şeyi yapmamızı da sıkı sıkı emretti."

Baley kuşkuyla robota baktı. "Size neler yapmanızı söyledi? Artık kendimi iyi hissediyorum. Birinin beni yıkayıp kurulamasına da gerek yok. Ben kendi başımın çaresine bakarım. Gladia'nın bunu anladığını umarım."

Daneel hafifçe gülümsedi. "Utanman için bir neden yok, Ortak Elijah. Biz sadece seni rahat ettirmeye çalışacağız. En fazla yalnız kaldığın zaman rahat edeceğini düşünürsen o zaman uzakta bekleyeceğiz."

"Eh, anlaştık öyleyse, Daneel." Baley yataktan kalktı.

Bacaklarının titremediğini fark ederek sevindi. Geceki dinlenme ve onu bu eve getirdikleri zamanki tedavi neyse, harikalar yaratmıştı. Tabii buna Gladia'nın da katkısı büyüktü.

* * *

Baley duştan çıkmış, saçlarını fırçalamış, sonucu aynada inceliyordu. Herhalde Gladia'yla kahvaltı edeceğiz. Onun beni nasıl karşılayacağını bilmiyorum. Belki de bir şey olmamış gibi davranmak en iyisi. Artık

Gladia'nın tavırlarına göre karar vereceğim. O sırada oldukça yakışıklı gözükmemin de yararı olur. Mümkün olursa tabii. Arzlı aynadaki hayaline bakarak hoşnutsuzca yüzünü buruşturdu.

Sonra, "Daneel!" diye seslendi. "Efendim, Ortak Elijah?"

Dişlerini ovmaya başlamış olan Baley, "Arkandaki elbise yeni sanırım," dedi.

"Bu benim değil, Ortak Elijah. Bu elbise aslında dostum Jander'in."

Baley kaşlarını hayretle kaldırdı. "Gladia sana Jander'in elbiselerini mi verdi?"

"Bayan Gladia, yağmurda ıslanan elbiselerim yıkanıp kuruyuncaya kadar çıplak beklememi istemedi. Artık kendi elbiselerim hazır ama Bayan Glodia bunları da bana verdiğini söyledi."

"Gladia bunu ne zaman söyledi?"

"Bu sabah. Ortak Elijah."

"Demek Gladia kalktı?"

"Öyle. Hazır olduğun zaman kahvaltı için ona katılacaksın."

Baley'nin dudakları gerildi. O sabah, nedense Başkanla karşılaşmak değil de, Gladia'yla kahvaltı etmek fikri onu endişelendiriyordu. Garip bir şeydi bu. Sonuçta Başkanla ilgili sorun kadere kalmıştı. Baley nasıl bir strateji uygulayacağına karar vermişti. Bu ya etkili olacaktı ya da olmayacaktı. Ama Gladia konusunda hiçbir şey düşünemiyordu. Fakat genç kadınla karşılaşmaktan kaçınamazdı.

Mümkün olduğu kadar kayıtsızca bir tavır takınarak,

"Bayan Gladia bu sabah nasıl?" diye sordu.

Daneel, "İyiye benziyor," dedi.

"Neşeli mi? Sıkıntılı mı?"

Daneel durakladı. "Bir insanın iç durumunu anlamak kolay değil. Ama hareketlerinde içten içe bir sarsıntı geçirdiğini gösterecek hiçbir şey yok."

Baley, yatak odasına girerek giymesi için hazırlanmış olan kılığa baktı. "Bu nedir?" Uzanıp renk renk, karmaşık desenleri olan bir kuşağı aldı.

Daneel, "Süs kemeri," diye açıkladı. "Sadece bir süs eşyası bu. Sol omuzdan geçirilerek belin sağ tarafında bağlanıyor. Bazı Uzaycı dünyalarında kahvaltıda bunu bağlamak gelenek halini almış. Ama Aurora'lılar bu kuşaktan pek hoşlanmıyorlar."

"O halde bunu neden takayım?"

"Bayan Gladia kuşağın sana yakışacağını düşündü, Ortak Elijah. Bunu bağlama yöntemi bir hayli karmaşık, sana memnunlukla yardım ederim."

Baley üzüntüyle. Yakub adına, diye düşündü. Gladia güzelleşmemi istiyor anlaşılan. Amacı nedir? Neyse, bunu düşünmemeliyim! Sonra, "Ben bunu dümdüz bağlayıp, bir fiyonk yaparım olur biter, Daneel," dedi. "Ama dinle. Kahvaltıdan sonra Dr. Fastolfe'un evine gideceğim. Orada Fastolfe, Amadiro ve Başkanla bir toplantı yapılacak. Bilmiyorum başkaları da bulunacak mı?"

"Toplantı yapılacağını biliyorum. Ortak Elijah. Başkalarının bulunacağını da sanmıyorum."

Baley giyinmeye başladı. "İyi. Sen şimdi bana Başkandan söz et. Okuduğum kitaplardan anladığım kadarıyla onun fazla gücü yok sanırım."

Daneel, "Ortak Elijah, korkarım," diye başladı.

Giskard söze karıştı. "Ben Aurora'daki siyasi durumu dostum Daneei'den daha iyi biliyorum, beyim. Ben ondan çok önce yaratıldım. Bu soruyu benim cevaplamamı ister misiniz?"

"A, tabii, Giskard. Anlat bakalım." Giskard, sanki içindeki biigi makarası düzenle açılıyormuş gibi konuşmaya başladı.

"Aurora hükümeti ilk kurulduğu zaman Başkanın sadece törenlere katılması, bu tür görevler yapması düşünüldü.

Daha sonra Başkanın önemli tartışmaları Parlamento dışında özel ve barışçı bir biçimde çözümlemesine karar verildi. Artık Başkanın kararı Parlamentoya götürülüyor ve orada oylama yapılıyor."

Baley, "Bugün Başkan beni, Fastolfe'u ve Amadiro'yu mu dinleyecek?" diye sordu. "Ondan sonra karar mı verecek?"

"Herhalde. Tabii karar vermekte zorluk çekebilir. O zaman başka tanıkları da dinlemek ister."

"Başkan karar verdiği takdirde, Amadiro bu aleyhinde bile olsa boyun eğecek mi? Ya da Fastolfe aleyhindeki bir kararı kabul edecek mi?"

"Bu şart değil. Bazen Başkanın kararını beğenmeyenler çıkıyor. Tabii hem Dr. Amadiro ve hem de Dr. Fastolfe inatçı insanlar. Davranışlarından bu sonuç çıkıyor. Ancak Parlamento üyelerinin çoğu Başkanın kararını destekleyecektir."

Baley sıkıntıyla, "Yani," diye mırıldandı. "Her şey bu sabahki toplantıya bağlı."

"Öyie sanırım."

"Teşekkür ederim, Giskard."

Baley üzüntüyle düşüncelerini bir düzene sokmaya çalıştı.

Durumu ümitli görünüyordu ama Amadiro'nun ne söyleyeceğini, Başkanın nasıl bir insan olduğunu bilmiyordu.

Amadiro istemişti bu toplantıyı. Demek ki adam kendisinden emindi.

Baley o zaman kollarında Gladia'yla uykuya dalarken Aurora'da olan bütün olayların iç yüzünü kavradığını düşündüğünü hatırladı. O sırada her şey ona çok belirgin, berrak ve kesin gelmişti. Ama kafasındaki fikir üçüncü defa da uçup gitmişti.

Baley'nin bütün umudu kırıldı.

* * *

Daneel, Baley'i kahvaltı odasına götürdü. Arzlıyı orada bırakarak dışarı çıktı. Odada sadece bir masa ve iki iskemle vardı. İçeride ne robotlar için bölmeler ne de görünürde bir makine adam vardı. İki kişilik bir odaydı bu. Baley, bir iskemleye otururken kararsızca, Aşıklar için bir oda, diye

düşündü. Gladia içeri girdi. Kapalı bir elbise giymişti. Saçları yeni yıkanmış gibi pırıl pırıl parlıyordu. Durarak hafifçe gülümsedi. "Elijah?"

Genç kadının birdenbire odaya girmesi yüzünden şaşalayan Baley ayağa fırladı.

"Nasılsın, Gladia?" Hafifçe kekeliyordu.

Gladia bu söze aldırmadı. Keyifli ve kayıtsız gibi bir hali vardı. "Daneel odada olmadığı için endişelenme. O güvende.

Öyle de kalacak. Bize gelince..." Arzlıya yaklaştı ve elini ağır ağır kaldırarak adamın yanağına dokundu. Vaktiyle Solaria'da yaptığı gibi. Neşeyle güldü. "O zaman sadece böyle yapmıştım, Elijah. Hatırlıyor musun?"

Baley sessizce, "Evet," der gibi başını salladı.

"İyi uyudun mu, Elijah? Otursana hayatım."

Baley iskemleye çöktü. "Cok iyi uyudum... Teşekkür ederim, Gladia .."

Genç kadın, "Bana teşekkür etme," dedi. "Haftalardan beri ilk kez bu gece rahat rahat uyudum." Birdenbire güldü.

"Zavallı, Elijah, utanıyorsun..."

Genç kadının bunu fark etmiş olması Arzlıyı daha da utandırdı Baley pişmanlık, tiksinti, utanç, sahte bir kayıtsızlık ya da gözyaşı beklemiş, kendisini bunlara hazırlamıştı. Gladia'nın böyle içten tavırlar takınacağı aklına gelmemişti.

Gladia, "Bu kadar azap çekmemelisin," diye ekledi.

"Herhalde açsındır. Dün gece fazla bir şey yemedin."

Baley sofradaki çöreğe benzeyen şeylere biraz da kuşkuyla baktı.

Gladia, "Ah," diye gülümsedi. "Herhalde onları ilk kez görüyorsun. Solaria çörekleri onlar. İçleri kestane püresi dolu. Haydi bir dene bakalım."

Baley istemeye istemeye çöreklerden birini alarak ısırdı.

Gladia, adamın yüzündeki ifadeden onun ne düşündüğünü anladı. "Beğendin değil mi?"

Baley, "Nefis..." diye mırıldandı. Çörek ağızda dağılıyordu sanki. Arzlı arka arkaya üç çörek yedi. Utandığı için bir dördüncüsünü alamadı.

Gladia, "Dün gece yüzünden utanıyor musun, Elijah?" diye sordu. "Bütün hissettiğin bu mu?"

Baley, insan böyle bir soruyu nasıl cevaplar, diye düşündü. Sonra başını salladı.

"Korkarım utanıyorum, Gladia. Ama bütün hissettiğim de bu değil. Hiç değil. Ama yine de utonç duyuyorum. Bir an dur ve düşün. Ben Arzlıyım. Bunu sen de biliyorsun. Ama şu ara bunu bilmemezlikten geliyorsun. Şimdiki durumda Arzlı senin için anlamsız, bir kaç hecelik bir kelime. Dün gece bana acıdın. Fırtına yüzünden geçirdiğim kriz seni endişelendirdi. Bana ancak bir çocuğa karşı duyulacak şeyleri hissettin. Kendi kaybın yüzünden savunmasız bir haldeydin.

Derdini benimle paylaşmak istedin. Ve bana geldin. Ama bu duygu geçecek. Hâlâ geçmemiş olmasına şaşıyorum. O zaman benim bir Arzlı olduğumu hatırlayacaksın. Utanacak, alçalmış, kirlenmiş olduğunu düşüneceksin. Aramızda geçenler yüzünden benden nefret edeceksin. Benden nefret etmeni istemiyorum, Gladia." Arzlı o anda çok mutsuzdu.

Gladia onun duyduklarını anlamış gibiydi. Uzanarak Baley'nin elini okşadı.

"Senden nefret etmeyeceğim, Elijah. Neden edeyim? Aramızda itiraz edebileceğim hiçbir şey geçmedi ki. Her şeyi ben istedim. Ve hayatımın sonuna kadar da bu yüzden sevineceğim. İki yıl önce bir dokunuşla beni kurtardın, Elijah. Dün gece de aynı şey oldu. İki yıl önce ihtiras duyup duyamayacağımı öğrenmeye ihtiyacım vardı. Dün geceyse Jander'den sonra tekrar istek duyup duymayacağımı anlamam gerekiyordu. Elijah... benimle kal. Burada."

Baley, heyecanla kadının sözünü kesti. "Bunu nasıl yaparım, Gladia? Kendi dünyama dönmem gerekiyor. Orada görevlerim var. Amaçlarım. Ve sen benimle birlikte gelemezsin. Arzdaki yaşama alışamaz, buna dayanamazsın. Arzdaki hastalıklar yüzünden ölürsün. Tabii önce o kapalı yerler ve kalabalık seni öldürmezse. Bunu anlıyorsun sanırım."

Gladia içini çekti. "Arz konusunu anlıyorum. Ama gezegenine hemen dönmen şart değil ki..."

"Daha bu sabah sona ermeden Başkan Aurora'dan gitmemi emredebilir."

Gladia heyecanla, "Olamaz," diye bağırdı. "Sen buna izin vermezsin! Ama böyle bir şey olursa o zaman kalkar başka bir Uzaycı dünyasına gideriz. Seçebileceğimiz bir sürü gezegen var. Arz senin için bu kadar değerli mi? Başka bir Uzaycı dünyasında yaşayamaz mısın?"

Baley, "Sana kaçamaklı cevap verir, hiçbir Uzaycı dünyasına yerleşmeme izin vermeyeceklerini söyleyebilirim," dedi. "Aslında bunun doğru olduğunu biliyorsun. Asıl gerçek şu: Uzaycı dünyaları beni kabul etseler bile yine de Arza dönmek isterim. Çünkü dünyam benim için çok değerli. Bu senden ayrılmak anlamına da gelse yine de Arza dönerim."

"Ve bir daha Aurora'ya gelmezsin, öyle mi? Beni bir daha görmezsin..."

"Mümkün olursa seni yine görürüm. Tekrar tekrar." Baley bunun olmasını çok istiyordu ama... "Fakat böyle konuşmanın ne yararı var, Gladia? Beni bir daha Aurora'ya çağırmayacaklarını sen de biliyorsun. Onlar çağırmadıkça buraya gelemeyeceğimi bildiğin gibi."

Gladia alçak sesle, "Buna inanmak istemiyorum, Elijah," diye mırıldandı.

Arzlı, "Kendini üzme, Gladia," dedi. "Aramızda eşsiz bir şey oldu. Ama başka eşsiz olaylarla da karşılaşacaksın. Bir çok, çeşitli olayla. Ama bu aynı eşsiz şey tekrarlanmayacak. Umutla diğerlerini beklemelisin."

Gladia sesini çıkarmadı.

Baley telaşla sordu. "Gladia, aramızda geçenleri başkalarının bilmeleri şart mı?"

Genç kadın Arzlıya acıyla baktı. "Bu kadar çok mu utanıyorsun?"

"Olanlar yüzünden utandığım yok! Hayır, utanmıyorum ama bu sıkıcı yankılar yapabilir. Bu olaydan söz ederler. Aramızdaki ilişkiyi çarpıtan o korkunç hiper dalga oyunu yüzünden herkes bizimle ilgileniyor. Arzlı erkekle Solaria'lı kadın! Aramızda... sevgi olduğundan şüphelendikleri an bu haber hızla Arza ulaşır."

Gladia hafif bir azametle kaşlarını kaldırdı. "Ve Arzhlar aşağılık bir duruma düştüğünü düşünürler, öyle mi? Kendinden aşağı biriyle seks ilişkisi kurduğuna karar verirler?"

Milyarlarca Arzlının gerçekten böyle düşüneceklerini bilen Baley sıkıntıyla, "Ne münasebet!" dedi. "Karımın bu olayı duyabileceği aklına gelmiyor mu? Ben evliyim."

"Karın duydu diyelim. Ne olur?"

Baley derin bir nefes aldı. "Durumu anlayamıyorsun. Arz gelenekleri Uzaycılarınkine benzemez. Tarihimizde seks bakımından ahlâksızlarla dolu çağlar görüldü. Bu hiç olmazsa bazı yerlerde, bazı sınıftan insanlar için böyleydi. Ama şimdi yaşadığımız o devirlere benzemiyor. Kalabalık Arz grupları bir arada yaşamak zorundalar. Böyle bir durumda aile sisteminin bozulmaması için ahlak kurallarının çok sıkı olması gerekiyor."

"Yani herkesin bir tek eşi var, öyle mi? Bir başkasıyla ilişkisi olmuyor."

Baley, "Hayır," diye cevap verdi. "Açık söylemek gerekiyorsa durum pek de böyle değil. Ama evlilik dışı ilişki kuranlar bunu belli etmemeye çalışıyorlar. Böylece herkes de... şey..."

"Sanki hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi davranabiliyorlar. Öyle mi?"

"Şey, evet. Ama bizim ilişkimizi..."

"Herkes öğrenecek. Kimse dünyadan haberi yokmuş gibi davranamayacak. Karın da çok öfkelenecek ve seni tokatlayacak."

"Hayır, tokatlamayacak ama aşağılanmış bir duruma düşecek. Bence bu tokattan daha kötü bir şey. Oğlum da utanacak. Toplumdaki mevkim sarsılacak ve... Gladia, anlaman imkânsız. Ama bana bu ilişkiden Aurora'lıların yaptıkları gibi açık açık söz etmeyeceğine söz vermelisin." Arzlı hiç de hoş bir durumda olmadığının farkındaydı.

Gladia düşünceli bir tavırla mırıldandı. "Sana eziyet etmek istemiyorum, Elijah. Bana çok iyi davrandın Sana zalimlik edemem. Ama..."

Ellerini umutsuzca açtı. "...sizin Arz gelenekleri çok saçma."

"Herhalde. Ama onlara uymak zorundayım. Senin de Solaria geleneklerine uyduğun gibi."

"Evet." Eskiyi hatırlayan genç kadının yüzünde acı bir ifade belirdi. Sonra da usulca ekledi. "Beni affet, Elijah. Senden gerçekten, dürüstçe özür diliyorum. İstediğimi elde etmem imkânsız. Bunun acısını senden çıkarmaya kalkıyorum."

"Zararı yok."

"Hiç de öyle değil. Elijah, lütfen... sana bir şeyi açıklamak istiyorum. Dün gece olanları anladığını pek sanmıyorum. Bu konudan söz edersem daha da fazla utanır mısın?"

Baley, karım Jessie bu konuşmayı duysaydı, diye düşündü. Acaba neler hisseder, neler yapardı? Sonra, "Her halde utanacağım ama," dedi. "İstediğini açıkla."

Gladia ayağa kalkarak iskemlesini Baley'nin yanına çekti.

Ama bunu döndürmüştü. Böylece oturduğu zaman Arzlıyla göz göze geldiler. Genç kadın kücük elini uzatarak Baley'nin parmaklarını tuttu. Baley bu eli usulca sıktı.

Gladia, "Görüyorsun ya," dedi. "Artık insanlara dokunmaktan korkmuyorum. Yanağına ancak bir an dokunabildiğim o devre çok geride kaldı."

"Olabilir. Ama bu seni o ilk dokunuş kadar etkilemiyor sanırım."

Gladia başını salladı. "Evet, o kadar etkilemiyor. Yine de hoşuma gidiyor. Ve bence bu bir ilerleme. Bir anlık bir dokunuş yüzünden alt üst olmam ne kadar anormal bir yaşam sürdüğümü gösteriyordu. Üstelik pek de uzun sürmüştü bu. Şimdi durum daha iyi. Bunun nasıl olduğunu sana anlatabilir miyim? Deminki sözlerim sadece bir girişti."

"Anlat..."

"Keşke yatakta olsaydık. O zaman daha rahat konuşabilirdim. Oda da karanlık olsaydı tabii."

"Burada, gündüz ışığında oturuyoruz, Gladia. Ama seni dinliyorum."

"Peki. Solaria'da aslında seks diye bir şey yoktu. Elijah. Bunu sen de biliyorsun."

"Evet, biliyorum."

"Aslında gerçek bir seks hayatım olmadı benim. Kocam bana birkaç defa yaklaştı. O da görevi olduğu için. Ve bu seksin hiç olmamasından çok daha kötü bir şeydi."

"Seni anlıyorum."

"Ama seksin ne olduğunu biliyordum. Bu konuda bazı kitaplar okumuştum. Kocam onları buldu. Onları 'pornografi' diye tanımlayarak kitapları yaktırdı Sonra kalkıp Aurora'ya geldim."

"Aurora'daki seks ilişkilerinin de hoşuna gitmediğini bana söyledin."

"Evet. Bu yüzden Solaria'lıların haklı olduklarını bile düşünmeye başladım. Kendi kendime, 'Seks benim hayal ettiğim gibi bir şey değilmiş,' dedim. Ancak Jander olayı sorunu kavramamı sağladı. Aurora'da seks dedikleri şey sadece bir. . Bir... koreografi. Her adımı moda kararlaştırıyor. Yaklaşma yönteminden, ayrılma anına kadar... her şeyi. Kimse beklenmedik, ani bir şey yapamıyor. Solaria'da pek az seks olduğu için kimse ne bir şey alabiliyor ya da verebiliyordu. Aurora da ise seks o kadar yapaylaştırılmış ki burada da sonuç aynı. Anlıyor musun?"

"Anladığımdan pek emin değilim, Gladia, Aurora'lı bir kadınla ilişki kurmadım. Daha da önemlisi Aurora'lı bir erkek değilim. Ama açıklama yapman gereksiz. Ne demek istediğini belli belirsiz kavrıyorum."

"Çok utanıyorsun, değil mi?"

"Seni dinleyemeyecek kadar değil."

"Sonra Jander'le karşılaştım. Onun tek amacı beni memnun etmekti. Sonra onu birdenbire kaybettim. İşte dün gece bu yüzden benim için önemli."

"Ama neden ben, Gladia? Neden bir başkası değil?"

"Hayır, Elijah, senin olman şarttı. Giskard'la gidip seni bulduk. Sen bayılmıştın. Giskard seni kucaklayıp taşıta götürmek zorunda kaldı. Seni ısıttıkları, tedavi ettikleri, yıkayıp kuruladıkları sırada ben oradaydım. Çaresiz durumdaydın, Elijah. Robotlar büyük bir beceriyle seninle ilgilendiler. Sana zarar gelmesini önlemeye, sana özen göstermeye

çalışıyorlardı. Ama bir şey hissettikleri yoktu. Ben de oradaydım. Elijah. Ve ben de bazı şeyler hissediyordum."

Baley. herkesin karşısında çaresiz bir duruma düşmüş olduğunu düşünerek, başını eğdi. Dişlerini sıktı. Böyle bir halde görülmek rezillikten başka bir şey değildi.

Genç kadın konuşmasını sürdürdü. "Robotlar yerine seninle ben ilgilenmeyi istiyordum. Sana şefkat gösterme hakkını tekellerine aldıkları için kızıyordum. Sana şefkatimden vermek istiyordum. İşte o zaman bu güne kadar ki ilişkilerinde sadece aldığımı, hiçbir şey vermediğimi anladım. Yani ben seksin sadece yarısını biliyordum. Daha sonra... sofrada sıcak çorbanı içerken iyileşmiş, güçlenmiş gibi bir halin verdi. Beni avutacak kadar güçlüydün. Artık Arzlı olman beni korkutmuyordu. Bu yüzden kendimi kollarına atmaya hazırdım. Bunu istiyordum. Ama sen bana sarıldığın an bir şey kaybetmişim gibi bir duyguya kapıldım. Yine alıyor ve karşılığında hiçbir şey vermiyordum. Sonra bana, 'Gladia,' dedin. 'Lütfen. Oturmam gerekiyor.' Ah, Elijah bana bundan daha güzel bir söz söyleyemezdin."

Baley kızardığını hissetti. "O sırada bu beni çok utandırmıştı. Bu .pek bitkin olduğumu açıklamam demekti."

"Benim istediğim de buydu. Sana bir şeyler verebilecektim. Sevgi, anlayış, şefkat. Bu yüzden gece sana geldim. Böylece Jander'in etkisinden de kurtuldum. O ilişkinin de yeterli olmadığını anladım çünkü. İnsan hem almalı ve hem de karşılığını verebilmeli... Elijah, benimle kal."

Baley başını salladı. "Gladia, kalbimi ikiye de bölsem, bu gerçekleri yine de değiştiremez. Ben Aurora'da kalamam. Arza dönmem gerekiyor. Sen Arza gelemezsin."

"Elijah, belki de Arza gelebilirim."

"Neden böyle saçma sapan sözler söylüyorsun? Gelsen bile pek çabuk ihtiyarlayacağım. Yirmi, bilemedin otuz yıl sonra çok ihtiyarlamış olacağım. Hatta belki de öleceğim. Oysa sen yüz yıllar boyunca hep böyle kalacaksın."

"Ama ben de bunu kastediyordum. Arzda senin dünyanın hastalıklarına yakalanırım. Bu yüzden de çabucak yaşlanırım."

"Bu hiç hoşuna gitmez. Ayrıca yaşlılık bir hastalık değildir. Arza gelirsen çabucak hastalanır ve ölürsün. Gladia, kendine başka birini bulabilirsin."

"Bir Auroralı mı?" Genç kadının sesinde Aurora'lı erkekleri ne kadar aşağı gördüğü anlaşılıyordu.

"Böyle birine gerçek ilişkinin ne olduğunu öğretebilirsin. Sen artık bunu biliyorsun."

"Öğretmeye kalksam bile acaba anlayabilir mi?"

"Bazı Aurora'lılar anlayabilirler. Bundan eminim. O kadar çok zamanın var ki, istediklerini gerçekten öğrenecek birini bulabilirsin. Örneğin..." Baley Gremionis'ten söz edecekti sonra bundan vazgeçti. Bu şimdi akıllıca bir şey olmaz, diye düşündü. Gremionis, Gladia'nın karşısında daha az nazik ve daha çok azimli davranırsa...

Gladia düşünüyordu, bu mümkün olur mu? Sonra Baley'e baktı, grimsi mavi gözleri dolmuştu. "Ah, Elijah, dün gece olanları hatırlıyabiliyor musun?"

Arzlı kederle itiraf etti. "Korkarım anılarım biraz bulanık."

"Her şeyi hatırlasaydın, benden ayrılmayı istemezdin."

"Ben senden ayrılmayı zaten istemiyorum, Gladia. Ama başka çare de yok."

Genç kadın mırıldandı. "Sakin ve mutlu bir halin vardı. Başımı omzuna dayamıştım. Kalbin hızla atıyordu. Sonra biraz yavaşladı. Ama sonra birdenbire doğrulup oturdun."

Baley irkilerek iskemlesinde geriledi. Çıldırmış gibi Gladia'nın gözlerinin içine bakıyordu. "Hayır, bunu hatırlamıyorum. Ne demek istiyorsun? Ne yaptım?"

"Söyledim ya. Birdenbire doğrulup oturdun."

"Evet, evet, başka?" Baley'nin kalbi hızla çarpmaya başlamıştı. Üç kez gerçeği yakalar gibi olmuştu. İlk ikisinde yalnızdı, ama son defa yani dün

gece Gladia yanındaydı.

Yani bir tanığı vardı.

Gladia, "Başka bir şey yok," dedi. "Sana, 'Ne var, Elijah?' diye sordum. Ama bana aldırmadın. Sadece, 'Anladım, anladım,' dedin. Doğru dürüst konuşamıyordun. Gözlerin bulanıklaşmıştı. Bu halin beni biraz korkuttu."

"Söylediklerim bu kadar mı? Yakub adına! Başka bir şey demedim mi?"

Gladia kaşlarını çattı. "Hatırlamıyorum. Sonra arkası üstü yattın. Ben, 'Korkma, Elijah, korkma,' dedim.' Artık güvendesin. 'Saçlarını okşadım. Sen de rahatça yatarak uykuya daldın. Ve horiacıın. Şimdiye kadar kimsenin horladığını duymamıştım. Ama tariflerinden horladığını anladım." Bunun kendisini çok eğlendirdiği belliydi.

Baley, "Beni dinle, Gladia," dedi. "Ne dedim ben? 'Anladım, anladım,' mı? Anladığım şeyin ne olduğunu açıklamadım mı?"

Gladia'nın kaşları tekrar çatıldı. "Hayır. Hatırlamıyorum. Dur, dur, bir dakika. Alçak sesle bir şey daha söyledin. 'Önce o yetişti,' dedin."

"Önce o yetişti... Böyle mi söyledim?"

"Evet. Tabii ben Giskard'ın diğer robotlardan önce seni bulmasını kastettiğini sandım. Fırtınadaki o anları tekrar yaşadığını, diğer robotların seni alıp götürmeleri olasılığı yüzünden duyduğun korkuyu yenmeye çalıştığını düşündüm. Evet, evet. İşte bu yüzden saçlarını okşayıp, 'Korkma, Elijah, korkma, artık güvendesin,' dedim. Sonunda rahatladın."

"Önce o yetişti... Önce o yetişti... Artık bu sözleri unutmayacağım. Gladia, dün gece için teşekkür ederim. Şimdi benimle konuştuğun için de."

Gladia, "Giskard'ın seni diğerlerinden önce bulduğunu söylemenin önemli bir yanı mı var?" diye sordu. "Giskard bunu gerçekten başardı. Bunu sen de biliyorsun."

"Herhalde o olayı kastetmiyordum, Gladia. Bu benim bilmediğim bir şeyle ilgili. Ancak kafam iyice rahatladığı zaman bu fikir ortaya çıkıyor."

"Ama bu ne anlama geliyor?"

""Bildiğimi pek sanmıyorum. Ama öyle söyledime göre bir anlamı olmalı. Bunu anlamak için bir saat kadar zamanım var." Baley ayağa kalktı. "Artık gitmem gerekiyor."

Arzlı kapıya doğru bir kaç adım attı. Gladia birdenbire koşarak onun boynuna atıldı. "Dur, Elijah."

Baley kararsızca durakladı, sonra da başını eğerek genç kadını öptü. Uzun bir an birbirlerine sarıldılar.

"Seni tekrar görebilecek miyim, Elijah?"

Baley hüzünle, "Bilmiyorum," dedi. "Seni göreceğimi umuyorum." Sonra Daneel'le Giskard'ı bulmaya gitti.

Yaklaşan savaş için hazırlık yapması gerekiyordu.

Baley, çim alandan Dr. Fastolfe'un evine doğru giderken hâlâ hüzünlüydü.

Robotlar, onun iki yanındaydılar. Daneel rahattı. Ama Giskard, programlanmış olduğu için etrafı dikkatle araştırıp duruyordu.

Baley sordu. "Başkanın adı nedir, Daneel?"

"Bilmiyorum, Ortak Elijah. Ondan her zaman Başkan,' diye söz edildiğini duydum."

Giskard, "Onun adı Rutilan Horder, beyim," diye açıkladı.

"Ama bu pek kullanılmaz."

"Başkan kaç yaşında?"

Bellek bankasında istatistikler de bulunan Giskard, "Bir hayli yaşlı, beyim," dedi.

"Üç yüz otuz bir yaşında."

"Sağlıklı mı?"

"Sağlıklı olmadığını gösteren hiçbir şey bilmiyorum, beyim."

"Nasıl bir insan o? Öfkeli mi? Sabırlı mı? Otoriter mi? Anlayışlı mı?"

Giskard, "Buna kendinizi karar vermelisiniz, beyim," dedi.

Daneel de ekledi. "Başkan taraf tutmaz, Ortak Elijah. Bir Başkanın her zaman adil olması gereklidir."

Baley, mırıldandı. "Bundan eminim. Ama tanımlamalar soyuttur. 'Başkan' sözü örneğin. Ama özel isimleri olan Başkanlar somuttur ve kafaları da kişiliklerine uyar."

Baley başını salladı. Kendi kafası konusunda kuşkuları vardı. Üç kez bir şeyi hatırlamış ve üç kez bunu unutmuştu.

'Önce o yetişti'... Kim nereye yetişti? Ne zaman?

Arzlı bu soruları cevaplayamadı.

* * *

Fastolfe evinin kapısında Baley'i bekliyordu. Arkasında da bir robot vardı. Makine adam kendisinden beklenmeyecek kadar huzursuz görünüyordu. Galiba konukları karşılamak onun göreviydi. Şimdi bunu uygun bir biçimde yerine getiremediği için sarsılmıştı. Arzlı gözlerini dalgın dalgın robota dikti. Durmadan robotları düşünüyor ve bunun nedenini de bilmiyordu. Sonra, "Sizi tekrar gördüğüme seviniyorum. Dr. Fastolfe," diyerek elini uzattı. Gladia'yla olanlardan sonra Uzaycıların, Arzlılara dokunmayı pek istemediklerini unutmuştu.

Fastolfe bir an durakladı. Sonra nezaket tedbire galip geldi. Aurora'lı Arzlının elini çabucak sıktı. "Ben sizi gördüğüm için daha da seviniyorum, Bay Baley. Dün akşam başınıza gelenler beni çok korkuttu. Aslında fırtına o kadar şiddetli değildi ama bir Arzlı için korkunçtu sanırım."

"O halde olanları biliyorsunuz..."

"Daneel'le Giskard bana bu konuda etraflı bilgi verdiler.

Doğrudan buraya gelselerdi, sizi de daha sonra evime getirselerdi içim rahat ederdi. Ama onlar Gladia'nın evi Hava kanadının indiği yere daha yakın olduğu için bu kararı vermişler. Bir de emirleriniz çok şiddetli olduğu ve Daneel'in güvenliğini kendinizinkinden çok daha önemli saydığınız için. Sözlerinizi yanlış anlamadılar ya?"

"Hayır. Onları yanımdan ayrılmaları için zorladım."

"Bu akıllıca bir davranış mıydı?" Fastolfe, Baley'i bir odaya götürerek bir koltuğu işaret etti.

Baley oturdu. "Bu bana uygunmuş gibi geldi Peşimizdelerdi."

"Evet, Giskard bunu da açıkladı. Ona göre..."

Baley, Aurora'lının sözünü kesti. "Dr. Fastolfe, lütfen. Çok az zamanım var. Size bazı sorular sormam gerekiyor."

Fastolfe o her zamanki nezaketiyle hemen, "Lütfen sorun," dedi.

"Sizin beyin üzerindeki çalışmalarınızı her şeyden daha önemli saydığınızı söylediler..."

"İzin verin de sözlerinizi tamamlayayım, Bay Baley. Ve hiçbir şeyin bana engel olmasına izin vermeyeceğimi, ahlâksızlık ya da kötülük gibi kavramlara aldırmadığımı, son derecede amansız olduğumu, çalışmalarım uğruna her yola başvurabileceğimi, her şeyi mubah göreceğimi iddia ettiler."

"Evet."

Fastolfe sordu. "Bunu size kim söyledi. Bay Baley?"

"Bu önemli mi?"

"Belki de değil. Zaten bunları kimin söylediğini tahmin etmek zor sayılmaz. Kızım Vasilia'nın sözleri bu. Bundan eminim."

Baley, "Belki," dedi. "Ben sadece şunu öğrenmek istiyorum: Karakterinizle ilgili bu değerlendirme doğru mu?"

Fastolfe kederle güldü. "Kendi karakterim konusunda benden dürüst bir cevap mı bekliyorsunuz? Bir bakıma bu suçlamalar doğru. Gerçekten çalışmalarımı çok önemli sayıyorum. Karşıma engeller çıktığı takdirde bunları çiğneyip geçeceğimi düşünüyorum. Düşünüyorum, düşünüyorum ama bunu yapamıyorum aslında. Beni, insan beyniyle ilgili çalışmalarım yüzünden Jander'i öldürmekle de suçluyorlar. Bu yalan. Jander'i ben öldürmedim."

Baley hatırlattı. "Kafamdaki fikri yakalayabilmem için Psişik Sondadan yararlanmamızı önerdiniz. Siz Psişik Sonda kullanılmasına izin verdiğiniz takdirde suçsuz olduğunuz da anlaşılabilir. Bu hiç aklınıza gelmedi mi?"

Fastolfe ağır ağır başını salladı. "Herhalde Vasilia bunu yapmamış olmamın suçluluğumu kanıtladığını söyledi. Doğru değil bu. Aslında Psişik Sonda tehlikeli bir aygıt. Onun uygulanmasını ben de sizin kadar istemiyorum. Ama korkularıma karşı bu yöntemin uygulanmasına yine de razı olabilirdim. Ancak düşmanlarım bunu yapmamı çok istiyorlardı. Sonunda Sondanın suçsuz olduğumu tam anlamıyla kanıtlamadığını söyleyeceklerdi. Bu arada beynimden insana benzeyen robotların yapımıyla ilgili teori ve bilgiyi alacaklardı. İşte onlar bunun peşindeler. Ve ben onlara bunu vermeyeceğim."

Baley, "Pekâlâ," dedi. "Teşekkür ederim, Dr. Fastolfe."

Auroralı, "Bir şey değil," diye mırıldandı. "Şimdi deminki konumuza dönebilir miyiz? Giskard, sizi Hava kanadında yalnız bıraktıkları zaman bazı yabancı robotların yanınıza geldiklerini söyledi. Daha doğrusu sizi fırtınada buldukları zaman kesik kesik yabancı robotlardan söz etmişsiniz."

"Evet, yabancı robotlar gerçekten yanıma geldiler, Dr. Fastolfe. Onları şaşırtıp geri göndermeyi başardım. Ama onların dönüşlerini beklemememin, Hava kanadından inmemin daha akıllıca olacağını düşündüm. Belki bu kararı verdiğim sırada kafam iyi çalışmıyordu Giskard bu fikirde."

Dr. Fastolfe, gülümsedi. "Giskard'ın Kainata bakış açısı çok basittir; O robotların kime ait olduklarını biliyor musunuz?"

Baley sıkıntılı sıkntılı kımıldandı. "Başkan geldi mi?"

"Hayır. Ama neredeyse gelir. Robotların dün tanıştığınızı söyledikleri Enstitü Müdürü Amadiro da öyle. Onu görmekle pek iyi yapmadınız. Amadiro'yu sinirlendirdiniz."

"Onunla konuşmam şarttı. Sinirlenmişe de benzemiyordu."

"Bu Amadiro'nun görünüşünden anlaşılmaz. O sizin kendisine iftira attığınızı, meslek şerefini dayanılamayacak kadar lekelediğinizi iddia ediyor. Böylece de Başkanı harekete zorladı."

"Nasıl?"

"Başkanın görevi anlaşamayan kimseleri bir araya getirmek ve bir uzlaşma yolu bulmaktır. Amadiro böyle bir toplantı istediği için Başkan buna karşı çıkamaz. Amadiro aleyhinizde bazı kanıtlar bulduğu takdirde araştırma da sona erecek. Ve bir Arzlı aleyhinde kanıt bulmak kolaydır."

"Belki bir Arzlıyı yardıma çağırmanız doğru olmadı, Dr. Fastolfe. Biz çok savunmasız durumdayız."

"Belki, Bay Baley. Ama aklıma başka çare gelmedi. Hâlâ da gelmiyor. Onun için Başkanı ikna etme işini tamamiyle size bırakacağım."

Baley sıkıntıyla, "Yani bütün sorumluluk benim," dedi.

Fastolfe nazik nazik eğildi. "Tamamiyle sizin."

Baley sordu. "Toplantıda sadece dördümüz mü bulunacağız?"

"Aslında biz üçümüz, Bay Baley. Başkan Amadiro ve ben. Sizi dördüncü bir kişi olarak lütfen davet edecekler. Başkan istediği an size odadan çıkmanızı emredebilir. Onu kızdıracak bir şey yapmayacağınızı umarım."

"Bunu yapmamaya çalışırım. Dr. Fastolfe."

"Kaba bir şey söyleyeceğim için özür dilerim. Bay Baley ama ona elinizi uzatmayın"

Daha önceki hareketini hatırlayan Arzlının yüzüne ateş bastı. "Uzatmam."

"Ve çok nazik davranın. Öfkeyle suçlamalarda bulunmayın. Desteklenemeyecek açıklamalar yapmakta ısrar etmeyin..."

"Yani birilerini şaşırtarak onların kendilerini ele vermelerini sağlamaya kalkışmayayım. Örneğin Amadiro'nun."

"Evet, bunu yapmayın. Çünkü ona iftira atmış sayılırsınız.

Onun için nazik olun!"

Fastolfe birdenbire başını kaldırdı. "Dışarıya bir Hava kanadı indi sanırım. Birilerinin kapıya yaklaştıklarını duyuyorum. Başkan'la Amadiro geldiler galiba."

Baley, "Beraber mi geldiler?" diye bağırdı.

"Bu muhakkak. Anlayacağınız, Amadiro burada toplanmamızı önerdi. Böylece savaşı tanıdık bir yerde yapmamı sağladı, görünüşte. Tabii o arada nezaket icabı Başkanı alarak buraya getirmeyi de teklif etti. Böylece Başkanla birkaç dakika özel olarak konuşma fırsatı buldu. Ona kendi görüşü ısrarla açıkladığından eminim."

Baley, "Ama haksızlık bu," dedi. "Buna engel olamaz mıydınız?"

"Engel olmayı istemedim ki. Amadiro belirli bir tehlikeyi göze aldı. Söyleyeceği bir söz Başkanı sinirlendirebilirdi."

"Başkan çabuk öfkelenen bir insan mıdır?"

"Hayır. Beşinci on yıllık görev süresine başlayan her Başkan kadar. Protokola sıkı sıkıya uymak, hiçbir zaman taraf tutmamak, karar verme gücü olmak insanı etkiler. Onun için Başkanlar biraz asabi olurlar. Ve de Amadiro her zaman akıllıca davranmaz. Neşeli gülüşü, bembeyaz dişleri ve pek dostça tavırları keyifsiz bir insanın tepesini attırabilir... Neyse... Onları karşılamam gerekiyor, Bay Baley. Sevimli tavırlar takınmam da şart. Lütfen orada oturun ve yerinizden kalkmayın."

Baley'nin beklemekten başka yapabileceği bir şey yoktu.

Nedense Arzlı birdenbire, Aurora'ya geleli yalnızca yaklaşık elli saat oldu, diye düşündü.

ON SEKİZ

Başkan kısa boyluydu, şaşılacak kadar kısa boylu. Amadiro ondan hemen hemen otuz santim daha uzundu ve adamın tepesinden bakıyordu. Başkanın aslında kısa olan tarafı bacak kısmıydı. Bu yüzden oturduğu zaman boyunun diğerlerinden daha kısa olduğu pek anlaşılmıyordu. Aslında tıknazdı. Göğsü ve omuzları pek genişti. Oturduğu zaman ezici bir hal alıyordu. Kafası da iriydi. Yüzü yaşlılıktan kırışıp buruşmuştu. Bu kırışıklar gülmenin yol açtığı çizgiler değildiler. İnsan adamın alnı ve yanaklarındaki çizgileri kullandığı gücün oymuş olduğunu düşünüyordu. Saçları beyaz ve seyrek, tepesi açıktı. Sesi de kendisine uygundu, kalın ve kesin bir ses. Belki yaşlılık bu sesin bazı tonlarını alıp götürmüş, bunu biraz haşinleştirmişti. Ama Baley bunun bir Başkanı engellemek yerine ona yardımcı olabileceğini düşündü. Fastolfe herkese uzun uzun, "Hoş geldiniz," dedi.

Tatlı sözler söyledi. Yiyecek, içecek ikram etti. Bütün bunlar sırasında kimse yabancıdan söz etmedi ve onunla ilgilenmedi. Ancak bu gerekli formaliteler tamamlandıktan ve herkes yerine oturduktan sonra Fastolfe, Baley'i tanıttı.

Arzlı diğerlerinden biraz uzakta oturuyordu.

Baley elini uzatmadan, "Sayın Başkan," dedi. Sonra da kayıtsızca başını sallayarak ekledi. "Tabii Dr. Amadiro'yla tanıştım."

Baley'nin sesindeki küstahlık Amadiro'nun yüzündeki tebessümün silinmesini sağlayamadı.

Baley'nin selamına karşılık vermemiş olan Başkan ellerini dizlerine koyarak parmaklarını açtı. "Artık başlayalım. Bu işi mümkün olduğu kadar çabuk sona erdirmeye de çalışalım.

"Önce şunun üzerinde durmak istiyorum: bir Arzlının kötü davranışları ya da kötü davranmış olabileceği konusu üzerinde durmayacak, doğrudan doğruya konuya gireceğim. Ama konudan kastım da şu fazla abartılan robot

olayı değil. Bir robotu çalışamaz hale getirmek mahkemeleri ilgilendiren bir olaydır. Dava sonucunda bir kimsenin malının zarara uğradığına karar verilebilir. Suçlu da zararı tazmin eder ama işte o kadar. Bundan başka... robot Jander Panell'i Dr. Fastolfe'un çalışamayacak duruma soktuğu anlaşıldığı takdirde de bu durumu değiştirmez. Sonuçta robotun planlarının hazırlanmasına Dr. Fastolfe yardım etmişti. Robot onun kontrolünde yapılmıştı. Ve robot bozulduğu sırada sahibi de yine Dr. Fastolfe'du. Bu durumda Dr. Fastolfe'a ceza da verilemez.

Çünkü bir insan kendi malına istediği her şeyi yapabilir."

"Asıl sorun Galaksinin araştırılması ve gezegenlere yerleşilmesi. Biz, Aurora'lılar bunu yalnız başımıza mı yapacağız? Yoksa diğer Uzaycılarla iş birliği yapmamız daha doğru mu olacak? Ya da bu işi Arzlılara mı bırakacağız? Dr. Amadiro ve Dünyacılar bu yükü sadece Aurora'nın taşımasını istiyorlar. Dr. Fastolfe'sa bunun Arzlılara bırakılmasından yana."

"Bu sorunu çözümleyebildiğimiz takdirde robot olayı mahkemelere bırakılabilir. Arzlının davranışları da herhalde tartışma götürecek hal alır ve o zaman onu başımızdan atıveririz."

"Onun için toplantıya şu soruları sorarak başlamak istiyorum: Karar birliğine varılabilmesi için Dr. Amadiro, Dr. Fastolfe'un fikrini kabule hazır mı? Ya da Dr. Fastolfe, aynı amaçla Dr. Amadiro'nun düşüncesini kabul edecek mi?" Susarak bekledi.

Amadiro, "Çok üzgünüm. Sayın Başkan," dedi. "Ama ben Arzlıların kendi gezegenlerine hapsedilmeleri ve Galaksiye sadece Aurora'lıların yayılmaları için ısrar edeceğim. Tabii uzlaşmaya da hazırım. Onun için diğer Uzaycıların da gezegenlere yerleşmelerine razı olacağım. Tabi bu aramızda gereksiz sürtüşmeler çıkmasını önleyecekse."

Başkan mırıldandı. "Anlıyorum. Dr. Fastolfe söylenenleri duydunuz. Bu durumda fikrinizden vaz geçiyor musunuz?"

Fastolfe, "Dr. Amadiro'nun gösterdiği özverinin aslında hiçbir önemi yok, Sayın Başkan," dedi. "Ama ben daha büyük bir özveride bulunmaya hazırım. Neden Galaksideki bütün gezegenleri hem Uzaycılara ve hem de Arzlılara açmıyoruz. Galaksi geniş. Herkese yer var. Ben böyle bir planı kabule hazırım."

Amadiro hemen atıldı. "Tabii ya. Çünkü bu özveride bulunmak değil. Arzın nüfusu sekiz milyardan fazla. Bu bütün Uzaycı gezegenlerinin nüfus toplamının hemen hemen yarısından fazla. Arzlılar kısa ömürlü ve kaybettiklerinin yerlerine yenilerini geçirmeye de alışıklar. Bizim gibi tek tek kişilerin hayatına saygı duymuyorlar. Arzlılar her şeyi göze alarak gezegenlere üşüşecek ve böcekler gibi çoğalacaklar. Biz yeni dünyalara henüz yerleşmeye başladığımız sırada bütün Galaksiyi ele geçirecekler. Arzlılara Galaksideki yıldızlara yerleşmeleri için eşit şans tanımak, Kainatı onlara vermek olur. Bu eşitlik değil. Arzlılar, Arza hapsedilmen."

Başkan sordu. "Buna ne diyorsunuz, Dr. Fastolfe?"

Fastolfe içini çekti. "Düşüncelerim tutanaklara geçti. Onları tekrarlamama gerek olduğunu da sanmıyorum. Dr. Amadiro, yerleşilecek gezegenleri insana benzeyen robotların yaşanılır hale getirmelerini istiyor. Ondan sonra Aurora'lılar bu dünyalara gidecekler. Ama Dr. Amadiro'nun insana benzer robotları yok. O tür robotlar yapamıyor. Öyle robotları olsaydı planı yine de uygulanamazdı. Dr. Amadiro Arzlıların hiç olmazsa yeni dünyalara yerleşme işini paylaşmaları gerektiği ilkesini kabul etmedikçe aramızda bir anlaşma olamaz."

Amadiro, "O halde anlaşmamız imkânsız," dedi.

Başkanın yüzünde hoşnutsuzca bir ifade belirdi.

"Korkarım birinizden birinin razı olması gerekiyor. Aurora'nın bu kadar önemli bir sorun yüzünden bir duygu seiine kapılmasına ve parça parça olmasına izin verecek değilim."

Amadiro'ya boş gözlerle baktı. Yüzü ifadesizdi. Böylece adamın lehinde mi, yoksa aleyhinde mi olduğunu belli etmekten kaçınıyordu.

"Robot Jander'in arızalanmasını Dr. Fastolfe'un görüşüne karşı bir silah olarak kullanacaksınız değil mi?"

Amadiro, "Evet," dedi.

"Sadece duygulara dayanan bir iddia sizinki. Dr. Fastolfe'un insana benzeyen robotların sanıldığından daha yararsız olduklarını söyleyerek durumunuzu zayıflatmaya çalıştığını iddia edeceksiniz."

"O gerçekten de bunu yapmaya çalışıyor..."

Fastolfe alçak sesle mırıldandı. "İftira bu."

Amadiro, "Bunu kanıtladığım takdirde size iftira atmadığım da anlaşılır," dedi.

"Ve ben bunu ispatlayabilirim. Belki bu iddia sadece duygulara dayanıyor ama yine de etkili olacak. Bunu anlıyorsunuz, değil mi Sayın Başkan? O zaman benim görüşüm ağırlık kazanacak. Ama bu iş bu biçimde gelişirse hoşa gitmeyecek şeyler de olacak. Onun için sizden Dr. Fastolfe'u yenilginin kaçınılmaz olduğuna ikna etmenizi istiyorum. Böylece Aurora da Uzaycı dünyaları arasındaki mevkimizi zayıflatacak ve kendimize olan güvenimizi sarsacak o gösteriyi seyretmekten kurtulmuş olur. Aurora böyle acı bir şeyle karşılaşmama!!."

"Robotu Dr. Fastolfe'un çalışamayacak bir hale soktuğunu nasıl kanıtlayacaksınız?"

"O kendisi de bunu başarabilecek tek insan olduğunu itiraf ediyor. Bunu siz de biliyorsunuz."

Başkan, "Biliyorum," dedi. "Ama bunu seçmenlerine ya da habercilere değil, gizlice bana söylemenizi istiyordum. Siz de bunu yaptınız." Fastolfe'a döndü. "Ya siz ne diyorsunuz, Dr. Fastolfe? Robotu sadece siz mi çalışamaz hale sokabilirdiniz?"

"Hiçbir fiziki iz bırakmadan mı? Bildiğim kadarıyla bunu gerçekten sadece ben başarabilirdim. Dr. Amadiro'nun robotik alanında bunu yapacak kadar uzman olduğunu sanmıyorum.

Açıkçası Dr. Amadiro'nun Robotik Enstitüsünü kurduktan sonra kendisini destekleyen bütün iş arkadaşlarına karşın beceriksizliğini hem de açık açık ilan etmesi beni çok şaşırtıyor." Amadiro'ya biraz da hınzırca bir tavırla gülümsedi.

Başkan içini çekti. ""Hayır, Dr. Fastolfe. Kelime oyununa yer yok şimdi. Zekice iğnelemeyi ve alayları bir tarafa bırakalım. Kendinizi nasıl savunuyorsunuz?"

"Tabii Jander'e hiçbir zarar vermediğimi söyleyerek. Bunu bir başkasının yaptığını da iddia etmiyorum. Bir arıza oldu. Bilinmezlik ilkesi pozitronik yollarını etkiledi. Bu zaman zaman olur. Dr. Amadiro'nun yalnızca bunun bir arıza olduğunu, kanıt olmadan kimsenin suçlanmayacağını itiraf etmesi yeterli. Ondan sonra Galaksiye yerleşilmesiyle ilgili karşıt planları yararlarına göre tartışırız."

Amadiro hemen, "Hayır," diye homurdandı. "Arıza olması üzerinde durulmayacak kadar az bir olasılık. Dr. Fastolfe'un suçluluğu olasılığından daha da zayıf bu. Hem de öyle zayıf ki. Dr. Fastolfe'un suçlu olduğuna aldırmamak sorumsuzluk olur. Gerilemeyeceğim ve bu mücadeleyi kazanacağım. Sayın Başkan, kazanacağımı siz de biliyorsunuz! Ve bence en mantıklı davranış Dr. Fastolfe'u yenilgiyi kabule zorlamak olur. Bunu gezegenimizin birliği için yapmalı."

Fastolfe çabucak, "Ve böylece Arzlı Bay Baley'den incelemesini istediğim konuya girmiş olduk." diye atıldı.

Amadiro da aynı hızla, "Bu ilk teklif edildiği zaman buna karşı çıktım," diye hatırlattı. "Arzlı zeki bir polis olabilir, ama Auroranın yabancısı. Burada bir şey başarması da imkânsız. Ancak herkese iftiralar atar ve Aurora'nın Uzaycıların gözünde vekarsız ve gülünç bir hale düşmesine sebep olur. Değişik bir çok dünyada altı kadar Uzaycı hiper dalga istasyonu bu olayla ilgili alay dolu oyunlar sundular. Bunların kayıtları büronuza gönderildi."

Başkan da, "Ve dikkatim bunlara çekildi," dedi.

Amadiro eline geçen fırsattan yararlanmaya çalıştı.

"Aurora'da da bazı homurtular duyulmaya başladı. Çıkarlarımı düşünseydim, bencilce araştırmanın sürdürülmesi için ısrar edebilirdim. Bu olay yüzünden halk Fastolfe'u desteklemekten vaz geçmeye başladı. Bu ona Parlamentoda da oy kaybettirecek. Bu araştırma ne kadar sürerse, zaferden o kadar emin olacağım. Ama bu Aurora'ya zarar veriyor. Savaşı, dünyama zarar gelmesi bahasına kazanmak istemiyorum. Size saygıyla araştırmayı sona erdirmenizi önereceğim. Dr. Fastolfe'u nezaketle boyun eğmeye zorlayın. Nasıl olsa sonunda yenilecek ama inat ederse bu ona daha pahalıya mal olacak."

Başkan, "Dr. Fastolfe'a araştırma yapılması için izin vermem belki de akıllıca bir şey olmadı," dedi. "'Belki' diyorum. Bunu sona erdirmeyi çok istediğimi itiraf etmeliyim. Yine de... Arzlı buraya geleli..."

Sanki Baley'nin odada olduğunun farkında değilmiş gibi konuşuyordu. Fastolfe'a bunu onaylaması için fırsat veriyormuşcasına durakladı.

Fastolfe da bundan hemen yararlandı. "Bu araştırmanın üçüncü günü Sayın Başkan."

Başkan. "O halde," diye karşılık verdi. "Araştırmayı sona erdirmeden önce önemli bazı ipuçlarının bulunup bulunmadığını sormam gerekiyor," Yine sustu.

Fastolfe Baley'e bakarak başını hafifçe salladı.

Baley alçak sesle, "Bir soru sorulmadan fikrimi açıklamak, işe karışmak istemiyorum. Sayın Başkan," diye mırıldandı.

"Şimdi... bana soru mu soruluyor?"

Başkan kaşlarını çattı. Baley'e hiç bakmadan cevap verdi.

"Arzlı Bay Baley'den önemli bir şey bulup bulmadığını açıklamasını istiyorum."

Baley derin bir nefes aldı Kritik an gelmişti.

* * *

Arzlı, "Sayın Başkan," diye söze başladı, "Dün öğleden sonra Dr. Amadiro'yu sorguya çektim. Kendisi bana çok yardımcı oldu. Adamlarımla birlikte oradan ayrıldığım zaman..." Başkan sordu. "Adamlarınızla mı?" Baley açıkladı. "Bütün araştırma sırasında yanımda sürekli iki robot vardı."

Amadiro atıldı. "Dr. Fastolfe'un robotları mı? Bunu bu noktanın berraklık kazanması için soruyorum."

Baley, "Evet, onun robotları," dedi. "Bunlardan biri insan biçimi bir robot olan Daneel Olivavv. Diğeriyse daha eski, insana benzemeyen Robot Giskard Reventlov."

Başkan, "Teşekkür ederim," dedi. "Devam edin."

"Enstitüden ayrıldığımız zaman kullandığımız Hava kanadının kurcalanmış olduğunu fark ettik."

Başkan şaşırdı. "Kurcalanmış olduğunun mu? Bunu kim yaptı?"

"Bunu bilmiyoruz. Ama olay Enstitü bahçesinde oldu. Bizi oraya davet etmişlerdi.

Yani Enstitütü personeli oraya gideceğimizi biliyordu.

Ayrıca hiç kimse Enstitüde çalışanların daveti ve bilgisi olmadan bahçeye de giremezdi. Bundan Hava kanadını Enstitüden birinin kurcalamış olduğu sonucu çıkıyor, bu aklın almayacağı bir şey tabii. Ayrıca bu kimsenin bu işi Dr. Amadiro'nun emriyle yapmış olması da gerekir. Ve bu da yine inanılacak bir şey değil."

Amadiro, "Aklın almayacağı şeyleri pek sık düşündüğünüz anlaşılıyor," diye homurdandı. "O hava kanadını tecrübeli bir teknisyen inceledi mi? Kanadın gerçekten kurcalandığı sonucuna vardı mı? Bu norma! bir arıza olamaz mı?"

Baley, "Hayır, efendim," dedi. "Ama bir Hava kanadı kullanacak biçimde yapılmış olan Giskard hava teknesinin kurcalanmış olduğu fikrinde. O, sözünü ettiğim Hava kanadını sık sık kullanıyormuş."

Amadiro elini salladı. "Ama o Dr. Fastolfe'un emrinde. Onu Fastolfe programlıyor. Robot sahibinden her gün emir alıyor."

Fastolfe, "Yani siz..." diye başladı.

Amadiro adeta şefkatle ellerini kaldırdı. "Benim bir şey ima ettiğim yok. Ben sadece bu noktanın açıklığa kavuşmasını istedim."

Başkan kımıldandı. "Arzlı Bay Baley, lütfen devam eder misiniz?"

Baley, "Hava kanadı bozulduğu zaman peşimizde başkalarının olduğunu anladık," dedi.

Başkan, "Başkalarının mı?" diye tekrarladı.

"Başka robotların. Onlar bana yetiştiler. O sırada benim robotlarım gitmişlerdi."

Amadiro söze karıştı. "Bir dakika. O sırada ne durumdaydınız. Bay Baley?"

"Pek de iyi değildim."

"Pek de iyi değil miydiniz? Siz bir Arzlısınız ve Kentlerinizdeki yapay çevre dışında hiçbir yerde yaşamaya alışık değilsiniz. Açıklık yerlerde endişeleniyorsunuz."

Amadiro ısrarla dedektife bakıyordu. "Öyle değil mi, Bay Baley?"

"Evet, efendim."

"Ve dün akşam şiddetli bir fırtına vardı. Gök gürleyip duruyordu. Başkanın bunu hatırladığından eminim. Cok hasta olduğunuzu söylersek hata yapmamış oluruz sanrım. Belki yarı baygındınız. Hatta daha da kötü durumdaydınız."

Baley istemeye istemeye itiraf etti. "Oldukça hastaydım."

"Robotlarınız neden gittiler öyleyse?" Başkanın sesi sertti.

"Hasta olduğunuz için yanınızda kalmaları gerekmez miydi?"

"Onlara gitmelerini emrettim, Sayın Başkan."

"Neden?"

Baley, "Bunun daha doğru olacağını düşündüm," dedi.

"Sebepleri de açıklayacağım. Tabii konuşmayı sürdürmeme izin varsa."

"Devam edin."

"Gerçekten de peşimize takılmışlardı Çünkü robotlarım yanımdan ayrıldıktan kısa bir süre sonra diğerleri bana yaklaştılar. Bana robotlarımın nerede olduğunu sordular. Onları yolladığımı söyledim. Bu robotlar ancak ondan sonra hasta olup olmadığımı öğrenmek istediler. Hasta olmadığımı söyleyince de robotlarımı aramalarını sürdürmek için yanımdan ayrıldılar."

Başkan, "Daneei'le Giskard'ı aramak için mi?" diye sordu.

"Evet, Sayın Başkan. Onlara robotlarımı bulmaları için pek sert ve kesin emirler verilmiş olduğu belliydi."

"Nasıl belliydi?"

"Hasta olduğum daha ilk bakışta anlaşılıyordu Ama onlar benim durumumdan önce robotlarımın nerede olduklarını sordular. Sonra beni o hasta halde bırakarak robotlarımı bulmaya gittiler. Bundan da o robotları bulmaları için çok sert ve kesin emirler almış oldukları anlaşılıyordu. Yoksa hasta olduğu hemen anlaşılan bir insanla ilgilenmemezlik etmezlerdi. Aslında onların robotlarımı arayacaklarını tahmin ediyordum. Bu yüzden Daneei'le Gişkard'a yanımdan hemen uzaklaşmalarını söyledim. Onların yetkili olmayan kimselerin ellerine düşmelerini engellemem şarttı."

Amadiro, "Sayın Başkan," dedi. "Bay Baley'i bu konuda sorguya çekebilir miyim? Bu sözlerinin ne kadar değersiz olduğunu göstermek istiyorum."

"Evet, çekebilirsiniz."

Amadiro, Arzlıya baktı. "Bay Baley, robotlarınız ayrıldıktan sonra yalnız kaldınız, değil mi?"

"Evet, efendim."

"O halde olayları kaydedemediniz? Kayıt yapacak durumda değildiniz. Yanınızda bir kayıt aygıtı do yoktu."

"Bu üç soruya da, 'Öyle,' diyeceğim, efendim "

"Ve hastaydınız?"

"Evet, efendim."

"Sarsılmıştınız. Belki de olanları doğru dürüst hatırlayamayacak kadar hastaydınız."

"Hayır, efendim. Olanları gayet iyi hatırlıyorum."

"Tabii öyle sanıyorsunuz. Belki de sayıklıyor ve hayaller görüyordunuz. Bu durumda robotların söylediklerini iddia ettiğiniz sözler şüphe götürür. Hatta yanınıza bazı robotların geldikleri de."

Başkan düşünceli bir tavırla, "Ben de aynı fikirdeyim," diye mırıldandı. "Arzlı Bay Baley, hatırladıklarınızın ya da hatırladığınızı iddia ettiğiniz

şeylerin doğru olduğunu düşünelim. Anlattığınız bu olayları nasıl yorumluyorsunuz?"

Baley, "Bu konudaki fikirlerimi açıklamaktan çekmiyorum," dedi. "Çok değerli Doktor Amadiro'ya iftira ettiğim düşünülebilir."

"Biz istediğimiz için konuşuyorsunuz. Ve bu sözler bu odadan dışarı çıkmayacak."

Başkan etrafına bakındı. Duvarların önündeki bölmeler boştu, hiçbir robot yoktu.

"Onun için iftira söz konusu olamaz. Tabii kötü niyetle konuştuğunuzu fark edersem durum değişir."

Baley, eğildi. "O halde şunu açıklayacağım. Dr. Amadiro'nun olaylardan gerektiğinden daha ayrıntılı bir biçimde söz ederek beni bürosunda özellikle tutmuş olabileceğini düşündüm. Böylece Hava kanadanın bozulması için zaman bulunacaktı. Ayrıca Enstitüden fırtına başladıktan sonra ayrılmak zorunda kalacak ve tabii yolda hastalanacaktım. Dr. Amadiro bana birkaç defa Arzdaki toplum koşullarını bildiğini söyledi. Yani fırtınaya nasıl bir tepki göstereceğimin farkındaydı. Bence Dr. Amadiro şöyle bir plan yapmıştı. Robotlarını peşimizden gönderecekti. Onlar bozulmuş Hava kanadını görünce hepimizi alıp Enstitüye geri götüreceklerdi. Görünüşte beni tedavi etmek için yapılacaktı bu. Ama aslında Dr. Amadiro Dr. Fastolfe'un robotlarını ele geçirmeye çalışıyordu."

Amadiro hafifçe güldü. "Peki, bütün bunları neden yapacaktım? Görüyorsunuz değil mi, Sayın Başkan? Varsayımlar varsayımlara bağlanıyor. Aurora'daki her mahkeme bunun korkunç bir iftira olduğunu kabul eder."

Başkan sert sert, "Arzlı Bay Baley'nin elinde bu varsayımları destekleyecek kanıtlar var mı?" diye sordu.

"Bir mantık dizisi var, Sayın Başkan."

Başkan ayağa kalktı ve o zaman o etkileyici hali de biraz kayboldu. Çünkü ayaktayken boyu oturduğu zamankinden pek de uzun değildi. "Biraz dolaşacak ve bu ana kadar duyduklarımı düşüneceğim. Sonra hemen döneceğim."

Özele gitmek için odadan çıktı.

Fastolfe Baley'e doğru eğildi. Arzlı da Aurora'lıya doğru.

Amadiro rahat ve kayıtsız bir tavırla onlara baktı. Sanki ikisinin bir birlerine söyleyeceklerinin kendince bir önemi yokmuş gibi.

Fastolfe fısıldadı. "Daha etkileyici açıklamalar yapabilecek misiniz?"

Baley, "Öyle sanırım," dedi. "İstediklerimi söyleme fırsatı bulabilirsem tabii. Başkan bana pek de dostluk beslemiyor."

"Hiç beslemiyor. Şu ana kadar her şeyi daha berbat ettiniz. Başkan geri döndüğü zaman toplantıya son verirse buna hiç şaşmayacağım."

Baley başını sallayarak ayakkabılarına baktı.

* * *

Başkan geri dönerek tekrar yerine oturduğu sırada Baley hâlâ ayakkabılarını inceliyordu. Başkan sert ve hatta öfkeli bir tavırla Detektifi süzdü. "Arzlı Bay Baley?" "Evet, Sayın Başkan." "Bana zamanımı boş yere ziyan ediyormuşsunuz gibi geliyor. Ama iki tarafı da gerektiği kadar dinlemediğimin söylenmesini de istemiyorum. Dr. Amadiro'yu deli gibi hareket etmekle suçladınız. Bunun ne sebebi olabilir. Bunu söyleyebilir misiniz?"

"Sayın Başkan, ortada gerçekten bir neden var."

Baley'nin sesinde çaresizliğe benzer bir şey vardı.

"Fevkalâde bir sebep. Bu Dr. Amadiro'nun Galaksiye yerleşmeyle ilgili planının, o ve Enstitüsü insana benzer robotlar yapamadıkları takdirde suya düşeceği gerçeğine dayanıyor. Dr. Amadiro insan biçimi robotarın yapılmakta olduğunu, hiç olmazsa planlarının çizildiğini, hatta sağlam teorik bir formül oluşturduğunu söylediği takdirde ben de başka bir şey söylemeyecek ve araştırmalarımın başarılı olmadığını itiraf edeceğim. Tabii Dr. Amadiro'nun bu açıklamasını ilgili bir komitenin kanıtlaması şartıyla."

Nefesini tuttu.

Başkan Amadiro'ya baktı.

Amadiro artık gülmüyordu. "Şu ara insana benzer robot yapmadığımızı itiraf ediyorum."

Baley adeta inlercesine tekrar nefes alarak konuşmasını sürdürdü. "O halde devam edeceğim. Tabii Dr. Amadiro istediği bütün bilgiyi Dr. Fastolfe'den alabilir. Bu onun kafasının içinde saklı. Ama Dr. Fastolfe bu konuda onunla iş birliği yapmak istemiyor."

Fastolfe mırıldandı. "Onunla hiçbir şekilde iş birliği yapmam."

Baley sözlerine devam etti. "Ama, Sayın Başkan, insana benzer robotların hazırlanması ve yaratılmasının sırrını bilen tek kişi Dr. Fastolfe değil."

Başkan, "Öyle mi?" dedi. "Bunu başka kim bilebilir? Bu sözleriniz. Dr. Fastolfe'u da şaşırttı. Bay Baley." İlk kez 'Arzlı Bay Baley' demekten vazgeçmişti.

Fastolfe, "Gerçekten şaşırdım," dedi. "Bildiğim kadarıyla bu konuda tek uzman benim. Bay Baley'nin ne demek istediğini de anlayamadım."

Baley, etrafını düşmanlar sarmış gibi bir duyguya kapıldı.

Diğerlerine teker teker baktı. Aslında hiç biri... hiçbiri de ondan yana değildi. "Bu sırrı insana benzeyen herhangi bir robot bilemez mi? Belki bilinçli, talimat verebilecek bir biçimde değil.

Ama bu bilgi kafasında bulunabilir. Öyle değil mi? Böyle insana benzeyen bir robot uygun biçimde sorguya çekildiği takdirde cevapları ve tepkileri nasıl yapıldığını açıklayabilir.

Yeterli zaman olduğu ve sorular da uygun biçimde sorulduğu takdirde sonunda böyle insan biçimi bir robottan istenilen tam bilgi alınabilir. Başka insana benzer robotların planlanması ve yapılmasını sağlayacak bilgi. Kısaca söyleyeyim: yeteri kadar dikkatle incelenecek bir örnek bulunduğu takdirde hiçbir makinenin yapımı bir sır olarak kalamaz."

Fastolfe çok sarsılmıştı. "Ne demek istediğinizi anlıyorum, Bay Baley! Haklısınız. Bu şimdiye kadar hiç aklıma gelmedi."

Baley, "Size büyük saygım var, Dr. Fastolfe," dedi. "Ama size şunu söylemem de gerekiyor. Bütün Aurora'lılar gibi kendinize özgü kişisel bir gururunuz var. En iyi robotik uzmanı, insan biçimi robotlar yapabilen tek bilgin olmak çok hoşunuza gidiyor. Bu yüzden de apaçık bir şeyi fark edemiyorsunuz."

Başkanın yüz hatları gevşedi ve adam gülümsedi. "Sizi fena yakaladı, Dr. Fastolfe. Jander'i durdurmak için gereken bilgiye sadece kendinizin sahip olduğunuzu neden o kadar heyecanla iddia ettiğinizi anlayamıyordum. Üstelik bu iddia siyasi bakımdan zayıf bir duruma düşmenize de neden oluyordu. Şimdi işin iç yüzünü anlıyorum. Eşsiz bir insan sayılmak istiyorsunuz. Bunun elinizden alınmaması için siyasi geleceğinize bile aldırmayacaksınız."

Fastolfe'un tedirgin olduğu belliydi.

Amadiro'nun ise kaşları çatılmıştı. "Bunun incelediğimiz sorunla bir ilgisi var mı?"

Baley'nin güveni gitgide artıyordu. "Tabii var. Dr. Fastolfe'a doğrudan baskı yaparak ondan bilgi almanız imkânsızdı. Robotlarınıza ona zarar vermelerini, sırlarını açıklaması için kendisine işkence yapmalarını emredemezdiniz tabii. Dr. Fastolfe'u robotları korudukları için onu siz, kendiniz de konuşturmayı deneyemezdiniz. Ama bir robotun yalnız kalmasını sağlayabilirdiniz. Robotlarınız onu alıp getirirler, yanındaki insan da çok hasta olduğu için bunu engelleyemezdi. Dün öğleden sonra olanların hepsi de Daneel'i ele geçirmek için çabucak yaptığınız bir planın parçalarıydılar. Ben sizi Enstitüde görmekte ısrar eder etmez elinize güzel bir fırsat geçtiğini düşündünüz. Robotlarımı yanımdan uzaklaştırmasaydım, iyi olduğum konusunda ısrar edecek kadar kendimi toplamasaydım ve makine adamlarınızı ters tarafa yollamasaydım, Daneel'i elinize de geçirecektiniz. Daneel'in davranışlarını ve cevaplarını uzun süre inceleyecek ve sonunda da insana benzer robotların sırrını çözecektiniz."

Amadiro, "Sayın Başkan," dedi. "İtiraz ediyorum. Böyle müthiş bir kincilikle atılan bir iftiraya hiç tanık olmamıştım. Bütün bu suçlamaların temelinde hasta bir adamın kuruntuları var. Hava kanadı gerçekten arızalandı mı? Bunu bilmiyoruz, belki hiçbir zaman da öğrenemeyeceğiz.

Gerçekten arızalandıysa suçlunun kim olduğunu da öğrenemeyeceğimiz gibi. Tabii robotların Hava kanadının peşine takıldıkları ve Bay Baley'le konuştukları da belli değil. O sadece ima üstüne ima yağdırıyor. Bunun temelinde de tek tanığın kendisi olduğu olaylarla ilgili kuşku götürür iddialar yatıyor. Üstelik o sırada korkusundan yarı çıldırmış bir haldeymiş. Bay Baley belki de hayal görüyordu. Mahkemede bu iddiaların hepsi de bir anda çürütülür."

Başkan, "Ama burası Mahkeme salonu değil, Dr. Amadiro," diye hatırlattı. "Ve ben tartışılan sorunla ilgisi olabilecek her şeyi dinlemek zorundayım."

"Bunun konuyla hiçbir ilgisi yok, Sayın Başkan. Bu bir örümceğin ördüğü bir ağ yalnızca."

"Ama her şey birbirine o kadar iyi uyuyor ki. Bay Baley'nin mantığa aykırı bir tek iddiasını bile yakalayamadım. Eğer başından geçenleri kabul edersek, o zaman vardığı sonuçlar da çok akla yakın. Bütün bunları red mi ediyorsunuz. Dr. Amadiro? Hava kanadının arızalanması, kovalamaca, insana benzeyen robotu ele geçirme çabaları?"

"Tabii reddediyorum! Tamamiyle! Bunların hiç biri de doğru değil!" Amadiro'nun bir süreden beri hiç gülmediğinin herkes de farkındaydı. "Arzlı, konuşmamızın kaydını bize dinletebilir. Tabii uzun uzun konuşarak onun gecikmesine neden olduğumu da iddia eder. Enstitüyü dolaştırmayı teklif etmeme, yemeğe kalmasını söylememe dikkatinizi çeker. Bütün bunlar nazik ve konuksever bir insan gibi davranmak için elimden geleni yaptığım şeklinde de yorumlanabilir. Belki Arzlıya karşı duyduğum sempati beni yanılttı. İşte hepsi bu kadar! İmalarını reddediyorum! Ve iddiaları bu reddim karşısında dayanamaz. Ben ün yapmış bir insanım. Birtakım varsayımlar Arzlının söylediği gibi sinsi bir komplocu olduğuma kimseyi inandıramaz. Adım bunu engellemeye yeter!"

Bakan düşünceli bir tavırla çenesini kaşıdı. "Arzlının şimdiye kadar söylediklerine dayanarak sizi suçlamak niyetinde değilim tabii... Bay Baley bütün söyleyeceklerinizi bu kadar mı? Bunlar ilgi çekici ama yeterli değil. Söyleyeceğiniz başka, önemli bir şey var mı? Sizi uyarıyorum. Eğer yoksa bu toplantıya vereceğim zaman artık sona erdi sayılır."

* * *

Baley, "Değinmek istediğim bir konu daha var, Sayın Başkan," dedi. "Belki Gladia Delmarre'dan söz edildiğini duydunuz. Ya da Gladia Solaria'dan. O kendisinden sadece, 'Gladia' diye söz ediyor."

"Evet, Bay Baley, ondan söz edildiğini duydum." Başkanın sesi aksileşmişti. "Sizin ve onun ilgi çekici roller oynadığınız o hiper dalga oyununu da gördüm."

"Gladia aylardan beri robot Jander'le ilgileniyordu. Hatta sonlara doğru robot onun kocası da oldu."

Başkanın Baley'e dikili olan gözlerindeki hoşnutsuzluk öfke halini aldı. "Nesi? Nesi?"

"Kocası, Sayın Başkan."

Başkan, haşin bir tavırla, "Bu yasalara aykırı bir şey," diye açıkladı. "Daha da kötüsü gülünç bir olay. Bir robot kadının hamile kalmasını sağlayamaz. Çocukları olamaz. Bir erkek ya da kadına karı ya da kocalık izni çocuk sahibi olmayı istediklerini belirtmeleri şartıyla verilir. Tabii çocukları olmasına izin verildiği takdirde... Bir Arzlının bile bunu bilmesi gerekir."

Baley, "Bunu biliyorum, Sayın Başkan," dedi. "Gladia'nın da bildiğinden eminim. O 'koca' kelimesini yasal anlamında kullanmadı. Bu daha çok duylarla ilgili bir şeydi. Gladia Jander'i kocaya eşit bir şey sayıyordu. Ona karşı bir kocaya beslenebilecek hisleri duyuyordu."

Başkan, Fastolfe'a döndü. "Bundan haberiniz var mıydı, Dr. Fastolfe? O robot sizindi."

Fastolfe'un çok utandığı belliydi. "Gladia'nın Jander'den hoşlandığını biliyordum. Ondan... yararlandığından da şüpheleniyordum. Ama bu yasalara aykırı komediden hiç haberim yoktu. Durumu ancak Bay Baley, bunu bana açıkladığı zaman öğrendim."

Baley, "Gladia, Solaria'lı," diye hatırlattı. "Koca kavramı Aurora'lılarınkine benzemiyor."

Başkan, "Öyle olduğu anlaşılıyor," diye homurdandı.

"Ancak Gladia bu sırrı kendisine saklayacak kadar gerçekleri biliyordu, Sayın Başkan. Dr. Fastolfe'un deyimiyle bu komediden hiçbir Aurora'lıya da söz etmedi. Durumu bana evvelki gün açıkladı. Çünkü kendisi için çok önemli bir konuyu araştırmamı istiyordu. Benim Arzlı olduğumu bilmeseydi herhalde o kelimeyi de kullanmazdı. Bu kelimeyi onun söylediği anlamda alacağımın, bir Aurora'lı gibi düşünmeyeceğimin farkındaydı."

Başkan, "Pekâlâ," dedi. "Gladia'nın... Bir Solaria'lı için oldukça akıllı sayılabileceğini kabul ediyorum. Açmak istediğiniz konu bu muydu?"

"Evet, Sayın Başkan."

"O halde bunun sorunumuzla bir ilgisi yok. Görüşmelerimizde bir rol de oynayamaz."

"Sayın Başkan, yine de sormam gereken bir soru var. Bir tek soru. Sekiz kelime, efendim. Ondan sonra konuşmam sona erecek." Baley bu sözleri mümkün olduğu kadar içten bir tavırla söylemişti. Çünkü her şey buna bağlıydı.

Başkan bir an durakladı. "Kabul. Son bir soru."

"Evet, Sayın Başkan..." Baley sorusunu bağıra bağıra sormak istiyordu ama kendisini tuttu. Amadiro'yu parmağıyla işaret etmekten de kaçındı. Her şey buna bağlıydı. O ana kadar yalnızca, bu soruyu sorabilmek için konuşmuştu. Ama Fastolfe'un uyarısını da unutmamıştı. Bu yüzden âdeta kayıtsızca, "Dr. Amadiro, Jander'in Gladia'nın kocası olduğunu nereden biliyordu?" dedi.

"Ne?" Başkanın kalın beyaz kaşları hayretle kalktı. "Onun bu konuyu bildiğini kim söyledi?"

Baley, kendisine doğrudan doğruya bir soru sorulduğu için konuşmasını sürdürebilirdi. "Kendisine sorun, Sayın Başkan." Ve sadece başıyla Amadiro'yu işaret etti.

Aurora'lı yerinden fırlamış ve belirgin bir dehşetle Baley'e bakıyordu.

* * *

Baley, dikkatler Amadiro'nun üzerine toplanmışken durumun değişmesini istemiyordu. Bu yüzden usulca tekrarladı. "Kendisine sorun, Sayın Başkan. Çok sarsılmış gibi görünüyor." Başkan, "Ne oluyor. Dr. Amadiro?" dedi.

"Bu Solarialı kadının kocası olduğunu iddia ettiği robot hakkında ne biliyorsunuz?" Amadiro kekeledi. Bir an dudaklarını birbirine bastırdı. Sonra tekrar çabaladı.

Rengi uçmuştu, ama birdenbire kızardı. "Bu anlamsız suçlama beni şaşırttı, Sayın Başkan. Ne olduğunu anlayamadım."

Baley, "Anlatabilir miyim, Sayın Başkan?" diye sordu.

"Çok kısa olarak?" Bir taraftan da adamın sözünü kesip kesmeyeceğini düşünüyordu.

Başkan öfkeyle homurdandı. "Anlatsanız iyi olur. Durumu açıklayabilecekseniz, bunu dinlemeyi isterim."

Baley, "Sayın Başkan," diye başladı. "Dün öğleden sonra Dr. Amadiro'yla konuştum. Beni fırtına çıkıncaya kadar yanında tutmak istediği için düşündüğünden daha uzun süre konuşmak zorunda kaldı. Ayrıca daha da dikkatsiz davrandı. Gladia'dan sözederken laf arasında robot Jander için kadının 'kocası' kelimesini kullandı. Onun bu gerçeği nereden öğrendiğini merak ediyorum."

Başkan sordu. "Bu doğru mu. Dr. Amadiro?"

Amadiro hâlâ ayakta duruyordu. Onda âdeta yargıcın karşısında bekleyen bir suçlu hali vardı. "Doğru ya da değil, bunun görüştüğümüz konuyla hiçbir ilgisi yok."

Başkan, "Belki," dedi. "Ama soru sorulduğu zaman gösterdiğiniz tepki beni çok şaşırttı. Bunun hem sizin ve hem de Bay Baley'in bildiği bir anlamı varmış gibi geliyor bana. Benim bilmediğim bir şey. İşte bu yüzden

bunu ben de öğrenmek istiyorum. Jander'le Solaria'lı o kadın arasındaki olmayacak o ilişkiden haberiniz var mıydı, yok muydu?"

Amadiro boğulurcasına, "Olması imkânsız..." diye mırıldandı.

Başkan söylendi. "Cevap değil bu. Söylediğiniz iki anlamlı bir cümle. Ben belleğinizdeki bir şeyi açıklamanızı istiyorum. Siz bana bir yargıdan söz ediyorsunuz. İddia edilen sözü söylediniz mi, söylemediniz mi?"

Başkan öfkelendiği için kendisini daha güvende hisseden Baley hemen atıldı. "Dr. Amadiro cevap vermeden önce ona bir şeyi hatırlatmak istiyorum. Bunu yapmazsam haksızlık etmiş olurum. Konuştuğumuz sırada yanımızda bulunan Giskard adlı robot kendisinden istendiği takdirde söylenilenleri kelimesi kelimesine tekrarlayabilir, iki tarafın seslerini ve tonlarını kullanarak hem de. Kısacası konuşma kaydedildi."

Amadiro acayip bir öfkeyle bağırdı. "Sayın Başkan, robot Giskard'ı Dr. Fastolfe planladı, yaptırttı ve programladı. Ve Dr. Fastolfe yaşayan en iyi robotik uzmanı olduğunu iddia ediyor ve bana da düşman. Öyle bir robotun kaydına güvenebilir miyiz?"

Baley, "Sayın Başkan," dedi. "Belki kaydı dinlemeniz ve kendinizce bir sonuca varmanız daha doğru olur."

Başkan, kafasını salladı. "Galiba öyle... Ben buraya benim adıma karar verilmesi için gelmedim, Dr. Amadiro. Ama şimdilik bunu bir tarafa bırakalım. Konuşmanın kayda alındığı söyleniyor. Buna karşın o Solarialı kadının robota kocası gözüyle baktığını bilmediğinizi mi iddia edeceksiniz? Robottan "kadının kocası' diye söz etmediğinizi mi söyleyeceksiniz? Lütfen şunu unutmayın: Burada robot yok ama bütün bu konuşmayı kendi aygıtımla kaydediyorum."

Elini hafifçe kabarmış olan göğüs cebine vurdu. "Kısaca cevap verin. Dr. Amadiro. Evet mi, hayır mı?"

Amadiro'nun sesinde gizli bir umutsuzluk vardı. "Sayın Başkan, o önemsiz konuşma sırasında neler söylediğimi gerçekten hatırlamıyorum. Belki o kelimeyi söyledim... Ama bunu kesinlikle söylediğimi de itiraf etmiyorum. Ancak böyle bir şey olduysa herhalde bunun nedeni de başka

bir önemsiz konuşma. Belki de o sırada biri Gladia'nın robota sanki o kocasıymış gibi sevgi gösterdiğini söylemişti."

Başkan sordu. "Bu önemsiz ikinci konuşmayı kiminle yaptınız? Size bu sözleri kim söyledi?"

"Şu anda hatırlayamayacağım."

Baley, "Sayın Başkan," dedi. "Belki Dr. Amadiro kendisine bu sözü söylemiş olabilecek herkesin bir listesini yapmak lutfunda bulunur. O zaman bu kişileri sorguya çekeriz. Belki içlerinden biri böyle bir şey söylediğini hatırlar."

Amadiro, "Sayın Başkan," diye karşı çıktı. "Böyle bir şey yapıldığı takdirde bu olayın Enstitüdekilerin moralini nasıl etkileyeceğini düşünmelisiniz."

Başkan, "Bunu sizin de düşüneceğinizi ve sorumuza doğru cevap vereceğinizi umuyorum, Dr. Amadiro," dedi. "Böylece biz de aşırı çarelere başvurmak zorunda kalmayız."

Baley mümkün olduğunca dalkavukça bir tavır takınmaya çalıştı. "Bir dakika, Sayın Başkan. Bir soru daha var."

"Ne? Bir soru daha mı?" Başkan Arzlıya hoşnutsuzca baktı. "Neymiş bu?"

"Neden Dr. Amadiro, Jander'le Gladia'nın ilişkisini bildiğini itiraf etmemek için çabalayıp duruyor? Bunun sorunuzla bir ilgisi olmadığını söylüyor. O halde neden bu ilişkiyi bildiğini açıklayarak bu konuyu kapatmıyor? Ben bunun sorunla ilgisi olduğunu iddia ediyorum. Dr. Amadiro'nun bu ilişkiyi bildiğini itiraf ettiği takdirde bir suç işlediğinin ortaya çıkacağının farkında olduğunu da söylüyorum."

Amadiro gürledi. "Bu sözler çok çirkin! Benden özür dilenmesini istiyorum!"

Başkan âdeta korkulacak kadar morardı. Öfkeyle, "Siz mi istiyorsunuz?" dedi.

"Siz mi istiyorsunuz? Kimden istiyorsunuz bakayım? Başkan benim! En iyi yoiun hangisi olduğunu açıklamadan önce tarafları dinlerim. Şimdi de

Arzlının hareketlerinizi neden böyle yorumladığını anlatmasını isteyecek ve onu dinleyeceğim. Size iftira ettiği takdirde onu cezalandıracağım. Bundan emin olabilirsiniz. Üstelik bu iftira Sorununu en geniş anlamında alacağım. Bundan da emin olmalısınız. Ama siz, Amadiro, benden hiçbir şey talep edemezsiniz! Devam edin, Arzlı. Söylemeniz gereken şeyi açıklayın. Ama çok çok dikkatli de olun."

Baley, "Teşekkür ederim, Sayın Başkan," diye mırıldandı.

"Aslında Gladia, Jander'le arasındaki ilişkiyi, bu sırrını bir tek Aurora'lıya açıkladı."

Başkan onun sözünü kesti. "E, kim o? Bana hiper dalga oyunları yapmaya kalkışmayın."

Baley, "Benim, her şeyi açık açık anlatmaktan başka hiçbir niyetim yok, Sayın Başkan," dedi. "O tek Aurora'lı da tabii Jander'in kendisiydi. O bir robottu ama Aurora'da yaşıyordu. Onun için ae bir Aurora'lı sayılabilirdi. Herhalde Gladia onu bir kaç kez, 'Kocam,' diye çağırdı. Dr. Amadiro, Jander'in Gladia'yla olan karı koca ilişkisini birinden duyduğunu itiraf etti. O halde bu kimsenin Jander'in kendisi olduğunu düşünebiliriz. Bu mantıklı bir yorum olmaz mı? Dr. Amadiro şimdi, Jandar'ın Gladia'nın evinde yaşadığı sırada robotla hiç konuşmadığını söyleyebilir mi?"

Amadiro sanki konuşacakmış gibi iki kere ağzını açtı. Ve her seferinde de hiç sesi çıkmadı.

Başkan ona baktı. "Ee? O sürede Jander'le konuştunuz mu, Dr. Amadiro?"

Adam yine cevap vermedi.

Baley usulca, "Konuştuysa, bunun da sorunla ilgisi var demektir," diye açıkladı.

"Öyle olması gerektiğini anlamaya başlıyorum, Bay Baley. Dr. Amadiro? Yine, 'Evet,' ya da 'Hayır,' diye cevap vermenizi istiyorum." Ve Amadiro birdenbire patladı. "Bu Arzlının elinde bu konuda aleyhimde ne kanıtlar var? Jander'le konuşmalar yaptığım iddia ediliyor! Bu konuşmalar kaydedilmiş mi? Beni Jander'le birlikte gördüklerini söyleyebilecek tanıklar var mı? O sadece kendi işine gelen bazı iddialarda bulunuyor, işte o kadar."

Başkan Baley'e döndü. Detektif, "Elimde hiçbir kanıt olmadığını varsayalım," dedi. "O halde Dr. Amadiro'nun Jander'le hiçbir ilişkisi olmadığını söylemesi yeter. Ama o bunu yapmıyor. Araştırmalarım sırasında Dr. Fastolfe'un kızı Dr. Vasilia Aliena'yla konuştum. Santirix Gremionis adlı genç bir Aurora'lıyla da. Bu konuşmaların kayıtlarını dinlediğiniz zaman Dr. Vasilia'nın Gremionis'i Gladia'yla ilgilenmesi için teşvik ettiğini hemen anlayacaksınız. Dr. Vasilia'ya bunu neden yaptığını, böyle davranmasını Dr. Amadiro'nun önerip önermediğini sorabilirsiniz. Greminois'in Gladia'yla uzun uzun yürüyüşler yaptığı anlaşılıyor. Bu gezintiler ikisinin de hoşuna gidiyormuş. Ve bu yürüyüşler sırasında robot Jander'i de yanlarına almıyorlarmış. İsterseniz bunu araştırabiiirsiniz, efendim."

"Evet bunu yapabilirim." Başkanın sesi alaycıydı, "Ama dediğiniz gibi olduğunu düşünelim. Bu neyi gösterir?"

Baley, "İnsana benzeyen robotun sırrının Dr. Fastolfe dışında yalnızca Daneel'den öğrenilebileceğini söyledim," diye hatırlattı. "Ama Jander'in ölümünden önce bu bilgi ondan da alınabilirdi. Daneel, Dr. Fastolfe'un evindeydi. Ona kolaylıkla erişilmesi imkânsızdı. Buna karşılık Jander, Gladia'nın yanındaydı. Genç kadın robotu koruma konusunda Dr. Fastolfe kadar bilgili ve tecrübeli de değildi.

"Gladia, Gremionis'le yürüyüşe çıktığı zaman evden uzun süre uzaklaşıyordu. Dr. Amadiro bundan yararlanmış, Jander'le konuşmuş olamaz mı? Belki bunu üç boyutlu görüntüyle yapıyor, robotun tepkilerini inceliyor, testler uyguluyor ve sonra da bu görüşmeyi Jander'in kafasından siliyordu. Bu yüzden robot da bu durumu hiçbir zaman Gladia'ya açıklamıyordu. Bu olmayacak bir şey mi? Belki de Dr. Amadiro istediklerini öğrenmek üzereydi. Ama tam o sırada Jander öldü. O zaman Dr. Amadiro da bütün dikkatini Daneel'e verdi. Belki de artık biraz gözlem ve bir iki test yapmasının yeterli olacağını düşünüyordu. İşte bu nedenle daha önce tanıklığım sırasında da açıkladığım gibi dün akşam bana o tuzağı kurdu."

Başkan âdeta fısıldar gibi, "Şimdi hepsi de birbirine uyuyor," dedi. "Neredeyse buna inanmak zorunda kalacağım."

Baley ekledi. "Son bir noktaya daha işaret edeceğim. Ondan sonra sözlerim gerecekten sona erecek. Dr. Amadiro, Jander'i inceler ve testler yaparken belki de Jander'in bozulmasına yol açtı. Aslında böyle bir niyeti yoktu ama robotu kazayla öldürdü."

Çılgına dönen Amadiro haykırdı. "Hayır! Asla! Benim Jander'e yaptıklarım o robotun ölümüne yol açmazdı!"

Fastolfe söze karıştı. "Ben de aynı fikirdeyim, Sayın Başkan. Dr. Amadiro'nun Jander'i öldürdüğünü sanmıyorum. Ancak Dr. Amadiro, şimdiki sözleriyle Jander üzerinde çalıştığını itiraf etmiş oldu! Böylece Bay Baley'nin durumla ilgili analizinin temelde doğru olduğu da anlaşıldı."

Başkan kafasını salladı. "Sizine aynı fikirdeyim, Dr. Fastolfe. Bu sonucu kabul etmek zorundayım... Dr. Amadiro bütün bunları resmen inkâra kalkışabilirsiniz. O zaman ben de ayrıntılı bir araştırma yapmak zorunda kalırım. Sonuç ne olursa olsun böyle bir araştırma sadece zarar verir. Şu anda bunun aleyhinize sonuçlanacağını da düşünüyorum. Onun için size daha fazla ısrar etmemenizi önereceğim. Parlamentodaki durumunuzu sarsmamalısınız. Yoksa böyle bir şey Aurora'nın siyasi bakımdan düzgün bir yolda ilerlemesini de engelleyebilir."

"Gördüğüm kadarıyla... Jander'in ölümü olayından önce Parlamento üyelerinin çoğu Galaksiye yerleşme konusunda Dr. Fastolfe'u destekliyordu. Jander'i Dr. Fastolfe'un öldürdüğünü iddia ederek belki yeteri kadar üyenin tarafınıza geçmesini sağlayacak ve böylece çoğunluk kazanacaktınız. Oysa şimdi Dr. Fastolfe isterse size aynı şeyi yapabilir. Sizi Jander'i öldürmekle suçlayabilir. Üstelik rakibinize iftira ederek onu yaian yere suçladığınızı da açıklayabilir. Ve o zaman siz kaybedersiniz."

"İşe karışmadığım takdirde siz Dr. Amadiro ve siz Dr. Fastolfe, inadınız ve hattâ kininiz yüzünden güçlerinizi toplar ve birbirinizi türlü şeylerle suçlamaya kalkışabilirsiniz. O zaman hem kamuoyu ve hem de siyasi gücümüz tamir edilemeyecek bir biçimde parçalanır. Hattâ parça parça olur. Zararımız da korkunç olur o zaman."

"Bu durumda Dr. Fastolfe kazanır tabii. Ama zafer ona da pahalıya mal olur. Ve ben bu durumda Başkan olarak Dr. Fastolfe'a oy verilmesini sağlamak ve onun zaferini mümkün olduğu kadar nezaketle kabul etmeniz

için size ve grubunuza baskı yapmak zorunda kalırım. Bunu hemen şimdi. Aurora'nın geleceği için yaparım."

Fastolfe, "Ezici bir galibiyet beni ilgilendirmiyor. Sayın Başkan," diye açıkladı.

"Ben yine uzlaşmamızı önereceğim. Aurora, diğer Uzaycı dünyalara ve Arza Galaksiye yerleşme hakkı tanısın. Buna karşılık ben de memnunlukla Robotik Enstitüsüne katılır insana benzer robotlar konusunda bütün bildiklerimi açıklar, böylece Dr. Amadiro'nun planının uygulanmasını kolaylaştırmış olurum. Buna karşılık yalnızca bir tek şey istiyorum. Dr. Amadiro gelecekte Arza misilleme yapmayı aklından çıkarsın. Hatta bu konuda bir anlaşma hazırlansın. Bunu biz ve Arzlılar imzalayalım."

Başkan, "Bir devlet adamına yakışacak akıllıca bir öneri," diye kafasını saladı.

"Bunu kabul ediyor musunuz, Dr. Amadiro?"

Amadiro yerine çökmüştü. Yüzünde yenilgiyi kabul ettiğini gösteren acı bir ifade vardı. "Ben kişisel güç ya da zaferin vereceği sevinci istemedim. Ben Aurora için en iyisi olduğunu düşündüğüm bir şeyi yerine getirmeye çalıştım. Dr. Fastolfe'un planının günün birinde Aurora'nın sonu demek olacağına inanıyorum. Ancak, bu Arzlının çalışmaları yüzünden çaresiz durumdayım..." Baley'e çabucak, kinle bir göz attı "Bunun farkındayım. Dr. Fastolfe'un önerisini kabul etmekten başka yapabileceğim bir şey de yok."

Başkan, "Buna izin vereceğiz tabii," dedi. "Ve, beni dinlerseniz, Dr. Fastolfe, bu Arzlıyı mümkün olduğu kadar çabuk Aurora'dan gönderin. Davanızı kazanmanızı sağladı. Ama Aurora'lılar fazla zaman bulur ve bir Arzlının bizi yendiğini düşünmeye başlarlarsa, görüşlerinizi pek de hoş

karşılamazlar."

"Haklısınız, Sayın Başkan. Bay Baley de hemen gidecek. Tabii teşekkürlerimle birlikte. Siz de ona teşekkür edeceksiniz sanırım."

Başkan isteksizce, "Şey..." diye mırıldandı. "Zekâsı sayesinde yaralayıcı siyasi bir savaşa girmekten kurtulduk. Onun için kendisine minnet duyuyorum. . Teşekkürler, Bay Baley."

ON DOKUZ

Baley uzaktan Aurora'lıların gidişini seyretti. Amadiro'yla Başkan birlikte gelmişlerdi ama evden ayrı ayrı uzaklaştılar.

Onları geçirmiş olan Fastolfe, Baley'nin yanına geldi.

Adam ne kadar rahatladığını saklamıyordu. "Haydi, Bay Baley. Benimle öğle yemeği yiyeceksiniz. Ondan sonra da mümkün olduğu kadar çabuk Arza hareket edeceksiniz."

Robot uşakların bu yolculuk için hazırlık yaptıkları belliydi.

Baley başını sallayarak alayla, "Başkan kendisini zorlayarak bana teşekkür etmeyi başardı," dedi. "Ama sözleri gırtlağına takılıp kalmış gibiydi."

Fastolfe, "Bunun ne büyük bir şeref olduğunu bilmiyorsunuz," diye karşılık verdi.

"Başkan ender olarak bir kimseye teşekkür eder. Ama tabii kimse de Başkana teşekkür etmez. Başkanı övme görevi her zaman tarihe bırakılır. Ve bu seferki kırk yıldan daha uzun bir süreden beri hizmet ediyor. O da aksi ve huysuz bir hal aldı. Başkanların sonuncu on yıllarında daima böye olur..."

"Ama ben size tekrar teşekkür ediyorum, Bay Baley. Aurora da benim yardımımla size minnetini belirtecek. Ömrünüzün kısa olmasına karşın yine de Arzlıların uzaya açıldıklarını görecek kadar yaşayacaksınız. Teknolojimizle size yardım edeceğiz."

"Sizin bu düğümü iki buçuk gün içinde... hattâ daha da kısa bir sürede çözmeyi nasıl başardığınızı bilmiyorum. Şahane bir insansınız! Haydi, herhalde elinizi yüzünüzü yıkamak istersiniz. Buna ihtiyacınız olduğunun farkındayım."

Baley, Başkan oraya geleliden beri ilk defa söyleyeceği sözlerden başka bir şeyi düşünme fırsatı buldu. Üç defa yani uykuya dalarken, bayılmak

üzereyken ve aşktan sonra dinlenirken aklına gelen şeyin ne olduğunu hâlâ anlayamamıştı.

"Önce o yetişti!"

Bu sözlerin onun için hâlâ bir anlamı yoktu. Yine de bu cümlenin yardımı olmadan Başkanı etkilemiş ve zafer kazanılmasını sağlamıştı. Baley, "Uymayan ve gerekli olmayan bir şey mi bu?" diye düşündü. "Öyleyse bir önemi olabilir mi? Saçma sapan bir cümle mi?"

Bu, Baley'nin kafasına takılmıştı. Sofraya oturduğu zaman zafer kazanmış olmasına rağmen kendisini hiç de galip gibi hissetmiyordu .Ona sanki bir şeyi fark etmemiş gibi geliyordu. Acaba Başkan verdiği karara uyacak mı? Amadiro savaşı kaybetti, ama hemen yılacak bir adama da benzemiyor. Sözlerinde samimi olduğunu düşünelim. Yani kendi kişisel zaferini değil de Aurora'yı düşünüyordu diyelim.

Eğer öyleyse adam savaşmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyecektir.

Baley bu yüzden Fastolfe'u uyarma gereğini duydu. "Dr. Fastolfe, savaşın sona erdiğini hiç sanmıyorum. Dr. Amadiro Arzın engellenmesi için savaşmayı sürdürecek."

Yemekler getirilirken Fastolfe başını salladı. "Öyle yapacağını biliyorum. Bunu bekliyorum da. Ancak Jander'in ölümü olayı sona erdiği için artık hiçbir şeyden korkmuyorum. Bu konu kapandığına göre Parlamentoda Amadiro'yu her zaman yenebilirim. Bundan eminim. Endişelenmeyin, Bay Baley, Arz ilerleyecek! Kinci Amadiro'nun sizden intikam almaya kalkmasından da korkmayın. Güneş batmadan bu gezegenden ayrılarak Arza doğru gideceksiniz. Daneel de yanınızda olacak... Ayrıca göndereceğimiz rapor tekrar terfi etmenizi de sağlayacak."

Baley, "Dünyama dönmeyi çok istiyorum," dedi. "Ama bazı kimselerle vedalaşmak için zaman bulacağımı umarım... Gladia'yı bir kez daha görmek ve Giskard'la da vedalaşmak istiyorum. Belki de o dün gece hayatımı kurtardı."

"Bu kesin. Bay Baley. Ama lütfen yemeğinizi yiyin."

Arzlı istenileni yaptı ama yemek de ona zevk vermedi.

Başkanla karşılaşması ve kazandığı zafer gibi bu yemeklerin de tadı yoktu nedense.

Ama Fastolfe çok sevinçliydi. "Cok kötü şeyler olacağından korkuyordum, Bay Baley. Başkanla konuşmak için henüz erken olduğunu ve söyleyeceklerinizin durumu düzeltmeyeceğini düşünüyordum. Ama siz her şeyi olağanüstü idare ettiniz. Sizi dinlerken büyük bir hayranlık duydum. Her an Amadiro'nun, 'Bir Arzlıya değil bana inanılmalı,' demesini bekliyordum. Ne de olsa bu Arzlı kendisini yabancı bir gezegende bulduğu için yarı çıldırmış gibiydi..."

Baley buz gibi bir sesle, "Özür dilerim. Dr. Fastolfe," dedi. "Ben sürekli yarı çılgın gibi değildim. Dün gece dışında... Yalnızca o zaman kontrolümü kaybettim. Bunun dışında, Aurora'da kaldığım sürede bazen sıkıldığım oldu. Ama aklım her zaman yerindeydi."

Başkanla yaptığı konuşma sırasında hissettiği ve baskı altında tutmak için çabaladığı öfkenin Dir kısmı açığa çıkıyordu artık. "Yalnızca fırtına sırasında sarsıldım, efendim." Birdenbire hatırladı. "Bir de uzay gemisiyle buraya yaklaşırken bir iki dakika..."

O düşünce, hatıra ya da yorumun kafasında nasıl ve ne hızla belirdiğinin farkında değildi. Önce kafasında bu olayla ilgili hiçbir şey yokken bir an sonra bu düşünce sanki hep oradaymış gibi belirivermişti. Baley, huşuyla fısıldadı. "Yakub adına..."

Sonra da masaya yumruğunu indirdi. Tabaklar şıkırdadı. "Yakub adına!"

Fastolfe şaşırdı. "Ne var, Bay Baley?"

Baley adama baktı ve bu soruyu neden neden sonra kavrayabildi. "Hiçbir şey yok, Dr. Fastolfe. Dr. Amadiro'nun Jander'i öldürmesini ve sonra da suçu müthiş bir küstahlıkla üzerinize yıkmaya çalışmasını düşünüyordum. Dün gece fırtınada yarı çıldırmamı sağladı ve sonra da açıklamalarıma inanılmaması için bundan yararlandı. Bu yüzden... bir an... öfkelendim."

"Öfkelenmeniz gereksiz, Bay Baley. Aslında Amadiro'nun Jander'i öldürmesi imkânsızdı. Bu yine de bir arızaydı. Amadiro'nun çalışmaları böyle bir arıza olasılığını artırır elbette. Ama bu konuyu da tartışacak değildim."

Baley bu sözleri hayal meyal duydu. Fastolfe'a biraz önce söyledikleri doğru değildi. Bu yüzden Aurora'lının cevabının da önemi yoktu. Sorunla ilgili değildi bu.

"Herhalde Başkan böyle derdi."

Aslında bütün olanlar da, Baley'in açıklamaya çalıştıkları da önemsiz ve ilgisizdi. Ama bu yüzden durumun değişmesine de gerek yoktu. Sadece bir tek şey... bir süre sonra değişecekti. Baley, kafasındaki derin sessizlikte, Yakub adına... diye fısıldadı. Sonra birdenbire tabağının üzerine eğildi. Artık yemeğini zevkle, sevinçle yiyordu.

Baley yine Fastolfe'la Gladia'nın evlerinin arasındaki çim alanı aştı. Gladia'yı üç gün içerisinde dördüncü kez görecek ve bu son karşılaşmaları olacaktı. Baley'nin kalbi sanki göğsünde büzülerek sıkılmış bir yumruk oldu.

Giskard da Baley'le beraberdi ama uzakta yürüyor ve her zamankinden daha fazla çevreyle ilgileniyordu. Arzlı, Başkan artık her şeyi bildiğine göre, diye düşündü. Benim güvenliğim için eskisi kadar endişe etmeleri gereksiz.

Aslında tehlikede olan Daneel'di. Herhalde Gişkard'a bu konuda henüz yeni emir vermediler.

Giskard Baley'e sadece bir kez yaklaştı. O da Arzlı kendisine seslendiği zaman.

"Giskard, Daneel nerede?"

Gidkard sanki yüksek sesle konuşmayı istemiyormuş gibi hızla ona yaklaştı.

"Daneel uzay limanına doğru yola çıktı, beyim. Yanında birkaç hizmetkâr daha var. Arza yapacağınız yolculuk için hazırlık yapacaklar. Hava limanına götürüldüğünüz zaman Daneel sizi orada karşılayacak. Gemiye sizinle binecek. Ve sizinle Arza eriştiğiniz zaman vedalaşacak."

"Bu haber hoşuma gitti. Daneei'le birlikte geçireceğim her gün benim için değerli. Ya sen, Giskard? Sen de bizimle gelecek misin?"

"Hayır, beyim. Bana Aurora'da kalmam emredildi. Ama Daneel ben yokken bile size iyi hizmet edecektir."

"Bundan eminim, Giskard. Ama seni özleyeceğim."

"Teşekkür ederim, beyim." Giskard geldiği gibi hızla uzaklaştı. Baley bir iki dakika robotun arkasından düşünceli bir tavırla baktı. "Hayır, sırayı bozmayacağım. Önce Gladia'yı görmem gerekiyor."

* * *

Gladia Baley'i karşılamak için yaklaştı. İki gün içerisinde ne büyük bir değişiklik olmuştu. Kadın neşeli değildi, zıplayıp sıçramıyor, fıkırdamıyordu. Yüzünde şok geçirmiş ve kayba uğramış olan insanlara özgü o ciddi ifade vardı hâlâ. Ama o endişeli görünüşü kaybolmuştu. Gladia sakindi şimdi. Sanki hayatın sürdüğünü ve yaşamanın yine de güzel olduğunu fark etmiş gibi.

Baley'e yaklaşarak elini uzatırken dostça bir tavırla, içtenlikle gülümsemeyi de başardı. Arzlı duraklayınca da, "Elimi sık, Elijah," dedi. "Dün geceden sonra gerileyerek sanki bana dokunmak istemiyormuş gibi bir tavır takınman gülünç. Anlayacağın ben onu hâlâ hatırlıyorum ve pişman da değilim. Tersine."

Baley kendisi için olağanüstü olan bir şeyi yaptı yani genç kadının tebessümüne gülümseyerek karşılık verdi. "Onu ben de hatırlıyorum. Ve ben de pişmanlık duymuyorum. Hatta olayı tekrarlamayı da isterdim. Ama sana, 'Allaha ısmarladık,' demeye geldim."

Gladia'nın keyfi kaçtı. "O halde Arza dönüyordun. Oysa Fastolfe'un eviyle benimki arasında işleyen robot haberalma örgütüne göre her şey yolunda gitmiş. Başarısızlığa uğramış olamazsın."

""Başarısızlığa uğramadım. Hatta Dr. Fastolfe tam bir zafer kazandı. Artık onun Jander'in ölümüyle ilgisi olduğunu ima bile edemezler."

"Böyle olacağını biliyordum!" Gladia'nın sesinde memnunluk vardı. "Bu işi başaaracağından emindim. Onlara araştırma için seni getirtmelerini

söyledim... Ama seni neden Arza gönderiyorlar?"

"Sorun çözümlendiği için. Burada daha fazla kalırsam politikacıların rahatsız olacağı anlaşılıyor."

Gladia bir an kararsızca Baley'e baktı. "Bu sözlerinle ne demek istediğini anladığımdan pek de emin değilim. Arzlılara özgü bir laf olmalı bu. Ama neyse... Jander'i kimin öldürdüğünü öğrendin mi? Asıl önemli olan bul.."

Baley etrafına bakındı. Giskard bir bölmeye girmişti. Bir diğerinde de Gladia'nın robotlarından biri bekliyordu.

Genç kadın bu bakışın anlamını hemen kavradı. "Elijah, robotlar yüzünden endişelenmemeyi öğrenmelisin. Odada iskemle olması seni endişelendiriyor mu? Ya şu perdeler?"

Baley başını salladı. "Pekâlâ, Gladia. Çok üzgünüm... çok, çok üzgünüm ama onlara Jander'in kocan olduğunu söylemek zorunda kaldım."

Gladia'nın gözleri irileşti.

Arzu telaşla konuşmasını sürdürdü. "Bunu yapmak zorundaydım. Sorunun çözümlenmesi için bu şarttı. Ama sana yemin ediyorum, bu Aurora'daki durumunu etkilemeyecek." Başkanla yapılan toplantı sırasında konuşulanları mümkün olduğu kadar kısaca özetledi.

Sözlerini, "Gördüğün gibi," diye tamamladı. "Jander'i kimse öldürmemiş. Onun arızalanmasına pozitronik yollarından birindeki bir değişiklik yol açmış. Ama olaylar arızalanma olasılığını arttırmış da olabilir."

Gladia, "Bundan hiç haberim yoktu," diye inledi. "Hiç haberim yoktu. Bilmeden de olsa Amadiro'ya iğrenç planını uygulaması için yardım etmiş oldum. Suçlu yine de o. Jander'e çekiçle saldırsaydı, aynı derecede suçlu sayılırdı."

Baley, içtenlikle, "Gladia," dedi. "Haksızlık bu. Amadiro, Jander'e zarar vermeyi düşünmüyordu bile. Kendince Aurora'nın iyiliği için çabalıyordu. Ama sonunda cezalandırıldı da. Yenildi. Planları alt üst oldu. Robotik Enstitüsü de Dr. Fastolfe'un yönetimine girecek. Sen, kendin bile bundan daha uygun bir ceza bulamazdın."

Gladia, "Bu konuyu düşüneceğim," diye mırıldandı. "Ama Santime Gremionis'i ne yapacağım? Görevi beni buradan uzaklaştırmak olan o yakışıklı uşağı? Onu arka arkaya reddetmeme karşın hâlâ umutluydu! Ah elbet o tekrar buraya gelir! Ben de o zaman..."

Baley hızla başını salladı. "Hayır, Gladia! Ben Gremionis'le konuştum. Olanlardan haberi bile yok onun, bana inan. O da senin gibi aldandı. Aslında durum düşündüğünün tam tersi. Gremionis, seni buradan uzaklaştırması gerektiği için üzerine o kadar düşmüyordu. Greminios sana karşı bazı duyguları olduğu için üzerine düşüyordu, aşık olduğu için... Bilmiyorum bu kelime Aurora'da Arzdaki anlamda mı kullanılıyor?"

"Aurora'da bu Koreografidir. Jander bir robottu. Sense bir Arzlısın. Aurora'lılar başka."

"Evet, bunu anlatmıştın. Ama Gladia sen Jcınder'den almasını öğrendin. Benden de vermesini. Aslında böyle bir niyetim yoktu ya, o da başka. Bir şeyler öğrendiğini kabul etmelisin. Şimdi senin de bunları öğretmen gerekmez mi? Gremionis sana yeteri kadar hayran. Onun için senden bir şeyler öğrenmeye de razı olacaktır. Kendisini reddetmene karşın yine de peşini bırakmayarak Aurora geleneklerine meydan okuyor. Daha da fazlasını yapacaktır. Ona hem vermesini, hem de almasını öğretebilirsin."

"Elijah, beni başından atmaya mı çalışıyorsun?"

Baley ağır ağır başını salladı. "Evet, öyle Gladia. Şu anda senin mutlu olmanı istiyorum. Kendim ya da Arz için şimdiye kadar istediğim şeylerden çok daha fazla. En çok bunu istiyorum. Seni mutlu edemem. Ama Gremionis bunu başarırsa ben de mutlu olurum, seni mutlu eden benmişim gibi..."

"Gladia, Gremionis, Koreografiyi seni şaşırtacak bir heyecanla red edecek. Bunu nasıl yapacağını ona gösterirsen elbette. Haber etrafa yayılınca başkaları da koşup hayran hayran ayaklarının dibine yığılacaktır. Belki Gremionis de başka kadınlara ders verme fırsatını bulur. Belki de sonunda Aurora'nın seks yaşamında devrim yapacaksın. Bunu başarmak için önünde üç yüz yıl var."

Gladia hayretle Arzlıya baktı, sonra da gülmeye başladı.

"Bana takılıyorsun! Bilerek böyle aptal aptal konuşuyorsun. Doğrusu senden böyle bir şey beklemezdim, Elijah. Her zaman asık suratlı ve haşinsin. Yakub adına!" Bu sonuncu kelimeleri söylerken Baley'nin ciddi, bariton sesini taklide çalışmıştı.

Baley, "Belki sana biraz takılıyorum," diye itiraf etti. "Ama aslında kimi söylediklerimde ciddiyim. Gremionis'e bir şans tanıyacağına söz vermelisin."

Gladia, Baley'e yaklaştı. Adam hiç duraklamadan genç kadına sarıldı. Gladia, parmaklarını Arzlı'nın dudaklarına koydu. Baley bu parmak uçlarını hafifçe öptü.

Gladia usulca, "Senin olmamı tercih etmez miydin Elijah?" diye sordu.

Baley, odada robotların olduğunu unutmayı yine de başaramamıştı. O da Gladia gibi alçak sesle, "Evet, tercih ederdim," dedi. "Benim olsaydın, şu anda Arzın parçalanması bile bana vız gelirdi, Gladia. Bunu utanarak itiraf ediyorum. Ama benim olman imkânsız. Birkaç saat sonra Aurora'dan ayrılacağım. Senin de benimle birlikte gelmene kesinlikle izin vermezler. Bir daha Aurora'ya gelmeme razı olacaklarını da sanmıyorum. Sanırım sen de Arzı görmeye gelmeyeceksin."

"Seni bir daha görmeyeceğim, Gladia. Ama seni hiçbir zaman unutmayacağım. Ben yirmi otuz yıl sonra öleceğim. Oysa sen o sırada şimdiki kadar genç olacaksın. Yani hayal ettiklerimiz de olsaydı, yine de çok geçmeden 'Elveda' demek zorunda kalacaktık."

Gladia başını adamın göğsüne dayadı. "Ah, Elijah, iki kez hayatıma girdin. Her seferinde de yalnızca birkaç saat kaldın. İki kez benim için çok önemli şeyler yaptın ve her defasında da, 'Allaha ısmarladık,' dedin. İlk seferinde yalnızca yüzüne dokunabildim. Ama bu o kadar çok şeyi değiştirdi ki. İkinci kez bundan daha fazlasını yapabildim. Bu da yine birçok değişikliğe neden oldu. Sayısız yıllar boyunca da yaşasam seni yine de unutamam, Elijah."

Baley, "O halde bunun mutlu olmanı engelleyen bir anı olmasına izin verme," dedi. "Gremionis'i kabul et. Onu mutlu etmeye çalış. Onun da seni mutlu etmesine izin ver. Ayrıca bana rahatlıkla mektup yazabileceğini de unutma. Aurora'yla Arz arasında hiper posta var."

"Sana mektup yazacağım, Elijah. Sen de bana yazacaksın, değil mi?"

"Evet, Gladia."

Sonra bir sessizlik oldu. Baley'le Gladia istemeye istemeye birbirlerinden uzaklaştılar. Baley kapıya doğru giderken Gladia odanın ortasında durdu. Arzlı kapıda durarak geriye baktığında genç kadın hâlâ oradaydı ve hafifçe gülümsüyordu.

Baley dudaklarını sessizce oynattı. "Elveda." Sonra, sessizce konuştukları için ekledi. "Aşkım..." Sesli konuşsalardı bunu yapamayacaktı.

Gladia'nın dudakları da kıpırdadı. "Güle güle, biricik aşkım."

Baley dönerek dışarı çıktı. Gladia'yı bir kez daha göremeyeceğini, ona bir kez daha dokunamayacağını biliyordu.

* * *

Elijah Baley ancak bir süre sonra hâlâ yapması gereken işi düşünmeyi başarabildi. Fastolfe'la Gladia'nın evinin arasındaki uzaklığın yarısına eriştiği sırada duraklayarak elini kaldırdı. Gözünden hiçbir şey kaçmayan Giskard hemen yanına geldi. Baley, "Uzay limanına gitmek için ne zaman yola çıkacağım, Giskard?" diye sordu.

"Üç saat on dakika sonra, beyim."

Baley bir an düşündü. "Şuradaki ağaca doğru gitmek istiyorum. Oturup sırtımı gövdesine dayayacağını. Bir süre öyle yalnız kalacağım. Sen yanımda olacaksın, ama diğer insanların gelmelerini istemiyorum."

"Açık yerde mi oturacaksınız, beyim?" Giskard'ın hayretini ve geçirdiği şoku sesiyle açıklaması imkânsızdı.

Ama Baley, Giskard insan olsaydı, bu sözleriyle yine bu duygularını açıklayabilirdi, diye düşündü. Sonra da, "Evet,"

dedi. "Biraz düşünmek istiyorum. Sakin bir gün bu. Güneşli, ılık. Havada tek bir bulut yok. Dün geceden sonra bugün etraf bana hiç de tehlikeli

değilmiş gibi geliyor. Agorafobim tutarsa içeri girerim. Söz veriyorum. E, bana katılacak mısın?"

"Evet, beyim."

"İyi." Baley önden ilerledi. Ağaca eriştiler. Arzlı bunun gövdesine usulca dokundu. Sonra da parmağına baktı, hiç kirlenmemişti. Gövdeye yaslanmakla üstünün başının kirlenmeyeceğini anlayan Baley yeri inceledi. Sonra dikkatle oturarak ağaca yaslandı. Ağacın gövdesi bir koltuğun arkalığı kadar rahat değildi.

Ama Baley birdenbire huzur duydu. Garip bir şeydi bu.

Belki Dedektif odada böyle bir şey hissetmeyecekti. Giskard hâlâ ayakta duruyordu.

Baley, "Sen de oturmaz mısın?" dedi.

"Ayakta dururken de aynı derecede rahatım."

"Bunu biliyorum, Giskard. Ama başımı kaldırıp sana bakmak zorunda kalmazsam istediklerimi daha rahatlıkla düşünebilirim."

"Oturursam tehlikeye karşı sizi aynı etkinlikle koruyamam, beyim."

"Bunu da biliyorum, Giskard. Ama şu ara bir tehlike yok. Görevim sona erdi. Olay açıklandı. Dr. Fastolfe'un durumu sağlamlaştı. Oturma tehlikesini göze alabilirsin. Ve ben sana oturmanı emrediyorum."

Giskard hemen Baley'nin karşısına oturdu ama bakışlarını hâlâ etrafta dolaştırıp duruyordu.

Baley ağaç yapraklarının arasından gökyüzüne baktı.

Öndeki yeşillere ve daha yukarıdaki maviye.

Böceklerin vızıltısını, bir kuşun ani cıvıltısını dinledi, belki de küçük bir hayvan geçtiği için dalgalanan otları inceledi.

Ve yine, burada ne acayip bir huzur duyuluyor, diye düşündü. Bu sükunet Kentin gürültü ve patırdısından ne kadar farklı. Bu sessizce yaşanılan bir huzur. Telaşsız, her şeyden uzak bir huzur.

Baiey ilk kez o zaman Dışarıyı, Kente tercih etmenin ne demek olduğunu biraz sezdi. Birdenbire Aurora'da başına gelenler ve en önemlisi fırtına yüzünden şükrettiğinin farkına vardı. Çünkü artık Arzdan ayrılmayı ve yeni bir dünyaya yerleşmeyi başaracağını biliyordu. O ve oğlu Ben yeni bir gezegene gideceklerdi.

Belki Jessie de gelecekti.

Arzlı, "Dün gece." dedi. "Fırtına sırasında, karanlıkta 'Acaba hava bulutlu olmasaydı Aurora'nın uydusunu görebilir miydim?' diye düşündüm. Yanılmıyorsam gezegenin bir uydusu var."

"Aslında iki uydusu var, beyim. Daha büyük olanın adı Tithonus. Ama yine de küçük sayılır. Bu yüzden oldukça parlak bir yıldız gibi gözüküyor. Daha küçük olanıysa gözle görmek imkânsız. Adı da Tithonus II. Ama bu uydudan pek söz edilmez."

"Teşekkür ederim... Dün gece beni kurtardığın için de sana teşekkür etmem gerekiyor, Giskard." Baley robota baktı. "Sana uygun bir biçimde nasıl teşekkür edeceğimi de bilmiyorum."

"Bana teşekkür etmenize hiç gerek yok. Ben sadece Birinci Kuralın emirlerini yerine getirmeye çalıştım. Bu bakımdan seçme hakkım da yoktu."

"Ne olursa olsun, belki de hayatımı sana borçluyum. Bunu anladığımı bilmeni de istiyorum. Şimdi. Giskard... sence ne yapmam gerekiyor?"

"Hangi bakımdan?"

"Görevim sona erdi. Savaşı Dr. Fastolfe kazanacak. Arzın geleceği de güvende sayılabilir. Yani yapmam gereken bir şey yokmuş gibi gözüküyor. Ama yine de Jander sorunu var."

"Anlayamadım."

"Jander'in beynindeki pozitronik potansiyelin raslantıyla yer değiştirmesi sonucu öldüğüne karar verildi. Ancak Dr. Fastolfe böyle olayların binde bir görüldüğünü itiraf ediyor. Amadiro'nun yaptığı testler olasılığı biraz arttırmış. Ama arızayı kesinleştirecek kadar da a'eğil. Hiç olmazsa Fastolfe böyle düşünüyor. Ancak ben Jander'in bilerek öldürüldüğüne inanıyorum.

Fakat artık bunu açmaya cesaretim de yok. Vardığım sonuç herkesi memnun etti. Her şeyi alt üst etmeyi de istemiyorum. Fastolfe'u tekrar tehlikeli bir duruma düşürmek hiç hoşuma gitmeyecek. Gladia'yı mutsuz etmek de öyle. Ne yapacağımı bilmiyorum. Bu konuyu insanlarla konuşmam imkânsız. Bu yüzden seninle konuşuyorum, Giskard."

"Evet, beyim."

"Sana her zaman söylediklerimi kafandan silmeni ve hiçbir şey hatırlamamanı emredebilirim."

"Evet, beyim."

"Sence ne yapmalıyım?"

Giskard, "Jander'in öldürüldüğünü söylüyorsunuz," dedi.

"O halde bunu yapabilecek birinin de olması gerekir. Bu işi ancak Dr. Fastolfe başarabilirdi. Ama o robotu öldürmediğini söylüyor."

"Evet. Başlangıç noktamız buydu. Ben Dr. Fastolfe'a inanıyorum. Jander'i onun öldürmediğinden de eminim."

"O halde robot nasıl öldürülmüş olabilir, beyim?"

"Belki robotlar konusunda Dr. Fastolfe kadar bilgili olan biri daha vardı, Giskard."

Baley dizlerini bükerek kollarını bunlara doladı. Gişkard'a bakmıyordu.

Giskard sordu. "Bu kim olabilir?"

Ve böylece Baley o önemli ana erişmiş oldu. "Sen, Giskard," dedi.

* * *

Giskard insan olsaydı hayretle, sessizce, sersemlemiş gibi Baley'e bakar veya öfkeyle bağırıp çağırır ya da dehşetle büzülüp kalırdı. Ya da başka bir sürü tepki gösterebilirdi.

Ama Giskard bir robottu ve bu yüzden duygularla ilgili bir tepki göstermedi. Yalnızca, "Neden böyle söylüyorsunuz?" diye sordu. Baley,

"Bu sonuca nasıl vardığımı çok iyi bildiğinden eminim, Giskard," dedi. "Ama bunu kendim için anlatmama izin ver. Bu sessiz yerde, yola çıkmadan önceki bu kısacık sürede açıklamama... Bu konuda konuşmak hoşuma gidecek. Yanıldığım noktalarda da düzeltmeler yapmalısın."

"Tabii, beyim."

"Yanılmıyorsam ilk hatamı Daneel'den daha ilkel ve daha az karmaşık bir robot olduğunu düşündüğüm zaman yaptım. Günkü sen Daneel gibi insanlara çok benzemiyordun. Biz, her zaman, 'Bir robot insana ne kadar benzerse, o kadar akıllı olur,' diye düşüneceğiz sanırım. Tabii senin gibi bir robot kolaylıkla hazırlanabilir. Daneel gibilerse Amadiro tipindeki adamlar için her zaman bir sorun oluştururlar. O tür robotları ancak Dr. Fastolfe gibi dahiler yaratabilir. Ama Daneel'i yaratmaktaki güçlüğün daha çok yüz ifadesi, ses tonu, tavırlar ve hareketler gibi insanca şeylerle ilgili olduğunu sanıyorum. Bunlar şaşılacak kadar karmaşık şeyler. Ama kafa zenginliğiyle bir ilgileri yok. Haklı mıyım?"

"Çok haklısınız."

"İşte bu yüzden ilk anda seni küçümsedim. Başkalarının da yaptıkları gibi. Ama biz daha Aurora'ya erişmeden sen kendini ele verdin. İniş sırasında bir agorafobi krizi geçirdiğimi hatırlarsın. Bir an için dün gece fırtınada olduğumdan daha da çaresiz duruma düşmüştüm."

"Hatırlıyorum."

"O sırada Daneel de kamaramda, yanımdaydı. Sen ise dışarıda, kapının önünde bekliyordun. Ben sessizce, adeta katatonik bir hal alıyordum. Daneel. belki de o sırada bana bakmadığı için durumun farkında değildi. Sen dışarıdaydın. Ama imdadıma koşan da yine sen oldun. Kamaraya dalarak elimdeki göstericiyi kapattın. Önce sen yetiştin! Daneel'den önce! Oysa onun refleksleri de seninkiler kadar hızlı. Bunu Dr. Fastolfe'un bana vurmasını engellediği zaman kanıtladı."

"Dr. Fastolfe size vurmak niyetinde değildi."

"Değildi tabii. Yalnızca bana Daneel'in reflekslerini gösteriyordu... Ama dediğim gibi önce imdadıma sen yetiştin. Bunu pek de fark edecek halde değildim. Ama agorafobiyle ilgili dehşet bile kendimi tümüyle kaybetmeme

yol açmıyor. Dün gece bunu anladım. Gemide imdadıma önce senin yetiştiğini fark ettim ama bunu unuttum. Tabii bunun mantığa uygun bir cevabı da var."

Baley, Giskard'ın, 'Evet,' demesini bekliyormuş gibi durdu. Ama robot sesini çıkarmadı. Baley, "Kafamın içindekileri okuduğun anlaşılılıyor." dedi.

"Kapının dışında olmana karşın bir tür kriz geçirdiğimi fark ettin. Bunu daha basit ve kısa bir biçimde şöyle açıklayabiliriz: sen insanların kafasından geçenleri okuyabiliyorsun."

Giskard usulca, "Evet, beyim," diye cevap verdi.

"Ayrıca kafaları etkilemesini de biliyorsun. Yanılmıyorsam durumu fark ettiğimi anladın ve bu gerçeği kafamda silikleştirmeye çalıştın. Gemideki olayın aklıma geldiği anlar oldu. Ama etkin yüzünden o anları pek hatırlayamadım ya da olanların anlamlarını kavrayamadım. Ancak her şeyi kafamdan iyice silemedin. Belki de gücün kısıtlı..."

Giskard, "Benim için en önemli olan Birinci Kuraldır, beyim," diye açıkladı.

"İmdadınıza koşmam gerekiyordu. Tabii bu yüzden sırrımın anlaşılacağını da biliyordum. Kafanızdaki anıyı da size zarar vermemek için çok hafifçe silebildim."

Baley başını salladı. "Senin de bazı zorluklarla karşılaştığın anlaşılıyor. Çok hafifçe silebildin demek?... İşte bu yüzden gevşediğim ve çağrışım yapabildiğim zamanlarda o olayı hatırlayabildim. Fırtınada kendimden geçerken yine önce senin imdadıma yetişeceğini düşündüm. Gemide olduğu gibi. Belki beni kızılötesi radyasyonun yardımıyla buldun. Ama etraftaki bütün kuşlar ve memeliler de aynı ışınları çıkarıyorlardı. Bu aklını karıştırabilirdi. Oysa baygın olmama karşın kafam hâlâ çalışır durumdaydı. Bu beni bulmana yardımcı oldu."

Giskard, "Gerçekten öyle," dedi.

"Uyumak ya da bayılmak üzereyken olayı hatırlıyordum. Ama iyice kendime geldiğim zaman bunu tekrar unutuyordum. Ancak dün gece olay tekrar aklıma geldi. Bu kez yalnız değildim. Gladia yanımdaydı ve

söylediklerimi de tekrarladı, 'Önce o yetişti,' dediğimi, söyledi. Ancak o zaman bile bunun ne anlama geldiğini kavrayamadım. Fakat sonunda Dr. Fastolfe'un laf arasında söylediği bir söz bir düşüncenin engelleri aşarak ortaya çıkmasına neden oldu. Kafamda bu fikir belirdiği zaman başka şeyleri de hatırladım. Örneğin, gemide, 'Gerçekten Aurora'ya mı iniyoruz,' diye düşündüğüm an ben bir şey söylemeden sen cevap verdin. 'Gerçekten Aurora'ya iniyoruz,' dedin... Herhalde insanların kafasını okuduğunu kimseye açıklamıyorsun."

"Öyle, beyim."

"Neden?"

"Kafaları okuma yeteneğim bana Birinci Kurala itaat etmek için eşsiz bir fırsat sağlıyor. Onun için bu özelliğime değer veriyorum. İnsanlara zarar gelmesini daha ustalıkla önleyebiliyorum. Ama Dr. Fastolfe' un da, başka insanların da düşünceleri okuyan bir robota dayanamayacaklarını biliyorum. Bu yüzden bu yeteneğimi gizliyorum. Dr. Fastolfe, Susan Calvin'in ortadan kaldırdığı, kafaları okuyan bir robotla ilgili bir efsaneyi anlatmaktan çok hoşlanıyor. Onun Dr. Calvin'in bu başarısını tekrarlamasını istemiyorum."

"Evet, Fastolfe o efsaneyi bana da anlattı. Bence bilinçaltı Fastolfe'a senin insanların kafalarından geçenleri okuduğunu fısıldıyor. O efsanenin üzerinde durmasının nedeni de bu. Aslında onun bu efsaneden söz etmesi senin için tehlikeli bir şey. Zaten durumu kavramama da bu yol açtı."

"Dr. Fastolfe'un kafasını boş yere fazla etkilemeyi istemiyorum Tehlikeyi gidermek için elimden geleni yapıyorum. Bu yüzden Dr. Fastolfe efsaneyi anlattığı zamanlarda mutlaka bunun bir masal olduğunu vurguluyor. Bunun imkânsız olduğunu da belirtiyor."

"Evet, bunu da hatırlıyorum. Dr. Fastolfe senin düşünceleri okuduğunu bilmediğine göre... demek ki başlangıçta, yaratıldığın sırada bu güç kafana yerleştirilmedi. Bu yeteneği nasıl elde ettin? Hayır, hayır, söyleme, Giskard! Aklıma bir şey geldi. Bayan Vasilia, robotik bilimiyle ilk ilgilendiği sıralarda özellikle sen onun dikkatini çektin. O bana seni programlayarak deneyler yaptığını. Dr. Fastolfe'un da kendisini uzaktan kontrol ettiğini

söyledi. Acaba Dr. Vasilia bir deney sırasında farkına varmadan sana bu gücü mü verdi? Kazayla mı oldu bu? Yanılıyor muyum?"

"İyi bildiniz."

"Dr. Vasilia'nın yaptığı bir şey yüzünden bu gücü elde ettin. Bu şeyin ne olduğunu da biliyor musun?"

"Evet."

"İnsanların kafasını okuyan tek robot sen misin?"

"Şimdilik öyle, beyim. Ama başkaları da olacak."

"Sana Dr. Vasilia'nın bu gücü nasıl verdiğini sorarsam, ya da bunu Dr. Fastolfe öğrenmek isterse İkinci Kural yüzünden bize bunu açıklar mısın?"

"Hayır, beyim. Günkü bu sırrı bilmek sizin için zararlı olur. Birinci Kurala uyarak bunu size açıklamayı da reddederim. Ama böyle bir sorunla karşılaşmayacağımı biliyorum Çünkü birinin bu soruyu soracağını ve bu emri vereceğini önceden sezeceğim. Ve o daha bunu yapmadan kafasından bu isteği sileceğim."

Baley, "Evet," dedi. "Geçen akşam Gladia'nın evinden Fastolfe'unkine doğru giderken Daneel'e bir soru sordum. Jander, Giadia'nın yanında kaldığı sırada onunla konuşup konuşmadığını, Daneel kısaca onunla hiç konuşmadığını söyledi. Sonra aynı soruyu sormak için sana döndüm. Ama nedense bunu yapmadım. Bendeki bu isteği de söndürdün sanırım."

"Evet."

"Bu soruyu sorduğum takdirde Jander'i çok iyi tanıdığını söylemek zorunda kalacaktın. Benim bunu bilmemi istemiyordun."

"Doğru, beyim."

"Ama Jander'le konuştuğun sırada Amadiro'nun onun üzerinde deneyler yaptığını anlamıştın. Çünkü Jander'in kafasının içindekileri ya da pozitronik yollarını da okuyabiliyordun..."

"Evet. Hem insanların, hem de robotların kafalarından geçenleri okuyabiliyorum. Tabii robotları anlamak çok daha kolay."

"Amadiro'nun yaptıklarını hoş karşılamıyordun. Çünkü insanların Galaksiye yayılmaları konusunda Dr. Fastolfe gibi düşünüyordun."

"Evet."

"O halde neden Amadiro'yu engellemedin? Onun kafasından Jander'i deneme isteğini neden silmedin?"

Giskard, "Ben kafalarla istediğim gibi oynayamam, efendim." dedi.

"Amadiro'nun kararı o kadar derin ve karmaşıktı ki, onu silebilmek için çok şey yapmam gerekecekti. Amadiro'nun beyni önemli ve gelişmiş bir beyindi. Ona zarar veremezdim. Uzun bir süre olayların gelişmesine izin verdim. O sırada Birinci Kurala göre görevimi nasıl yerine getireceğimi düşündüm. Sonunda durumu düzeltmenin uygun yolunu buldum. Ama bu kararı vermem de kolay olmadı."

"Amadiro, insana benzeyen gerçek robotun nosıl yapılacağını öğrenemeden Jander'i öldürmeye karar verdin. Bunu nasıl yapacağını biliyordun. Çünkü yıllardan beri Fastolfe'un yanındaydın ve onun teorilerini iyice kavramıştın. Bunları Fastolfe'un kafasından okumuştun. Öyle değil mi?"

"Öyle."

"Demek ki Jander'i durdurabilecek kadar usta olan tek kişi Fastolfe değildi."

"Bir bakıma öyleydi, beyim. Benim yeteneğim yalnızca onun ustalığının bir uzantısı ya da yansımasıydı."

"Eu yine de yeterliydi. Jander'i öldürmenin Dr. Fastolfe'un büyük bir tehlikeyle karşılaşmasına yol açacağını fark etmedin mi? Onu kurtarmak için gerektiği takdirde yaptığını itiraf edecek ve yeteneklerini açıklayacak miydin?"

Giskard, "Jander'in sakatlanmasının Dr. Fastolfe'u güç durumda bırakacağını biliyordum," diye cevap verdi. "Ama suçumu itiraf etmek niyetinde değildim. Bu durumdan sizi Aurora'ya getirtmek için yararlanabileceğimi düşünüyordum."

"Beni buraya getirtmek için mi? Bu senin fikrin miydi?"

Baley sersemlemişti.

"Evet, efendim. İzin verirseniz anlatayım.

Baley, "Lütfen anlat," dedi.

Giskard, "Sizi tanıyordum, diye açıkladı. Yalnız Bayan Gladia ve Dr. Fastolfe'un söylediklerini dinlemekle kalmamış, onların kafalarından geçenleri de okumuştum. Arzdaki durumu da biliyordum. Arzlıların duvarların arkasında yaşadıkları belliydi Onlar bu duvarları yıkıp kaçamıyorlardı. Ama Aurora'lıların da duvarların gerisinde yaşadıkları kesindi. Bunu çok iyi anlıyordum."

"Aurora'lılar robotlardan oluşan duvarların arkasına saklanıyorlardı. Robotlar onları hayatın getireceği bütün değişikliklere karşı koruyorlardı. Amadiro'nun planlarına göre robotlar yeni dünyalarda da böyle duvarlar oluşturacaklar ve Aurora'lılar da yine bunların arkasına saklanacaklardı. Ayrıca Aurora'lılar kendi uzun ömürlerinin yarattığı duvarların arasında da hapistiler. Bu onları kişiliğe gereğinden fazla değer vermeye zorluyor, bilimsel kaynaklarını bir araya toplamalarını da engelliyordu. Aurora'lıar karşılıklı geçerek uzun uzun tartışmıyorlardı. Başkanlarının bütün kuşkuları bunlar daha belirmeden gidermesini ve sorunlar açıklanmadan bunların çözüm yollarının bulunmasını istiyorlardı. Tartışarak en iyi çözüm yolunu bulmak zahmetine katlanmıyorlardı. İstedikleri sessiz ve sakin çözümlerdi."

"Arzlıların duvarları gerçekten vardı. Kaba saba şeylerdi bunlar. Ama çok belirgindiler ve insanları da kolaylıkla engelliyorardı. Onun için her zaman birkaç Arzlı gezegenden kaçmayı istiyordu. Aurora'lıların duvarları soyuttu. Hatta bu gezegendekiler bunları birer duvar gibi görmüyorlardı. İşte bu nedenle hiç kimsenin aklına kaçmak gelmiyordu. Bu yüzden Galaksiye Aurora'lılar ya da diğer Uzaycıların değil Arzlıların yerleşmesi gerektiğine karar verdim. İleride Galaksi İmparatorluğu durumunu alacak bir şeyin temelini de yine onlar atacaklardı."

"Dr. Fastolfe böyle düşünüyordu. Ben de onunla aynı fikirdeydim. Ancak Dr. Fastolfe için bu mantık dizisi yeterliydi. Benim gibi özel yetenekleri olan bir kimse için bu hiç de yeterli sayılmazdı. Vardığım sonuçların doğru olup olmadığını anlamak için hiç olmazsa bir Arzlının kafasını incelemem gerekiyordu Bu Arzlı da sizdiniz. Çünkü sizi Aurora'ya getirebileceğimi

düşünüyordum. Bayan Gladia'yı hafifçe etkiledim ve o da Dr. Fastolfe'e sizi çağırtmasını önerdi. Dr. Fastolfe'a da hafifçe baskı yaptım. O da bu öneriyi Başkana tekrarladı. Tabii Başkanın buna razı olması için onun kafasına da biraz etki yapmak zorunda kaldım. Siz buraya eriştiğiniz zaman sizi inceledim ve gördüklerim beni memnun etti."

Baley'nin kaşları çatıldı. "O halde burada yaptıklarım benim başarım sayılmaz. Gerçeği anlamamı sağladın sanırım."

"Hayır, hayır!.. Tersine! Yolunuza engeller diktim. Tabii akıllıca şeylerdi bunlar. Kendimi ele vermek zorunda kalmama karşın yeteneklerimi fark etmenizi engelledim. Zaman zaman sıkılmanızı ve umutsuzluğa kapılmanızı sağladım. Tepkilerinizi inceleyebilmek için sizi açık havaya çıkmaya teşvik ettim. Bütün bunlara karşın yolunuzu buldunuz, engelleri aşmayı başardınız. Bu da beni sevindirdi."

"Kentinizin duvarlarının özlemini çektiğinizi ama onlarsız yaşamanız gerektiğini anladığınızı da fark ettim Uzaydan Aurora'yı seyrettiğinizde ve fırtınada dışarıda kaldığınız zaman sarsıldınız. Ama bu ikisi de kafanızın çalışmasını engellemedi. Sorunu çözümlemekten vaz geçmenize neden olamadı. Kusurlarınızı ve kısa ömrünüzü olduğu gibi kabul ettiğinizi anladım. Çarpışmadan kaçmak gibi bir huyunuz olmadığını da..."

Baley, "Benim genel anlamda bütün Arzlıların temsilcisi olduğumu nereden biliyorsun?" dedi.

"Onların temsilcisi olmadığınızı biliyorum. Ama kafanızı okuduğum zaman sizin gibi kimselerin varolduğunu da anladım. İşte her şeyi onlarla çalışarak sağlayacağız. Onlar temel olacaklar. Bunu ben sağlayacağım. Artık hangi yoldan gidilmesi gerektiğini çok iyi biliyorum. Benim gibi diğer robotları da hazırlayacağım. Onlar da Arzlılara yardım edecekler."

Baley birdenbire sordu. "Yani insanların düşüncelerini okuyan robotlar Arza mı gelecekler?"

"Hayır, hayır. Endişelenmekte haklısınız. Bu işe robotları doğrudan doğruya karıştırmak, Aurora ve Uzaycı dünyalarını felce uğratan o duvarları yapmak demek olur. Arzlılar Galaksiye yanlarında robotlar olmadan yayılacaklar. Bu yüzden zorluklarla, tehlikelerle karşılaşacaklar. Hesaplanamayacak kadar büyük zararlar görecekler. Robotlar böyle şeyleri

önleyebilirler tabii ama onlar bulunmayacak. Fakat sonunda insanlar tek başlarına çabaladıkları için her şey daha iyi olacak. Belki ileride bir gün... çok ileride bir gün robotlar tekrar işe karışacaklardır. Kim bilir?"

Baley merakla, "Geleceği görebiliyor musun?" dedi.

"Hayır, beyim. Ama kafaları incelediğim zaman belirsiz bir şeyi fark ettim. İnsan davranışlarını kontrol eden yasalar da var. Robotların hareketlerini kontrol eden Uç Robotik Kuralı gibi. Belki ileride bir gün insanın geleceğini de bu yasalar kararlaştıracaktır. İnsan yasaları, Robotik Kurallarından çok daha karmaşık. Bunların nasıl düzenleneceklerini bilemiyorum. Bu yasalar aslında istatistik niteliğinde şeyler. Bu yüzden de çok kalabalık kitlelerle ilgili olmadıkları zaman uygun bir biçimde açıklanamıyorlar. Belki bu yasalar insanları pek gevşekçe bağlıyorlar. O çok kalabalık kitleler bu yasaların etkilerini fark etmedikleri zaman bütün bunlardan bir anlam çıkıyor belki de."

"Giskard, Dr. Fastolfe'un gelecekte gelişeceğini söylediği 'Psikotarih' bilimi bu mu?"

"Evet. Bu fikri usulca onun kafasına soktum. Bilimin temellerinin atılması çalışmalarına başlaması için. İleride bir gün bu bilime ihtiyaç olacak. Çünkü robotlara dayanan, uzun ömürlü Uzaycı kültürü artık sona ermek üzere. Ve yeni bir yayılma dalgası başlayacak. Bu dalgayı robotları olmayan, kısa ömürlü insanlar oluşturacak. Bu bir başlangıç sayılacak. Ve şimdi..."

Giskard ayağa kalktı. "...Dr. Fastolfe'un evine dönmemiz doğru olur sanırım. Yola çıkmaya hazırlanmalısınız. Tabii burada konuştuklarımız hiç kimseye tekrarlanmayacak."

Baley, "Bunun aramızda kalacağından emin olabilirsin," dedi.

Giskard sakin sakin, "Tabii," diye başını salladı. "Ama dilinizi tutma zorunluluğu sizi korkutmasın. Bu konuşmayı hatırlamanıza izin vereceğim. Ancak bu açıklamaları kimseye tekrarlamayı istemeyeceksiniz. Hiçbir zaman."

Baley kaderine razıymış gibi bir tavırla kaşlarını kaldırdı.

"Kafamı etkilemeden önce bir şey daha söylemek istiyorum, Giskard. Gladia'nın bu gezegende rahatsız edilmemesini sağlar mısın? Solaria'lı olduğu ve bir robotu kocalığa kabul ettiği için ona kötü davranmamalılar. Ayrıca Gremionis'un teklifini de kabul etmeli. Bütün bunları yapar mısın?"

"Bayan Gladia'yla yaptığınız son konuşmayı duydum. Durumu anlıyorum. İstediklerinizi yapacağım. Şimdi... kimse bizi görmüyor. Bundan yararlanarak sizinle vedalaşabilir miyim?"

Giskard, elini uzattı. Baley robotun ilk kez bu kadar insanca bir hareket yaptığına tanık oluyordu.

Baley, bu eli tuttu. Giskard'ın parmakları sert ve soğuktu.

Arzlı, "Hoşça kal, dostum Giskard," diye mırıldandı.

Giskard, "İyi yolculuklar, dostum Elijah," dedi. "Şunu da unutma. Herkes Aurora'nın Şafak gezegeni olduğunu söylüyor. Ama bundan sonra gerçek Şafak Gezegeni, Arz olacak.

SON